

SÁROSPATAKI IFJUSÁGI KÖZLÖNY

2. II. 27/0

Huszdik évfolyam

1903—4

Főszerkesztő

Pósa Péter

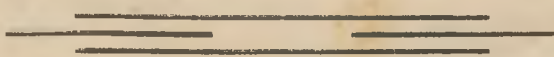
Felelős szerkesztő

Kovács Lajos

Főmunkatársak

Binét Menyhért

Mikola Gyula

TARTALOM:

Vezércikkek.

Bt.: Deák Ferencz	11
Binét Menyhért: Vallomások	47
Mikola Gyula: Ifjuságunkhoz	23
Pósa Péter: Karácsony	35
„ „ Feltámadás	71
„ „ Pünköst	93
Sutka István: Rákóczy itthon	79
Szerkesztőség: Beköszöntő	1
„ Az új félév elején	59
„ A huszadik év végén	105

Krónikák.

Bt.: Kossuth Lajos	73
„ Kossuth Ferencz	2
„ Jókai	94
„ Két fejedelem. Konzervativizmus	81
„ Egyről-másról (vers)	24
Ma: Hegedüs Gyula Az „Irodalmi Társulat“-ról	16
„ Dobra Jenő	95

Költemények.

Barcsa Endre: A biblia	43	
„ „ Rúth és Boáz	99	
Binét Menyhért: Vége!	3	
„ „ Éjszakák	41	
„ „ Le ciel est si bleu	(Paul Verlaine)	83
„ „ A „Fleurs du mal“-ból. (Baudelaire)	97	
„ „ Heine dalaiából	66	
„ „ Szomorúság	109	
Bt.: Korzó-dalok	76	
„ Hamupipőke	87	
„ Parfum	117	
Csabay Pál: Ha a rózsám	37	
„ „ Nem	114	
Éles István: Éjjel	17	
„ „ Az én szerelmem	94	
Fejes István: Az Ige	36	
László Andor: Marasztaló	111	
Medgyasszay Gusztáv: Hullámos párnák selymes mélyén	7	
„ „ Márczius idusán	75	
„ „ Múlt szerelem	49	
Novák Sándor: Bűjosók éneke (kottával)	73	
Szabó Endre: Patak	39	
Szabó László: Pusztán	19	
„ „ Isten hozzád	102	
„ „ Ott valahol	23	
Szolga József: Keresem az Istent	52	
Vass Béla: Szeretlek	54	

Visnyai L.: Szerelmevágy	13
Zilahi Tihamér: Dávid bűne	62, 81
ifj. Zsoldos Benő: Lallah Radha és a démon (Laurence Hope)	106

Novellák, rajzok.

Binét Menyhért: Szökés	15
„ „ A nevelő ur.	62
„ „ Mesék	95
Bt.: Farsangi gyorsfotografiák	54
„ Amateur képek	117
Boda: Egy játék s a vége	25
Bródy Sándor: Egy hős a huszadik században	37
Harsányi Zoltán: Csóka	49
„ „ Főhadnagy ur Ákos	107
Kovács Lajos: A fehér rózsá regéje	4
„ „ Az áldozat	82
S. J.: Ki hoz hamarabb fát?	89
—t. —t. Novellatárgy	43

Theologia, jog, történet, irodalom-történet, esztétika.

B.: Rousseau és a vallásszabadság	85
Hubay Bertalan: A zsidók felfogása az inspirációról	8
dr. Mitrovics Gyula: Gondolatok a műkritika köréből	41
Mikola Gyula: A deportáció	52, 64
Moskovics Mór: A büntetőtörvény reviziójáról	111
Novák Sándor: Szász Károly Erdélyben	97
Porzolt Ernő: Spinozáról	100
Tóth Lajos: Kossuth és a természet-tudományok	66
„ „ A tizennegyedik vértanú	20
Sutka István: Plató és Mórus Tamás eszményi állama	118
ifj. Zsoldos Benő: Vittorio d' Alfieri életéből	83

Vegyes tárczacikkek, emléksorok, aktualitások.

Barcsa Endre: A példabeszédes könyv a nőkről	75
F. L.: A magyar ipar támogatása iskoláinkban	74
Dr. Horváth Cyrill: Hagyományok	40
Hubay Bertalan: Berliini levél	27
„ „ Uti levelek Svájczból	109
Kovács Lajos: Október G.	12
„ „ Márczius 15.	72
Medgyasszay Gusztáv: Október 31.	12

Mikola Gyula: A főiskolai betegsegélyző egyesületről	14
„ „ Kossuth Ferencz Sárospatakon	6
Moskovics Mór: Levél	48
Novák Lajos: Az önképzésről	37
Pósa P.: A multból	69
„ „ Kossuth gyászünnep	76
Rádácsi György: A „praxis.“	37
Rohoska József: Emlék sorok	41
—s. —r.: Kápriztat	99
dr. Székely György: Emléksorok	40
dr. Tüdös István: Ifjuságunkhoz	38
Warga Lajos hagyatékából: Évnyitó beszéd	42
Tanulmányi kirándulás	18
Rákóczy-ereklye kiállítás Kassán	8

Diák-dolgok.

Bódi Dénes: A protestáns theologusok évi közgyűlése	112
Kovács Lajos: A theologiai egyletről meg egyébről	31
„ „ A magyarországi protestáns hittanhallgatók szövetsége	28
„ „ Felelet Román Ernő „Válaszára	65
Laboroz: Az önképzés egységesítéséről	60
Porzolt Ernő: A hittanhallgatók szövetségéről	29
„ „ A theol. kongresszus előtt	88
Román Ernő: Válasz	55
„ „ A theol. konferencia előtt	87
Szabó László: Az Irodalmi Társulatról	21

Nekrológ.

—é —n: Seress József	30
Keresztyén István: A méhecske. (Seress József halálára)	30
Pósa P.: Pásztor Sámuel	7
t.: Szívós Béla	7

Irodalom.

Bt.: Bükk alján	44
e. Gyalog a vén Európán keresztül	103
Veress Károly Az „Uj Bokréta.“	90

Képek.

A főiskolai kórház (2 kép)	14
Egyleti élet, lapszemle, hírek minden számban	

SÁROSPATAKI IFJÚSÁGI KÖZLÖNY.

KIADJA: A „SÁROSPATAKI IFJÚSÁGI-EGYLET.” — MEGJELEN HAVONKÉNT EGYSZER.

Szerkesztőség: Sárospatak, Főiskola, szeniori hivatal.	Főszerkesztő: P ó s a P é t e r	Felelős szerkesztő: K o v á c s L a j o s.	Előfizetési ár: Egész évre 4 korona. Félévre 2 korona.
Kiadóhivatal: Sárospatak, »Főiskolai könyvnyomda.«	Főmunkatársak: Binét Menyhért, Mikola Gyula.		Az előfizetési összegek a »Sárospataki Ifjúsági Közlöny« szerkesztőségének küldendők.

Beköszöntőfele.

Sokan közülnk, a kik itt vagyunk, a kik szívjuk ezt a megszentelt levegőt, a kiknek megengedte az Isten, hogy itt, a nagy szellemektől körüllegve, lelkesen harcoljunk minden szép és igazán nemes ügyért, . . . talán nem is tudják, hogy milyen szent hely a sárospataki főiskola minden magyar ember előtt, hogy milyen buzgó tisztelettel ápolják szívükben ennek dicső múltját, s nézik örömmel szép reményteljes jelenét. . . . Igen! . . . vezéresillagként, melynek fénye, ha kissé megtörne, ha előtte szürke foltok mutatkoznának, sajnó fájdalom szoritná össze mindazok szívét. a kik igaz lelkesedéssel ügögnek e főiskola hagyományos múltján, reményteljes jövőjén, pedig sajnó, bátran kimondhatjuk: E vezéresillag az ifjúság részéről nem a jelen, hanem a múlt dicsőségéből merítette, kapta azt a ragyogó fényt.

Miért? Mert az ifjúság nem mint egy test s egy lélek élt a megszentelt falak közt, hanem pártokra oszlott, s egymást emésztette, nem tisztelve egymásnak egyéni meggyőződését. És ha valami szépet, ha igazán nemes dolgot akart az ifjúság teremteni, az még csirájában elfojtatott, mert hiszen az egyik párt a másiknak gondolatát, nagy terveit már csak büszkeségből sem tehetta magáévá, hanem ő is igyekezett más tervvel előállani, a mely szerinte nagyobb, impozánsabb, s megvalósulása dicsőség, jutalma babér.

Igen! csak hogy ezek a szép tervek, e nemes ideák hajótörést szenvedtek a szeretetlenség és pártoskodás vihara által dúlt tengeren. Egyik párt sem akart névtelenül osztozni a dicsőségben, mindenik magának akarta megszerezni a dicsőség koszorúját.

Ez lenne ez éven is? Nem! . . . okólnunk kellett! a koszorút nem szabad sárba tiporni, hanem fel a homlokra tűzni, hogy sugára a vezéresillag ragyogását kápráz-

tató fényűvé tegye, hogy beleveszzen az ármánykodó tekintete.

Tiszteljük egymásnak egyéni meggyőződését s ne legyen ez az év is a pártoskodás áldástalan esztendeje! Ne egymás ellen, hanem egymás mellett harcoljunk, vállalva minden szépért, jóért, nemesért, hogy ez a vezéresillag ne halványodjék, hanem még fényesebben, még tündöklőbben ragyogjon, hogy fénye elvarácsoljon és örömmel töltsön el mindenkit, sugara világító sugár legyen a sötétségben.

Fel tehát! . . . egymás mellett, vállalva mint egy test s egy lélek, s munkálkodjunk mindannyian egy magasztos célért: a sárospataki főiskola jövőjeért!

Ha nem az ármány, ha nem a gúny szívünkben, hanem a szeretet, a minden szépért, jóért való lelkesedés és munkás-ság, mi hisszük és erős meggyőződésünk, hogy a vezéresillag fényével, ragyogásával még jobban meghódítja a sziveket s a főiskola jelene az ifjúság részéről is ismét dicső, jövője reményekre jogosító lesz.

Szükséges azonban ehhez, hogy e „Közlöny“ iránt is, ne ott végződjék a mi kötelességünk, ahol a szerkesztőséget választottuk, hanem tartsuk mindannyian szent kötelességünknek itt e helyen is munkálkodni, hogy valóban az legyen e lap, a mi hivatása: A sárospataki főiskolai ifjúság szellemi ésegényi életének hű tüköre, igaz képe. Munkálkodjunk mindannyian egymást segítve, támogatva s akkor egyáltalán nem lesz jogosultsága e szónak: Silány az „Ifjúsági Közlöny“ . . . hiszen ezt minden pataki diáknak szégyen lesz kimondani, mert ezzel azt bizonyítja, hogy ő szebbet, értékesebbet tudna teremteni, de nála is ott végződött a kötelesség lerovása, a szerkesztőség megválasztásánál.

Engedjete meg azért kedves barátaink, hogy e féltve őrzött kincsünk 1903/4 évi első számát azzal az édes reménnyel bocsássuk utnak: Kiáltó szavunk nem a pusztába kiáltó szó lesz, hanem jönni fog

egy szép, egy dicső jelen. A mikor egymást segítve, támogatva, a tudomány és szeretet fáklyáját fennen lobogtatva, a dicsőség koszorújával homlokunkon, egy szívvel lélekkel kiáltunk: Egyesült erővel!

A szerkesztőség.

A diákkongresszusokról.

A budapestiek mozgolódnak. A »Diák élet« cz. ifjúsági lap hasábjain népszerűsítik az idén októberben összegyűlendő diákkongresszus, azaz inkább az orsz. diákszövetség czímét, a mely egyedüli alkotása lenne a diákkongresszusnak; a többi szép gondolat megvalósítása már az orsz. diákszövetség nagygyűlésének feladata lenne. Minderről pedig írnak sokat, írnak szépen: hogy milyen nemes, milyen derék dolgok ezek, hogy együtt érez velük az egész ország ifjúsága. S már képzeletben egy boldogabb jövő karjaiban ringatóznak...

Szép! szép!... De megbocsássanak budapesti ifjú társaink, ha mi nem értünk velök egyet. Mi u. i. többé nem vagyunk barátjai a diákkongresszusoknak. Nem rég, csak egy fél évvel ezelőtt nem így beszélünk. Akkor még az egy ébreni csalódást feledteté velünk a magyar ifjúság együttérzésébe vetett bizalom. E bizalom remény, mi több: lelkesedést keltett bennünk az idei tavaszi kongresszus iránt; nagy dolgokat reméltünk, szép eredményektől álmodoztunk... aztán?... Csak a csalódás éppen úgy, mint azelőtt egy évvel Kassán!

Kassán a parbai elleni magalomról tárgyalták. S mi történt? A kongresszusi kiküldöttek verekedni, pofozkodni kezdtek... E pofcsattogással aztán bizony elszállt minden illúzió a diákkongresszusok iránt. Azonban sajnos, csak egyelőre! Hangsúlyozom: sajnos, mert a következmények, a legutóbbi diákkongresszus tanulságai azt mutatták, hogy jobb lett volna, ha örökre elszállanak.

*

A sárospataki ifjúság a májusi diákkongresszusra 10 tagú küldöttséget menesztett. Olyan nagy számban mentek fel képviselőink, hogy a főiskola polgárainak számához viszonyítva talán ez a küldöttség volt legnagyobb!... Szóval nagy volt bennünk a bizalom, sok volt a lelkesedés, túlzottan szépek voltak a reményeink. No, de aztán le is hűtötték valamennyit! Mert a mi szépet, nemest, kegyeletest akartunk, azt még csak tárgyalni sem engedték.

A szabad magyar ifjúságnak felsőbb hatalom szabja ki azokat a dolgokat, a melyeket tárgyalniok lehet! Keserűség elgondolni is: a magyar diákoknak a magyar diákkongresszuson nem szabad tanácskozni a Rákóczi hamvainak hazahozataláról! Nem is csoda, hogy a vidéki főiskolák nagy részének küldöttsége, mely addig nem ismerte a szájkosarat, nem akarta azt felvenni, hanem kivonult a kongresszusi tereméből. E kivonulással aztán állást is foglalt minden következő orsz. diákkongresszus ellen.

Igen, mi állást foglaltunk akkor s állást foglalunk ma is! Nekünk éppen elég volt a kétszeri szomorú tanulság, többet nem kérünk belőle! Nem akarunk többé

részesei lenni olyan intézménynek, mely minden szereplésével harsogó kacagást vált ki a kárörvendők ajkain. Mert eddig így volt! Azok, a kik lenéztek az ifjúság törekvéseit, a kik folytonos ellenségeskedéseikkel igyekeznek gátat vetni mindannak, a mit mi, magyar ifjúság akarunk, kacagtak kudarczainkon, vagy minthogy eddig minden újabb diákkongresszus egy újabb kudarczál volt egy jelentőségű, kacagtak kongresszusainkon s e kacagásba belefűlt egy csomó ábránd, egy csomó idealismus...

Azok a kevesek, a kik jóakarattal szemlélték, talán olykor-olykor támogatták törekvéseinket, mindinkább meggyőződnek róla, hogy nem lehet bennünket komolyan venni, mert hisz' a mi diákkongresszusaink ezt mutatják! Diákbarátaink! Hát bocsássatok meg, de mi nem akarunk lejjebb szállani a köztudat lépcsőfokain, mi megelégtünk a kacagást is; nekünk nem kell diákkongresszus!

*

De hát képzeljük el, hogy az idei októberi diákkongresszus zavartalanul fog lefolyni s most végkép elmarad az eddig kísértő rossz szellem: a vizsaly. Mi történik akkor? A kongresszus, vagy tegyük fel a most megalkotandó országos diákszövetség nagygyűlése hoz határozatokat, szép, jelentőségteljes határozatokat, talán »egyhangú lelkesedéssel! De mi végre? Azért, hogy legyen mit meg nem tartani?

Mert mit tapasztaltunk már eddig is? Hogy csak egy példát hozzak fel: a selmeczbányai kongresszus diákjelvény létesítését határozta el; a kassai kongresszus pedig az elkészített és elfogadott diákjelvény viselését a magyar egyetemi és akadémiái polgárokra nézve kötelezővé tette. S mi lett?... A diákjelvényt a legtöbb főiskola újabb-újabb kongresszusok hozattá, a hol pedig megrendelték és viselését külön is kötelezővé tették, ott hordják — ketten-hárman s punctum. Ennyit érnek a diákkongresszusok határozatai. Az ifjúság nagy részének »kisebb gondja is nagyobb,« hogysem ezekkel törődjék. Kényszerrel érvényesíteni, ez meg egyenesen képtelenség! Hiszen az ifjúság úgy szólván teljes egészében anyagilag függő helyzetben van; mivel pedig bárminek a kiviteléhez pénz, pénz és pénz kell, a diák minden jóakarata mellett is csak akkor engedelmeshetetik a kongresszus határozatának, ha ad pénzt hozzá a kedves atyja. Ez pedig igen sok esetben nem történik meg.

Ezért is nem vagyunk mi emberei a diákgyűléseknek!

Mikola Gyula.

K r ó n i k a.

Kossuth Ferencz. Istenem, a mult héten itt volt nálunk egy ember, színről-szinre láthattuk, daliás és simaarczú, a ki hús az Ó húsából, vér az ő véréből és az Ó kolosszális nagy lelkéből lelkedzett — itt volt a magyar lelkeknek becézett mesekirályfija: Kossuth Ferencz. És a merre elment, láthatatlan rózsák fakadtak a lába nyomán és rája hullt — áldás is annyi hulljon rája — magyar léleknek becéző, gügyögető rajongása, csókos imádása... Ebben a nagy kavargó, viharos szeretetben pedig Kossuth Ferencz hajlongva, kalaplevéve és szomorúan haladt...

Kossuth Ferencz itt volt közöttünk és beszélt. Higgadtan és óvatosan. És most, a mikor a hatalmasan

és akaratosan lobbanó nemzeti erő és nemzeti öntudat felgyújtja az elkeseredések vörös fényét, és mikor ennek a névnek gyújtólencsésjén egy pontba gyűlhetnének és felforrhatnának hatalmas és nagyot alkotni tudó nemzeti szenvedélyek: Kossuth Ferencz a parlamentair fehér zászlajával jött közénk s óvatosságra intett bennünket.

Én Istenem, az apjának, a mi gyönyörű és egyetlen kolosszusunknak a hangja úgy zengett, mint a tengerzúgás és beszédében a fenséges indulatok úgy lobbantak fel gyorsan és szakadatlanul, mint honvédeknek a sorsúze. És mikor ő az ő fenséges és lobogó ékesszólásának vörössipkás, villogó kardú huszárságával csatára szállt, vagy érveinek tömött sorú nehéz lovasságát rohamra vezényelte! . . . Istenem, a fiának a hangja olyan reszketeg, el-elfuló, a daliás természetét gyötri: a csúz, csak az álla, ez a széles. erős, nagy és akaratos áll: ez mesél valamit a Kossuth Lajos nagy akaraterejéről.

Öntudatlanul is rátértem az összehasonlítás mezejére és ezzel elérkeztem a Kossuth Ferencz nagy tragikumához: az összehasonlításhoz.

Ez az ember, a ki ha nem lenne Kossuth, lenne egy rendkívüli intelligens, európai látókörű, széles gondolkozású, melegen és finoman érző gentleman, a milyen nem sok van az országban, — ez az ember martirja a Kossuth Lajos kolosszális nagyságának és a nevének, a mely már fogalomná vált. A homlokát felsebzi a Herbertek tövisszorosúja, de a melyet mégis — ismerjük el — nemesebb lemondással és fenségesebb önmegtadással, a saját énjét és ambícióit legyűrő önfeláldozással senki komolyabban nem viselt, mint Kossuth Ferencz. Ezt a tetőtől-talpig gentlemant — a politikában is az — a neve és a viszonyok belesodorták olyan helyzetekbe, a melyek gyökerestől tagadják meg az ő csendességre vágyódó lelkét. . . Istenem, micsoda tragikum lehet széles tudással, erős nemzeti érzéssel, de a Kossuth Ferencz úriasságával és csendességre vágyódó lelkével élén állani egy pártnak, a melyé a jövő és a mely egy erős és hatalmas nemzeti evolúciót készít elő, — de a melyben a legkisebb politikus is jogot formál ahhoz, hogy oktatást adjon neki a hazafiságból azért, mert a vére hamarabb pezsgésbe jő, mint a Kossuth Ferenczé, — és milyen tragikum azért, mert ő fejjel kiválik a többi közül: túrni azt, hogy minden sarat az ő fejéhez dobáljanak.

Milyen tragikum lépten-nyomon görnyedni az édes apja nevének súlya alatt és vérező szívvel, tört lábú ambíciókkal és levágott szárnyú eszmékkel örökösen a mi gyönyörű kolosszusunkra gondolni és szégyenkezve szemet hunyni lépten-nyomon, mert éljenző és lelkesedve riadó emberek túkröt tartanak e bébe és Kossuth Lajost emlékébe idézvé, hallgatagon azt mondják neki: látod, milyen messze esik alma a fájától. Ezen a néven, hogy: Kossuth — hajótörés éri a Kossuth Ferencz nagy és nemes tetteit, szép és jó gondolait, mert ehhez a névhez nem nagy és nemes, szép és jó, hanem fenséges és kolosszális tettek illenek. És valahányszor Kossuth Ferencz cselekedni akarván, felemeli a karját — a nép, az istenadta nép mig elkiáltja magát, hogy éljen: Kossuth — Kossuth Ferencznek az édes apja jut az eszébe és lehull a karja erőfogyottan.

Noblesse oblige, a lelki nemesség kötelez: Kossuth Ferencz viseli a maga tövisszorosúját, a melyet férfiasabban és nagyobb lemondással földi ember kevés viselt. . . Agitál és utazik, szerepel és dolgozik, pedig a Kossuth apánk fia felül van a hatvanon, a selke csendességre vágyódik és az izmainak minden sejtje sok és keserves hányattatás után pihenni szeretne. . . Noblesse oblige: tūr gyanusitást, oktatást és gúnyolódást — azért,

hogy kopasz fővel és csúzos lábakkal apródjává szegőd-hessék az édes apja eszméinek. Hogy én is azzal a gorkiji novellával éljek: ő kitepi a maga szívét, a mely világít és rogygyanó léptekkel. lihegő ajakkal megy előre a sötétség országában és vezeti a népet — ha bágyadtan és erőtlenül is — fekete fenyőfákon túl oda, hol ezüstfényű hegyek felett az apja eszméinek biboros világossága derengjen. . . A magányát aszkézis teszi komorrá, családja nincs. A Kossuth név így ki fog veszni, mint egy ideplántált, erős illatú, csudaszép exotikus virág. . . Kossuth Ferencz áll komoran és egyedül, mint a Heine fenyője az északi sarkon, mely szomorúan álmodozik hó és fagy között citromillatú melegségre és valahol a kék itáliai ég alatt egy pár virágos sirhalomra. . .

A merre pedig ez a nagyszivű ember elmegy, láthatatlan rózsák fakadjanak mindenütt a lába nyomába és hulljon rája — áldás is annyi hulljon rája — magyar léleknek gyűgögető, becsező, csókos rajongása. Bt.

Vége!

I.

Fakó, kopott minden dalom
És nincs bennök se szín, se élet.
És mégis: a lelkem feléled
Ha titkon eldalolhatom . . .
— Én édes, halvány angyalom
Rólad írom minden dalom.

Rólad írom minden dalom
Pedig tudom, hogy mindhiába . . .
Itt hagysz örökre nemsokára —
De míg rámhúll a sirhalom
Én édes, halvány angyalom,
Rólad írom minden dalom.

II.

Kérded: míg ölelsz olyan forrón
S míg csókolsz szenvedélyesen:
Mire gondoltam édesem?

Kérded: míg eltorzult az arczom,
Hogy belenéztél a szemembe —
Édesem, mi jut az eszembe?

Kérded: míg vonagló ajkamra
Forró ajkad tűzlángja hull —
Miért sirok olyan vadúl?

Kérded: mi fáj, kérded: mi kínoz,
Hogy elfogódva mit se szólok?
— Ma tudtam meg a kézfogótok . . .

III.

Borongós téli estvelen,
Mikor elfog az unalom:
— Mit rólad irtam, angyalom —
Olvadni kezded sok bohó,
Siró, szerelmes kis dalom.

S borongós téli estvelen
 — Hogy? és mért? nem tudod te sem —
 Szemedbe könny gyűl édesem
 S mig dalaimat olvasod
 Zokogni kezdesz csendesen.

És az urad hizelgőn kérdi,
 Mig két karjával lágyan átfon :
 — Én szomorú arcú virágom,
 Édes, halvány kis feleségem,
 Mért reszket köny a szempilládon?

S mig szerelmünk jut az eszedbe,
 Melynél búszabb nincs a világon :
 Hallgatsz ; köny rezg a szempilládon —
 S az ő karjában én rám gondolsz
 Én szomorú arcú virágom.

Binét Menyhért.

A fehér rózsza regéje.

Csendes estéken, mikor a tájra az éj sötét szárnyai ránehezdednek, mikor üressé válik az utolsó ösvény is, s a hold felkoltét nem zavarja többé semmi nesz, ablakom kitárva elmerengve hallgatom az ezüsthényben reszkető falevelek s kicsi virágok regéit. Majd álmódzva repül a lelkem messzemesse s egy kis sírdomb körül könnyet hullajtva, végig csókolgatja az emlékezet drága virágait.

Mig száll, mig csapong a lelkem s a multnak fájó emlékénel könnyeit hullajtja, a lágyillatú szellő meg-megrezegteti a fák susogó leveleit s egy-egy kis nyílason selyem-lágy ezüst-fátyol szűrődik át egy kis fehér rózsza lehajtott fejére. Majd lejjebb sikklik a tündérfátyol s körülcsókolgatja az asztalomon levő szikla-csoportozatot, a rajta levő hárfázó lánykát, a szikla kivájt üregében levő rózsatőt s a hárfa szétzakadt húrjai közé illesztett kis arczképet.

Olyan szép, olyan megragadó ez a kis csoportozat, s mégis ha ránézek, olyan bánatos érzés suhan el a lelkem felett, mert eszembe jut egy másik Fehér rózsza, a kitől mint Urnőjétől kaptam emlékül e kis rózsatőt, kit szintén fehér rózsának hívtak s az ő soha el nem feledhető emléke dobantja szívem olyan fájón, olyan remegve.

Édes kis fehér rózsám! . . . Te is olyan vagy, mint kicsi Urnőd az a másik Fehér rózsza ; te is tövisek közt nőttél fel ; te is álmódzol talán szerelemről ; a te arczodon is ott van a szűzi bibor ; a te kebleden is ott ragyog néha a könyű, . . . s ki tudja, vajjon nem a fájdalom könnye-e ez is, mint az, mely kicsi Urnőd, a másik kis Fehér rózsza bánatos szemében oly sokszor csillogott, hiszen . . . te lehelted belé a te lelkedet.

Hajolj ide rám is, mint egykor kis Urnődre ; leheld belém is a te lelkedet ; súsogd halkán, csendesen az ő fájó regéjét, hogy irhassak róla úgy, a mint én azt a szívembe írtam, hogy onnan soha el ne mosódjék. Öltöztessük a te lelked harmat gyöngyébe s hintsük rá a te fájó kis lelked himporát . . . Úgy! úgy! . . . Hajolj rám! . . . súsogd csendesen . . .

Erdőkoszorúzta hegyektől körülvelt K.. fürdőben szültem s ott növekedtem fel a többi kis virágok boldog körében. Az év legnagyobb részét csendes, zajtalan magányban egy üvegházban töltöttük el, s mikor a fürdői évad megkezdődött a fürdő körül elterülő díszkertbe vittek ki bennünket.

Ekkor éltem első tavaszom s nekem olyan szép volt ott minden : A kis hegyi patak csabos csevegése s a madarak andalító édes éneke.

Naponként új vendégek jöttek s a csendes, zajtalan életet nemsokára zsongásszerű csevegés váltotta fel.

Egy délután a fürdő elegáns villasoraiban gyorsan terjedt el az a hír, hogy a kis Fehér rózsza, Szinyér Erzsike, a mult évad kedvence ismét itt van s szüleivel az Erzsébet villát foglalták el.

Valami különös s előttem megmagyarázhatlan zszibongás, lázas futkosás uralkodott egész délután. Azok, a kik még nem ismerték a kis Fehér rózsát, azt szerették volna tudni : „Hogy néz ki, miért hívják Fehér rózsának? régi ismerősei pedig ezt találgatták. Vajjon most olyan szép-e, vajjon szabad-e még a szíve, ki fog neki udvarolni? s több más efféle kérdések járták a sétálók közt, a melyeket én nem értettem és mikor láttam, hogy öregebb testvéreim a beszélgetés következtében összesúgnak, összebúgnak, egymást csókolgatják s hogy arczukon az öröm, a boldogság fénye lobog, vágyva hajoltam én is közelebb és az én lelkem is örömmel, boldogsággal telt meg, a mint hallgattam a regét a fehér rózsák legszebb, legtisztább királynőjéről a kis Fehér rózsáról.

Másnap én is megláttam a kis Fehér rózsát. Még alig pirkadt a hajnal, mikor egy csodálatos szépségű barna lányka jött a parkba. Finom, átlátszó madonnaarcza fehér volt, mint az enyém, a melyre csak a szűzi bibor vont némi pírt, dús, tengervészes éjszerű fürtjei elbűvölően árnyékozták alabrástom homlokát, míg hófehér nyakára s kis füleire hullámzó gyűrűkben siklottak alá. Nagy dióbarna szemében a jóság, a kedves naivság tündöklött, mig fölötte, a félkörben húzódo ébenfekete szemöldök, észbontó keretet képezett.

Rózsaszínű selyem ruhájából valami kimondhatatlanul édes, mámorító illat áradt ki, mely a parkban uralkodó félhomályban, mintegy édes álomba ringató, kábító háló borult ránk.

Közelebb jött hozzánk. Szép halvány-piros ajkai szétnyíltak s ragyogó kis fehér fogai édesen szorultak össze a kimondhatlan benső örömtől. Hogyne! . . . hisz ott minden kis virág régi ismerőse volt a kis Fehér rózsának ; minden kis virág fejét lehajtva üdvözölte kis Urnőjét, csókjaikkal, örömkönnyekkel áztatták liliomkezét, haloványszép arcát.

Óh milyen boldog volt, hogy mosolygott a lelke azon a merengő sötét szempáron keresztül, mert megértette a kis virágok beszédét, hiszen az ő lelke is virág volt : a fehér rózsák között a legszebb, a legtisztább fehér rózsza.

Csak én álltam ott tehetetlenül, elkábítva az édes illattól, én a legkisebb fehér rózsza, a ki csak ruhája szegélyét, kis fehér topánba bujtatott formás lábait csókolhattam volna. De én másra vágytam, arra a gyönyörű rokonszenves fehér arczocskára, halovány kis ajkra, szép hófehér nyakra, árnyékolt homlokra s e vágy miatt elfeledtem mindent, alattvalói hódolatot, örömkönnny hullatást, csak álltam, vágyva, epedve, de fejet nem hajtva

Mikor aztán engem, a még ismeretlen kis fehér rózsát észrevett, . . . összerezzen ; szép nagy szeméit merően szegezte rám és egy pár k.nycsepp gördült lassan végig szép arczán. Ajkai félig kinyíltak s a fehér kis fogak közül egy fájdalmas sóhaj szállt el reszketve a néma csendben.

Valami bántó, vádoló volt a szemében s az a sóhaj olyan megindítóan reszketett felettem, hogy ajkamon megfagyott a vágy, a gyönyör mosoly. Töviseimmel belekapaszkodtam védő-pálczámba. Féltem, hogy összeesem. Fejem lehajlott, karcsú természetem megtört s ott csókolgattam ruhája szegélyét, hófehér topánját.

Valami bűvös áram futott végig rajtam. Fölém hajolt, hozzám ért, felvett és magához ölelve megcsókolt, édes kis fehér rózsájának szólított.

Azok a szép szemek még most is nedvesek voltak, egy pár könnycsepp még most is ott ragyogott benne, de ezek már nem a fájdalom, hanem az öröm könnycseppjei voltak.

Én elértem vágyam, az Ő rózsája lettem s így kerültem e szikla kivájt üregébe.

Kis úrnőm rajongó szeretettel vett körül, s alattvaló nem imádhatta jobban királynőjét, mint én. Esténként meséltem neki a fehér rózsák tiszta, tövises lelkéről, hófehér kebléről s így altattam el minden este, így leheltem bele az én lelkemet.

Egész nap keveset láttam. Ő a közönség bálványa, kedvence, imádott kis Fehér rózsája volt. A fiatalság rajongással vette körül s az udvarlók serege sohasem hiányzott mellőle, úgy szólván egész napját lefoglalták. Csakhogy az Ő kicsi szíve még szendergett, a nagy világban még gondtalanul élt, s alig figyelt más valamire, mint a virágok nyílására, apró bohóságokra és az én regéimen kívül, melyekkel esténként elaltattam, talán semmisen érdekelte az ő gyerekes tiszta szívé.

Hanem egyszerre megváltozott az én kis Fehér rózsám is

Egy gyönyörű szép tavaszi estén, az én kis Fehér rózsám ezüst csillámokkal átszőtt ruhába öltöztetve, bálba vitték.

Sokáig nem tudtam aludni. A tánczteremből jövő zaj, csengés, bongás, a százados fák között, a kicsi virágok vidám kacagásával egyesülve eljutottak hozzám is, s a folyondárokkal össze-vissza benőtt kis villácska falairól visszaverődve szálltak tovább az éjszakában.

Mikor felébredtem, olyan zavart, homályos volt előttem minden a mi körülöttem történt. Lent az ablak alatt szólt a zene: „Szeretlek én egyetlen egy virágom“ . . . bent a szobában néma csend honolt.

Eleinte minden álmoknak tűnt fel előttem, s csak később, a szoba félhomályát megszokva, mikor láttam, hogy az én kis úrnőm kibontott ágyán ülve, szép szemeit lecsukva, félig nyitott ajkán édes mosolygással álmodozik, mikor rezegni láttam a félig lecsukott fekete pillákon azt a pár édes gyöngyöt, melyet a zene átható hangja csak néhány perczczel előbb csalhatott szemébe, akkor már mindent megértettem.

Az én kis Fehér rózsám szíve már nem álmodott, szeretett, s a kit szeretett huzatta: „Szeretlek én egyetlen egy virágom“.

Hófehér nyakát megcsókolva felébresztém édes álmodzásából s Ő mosolyogva simúlt hozzám, magához ölelt s azokban a nagy szemekben annyi vágy, annyi édes gondolat, ábránd volt kifejezve.

Szerelemtől reszkető hangon beszélte el azután, hogy egy szép, barna fiatal emberrel ismerkedett meg a bálban, a kivel igen jól mulatott, a ki feltűnően csaknem ő vele társalgott . . . . Itt egyszerre futó pír lepté el halvány arcát, habozva nézett rám s a nagy dióbarna szemek egy pár perczre lecsukódtak. Majd hozzám simúlva szinte alig hallhatóan susogta: Tudod édes kis fehér rózsám . . . egyszer tánczközben azt mondta nekem, hogy szeret s kért, hogy legyck az övé . . . az övé örökre. Én nem tudtam mit feleljek, valami megmagyarázhatlan édes érzés fogott el, melytől a szívem hangosabban dobogott s úgy éreztem, hogy az arcom biborlángban ég. Egy pillanatra megálltam s ő olyan kéréleg, olyan vágyva nézett rám, hogy — óh ne vádolj édes kis fehér rózsám — de nem tudtam többé ellentállani s azt mondtam: Várjon . . . talán!

Ennyi volt a Fehér rózsá vállomása s azután zokogva párnái közé rejté szép arcát, mintha azokat a bohó leányos álmokat siratná, mikor még a kis fehér rózsákon kívül mást nem szeretett, s nem kellett félnie, hogy szívéet csalfa szóval édes hanggal megsebzik a tiszta lelkű fehér rózsák, míg most, magába szíva az én tövises, kételkedő lelkem, talán félt, hogy szívéet csalfa álmok, hazug hangok semmivé teszik, fehér zománczát letörlik.

Lassankint elült a kétkedő szív bánata, zokogása édes álommá lett s a kis bohó gyermek szép teste szerelmes álma mámorában gyönyörűen reszketett, mosolygó ajka hangokat sóhajtott, hófehér karja alakot ölelt a semmiségben.

Szép . . . szép volt az ideál, magas karcsu természetével, leányosan szép halvány arczczal. álmatag szemekkel, sima ajakkal, királynő mellé királynak illett.

Ez így történt volna . . . de . . . A fürdői évad végén történt azután, egy szép verőfényes délután, hogy a király bucsúzni jött a királynőhöz.

Együtt voltak az Erzsike szobájában, s édesen álmodozva beszélgettek a közel jövőről. Azonban egyszerre megakadt a társalgás s mindkettőn valami bánatos lehangoltság vett erőt. Sokáig halotti csend volt a szobában.

Egyszerre egy kedves, lágy szerelmes suttogó hangot hallottam: Édes Erzsikém . . . én elmegyek . . . messze, messze, hogy . . . hivatalom elfoglaljam, . . . s nemsokára mint kis feleségem fogja megédesíteni fáradságos munkám, bánatos napjaim, de . . . az a nemsokára is olyan hosszú idő . . . Mi már úgyis egymásé vagyunk s a távozonak olyan . . . jól esnék egy bucsúcsók . . .

Ekkor láttam azt a jelenetet, a mely meghatóbb volt minden levélhullásnál, rózsahervadásnál. Kis Urnőm felállt, sötét szemeimben egy pár fájó, bántó fényű könnycsepp űlt. Gyönyörű keble a benne viharzó érzelmektől gyorsan emelkedett; arcza előbb sápadt, fakó volt, majd láztól égett, s karjait előrenyujtva szinte reszkető hangon mondta;

Nem! . . . Nem Kari! Én szeretem magát nagyon, kicsi szívem minden dobbanása az öné, de kívánja tőlem azt a bucsúcsókot a fehér rózsák szűzi keblű királynőjétől, üdvözlőcsók legyen az első, az első mikor a nő üdvözlő férjét a házi oltár előtt.

Gyönyörű kép volt. A bucsúzó napsugarak beömlöttek a kékszinű, hullámos függönyön, varázslatos, mennyei fényvel véve körül a kis Erzsikét, a tiszta keblű Fehér rózsát, ki hófehér ruhájában úgy állt ott, mint egy Istennő.

Talán épen e kép, vagy nem tudom én mi más hatása alatt, de a fiatal ember vakon rohant az örvény felé, hogy megkapja azt a bucsúcsókot, a melyhez talán joga is volt. Én is, más is úgy cselekedett volna.

A mi ezután történt? . . . Csak egy csattanás volt, egy haragos szikra az Istennő tűzlángú szeméből s a fiatal ember némán, lesujtva tántorgott az ajtó felé, bánatosan suttogva: Nem tudtam, hogy a legszebb rózsá is tövises közt terem . . . s eltávozott.

Mi történt ezután? A kis Fehér rózsának csak az arcza volt még fehérebb; szép vonásai dúltabbak, de könnyet nem láttam a szemében s mikor odajött hozzám, csak ennyit mondott: Szerettem! . . . Szeretem még most is! . . . De nem tehettem másképp . . . hiszen te lehelted belém a te tövises tiszta lelkedet!

Csak késő este, mikor a megbántott király bucsúzó dala, a nyitott ablakon keresztül, sirva, búgva eljutott hozzánk is: „Lehullott az őszi rózsá levele“ . . . csak ekkor, mikor érezte a kis Fehér rózsá, hogy a király büszke s többé vissza nem tér, csak ekkor tört ki az elfojtott keserv, a visszatartott bánat.

A szikrázó szemű Istennőnek, csak az esze volt erős, csak a tövissei voltak sebezők, de a szíve, az a hófehér tiszta kicsi szív az gyenge, nagyon gyenge volt, a szíve nagyon szeretett.

Mi lett a vége? Azt még nem tudjuk. Ő azt mondja boldog, mert talált egy másik királyt. Nem! . . . Ne hidd! . . . Visszatér még az első ideál, s akkor meg tudja az én kis Fehér rózsám, hogy a Fehér rózsák csak egyszer tudnak szeretni igazán, hévvel, de ez a hév el is égeti, el is perzseli kicsi szívüket s azután jön a levélhullás, a rózsahervadás, a rózsahalál.

Kovács Lajos.

Kossuth Ferencz Sárospatakon.

A Sátoralja-Ujhelyben f. hó 19-én és 20-án lefolyt, legnagyobbbrészt politikai jellegű ünnepségek bevégezte után d. u. 4 órakor érkezett Kossuth Lajos fia Sárospatakra, hogy megismerje az erős kálvinizmusnak, az igazi szabadelvűségnek e bölcsőjét és régi fészket: a főiskolát s ebben késő utódait a nagy Kossuth Lajos iskolatársainak. Mert Kossuth Lajos itt járt iskolába s e tudat felemel, lelkesít, büszkeséggel tölt el mindnyájunkat, kik a jelenben szintén a pataki iskola növendékeinek valljuk magunkat. E tudat serkent bennünket, hogy fölkeltsük, fejlesszük s megőrizzük magunkban a Kossuth Lajos szellemét, melynek egyik örökösét láthattuk színről-színre e hó 20-án városunkban.

A Kossuth Ferencz érkezésére varakozók tömege már kora délután ellepte a vasúti pályaház előtti tereget, tüstént a megérkezés után pedig a főiskolai imateremben már díszes hölgyközönség várta a nagy vendéget, kit e helyen Székely György dr., akadémiai és közigazgató üdvözölt. Szép szavakban adott kifejezést mindnyájunk örömének, majd érdekes és vonzó előadásban emlékezett meg Kossuth Lajosról, a pataki jogászról, ecsetelve, minő megtermékenyítő hatással volt egy részt a sárospataki főiskola szelleme Kossuth Lajosra, más részt Kossuth Lajos szelleme e főiskolára. A nagy tetszéssel fogadott beszéd után Kossuth Ferencz a következő beszédet mondotta:

*Igen tisztelt Tanári kar!
Fiatalság és hölgyeim!*

Régi vágyam teljesült most, midőn eljöhöttem ide, a hol édes atyámnak szelleme élénken él még ma is. Régi vágyam teljesült, hogy itt megköszönjem mostan a tanári karnak azt, hogy megemlékezett édes atyámról a számkivetésben és hozzá egy iratot intézett, a melyre úgy hallom, hogy a válasz ide még nem érkezett. De én, ki édes atyámnak gondolatát mindenképen ismertem, jól tudom, hogy ő ezt a választ megírta és hogy ez ide nem érkezett, azt magamnak megmagyarázni nem tudom. De minthogy ő ma már nem pótolhatja ezt, a véletlen megfosztotta őt attól az örömtől, hogy ismét szellemileg érintkezhessek evvel az főiskolával, hát az ő szavait igyekszem tolmácsolni az én gyenge szavaimmal, a mint hogy igyekszem tolmácsolni széles e hazában az ő tanait, midőn járok és kelek, és elhintem a hazafiság magvait. Igen, épen ma voltam szemtanúja annak, hogy az elhintett magból fa lett, terebélyes fa, a mely gyümölcsöket kezd teremni.

Fogadja tehát köszönetemet a mostani tanári kar, annyival is inkább, mert többen vannak itt azok közül, a kik akkor is éltek, mikor az üdvözlő iratot intézték hozzá. Fogadja az ő köszönetét, mert mikor én ebbe az érdekes épületbe belépek, lelkem visszaszáll a régi időkre, a melyben sokat eltem számkivetésben, annyit eltem ott, hogy talán más ember el is felejtette volna hazáját, vagy el is felejtette, mert 44 évig éltem számkivetésben, de én nem feledkeztem meg sohasem hazámról. Hazám történelmét minden részletében jól tudom, épen ezért, midőn átlépek e küszöböt, ámbár jól tudom, hogy ez az épület sokkal későbbi keletű, azért mégis az én lelkem visszaszáll arra az időre, midőn ez az érdekes főiskola első eredetét vette. És furcsa, hogy ez az idő épen a mohácsi vést követte. Jól emlékszem, hogy ez a hely tulajdonképen egykor a Pálócziak birtoka volt, hogy

Pálóczi Antal a többi nemesekkel elesett Mohácsnál, és hogy Perényi volt az, a ki ennek a főiskolának első alapját megvetette. Tisztelt uraim! Nem-e különös véletlene ez a sorsnak, hogy épen akkor, midőn a mohácsi vész édes hazánknak bukását okozta, épen akkor keletkezett egyik fészke a magyar újjászületésnek, az a fészke, a melyben elhangzott az a latin szó, hogy resurgamus. Igen, tisztelt uraim, midőn a haza elveszett a csatatéren, akkor ez melegágya lett a magyar honszeretetnek és hogy ez melegágya maradt a honszeretetnek és a sok tudománynak: az elsősorban a tanári karnak a dicsősége és érdeme. Én nekem semmi hivatalos pályám nincs, ennek folytán én senki nevében köszönetet nem mondhatok, de azért azt hiszem, hogy nekem is tulajdonít némi jogot a haza arra, hogy egy nagy részének nevében beszéljek. (Ugy van, úgy van! Egy hang: Mindnyájunk nevében!) Ennek a nagy résznek nevében mondom én ennek a tanári karnak a köszönetet, hogy ne feledkezzék meg sohasem arról a nagy hivatásról, a mely az ő kezében van letéve. Nevelje a magyar gyermekeket, a magyar fiatal-ságot, hogy ezek, mikor emberek lesznek, megállják helyüket, mint hű magyar állampolgárok. Neveljék, hogy legyenek olyan emberek, szilárd anyagból gyúrottak, hogy — bocsánat a hasonlatért — az élet pillanatai ne változtassák át egy olyan sima valamivé, a mely mindenben átsűszik, maradjon meg igazi magyarságuk, szegletességük. És most hivatkozom arra, a kihez legközelebb álltam életemben, meg vagyok győződve, hogyha ő tudná azt, hogy a fia, a kit oly forrón szeretett, a kit legjobban szeretett, itt áll, azon a helyen, a melyen valószínűleg ő is megfordult, azt mondaná: maradjanak meg jó hazafiaknak, a mint őt nevelték, s a mint különösen a híres Kövy tanár nevelte.

Tisztelt uraim! végzem egyszerű szavaimat egy őszinte és szívélyes mondással. — Politikáról beszélni nem fogok, mert természetesnek tartom, hogy itt mindenféle nézet uralkodik. — Minden embert lelkesítsen az az eszmény, hogy édes hazánk szabad, független legyen!

*

Nagy jelentőségű, súlyos szavak ezek, mert egy szomorú félreértésnek és tévhitnek a sűrű ködét osztatták el. S a hogy elosztatták, a derűs égből már közénk ragyogott a Kossuth Lajos lelke, mely mindig szeretettel, kedvesen emlékezett meg Sárospatakról, meg arról a tündős Kövy tanarról; hogy ezt megtudtuk, úgy érezzük, mintha nehéz bánat szakadt volna fel mindnyájunk kebeléről.

A khórusnak úgy az imateremben, mint a Kossuth Lajos egykori lakóháza előtt énekelt szép hazafias dalai látható gyönyörűséggel töltötték el Kossuth Lajos fiát, valamint örömmel töltötte el minden, a mi dicső atyjára emlékezteté. Hejh! pedig a merre járt, mindenütt az ő lába nyomát tapodta, a merre nézett, mindenütt azokat a tárgyakat látta a mi ódon kis városunkban, a melyeken a Kossuth Lajos szeme pihent meg egykor.

Megmutatták neki a főiskola 1819-ből való anyakönyvét, melyben Kossuth Lajos sajátkezű névbejegyzését iktatta be magát a jogakadémia polgárai közé. Elvezették atyjának egykori lakásához s míg itt az emléktábla előtt az ifjúság szónoka üdvözlő beszédében arról beszélt, mennyire a mienk, mennyire a magyar ifjúságé volt Kossuth Lajos, Kossuth Ferencz megilletődve szemlélte az egyszerű házikót s be nem telt a nézésével. Majd meleg szavakban, buzdítólag beszélt az ifjúsághoz, köszönetet mondva a megemlékezésért.

Az itt lefolyt ünnepség után a tornacsarnok előtti térre vonult az ünneplő közönség, a hol Kossuth Ferenczet Zoványi Jenő üdvözölte a sárospataki függetlenségi

kör nevében, s Rác Lajosné, a sárospataki nők nevében Ugy itt, mint a Kossuth tiszteletére adott 200 terítékű közvacsorán számos buzdító és lelkesedést keltő beszéd hangzott el, a melyek nagyobbára a jelenlegi politikai viszonyokból merítették tárgyukat.

Kossuth Ferencz a másnap reggeli gyorsvonattal — bizonyára egy kedves emlékekkel gazdagabban — utazott vissza Budapestre. (mgy)

Hullámos párnák selymes mélyén . . .

Hullámos párnák selymes mélyén,
Szürkés, bús téli éjszakán,
Pislogva rezgő gyertya fénynél,
Felsóhajt egy kis barna lány.
A sóhaj messze-messze szárnyal,
Szívzaggató fájó sirámmal,
És úgy zokog és úgy remeg
Az Isten fényes trónusánál:
Atyám, meddig leszek beteg?! . . . .

Szemét lehunyja a leányka,
— Halvány arca rózsásra vált, —
Szemét lehunyva várja-várja
A gyógyulást vagy a halált
Enyhítő állom lágy ölében
Kín, gyötrellem szunnyadnak mélyen . . .
A gyertya lángja megremeg.
Lágy sóhaj száll el ajakáról
S a kis leány már nem beteg.

Medgyasszay Gusztáv.

Nekrológ.

Pásztor Sámuel emléke. Mintha most is látnám, mintha most is szólna, úgy tűnik fel nekem . . . Pedig már másfél hónap óta alszik örök, siri álmot a temető kertben, az anyaföld ölén! Elég idő arra, hogy a durva göröngyök hantta simúljanak s begyepesedjenek, de végtelenül kevés, hogy az a mélyseges, fájó seb, melyet a halál keze ütött, begyógyuljon, az a tátongó űr, mely kidőltevel támadt, a feledés fátyolával borítottassék le.

Feledni oly nehéz azokat, a kiket szerettünk, a kik minket is viszont szerettek! . . . Im' tiszteletünk szeretetünk s őszinte fájalmunk kifejezéséül meggyújtom a kegyelet mécsesét, az emlékezés lámpavilágát a sir felett, melyben egy lelkes, kötelességtudó tanár, jó apa, boldog férj, nemesen gondolkozó, melegszívű s szelidlelkű ember nyugosza pihentető álmát.

Négy év óta ismertem csak, de ez alatt a rövid idő alatt is megtanultam tisztelni, nagyra becsülni és szeretni s bizony megkönnyeztem őszintén, lelkeimből, mikor halála hírért vettem!

De hát mit ér az én könnyem? Mit ér azé az egész ifjúságé, a melynek lelkébe az idealizmust, a dalnak szerelmét plántálta a megboldogult? Hiszen megsiratatlanul nagyon kevés ember száll le a sírjába! Hiszen ha van két szemünknek könnye a nyíló virágért, mit az ősz hideg szele messze hord ágától, ha megsiratjuk a gondozó, tápláló anya nélkül árvákká lett madárfiakat, hogyne volna könnyünk az embe-
rekért, a teremtés koronájáért?! Hát még azokat, a

kik életkörülményeiknél fogva közelebb állottak, kiket a tisztelet, szeretet láncza kapcsolt hozzánk, hogyne siratnánk meg, hogyne hullna értük két szemünknek fájó könnye?!

Pásztor Sámuel több volt nekünk, mint ember; tanárunk volt, szerető tanítómesterünk, a ki a lelke lángját égette el azon az oltáron, a mely oltár az ifjuságért s a szépnak, a nemesnek, az eszményinek az ifjak lelkébe való csepegtetése érdekében emeltetett! Igazi barátunk volt, ki úgy szerette e főiskola ifjúságát, mint a saját gyermekeit s nagy lelki gyönyörűséggel szemlélte azoknak minden téren való előhaladását s készségesen gyámolította nemesebb törekvéseikben!

S mily aggódó, gondos szeretettel csüggött azon az intézményen, a mely az ő lelkével teljesen össze volt forrva, a főiskolai énekkaron! Itt, a szűkebb körben lehetett csak igazán megismerni, hogy mily nemes szerelemmel s mennyi önfeláldozással szolgálja a főiskolát, melyet kora ifjúsága óta lángoló hévvel szeretett. S látni kellett azt az örömet, a mi arczát besugározta, mikor ez az általa dédelgetett énekkar valami szebb, nagyobb eredményt tudott elérni. Szinte ragyogott az arca a boldogságtól s szerette volna kiáltani, úgy, hogy meghallja az egész világ: „ide nézzetek, ez a sárospataki főiskolai énekkar!” Mikor ő vezérelte, mintha kétszeres erőt éreztek volna magukban gyenge ajkaink! . . . És még azt is megtagadta tőle a kegyetlen sors, hogy ez az énekkar, az ő szemefénye, zengedezhetett volna gyászdalokat koporsója felett! Talán még a síri álm is édesebb lett volna neki, talán még a hideg földben is megérezte volna kihűlt szíve énekkarának keserves zokogását!!

Egyszerű könnyeknél többet érdemel a megboldogult tőlünk, a főiskola ifjúságától, különösen féltékeny szeretettel ápolt énekkarától, melynek 18 éven át volt hű vezére, lelkes s fáradságot nem ismerő vezetője. Megérdemli a fájó könnyek mellett, hogy emléke folyton köztünk éljen, hogy ércznél maradandóbb emléket emeljünk szívében a buzgó tanárnak, ki valósággal magasztos hivatásának lett áldozata, hogy kegyelettel járjunk el sírjához s tanuljunk ott munkaszeretetet, kötelességteljesítést és nemes önfeláldozást.

De ezek mellett egy elmulaszthatatlan kötelesség várakozik a főiskolai énekkarra. Le kell tennie fáradhatatlan buzgóságú vezérének sírjára az elismerés, a kegyelet, az őszinte tisztelet és szeretet koszorúját s a mit a sors megtagadott a megboldogulttól temetése alkalmával, pótolni kell az énekarnak. Az égből letekintő nemes lélek örülni fog az ő szeretett énekkarának az Ur zsámolyáig felszálló fohászin!

Legyen a föld ölén csendes, zavartalan álma a viszontlátásig, boldogsága teljes ott fent az egekben!

Emléke áldott s kegyelettel őrzött lesz mindörökké!
Pósa Péter.

Szivos Béla. Ha röviden és száraz nekrológban is: végeznünk kell szegény Szivos Béla korai halálával. Voltaképen nem is szó kellene ide, a melyen át eldurvul mindig az érzés, hanem köny, sok köny, a mely megnevessze a kemény földet, a mely ráborul és virág, sok és lehetőleg fehér virág, a melyet reá szóránk a sírhalmára. Röviden és száraz nekrológban emlékezni a Szivos Béla haláláról: istenkisértés. Mégis mit írhasson az ember egy szegény porladó diákról, meg az ő szomorú haláláról, a mely egy borongós és keserves elégia, a

melyen át csak az Istenbe vetett bizodalmunknak őszi verőfénye tör át melegen és vigasztalóan. Mert ha ez sem volna, jaj nekünk, ha ez sem volna! . . . A közel-állói elsiratták, a barátai megkönyezték és megkönyeztük mi is, míg a sirások röggel dobálták tele a sirját, amelyben egy hatalmasnak mutatkozó és valójában ime milyen gyarlandó testben szélesen csapongó és színesen fakadó ifjonti álmokat és nagy törekvéseket vágott ketté a halál. Egy halott diák! Istenem, milyen szomorú história is egy halott diáké! A padja helye még üresen lesz egy darabig, azután más ül a helyére, az emléke fel-fel újul néha — aztán a sirját benövi a fű, a szagos kakukfű, meg a sárga kövirózsa. Szegény és porladozó Szivos Béla, a sirodát belepíti a mulandóság zöldesszürke földi zuzmója, — ám míg be nem gypesedik az emléked, sokszor és szomorúan gondolunk terád, halott köz-katonája a múzsaseregnek, és ha sirod mellett visz el az utunk, az emlékezésnek egy fehér és friss virágát dobjuk horpadó sirhalmadra. Nyugodj békében! tt.

A zsidók felfogása az inspirációról.

A zsidóknál a legrégebb időktől fogva a verbalis inspiratio hite volt elterjedve, még pedig a pentateuch számos tanúsága mellett, különösen Exodus 24. alapján, mely szerint Mózes Isten szavait írta le. Ugyanezen fejezet 12. részé megerősítette a zsidóságot e felfogásában, a mennyiben e szerint a Tórah-ról szólva Istennek e szavak vannak tulajdonítva: »melyeket én írtam«.

Habár az írás anyagi munkáját emberi közvetítés céljából Mózes végezte is, az írás szellemi tartalmának formában való megjelenése minden árnyalatában isteni eredetű.

E felfogás szerint Mózes az írásnál mint akarat-nélküli eszköz szerepel és munkájában saját értelmisége semminemű tekintetben érvényre nem jut; nagy szereplővé csak a közvetítés, a tanítás által lesz.

De a zsidóság nemcsak a pentateuchnak és a hozzácsatolt szentíratoknak tulajdonítja a verbalis inspiratio értékét, hanem a prófétai öntanuskodás, valamint a pentateuchban V. 17.¹⁵-el tett kijelentés alapján mindazon tradícióban összehalmozódott dogmatikus és erkölcsi törvényeknek is, melyeket rabbi Jehuda Hanassi a 2-ik században azon célból foglalt össze Misnáh címmel, hogy az allamiságát vesztett és szétszóródott zsidóság tudatában fűntartassanak. Ősidőktől fogva tartotta magát a hit, hogy Isten Mózesel szószerint közölte ezeket és hogy Mózes Józsuának, Józsuának a profétáknak; ezek a nagy synhedrionnak adtak sajról-szájra. A Misnaht a »Tanám« magyarázatát s magyarázataik eredményét tételről-tételről az írott tanra vonatkoztatták; kimutatni igyekezvén, hogy minden tradícionális dogma a pentateuchban gyökerezik. Így a hit mellett, a Torah-val törekedtek inegerősíteni, a Misnáh és azt magyarázó Talmud auctoritást és verbalis inspiratióból folyó értékét.

Megemlíthendő itt, hogy többször találkozunk a zsidók egyháztörténetében pártoskodással, melyek közül itt csak arról kell röviden megemlékezni, mely a sadduceusok: lászfoglalására vonatkozik, mint a mely a tradíciót teljesen negligálva, a pentateuchra és annak okmányaira alapítja hitét; csakis ezeknek tulajdonítva isteni eredetet. Hasonlít ez állásfoglalás némi tekintetben a protestantizmusnak a katholicizmus felfogása ellen az inspiratióra vonatkozólag elfoglalt álláspontjához.

A pártoskodások a zsidó hitéletben rég lezajlottak és ma már ilyenekről csak annyiban beszélhetünk, hogy formalis, külső, dogmatikus tekintetben kevésbé latba eső dolgokra nézve a zsidóság két táborra: az orthodoxok és neologok táborára oszlott. A hivatalos egyházi életben azonban a verbalis inspiratio mindkét táborban erősen tartja magát; habár már némely középkori írásmagyarázó óta (Ibn Esrah) a verbalis inspiratio kizárólag a törvények, a parancsok és tflalmak szövegére van vonatkoztatva, míg az egyes leges neláris vagy történeti részek beékelése — bár nem hivatalosan de a művelt zsidóság felfogásában — tisztán emberi munkának van tulajdonítva. (Don Isák, Avarvanel Luczczató). Eme felfogás, a dogmára nézve épen nem érintette meg a verbalis inspiratiót a zsidók felfogásában, sőt ellenkezőleg a legenda, a történet nyert nagyobb erkölcsi értéket és hitelt azáltal, hogy a »verbum dei«-hez kapcsolódott. Így a »verbum dei«-nek védőszárnya alatt minden írott szó szentté és érintetlenné lett s valószínűleg e körülménynek tulajdonítandó, hogy a zsidóvallas, vagy mondjuk a zsidó egyház általában szólva érintetlenül áll annyi évezreden át. A jelleg biztosítását tekintve a »verbum dei« a zsidó hitéletnek nagy szolgálatot tett ifj. Hubay Bertalan.

Rákóczi-ereklye kiállítás Kassán.

A sárospataki főiskolának majdnem félezer diákja látogatta meg szeptember 12-ikén a kassai „Rákóczi-ereklye kiállítást.

A mint a kiállításnak a megnyitása nagy nemzeti demonstráció számba ment: úgy az egész kiállítás tartama alatt egy nagy és ébredő nemzeti önérték demonstrálta a maga erejét. Míg ott a dunaparti palotában nemes indulatok és körültekintő józanság ütökött össze: itt Kassán egy igénytelen és sárga emeletes házban avatag ereklyék gyűjteményében a multak tanítása a maga történelmi súlyával utat tört a jelen zavarosságába. Nemzeti demonstráció volt ez a kiállítás és mert demonstráció számba ment, a fogyatékoságaitól eltekintünk. Nem néztük mi hiányzik, hanem gyönyörködtünk azokban, a mik megvannak.

A kiállítás egy egész kort ölel fel és apró-cseprő emléktárgyakból színesen és mégis borúsán alakul ki a maga keserves igazságaival és fellobbanó erőfeszítésével a Rákóczy-kor. Összetépett zászlók, rozsdás pallosok, (nem tudom, nem ég-e rajtuk jó hazafiak vére) elsárgult írások, szentséges reliquiák mint egy nagy álomról beszélnek és a homályos termekbe felszáll a nagy és független Magyarország gondolata, a melyről ott a Márványtenger partján, török Rodostóban álmodozhatott a mi jó urunk, bujdosó fejedelmünk is, a kit még haló porában is egyre hazavárunk.

A halóporai ott nyugosznak a konstantinápolyi St. Benoit kolostorban, a hol lazarista atyák őrzik. — de a bölcsője, az itt volt az ereklye-kiállításon. Nem aranyból, ezüstből — egyszerű sárgarézből van ez a bölcső, a melyben Rákóczy Ferencz ringott s a melyből a magyar nemzeti függetlenség eszméje szállt ki. Az alakja igénytelen ennek a bölcsőnek, de a belseje, a hol Ő nyugodott valaha, csupa virág . . . Áldja meg az Isten halóporáiban is, a ki ezt a bölcsőt elkészítette.

Becsesebbnél becsesebb reliquiák közt van a Rákóczy Ferencz ábcés könyvecskéje. . . Az erős kéz, a mely később belemarkolt az európai diplomáciába, most még gyöngén és erőtlenül vezette atollat és avatag

papíron kusza betűket vetett. A névalírása is ott van kétszer, — milyen más azután az a későbbi. Vékony, de határozott energikus vonalak, hosszú, arisztokratikus betűk. . . Ma már ezt a nevet senki se írja. Azon a leltáron is, a mely a Rákóczyak tömérdek gazdagságát mutatja, megosztzkodtak, mint a Krisztus palástján, a jó, (l) de okos hazafiak. A karszéke is itt van, egy pár a sok közül. Az egyik szép préselt bőrből van, tarka virágok vannak rája festve. Datum: Zboroviae — a zborói kastélyból való (ezt is megvette nemrégiben valami német). Vajjon mire gondolhatott a mi urunk, fejedelmünk, mikor ült benne „sub centum tilis“ és zúgó zborói hársak rája pergették hullatag, balzsamos illatú virágaikat. . .

A sok reliquiák, diadal-jelvények és gyászemlékek közt nesztelenül szinte suhanva járunk. Kék szemű, rajongó nézésű gyerekek sarkán szinte sűgva mondják: nézd, az is az övé volt. . . Lelkünk reánehedzik ennek a kornak minden keserűsége és szomorúan gondolunk egy konstantinápolyi kolostorra, a hol kegyes lazarista atyák őrzik a mi halott fejedelmünk porait. (Boldog Thaly Kálmán, élő Mikes Kelemenje a halott fejedelemnek, a kinek megadatott megérinteni ezeket a szentséges porokat). A mi fejedelmünkét, meg az édes anyját, Zrínyi Ilonáét, — meg ilyen hangzású nevek egykori, — most már porladó — viselőit: Tököly, Bercsényi, Frangepán. . . Vajon nem rázkódik-e meg az a kripta, mikor nagy és sok keserűségeink közt oda fohászkozunk. . .

Mi fejedelmünk, egyre hazavárunk. Pedig a hazajövele elé szinte legyőzhetlen akadályok gördülnek. Szentséges porainak az útja: a bécsi külügyminiszteriumon át vezet. Többet mondanom se kell. Aztán ha hazahoznók: talán lenne egy kormánybukás, vagy az sem, és a magyar nemzet akaratának hivatott exponense, a parlament; újból arczul csapná magát a külföld előtt. Pedig a Rákóczy hamvait haza kell hoznunk: lenne egy újabb fegyverestárunk, melyből a lelkünket felvérteznénk kétségek idején. Aztán meg „olyan kevés a nagy emberünk, hogy a halottakra is szükségünk van. . .“

A kassaiak vendéglátása magyaros volt, vagy a mi ezzel egyértelmű, kifogástalan. A pályaudvaron nt. Révész Kálmán és az ifjúságnak egy rendezője fogadta a érkező patakiakat. Délután pedig egy nagyon szép ezüst serleggel ajándékozták meg hírneves énekkarunkat, a mely a közönség megújuló tapsai között szebbnél-szebb kurucz dalokat énekelt. Esteli különvonattal hazaérkeztünk b.

Egyleti élet

Az *Ifjúsági Egylet* f. hó 16-án tartott alakuló közgyűlésében Pósa Péter szenior megleghangú megnyitó beszéde után az egylet tisztikarát és bizottságát választotta meg, mely teljes egészében a következő: elnök hivatalból Pósa Péter szenior. Alelnök (szintén hivatalból): Szolga József és Tóth Dezső. Jegyző: Horváth Pál IV. hl. Pénztáros: Keresztessy Lajos IV. jh. Bizottsági tagok: Román Ernő, Kocsiss Géza, Bálint Dezső, Nagy Zsigmond, Bódi Dénes, Gecsei Mihály, Eles István, Buza László, Trócsányi József, Dezső Dénes és Trenko György. Ugyanezen a gyűlésen választotta meg az ifjúság, közlönyének szerkesztőségét is. E szerint: (főszerkesztő hivatalból Pósa Péter), felelős szerkesztő Kovács Lajos III. hh., főmunkatársak: Binét Menyhért II, jh. és Mikola Gyula III. jh. Az ülés további folyamán a sátoraljaúj helyi függetlenségi kör zászlószentelési ünnepélyén való képviseltetés felől határozott az ifjúság, megbízván küldöttségének vezetésével és a szög beverésével Pósa Péter ifj. elnököt.

Az *akadémiai olvasó egylet* szept. hó 16-án alakult meg nt. Radácsi György tanárelnök elnöklete alatt. Tisztikar következőképen választotta meg: tanárelnök: Radácsi György, ifjúsági elnök: Maklár Sándor IV. jh., könyvtárnok: Román Ernő IV. hh., jegyző: Komjáthy Lajos II. jh., pénztárnok: Horváth Pál IV. hh., ellenőr: Sipos Lajos IV. hh. Bizottsági tagok: Sinka Gyula IV. hh., Kocsiss Géza IV. jh., Csabay János III. hh., Mikola Gyula III. jh., Veress Károly II. hh., Binét Menyhért II. jh., Eles István I. hh., Buza László I. jh.

A *zeneegylet* iránt, mely eddig ifjúságunknak legmostohább, legszegényebb egylete volt, ez idén kiválóan nagy érdeklődés mutatkozik. Örömmel adunk hírt róla, hogy a tagoknak számára nézve minden várokozást fölülmuló gyarapodása mellett kiváló, jó erőben is sokat nyert az egylet. Figyelemre méltó jelenségek ezek, mert az ifjúság szépérzékének a fejlesztéséről tesznek tanúbizonyságot, s remélhetővé teszik, hogy ez az életre hivatott egylet rövid idő alatt valóban virágozni fog. — Az egylet tisztikarát f. hó 23-án választotta meg. Tanárelnök lett Meczner Sándor dr., ifj. elnök s pénztárnok Simon József IV. hh., jegyző s ellenőr Nemes Aladár IV. jh., kottatáros Tariska Sándor IV. hh.

Az *akadémiai torna- és vivó-egylet* szept. hó 22-én alakult meg a következő tisztikaral. Tanár elnök: dr. Illyefalvi Vitéz Géza. Ifjúsági elnök: Keresztessy Lajos IV. jh., alelnök: Gecsey Mihály II. jh. vivásvezető és alelnök: Magda Sándor III. hh., pénztárnok: Komjáthy Lajos II. jh., ellenőr: Uhrin László II. jh., jegyző: Tariska Lajos I. jh., előtornászok: Gecsey Mihály, Komjáthy Lajos, Szilágyi László I. hh. és Tariska Lajos, bizottsági tagok: a hittanhallgatók részéről Ferenczy Dániel, a joghallgatók részéről Szűk Ödön III. jh.

A *hittanhallgatók egyesülete* nt. Zoványi Jenő vezetése alatt szept. 19-én a következőképen alakult meg: tanár-elnök Zoványi Jenő e. i. dekan, ifj. elnök: Szolga József IV. hh., alelnök-ellenőr: Sinka Gyula IV. hh., jegyző: Medgyasszay Gusztáv IV. hh., titkár: Kun József III. hh., pénztárnok: Csabay János III. hh., könyvtárnok: Veress Károly II. hh. Bizottsági tagok: Sarkadi N. Antal IV. hh., Kovács Lajos III. hh., Bódy Dénes II. hh., Eles István I. hh. — Az egylet első rendes ülését szept. hó 23-án tartotta, a mikor is a 37 dics. éneklése után, az ifj. elnök szép imában áldást, segítséget kért az egek Urától, majd munkásságra buzdítva kérte az egylet tagjainak támogatását és odaadó szeretetét. Így kezdte meg az egylet ez évi működését.

A *jogászegylet* f. hó 18-án tartotta alakuló közgyűlését dr. Szánthó Gyula ez évi dekan elnöklete alatt. Az egylet tisztikara a következő: elnök Tóth Dezső IV. é., alelnök Nemes Béla IV. é., könyvtárnok Gecsey Mihály II. é., pénztárnok Terhes Tivadár III. é., jegyző Buza László I. é., ellenőr Kubinyi Andor II. é.

A *főiskolai énekkar* tisztikara a következő: elnök: Sipos Lajos IV. hh., főhangvezér: Simon József IV. hh., alhangvezér: Tariska Sándor IV. hh., főénekesek: ten. I. Román Ernő IV. hh., ten. II. Nemes Aladár IV. jh., bass. I.: Batta Miklós IV. hh., bass. II. Kőszeghi János IV. hh., jegyző: Román Ernő. Tanárelnökül az énekkar Hodossy Béla ének és zenetanárt kérte fel, ki a meghívást elfogadta.

A *gymn. Erdélyi Önképzőköre* szept. hó 19-én alakult meg a következőképen: tanárelnök: Mitrovics Gyula dr., alelnök: Trócsányi Zoltán VIII. o., főkönyvtárnok: Nagy Gyula VIII. o., jegyző: Trenkó György VII. o., pénztárnok: Topa Mihály VII. o., alkönyvtárnok és aljegyző: Németh Imre VII. o.

H i r e k.

— **Szinyei Endre.** Régi, érdemes Szolgája, buzgó munkása a főiskolának az a férfiú, kinek nevét e cikkkecske fölébe írtuk. Hosszú, kitartó munkásságról tanuskodik az a 35 esztendő, mit a tanítás magasztos ügyének szolgálatában eltöltött. Most nyugalomba vonúl. Kísérje őt a nemes hivatásban eltöltött évek után eredinényteljes munkálkodásának boldog öntudata!

— **Új tanárok.** Az isk. év kezdetén a spataki főgymnásiumban három ifjú tanár kezdette meg nemes hivatását. Harsányi István a vallástanári, Szilágyi Benő a latin-görög, Nagy Lajos pedig a magyar-német tan-széken. Legyen működésük áldást hozó!

— **Az iskolaév megnyitása.** Főiskolánkban az 1903/4 iskolai év ünnepélyes megnyitása szept. hó 10 én ment végbe. Az imateremben gyűlt össze a főiskola igazgató-tanácsa, tanári kara és ifjusága. A 37-ik dicséret eléneklése után Novák Lajos főiskolai lelkész kérte Istennek áldását a bekövetkező esztendőre. Az istenitiztelet végeztével Dr. Székely György ez évi akadémiai és közigazgató tartott évmegnyitó beszédet, lelkünkre kötvén a főiskola hamisítatlan szellemének ápolását; a tudomány, haza és vallás szentháromságának szem elől nem tévesztését. Majd Fejes István algonodnok mondott néhány intő szót az ifjúsághoz és felszólította dr. Horváth Cyrill, Zelles Lajos és Deák Géza tanárokat szék toglaló értekezéseik megtartására, a kik tudományos színvonalon álló, s a mellett a hallgatóságot is gyönyörködtető felolvasásaikkal azt árulták el, hogy mindegyikükben csak nyert a főiskola. Dr. Horváth C. székfoglalója: „A Battyáni kodex“, Zelles Lajosé: „I. Rákóczy György és a 30 éves háború“, Deák Gézáé: „A magyarosság a festőművészetben“ címet viselt. — Egyszerű tudósításunkat legyen szabad azzal a kijelentéssel végezni, hogy legyen az új iskolai év is méltó a sárospataki főiskolához. Mi, az ifjúság, igérjük, hogy teljes erőnkkel igyekeznünk fogok méltók lenni szeretett almamaterünkhöz.

— **Felolvasó ünnepély.** Igen szépen sikerült és élvezetes felolvasó ünnepélyben gyönyörködtünk folyó hó 29-ike délutánján, a mely a sárospataki ref. nő-egylet által rendeztetett jótékonycéliból. Hogy a szereplők mennyire megnyerték a jelenvolt közönség tetszését, bizonyosság erre az a lelkes tapsvihár, mely egy-egy szereplés után zúgva hangzott fel a hölgy közönség apró kis kacsói és a pezsgővérű diákság tenyere közül. Elsőnek a főiskolai ének-kar lépett fel Hodossy Béla tanár-elnök vezetése alatt, mely alkalommal bizonyosságát adta szép öszhangzatos éneklésének és tudásának. Azután Dr. Tüdős István olvasott fel egy becses munkát arról, a mi nekünk reformátusoknak felelté fontos: Mi a vallás? Felolvasása végén adva maga nagyjelentőségű véleményét, a közönséget e tárgy feletti elmélkedésre hívta fel. A koszorút a legbájosabb szereplőnek, Ballagi Erzsike úrhölgynek kell nyujtanunk, a ki gyönyörű, üde lágy, tüneményes hangjával s nagy énektudásával villámgyorsan hódította meg a közönséget, mit bizonyít az, hogy partnerével: Harsányi Gyula ural egyútt ismételtén többször kitapsolták és szünni nem akaró tetszés nyilvánításaikkal újra-megújra szereplését kérték s ez nem is csoda, hiszen azokat a behizelgő édes hangokat meghallgathatta volna akármilyen követeledző, finyás kritikus. Dicséretet érdemelnek Buza Margit urhölgy és Batta Miklós, a kiknek szép szavata-latukért elismeréssel kell adoznunk, amintkogy a közön-ség részéről is hosszantartó s elismerő taps volt jutalmuk.

Volt még egy szereplés, a mely szintén elismerést és koszorút érdemel, ez a Hodossy Béla, Meczner Sándor dr. és Simon József urak, harmónium, hegedű és zongora triója. Végül az ének-kar bezárta az ünnepélyt s a közön-ség vidám kedélylyel, egy szép emlékkal meggazdagodva távozott.

— **Az akadémia népeisége.** Az akadémia két fakul-tásán a hallgatók a következő számarányban oszlanak meg. A theologiai fakultásnak van: 96 hallgatója, a jogi fakultásnak: 74.

— **Erdőbényén,** melynek református templomát május 16-án egy irtózatot tűzvész pusztította október hó 4-én lesz a renovált templom gombfeltételi ünnepélye.

Tanulmányutak. A főiskola hallgatói — joghallgatók és hittanhallgatók együttesen — Dr. Szabó Sándor és Gyulai Károly tanárok vezetése alatt a gödöllői mintagazdászati és méhészet, valamint a hatvani cukorgyár megtekintése végett október hó elején hosszabb kirán-dulást tesznek, — A hittanhallgatók pedig fenn akarván tartani debreczeni kollégáikkal a régi barátságos jó viszonyt, a hagyományos szokáshoz híven, a szüreti vakáció előtt szándékoznak felkeresni a kálvinista Rómát.

— **Kolozsváriak és debreczeniek Sárospatakon.** A kolozsvári ev. ref. főgimnázium néhány növendéke tanáraik vezetése alatt a Rákóczy-ereklye-kiállításról visszajövet városunkba is betért, megtekintvén az Alma Mater gyűjteményeit és a Rákóczy várat. A debreczeni ev. ref. főiskola növendékei közül pedig folyó hó 20-án jöttek tekintélyes számmal, miután előzőleg a „szent öreg“ széphalmi mauzoleumánál rótták le kegyeletüket a Rákóczy ereklye-kiállításról jövet.

Szerkesztői üzenetek.

Az összes ifjúsági lapok szerkesztőségét felkérjük a cserepéldányok megindítására.

Lapunk barátait, kik az Ifjúsági Közlöny so-sát szívükön viselik, kérjük, tartsanak meg továbbra is szíves jóindulatukban, azokat pedig, kik elő nem fizetnek, kérjük, szíveskedjenek jelen számunkat, mely mutatvány-számúl is szolgál, visszaküldeni.

Az előfizetési pénzek a szerkesztőség címére küldendők.

Ifj. Zsoldos Benő, Zombor. Mint lapunk egykori szer-kesztője — kérjük — ne feledkezzék meg ezután sem az Ifjúsági Közlönyről és munkálkodásáról, a mely előttünk nagy-értékű, ne vonja meg ezután sem tőlünk.

Zajdó László Átány, Csabay Pál Visnyó, Moskovics Mór Kolozsvár. El ne feledkezzetek rólunk. Szíves üdvözlét!

Tokaj. Ugyanerre kérék téged is.

Két cikk. Az egyik lendületes és szép, de elkésett, a másik szükkörű érdekeket szolgál s ezért lapunk hasábjain ennek helyet nem adhatunk.

L. B., V. J. Száraz ágon hallgató ajakkal. . .

Tóth Lajos jgh. Kossuth beszédének stenografálásáért köszönet.

Tartalom.

Szerkesztőség: Beköszöntőfele. — Mikola Gyula: A diák-kongresszusokról. — Bt.: Krónika. — Binét Menyhért: Vége!... — Kovács Lajos: A fehér rózsá regéje. — (mgy.): Kossuth Ferenc Sárospatakon. — Medgyasszay Gusztáv: Hullámos párnák selymes mélyén... — Nekrológ. — Ifj. Hubay Bertalan: A zsidók felfogása az inspirációról. — Rákóczy-ereklye-kiállítás Kassán. — Egyleti élet. — Hírek. — Szerkesztői üzenetek.

SÁROSPATAKI IFJÚSÁGI KÖZLÖNY.

KIADJA: A „SÁROSPATAKI IFJÚSÁGI-EGYLET.” — MEGJELEN HAVONKÉNT EGYSZER.

<p>Szerkesztőség: Sárospatak, Főiskola, széniori hivatal. Kiadóhivatal: Sárospatak, »Főiskolai könyvnyomda.«</p>	<p>Főszerkesztő: P Ó S A P É T E R. Felölős szerkesztő: K O V Á C S L A J O S. Főmunkatársak: B I N É T M E N Y H É R T, M I K O L A G Y U L A.</p>	<p>Előfizetési ár: Egész évre 4 korona. Félévre 2 korona. Az előfizetési összegek a »Sárospataki Ifjúsági Közlöny« szerkesztőségének küldendők.</p>
--	--	--

Deák Ferencz.

Október 17-én, a szomorú októberben, a melynek elején az aradi golgotha mered csonkán a történelmünkbe, mint egy nagy tövis, mely a lelkünkbe tört, a végén pedig máglyatüzön és Bertalan-éjszakákon át a reformáció martiriuma bontakozik ki: a szomorú október hónapban ünnepet szenteltünk a Deák Ferencz emlékezetének. Most, mikor teherpróbáját állja a Deák Ferencz nagy gondolata és döngetik innen és túl a kiegyezés érzéskapuját: valahányan, a kik vágyakozva várjuk, mikor fog megdölni az ő nagy alkotása, vagy a kik erre az alkotásra esküszünk, megemlékeztünk a Deák Ferencz századik születése napjáról.

Ebben a sok és nagy ünneplésben, a melyekhez szinte szívszorongva és lélekszakadva ragaszkodunk, van valami megható és keserűség. Szándékosan narkotizáljuk a lelkünket sok és nagy ünneppel, mert ez az álomszárnyakon puhán szálló lelki narkozis rózsaszinbe boruló és fűszeres párájú világba vezet. A lelkünket még hatalmasan erős tervek, káprázatosan színes koncepcziók, soha nem halványuló igazságtalanságok és soha nem múltó keserűségek nyugözik le — ám újból ünnepelünk. S ha abban a nagy nemzeti viharban, a mely egy esztendő óta a Kossuth és Rákóczi emlékét újból véresre szakgatta, a Deák mauzoleuma a kerepesi temetőben mintha összerokkant volna: imádkoztunk a Deák Ferencz századik születése napján.

A priori igazságokat ne akarjunk bebizonyítani s a Deák Ferencz történelmi nagyságáról itt ne essék szó. Mert idősebbek, okosabbak eleget foglalkoztak az ő történelmi nagyságával és mert róla bajos úgy szólani, hogy az emberből elő ne törjön a pecsovics, vagy — mondjuk így — a forradalmár. Természetes, mert a Deák neve nemcsak egy hatalmas történelmi nagyságot takar és nemcsak egy tipikus magyart jelent, hanem egyértelmű egy létező államviszonynyal is, a melylyel meg is vannak elégedve, de a mely miatt el is vagyunk keseredve.

Hogy ezt így mondom leoldott sarukkal és arcra borulva a Deák emléke előtt: ez nem ripökség és nem istenkáromlás. És szomorúságosan mellettem bizonyít egy ország, a mely politikai tüntetést látott nagyobb részt a Deák-ünnepben és a mely soha, de

soha nem *rajongott* Deák Ferenczért. Pedig tudta, hogy a magyar lélek kevésben testesült meg úgy, mint ő benne. Hogy jobban szerette a hazáját, mint gyűlölte ellenségeit. Hogy el nem kápráztatta nemzete sorsát intéző dicsőséges hatalma. Hogy bölcs és erős. Hogy szavára gondolkodás és zúgolódás nélkül indulhat oda, hova ő mutatja. Hogy igazságos és szerény. Hogy piaczi tapsokért cserébe nem adja a meggyőződését. Hogy olyan, mint egy derűs altöldi táj, melyre átlátszó kék ég borúl, beláthatatlan és egyenes siksággal, barátságosan és fehéren kicsillanó tanyaházzal és zsíros buja, fekete televény földdel, a mely kalászban ontja magyar bölcseségnek súlyos, pirosas színbúzáját. Ha vakon indult is a nemzet utánna, ha szerette és ha becsülte: nem rajongott érte. Lám alapjában még is a keleti nép vagyunk lomha vérrel, de felgyúló fantáziával és a nagy erős vonalok, a káprázó színek, a lobbanó szenvedélyek és az aranyos bravúrok iránt van a nagyobb fogékonyságunk.

A priori igazságokat ne akarjunk bebizonyítani és a Deák Ferencz történelmi nagyságáról itt ne essék szó. De nem azért, mert a kiegyezést ő csinálta meg. Küzdjenek egymás ellen az érvek, tülekedjenek a nemes szenvedélyek, a melyeket esatába hív a múltunk sok és keserves okulása, a történelem logikája, exponált földrajzi helyzetünk, gazdasági bénaságunk, elszigeteltségünk s a védekezés a pánszlávizinus ellen: mi ebbe a politikai tornába ifjonti fővel és gyerek észszel bele nem szólhatunk. Ám a mi kis látókörünkbe útszéli igazságok ütnek fel a fejüket, a mely igazságokat már simára koptattak és agyonra hajsoltak, de a melyek még is igazságok, hát kimondjuk: Deák Ferencz olyan intézményt teremtett, a mely lehet, hogy jobb a dunai konfederácziónál és lehet, hogy hosszú életre képtelen — ám hirtelen és egyszerre felrázott egy passzív ellenállásban poshadó társadalmat és egy vértelen és sápkórosnak indult nemzeti életnek lekötött politikai, szellemi és gazdasági erőit szabadította fel. A detronizált jogot diadal-szekerén vitte vissza az önkény helyébe. És nagy tudással, egy kis generozitással és sok hazaszeretettel áthidalt egy fekete és tátongó szakadékot a nélkül, hogy az aspiráczióinkat ebbe a szakadékba vágta volna, a melynek egyik oldalán a korona fénylett idegen ragyogásban, a másik oldalán pedig véresen, elszántan, agyongyötörve és minduntalan védekezve egy

megbocsátásban nagy és bántásokat könnyen feledni tudó nemzet. Harminczhat esztendő óta pedig nem vagyunk kelet és van egy csudaszép fővárosunk, a kibe szerelmesek vagyunk mindannyian, összesen és egyenként és a honnan, mint fénysávok a napból áradnak szét művészet, irodalom, kereskedelem és ipar. Már minden veréb csiripeli ezeket az útszéli igazságokat, ám még sem ártott, ha a szemünk előtt láttuk közvetlenül, mikor a Deák Ferencz századik születése napját ünnepeltük meg.

Valami keserűséges és valami nem őszinte azért volt ebben a mi ünnepelésünkben, legalább sokunknak az ünnepelésében. Lélekszakadva és szívszorongva ünnepelünk és míg ünnepelünk: várjuk, mikor dől össze az ő nagy épülete. És hiába — az ő mauzoleumáról egy másik sírra rebben a mi tekintetünk a kerepesi temetőben, egy sírra, a hol egy színes, tömjénillatú és nagy keserűségekkel teljes legendának a porladó szentje nyugszik. És míg a Deák sírjánál imádkozunk, alapjában ehhez a porladó szenthez imádkozunk.

De míg Kossuthról beszélünk, mikor Deákról van szó és jogfeladást emlegetünk: öregek, okosak és megfontoltak szemünkbe vágják, hogy tojás törése nélkül nincsen omolette és hogy gyerkőczők vagyunk, éretlenek és tudatlanok. Ám ha gyerkőczők vagyunk, éretlenek és tudatlanok: az öreg legyen természeténél fogva konzervatív, de a melyik ifjú nem forradalmár, annak nincs — szíve. Egy újságban olvastam én régen valami ilyesforma gondolatot. Bt.

Október 31.

Sivár egyhangúság takarta be kopott, fakó lepével a világot.

Egyhangú volt az ember élete: született s fáradtan, díctelenül vánszorgott a rideg sírgödrökig és meghalt, hogy helyét átadja másnak. Meghalt s született sok-sok millió, betöltötte immár a nagy világot; volt tán néhánynak érző szíve is, de — rég volt a teremtés hajnala! — már nem ismerték a roppant világok nagy Alkotóját, csak homályosan, csak halványan sejtették lételetét s föld szülőttiben tisztelték, imádták, — követve a kiskorú, gyermekes, gyarló lélek silány sugallatát.

Századok szálltak századok nyomán. S az Alkotó irgalmasan letépte gyermekes lelkű milliók szeméről a tudatlanság barna hályogát.

Bibor hajnal ragyogott keleten. Ég s föld fényes biborba öltözött. A Teremtő örök tanácsából alászállott az isteni Ige, sugárözönt árasztva szerte-szét. A lélek és szív ujjászületett, ismét emberré lett a lelkes állat és lelkesen imádkozta Istenét.

De csak pár század tűnt el hirtelen s ismét setétült az égboltozat! . . .

A gyenge lélek egyre alkotott. Száraz, erőltetett hittételek setét szövevényes Labirynthusát építgették füstölgő szellemek. Ki ész sejtett önhittent, botorúl kongó agyának öblös üregében: bonczolgatta az isteni igét, kioltották fényes sugárait s mi tündökölt, mint hajnal bibora, setét lett, mint bonczolgotóinak fagyos, vad és önző lélekvilága! . . .

És kihalt újra minden fénysugár!

Mogorva vakság fedte fátyolával az elfásult, komor, zord lelkeket . . . Fojtó, sűrű köd szürke köpenyében sok milliók szunnyadtak elbutultán, lomhán, bágyadtan, érzéketlenül . . . A vágyak szenderegtek, vagy kihaltak: megölte őket százados setétség; a szó tompultán, érzéketlenül, — nem háborítva a keblek nyugalmát, — aludt és elfásult és elvadult; a lélek dúrván parlagon hevert, elszállt belőle minden isteni. nem tudott szépet, jót teremteni csupán silány értéktelen gyomot.

Lomhán ment sok-sok lassú századév az enyészet örvénylő-tengerébe s e vak setétség, mely eltompította az észet, megölte a szív vágyait és elsorvasztotta a lelkeket: kegyetlen kinzó vad zsarnok gyanánt trónolt a gyarló emberek felett! . . .

De íme, mint vihar vad éjjelében kigyúlt a villám szemképráztatón, oly hirtelen, olyan váratlanul megtörte egy parányi égi fény a sok százados igát viselő vak bárgyúság nyomasztó éjszakáját. Miként a fénybogár felesíllanása sűrű setétség fátyolát áttöri: áttündökölt ez a sok százados tudatlanság fellegrulatán.

És nőtt e fény és porban fetrengő sok milliók vágyva néztek felé . . . Ez öntött szívökbe új életet, új vágyakat s alvó lelkeiket ez rázta fel az örök tespedésből. Ez adta vissza az isten-igének régi fényét varázsát, biztató, erősítő erejét s melegét. Ez adott erős, törhetlen hitet, felmagasztalta Istenünk nevét, megtörhetlenné tette a reményt s ez gyujtotta fel az örök tüzet a szeretet tiszta oltárain. Ez volt az igazi feltámadás, ez adott nekünk örök életet! . . .

Mennyi áldást nyujtott e fénysugár! Mennyi szív dobbant fel ez egy napon!

Medgyasszay Gusztáv.

Október 6.

(Emlékezés)

„Szétszórt hajával, véres homlokával áll a viharban maga a magyar“ . . . fegyveres ellenségektől körülvéve, hogy megfosszák szabadságától, drága, véremszerzett jogaitól!

Vasvesszővel sújtott a végzet én édes nemzetem, vasvesszővel, melynek súlya alatt egy pillanatra összerogytál! Siralomvölgyévé lett szép hazánk, hol a nemtelen zsarnokság üldözött mindenkit, polgárt és katonát egyaránt, hogy a kiomló vér arcodba freccsenjen, az elszálló fájdalmas sóhaj szivedbe fúródjon, hogy ha még nem fáj nagyon a lelked, hát fájjon,

hogy ha még nem sirtál, hát sirj keserves könnyeket, és ha még nem volt elég piros a mező virága, hát legyen pirosabb s kelyhében harmatgyöngy helyett vér ragyogjon!

Szörnyű emlékek: hóhéroztatás, lövetés. Édes nemzetem! hogy nem hasadt meg a szived leroskasztó tengernyi bánatában? . . . hiszen a kis madárnak szabad volt sirva búgni a sárga avar fölött, piczi ajkán keseregve fakadhatott a gyászének, siratva a levelét hullató, haldokló rózsát, szerető kis szivéből szellő szárnyon repülhetett a bánatos nóta, . . . ki vonta felelősségre, ki tilthatná meg, hogy a szív keservében, bánatában ne zokogjon? Az őszi szellő is szomorú suttogással suhanhatott el a tarlott bokrok között, hajolhatott a sás, reszketetett a hulló lomb, suttogásuk, reszketésük lehetett ima, . . . de ki vonhatná meg a haldoklótól, hogy egy utolsót sóhajtson? . . . és a magyarnak? . . . A magyarnak még sirni sem volt szabad!

Oh! mennyi sóhajt, mennyi könnyet kellett ekkor eltemetni a szív mélyébe, hogy ne tudja, ne lássa senki, hogy fáj a magyarnak a szive, hogy zokog fájdalmában a lelke! És a magyar eltemette a maga bánatát, a maga drága halottjait csendesen. zokogás nélkül.

Mennyi kín, mennyi fájdalom lehetett ebben a temetésben!? És a szabadságától megfosztott oroszlán, bár napról-napra ott járt a síralomvölgyben, nem mutatta a maga bánatát, a maga fájdalmát, hanem egykedvű arccal, zokogás nélkül járt-kelt a drága hantok között, mintha neki nem fájna semmi, . . . de befelé, a szív mélyébe annál sürűbben omlottak könnyei, és ha gyötrő, ha kínzó volt is e fájdalom, ha a fojtott bánat, titkolt könnyek megsemmisítéssel, haldoklással is fenyegettek, a magyar tudott haldokolni fájdalmas szive mélyében, zokogás nélkül.

Október 6! . . . Istenem e két kis szóban mennyi a bánat, mennyi a szomorú emlékü kép! Mit mondtam? . . . bánat, szomorú kép? Oh nem! . . . más is van benne: dicső emlék, biztató reménysugár, kitartást kölesönző erő!

Igen! Szomorú emlékü gyászünnepe nekünk október 6, keserve, bánata fájdalmasan szoritja össze szívünket, de míg lelkünk fáj értetek 13 félisten, míg ajkunk imája szellő-szárnyon lebeg hozzátok, a ti sirotokhoz, hogy ott nagy lelkeitek fohászával ölelkezzék, míg könnyeink összefolynak a ti könnyeitekkel és sóhajunk a ti sóhajotokkal egyesülve száll fel a magasba az Isten trónjához, addig szemünk vágyva, epedve tekint reátok, a ti glóriával körzött fejetekre, s ez a fény az októberi gyászfátyolon keresztül, mint erősítő, biztató reménysugár ragyog felénk, hogy ne féljünk, hogy ne remegjünk!

És míg tekintetünk ott révedez, míg a ti glóriával körzött fejetek ragyogása tündöklök, a lelkünk nem fáj oly nagyon, hitünk erősödik, hisz „Nubia pardueza” nem szülhet gyáva nyulat!

Nem! . . . mert bár a lelkünk borongó fájdalom érzésével tölt meg, bár szívünk egy pillanatra megdermedt s úgy tetszett nekünk, mintha az a zsarnoki kéz, a mely egykor a sebet ütötte, ismét felettünk lebegne, hogy szívünk egy-egy zokogó gondolatára fölénk hajoljon, újra sebezzen, újra megtöltson sirni, zokogni, és mégis e borongó fájdalom mellett fenséges emlék is ragyogott szívünkben s a seb sem fáj már

oly nagyon, a könnyű sem volt már fájdalom könnye, hanem a letépett babér drága gyémántja.

Oh! az eltitkolt bánat, az eltemetett fájdalom megtermette a maga gyümölcsét, mert csak annál erősebben vésődött az a szívbe s a befelé omlott könnyek, mint drága gyöngyök oda hullottak az eltiport szabadság és a 13 félisten sírjára s ott a szív mélyében e sírhanton ápolták a szabadság és emlékezet drága virágát.

És vajjon nem úgy volt-e most is?! Ugy volt. A megsárgult levelek bánatos zizegéssel hullottak alá most is, temetve egy év örömét, bánatát s a temetéshez a kis madárcák most is szomorú dalban sirtak gyászéneket, melynek minden siró rívó hangja az őszi szellő bánatos suttogásával egyesülve, fájó sóhajjal lebbent el szívünk felett, mintha szomorú dalukkal, búvós leheletükkel emlékeztetni akartak volna, ha talán csak egy pillanatra is feledtük a 13 aradi vértanút.

Még a ragyogó ég is elborult e napon, sötét felhők szálltak tova. sóhajtva, zokogva és a magyar most sem mutatta, hogy fáj a lelke, pedig úgy érezte mintha a sirva szálló felhők sóhajában ott lett volna az eltört kard pengéjének fájó süvöltése, a haldokló honvédek utolsó sóhaja, harezi paripák nyugtalan nyerítése, a harsonák és dobok reszkető-zengése, pergése s a 13 félisten ajkáról ellebbent áldó sóhaj . . . és még is a könnyek most is csak befelé omlottak, oda a drága hantra s a lelkünk zokogás nélkül szállt, vágyva, epedve a 13 aradi vértanú sírjához, hogy ott emlékezzék, hogy ott sirva búgja fel egy sóhajban: nagy eszméknek dicső emlékü mátyásjai, 13 félisten, nézzetek le ránk, öröködjetek a magyar haza felett, hogy a zsarnokság ne győzedelmeskedjék soha szép hazánk felett, hogy a kiomlott vér hadd táplálja tovább is a szabadság az emlékezet legszebb virágát!

Kovács Lajos.

Szerelemvágj.

Már az Isten se rójjá fel vétkül :
Nem jó így élni szerelem nélkül.
Mint víz után az eltikkadt vándor,
Újra epedni, szeretni vágyom.

Régi szép nóta: nekem is régen
Tündérszép lány volt minden reményem.
Régi bús nóta: megcsalt az álom,
Mindig új régi: szeretni vágyom.

Mintha álmodnék, az emlékezet
Elém varázsol bájos lényeket.
Keresem köztük: térdemre hullva
Melyiket tudnám szeretni újra! ?

Megdobban szivem s megdobban egyben
Kit ismertem fel közülök egyben ?!
Első szerelmem! zokogom sirva,
Nem felejtethlek, tán csak a sirba'.

Visnyai László.

A főiskolai „Betegsegélyző Egyletről.“

A legutóbbi diákkongresszusokon, valamint a diákkongresszusok program-készítő bizottságaiban sok szó esett a kórház egyletekről, mint a melyek létesítéséről minden tanintézetnek mihamarább gondoskodnia kell.

Talán az egyetemi kórházegyletek hiánya folytán beállott nyomorúságok látása vezetett sokakat ez intézmény égetően szükséges voltának felismerésére. . . . Nem tudom, de a kik felvetették ez eszmét, nemes szívekről, emberszeretetükről tettek tanúbizonyságot s bizonyára nem rajtuk múlt, hogy a szó csak szó maradt s a szép tervet nem követte a megvalósulás.

Mi patakiak azonban dicsekedhetünk azzal, hogy e tekintetben oly kedvező helyzetnek örvendünk, kórház egyletünknek olyan fejlettségét mutathatjuk fel, a minő az országnak talán egyetlen tanintézeténél sem található. Epp azért azt hiszem, nem teszünk rossz szolgálatot az ügynek, ha saját betegsegélyző egyletünk jelenlegi állapotának, valamint fejlődésének rövid ismertetésével példát mutatunk hasonló célú egyletek létesítésére.

A tiszta ész logikája szerint lehet-e bárkinek a szemében előbb való dolog a testi egészségnél? Bizony, nem! Mert az egészség — hogy úgy mondjam — földi létünknek a támasztófája, az egészséges gondolkodásnak, a kedély épségének a létfeltétele. Magunkon is tapasztalhattuk — másokon még inkább, — hogy mikor a testi épség megrendül a szenvedőnek minden percét, minden gondolatát a lét kérdése foglalja le, . . . képzeletében megjelenik a halál árnyéka, melynek nyomán az enyészet, a pusztulás lépked, egy-egy suhintásával letiporva, megsemmisítve minden élet. S az enyészet gondolata — bizony — nem esoda, ha szomorú ósz bélyegét nyomja a kedélyre, fagyos téllé varázsolja a szív dobbanó hevét! . . . Így fokozza önmagát a test betegsége az agy képzelgő önámításai folytán, így válik beteggé maga a lélek is.

Megakadályozni, megszüntetni a test betegségét, elejét venni a lélek fájdalmának: ezt a magasztos célt szolgálja a mi betegsegélyző egyletünk, hogy a szegények iskolájának sok szegény növendéke testi nyavalyájában ne rettegjen az elhagyatottság sötét gondolatától.

Istenem, ha egyletünk mostani fejlettségének magaslatáról visszatekintünk a régi múltba, 1791 előtti időkre, mintha meredek sziklatetőről a mélység völgyébe tekintenénk le: a főiskolának ekkor még

rendes orvosa sem volt! Vagy nézzük a viszonyokat 1791 után, a mikor már volt a főiskolának rendes orvosa s veszélyesebb esetekben „a beteg tanulók külön szobában elhelyezve ápolói felügyelet mellett orvosi gyógykezelésben részesültek.“ Elgondolkozom: veszélyesebb esetekben? Hát kisebb bajok esetén? Bizony nem volt irigyelendő a szegény diákok helyzete, a mikor könnyebb bajukban magukra hagyatva, szinte mint biztosan eljövendő rémre kellett gondolniok a baj súlyosodására.

Később, a 19-ik század első felében a főiskola növendékei egymást szolgálják ki s hivatalnokokat választanak az ápolói tiszt betöltésére. Szép, nemes feladat volt ez, de a főiskolai tanulók eredeti hivatásával meg nem egyező.

A gyökeres reformoknak mintegy előestéjén 1862 ben már a beteg tanulók kórházi ellátásáról hozatik rendszabály. A legkiemelkedőbb mozzanat azonban kórházunk történetében az, midőn 1863-ban a főiskolának akkori új orvosa *Raisz Gedeon dr.* buzgó közbenjárása folytán a főiskola egy termet 6 fanyoszolyával kórházi helyiségnek adott át. S ezzel már meg volt a talaj, a mely most már csak a további lelkiismeretes művelésre várt, hogy megteremje a kultúrának valóban áldást hozó gyümölcseit. A jó magvető nem is hiányzott s a következő évben Raisz Gedeon dr. kezdeményezésére megalakult a főiskolai „betegsegélyző egylet,“ mely idők folytán első büszkeségévé vált a főiskolai ifjúságnak, dicsekedése lett mindazoknak, kik csak egy porszemmel is járúlhattak fejlesztéséhez.

A kik alapították részben élnek, részben talán már elköltöztek oda, a honnan annyi ifjú életet visszatartott alkotásuk; a kik élnek közülök, éljenek még sokáig! Harcoljanak diadalmasan az ellen a sötét árny ellen, melynek oly kérlelhetetlenül hadat üzentek az egylet megalapításával; a kik nem élnek, azoknak velök együtt

nevük áldassék örökké!

Dicső munkájuk betöltésének napja: 1864 szept. 16-ika születési napja a mi kórházegyletünknek, mely így ez esztendőn fennállásának 40-dik évébe lépett.

Lassú, kezdetben küzdelmes fejlődéséről mért beszélnek sokat? A diófát is hétszer kell ültetni, míg megfogam, — bizony ez az egylet is sok küzdelmes évet élt át, míg gyökeret vert s erőteljes fejlődésnek indult. De elkövetkezett ez az idő is, s hogy ez elkövetkezett, a *Kun Zoltán dr.* érdeme, a ki 1873-tól kezdve immár 30 éve áll élén az egyletnek, s szolgálja szeretetteljes odaadással, ápolja, gondozza, mint édes szülő a maga gyermekét. S azóta? Nos, azóta mesébe illő gyorsasággal izmosodott az egylet anyagi-

lag, erkölcsileg. Vagyoni gyarapodásáról kell-e fényesebb bizonyíték, mint a számoknak ez az élő beszéde:

Az 1872–73. tanév végén az egyletnek ugyanennyire menő gyógytári adóssága mellett volt 45 frt. 60 kr. (91 kor. 20 fillér) vagyona; ma 3¹ év múlva összes vagyona — a kórházépületet és felszerelést ide nem értve — pénzértékben a 13.000 koronát meghaladja. Erkölcsi szempontból a közegészségügy magas színvonala az egylet életreihivatottságának legszebb tanúsága. Egyletünk életének úgyszólván minden napja haladás volt mai tökéletes állapota felé, a midőn immár átalakult egy teljesen modern intézménynyé.

Mi patakiak mindnyájan ismerjük. Legtöbben csak úgy, a hogy ismerjük pl. az ősi eperfát szülőházunk előtt; sokan közvetlenebb tapasztalás útján betegségeinkben ismertük meg. A mi itt következik, azt nem is magunknak írom, hiszen ennek értelme sem volna. Azt mondtam cikkem kezdetén, hogy más főiskolákkal megismertetvén kórház egyletünket, példát akarunk mutatni. Ime:

Fenyővel szépen befásított kicsiny park közepén áll csinos kórházépületünk. Körülötte *gondozott sétányok* az üdülő betegek számára, tőle vagy húsz lépésnyire az a hideg, borzadályos *halottas kamara*. Ezzel van egy földel alatt a *ragályos betegek kórszobája* és a mosó konyha. A főépületben van 3 *betegszoba*, összesen 17 ágygyal, két fürdőszoba, egy szoba *felszerelt házi gyógytárral* s orvosi várószoba. Ez épületben van az ápolóné külön szobája, kiegészítve mindez néhány mellékhelyiséggel: folyosó, konyha stb. Mindez a kor igényeinek megfelelően, modern, kényelmet nyújtó berendezéssel. A kórházi szobákban *ruganyos vaságyak* vannak, egytől-egyik löszörmatráczezal felszerelve. Minden szobában éjjeli szekrény áll minden beteg rendelkezésére; egyéb szükséges bútorok közt pedig a melyek mind megtalálhatók, legnevezetesebb az az ágy széléhez oda erősíthető négyszögletes vas asztalka, melyet szükség esetén felcsatolva az ágyban fekvő beteg kényelmesen használhat az étkezésnél, írásnál stb. A gyógyítás sikerének előmozdítása és a köztisztaság szempontjából *kényelmes fürdő* áll az ifjúság rendelkezésére 4 nagy és két kisebb pléhkáddal. A szükséges vízmennyiséget a kórház külön *vízvezetéke* szolgáltatja. Két lövegű petroleummotor nyomja fel a vizet a Bodrogból a kórházépületben elhelyezett rezervoireba. A kórház épület az orvos lakásával és a gyógyszerár épületével *telefon* útján van összekötve, mely berendezés váratlan súlyos betegségi esetekben tehet jó szolgálatot; az egylet készpénz vagyona pedig esetleg fellépő *nagyobb járvány* esetén is biztosítja az egylet anyagi fennállását.

Ujabbban az egylet a kórház helyiségének *kibővítése* mellett egy kisebb arányú *hidegvizgyógyintézet* létesítését határozta el.

Ha mindehhez a kényelemhez hozzájárul a legnagyobb kényelem, a leginkább vigasztaló dolog: a szülőkől távol betegségeinkben egy második szerető édes anyát tudni magunk mellett, mint a minő a mi kórházunk finom lelkületű gondos ápolónője: *özv. Tóth Lajosné úrnő*¹ az ő ifjú betegei iránt; akkor teljes nyugodtsággal élhetjük itt ifjú éveinket, mert előttünk nem félelmesek a betegségek kínos percei.² *Mikola Gyula*

¹Egyik képünk őt mutatja be nemes hivatásának teljesítése közben.

²E cikk megírásához az adatokat — más forrás hiányában — a főiskola 1894—95-iki értesítőjéből, s a Betegsegélyző Egylet jegyzőkönyvéből merítettem.

§ Z ö k é s .

Irta: Binét Menyhért.

Mikor egy nagy és szürke bérpalotához értek, az asszony — karesú, halovány, szomorú nézésű asszony — azt mondta a férfinak:

— Holnap délután, Miklós

A férfi pedig megcsókolta az asszony kezzeit, aztán erősen és merészen a szemébe nézett és mondta:

— Holnap délután.

Azzal elváltak. Az asszony befordult a kapun, a férfi pedig neki indult az aszfaltnak, a mely frissen öntözve kanyargott előtte s melyre minduntalan sárga levelek hulltak. Az útnak nagy és sűrű hársaira már rászállt az ős és aszott, zörgő levelek peregtek róluk, míg egy-egy feltámadó szél a karjára kapta őket s egy nagy, viharzó és halálos keringőben áttanczoltatta a pusztulásba. Az ősnek, az elmulásnak ködös és opálosba játszó levegője erőszakosan terjedt, ám lányok és asszonyok, friss és kaczagós asszonyok jöttek az aszfalton, a parfümjök szinte tolakódóan és erőszakosan belevágott az ősbe és a hogy jöttek, szerte köröskörül eláradt az életnek friss és illanó illata.

Volóczy Miklós ment közöttük a vizes aszfalton, de jóformán ügyet sem vetett rájuk és most az egyszer nem látta őket. Színes foltok mozogtak előtte és a fülét megütötte nyers és erősasszonyi kaczagás és selymes ruháknak a suhogása. Csak egy tülekedő szintábort látott maga előtt és zűrös, gomolygó hangok úsztak el a füle mellett. Mert Volóczy egy kis hiúsággal és egy kis melegséggel azt a halovány asszonyt látta maga előtt, a kit holnap meg fog szöktetni az urától és a ki az elébb hízolgón és epedve súgta néki:

— Holnap délután, Miklós.

Volóczy nem először hallott ilyen czirogató, selymes és puha női hangot, ám most valami különös melegség és kíváncsiság támadt a nyomában. Ehhez az asszonyhoz gyerekkori emlékek kötözték, örökösen gyötörte utánna a vágy — és most ime az övé lesz, most, a mikor egy kicsit elkínozta az élet egy brutálisan durva férjnek az oldalán.

Eszébe jutott Volóczynak az asszonynak az ura, a ki dúrva és goromba evvel a törékeny asszonynyal szemben, de a ki nyugodtan rá bízta és rá bízta a feleségét. Gazember vagyok — gondolja magában Volóczy, de aztán nyugtatja magát. Elvégre is a boldogsághoz mindenkinek van jussa, nekem is, meg annak a szegény asszonynak is. S aztán ez az asszony annyit szenved s az az ember olyan brutális. S míg selymes bajuszát simogatt, forró és nedves asszonyi csókok jutottak az eszébe. Olyan csókok, a melyeket már kapott: tej ízű, harmatos, nedves, erős illatú, különös zamatú, erőszakos és égető csókok.

. . . Másnap délután pedig beállított az asszonyhoz, a ki szomorúan és zavartan ült az ablak mellett. Kezet csókolt neki s míg a szemébe nézett ellágyúlva, kérdezte:

— Megyünk, édesem?

Az asszony összeresztte. Hallgatagon magára vette a felöltőjét, keztyűt huzott és sűrű fátyolt kötött a kalapjára. Ugy látszott, mintha ez a fekete és erős nézésű férfi hipnotizálta volna az asszonyt, a ki szinte öntudatlanul tette, a mit a férfi parancsolt néki.

— A bőröndje kész van, édesem?

— Igen.

Azzal mentek. Lent egy bérkocsi várta őket, a melylyel a férfi jött, abba szálltak. Az asszony a fátyolát sűrűbbre vonta az arca előtt, aztán lázasan szólt:

— Hajtasson sebesen.

— Egymáshoz bújtak a kocsiban, mint a viharban két reszkető madárfióka. Az asszony szinte didergett az izgatottságtól s a férfi ajakára se jött szó. Volóczy Miklós, a színes szavú és elkényeztetett poéta, a kinek a verseibe bolondultak az asszonyok és leányok és a kinek a hány verse volt, az mind bűnös asszonyi csókokból fakadt — a színes szavú poéta, a ki mindenütt otthon érezte magát és a ki a beszédének selymes lágyságával, káprázó színeivel és szilaj forróságával hipnotizálta az asszonyokat: a színes szavú poéta most alig tudott beszélni és a mit mondott, töredékesen és zavartan mondta. És ő, léha és blazirt lovagja az éjszakáknak és a kávéházi életnek, most úgy érezte, mintha a lelkéből kiesett volna egy nagy darab mocskos múlt és ott tartana, a hol kezdte: egy karesú, halovány lánynak a szerelménél.

Az asszony kérdezte:

— Hová megyünk Miklós?

— Megyünk, édes, Velenczébe. Aztán felül kerekedett a poéta benne.

— Oda, a hová maga nászútra ment az urával. Meglátja most színesebb lesz az álmok hazája és bájosabb, mint mikor az urával ott volt. Suhanó gondolatban fogunk csolnakázni naphosszant édeskettesben s míg a gondolieri evezője csobban a Canale grande csókos vizében: mi álmodozunk a lagunák-ból felszálló szerelmes legendákról és hallgatni fogjuk az egymás szíve dobbanását. Megétetjük, mint minden szerelmes, a Márkus-tér galambjait és fogunk kóborolni összevissza, mint két bolondos sátoros cigány. Jó lesz édes?

Az asszony a finomvágású fejével intett: jó lesz.

Elérkeztek a pályaudvarhoz. A bőröndöt levittették, a férfi jegyet váltott és sétáltak a perronon. Csak az asszony idegeskedett félénken:

— Ha valaki meglátna . . .

A férfi megfogta az asszony kezét erősen.

— Ne féljen Lilike.

Aztán kis vártatva hozzáfűzte forrón, lágyan:

— Édes.

Az asszony lefátyolozott ajka halkán visszasúgta — Édes.

Egyszerre fényes és nagy megnyilatkozásképen eléjük szállt a múlt. A múlt s a múltból egy langyosan simogató tavaszi este, a mikor először meg csókolták egymást. Fehér galambszárnyakon csokolózva repültek a fejük felett tavaszi vágyak — fehér és rózsaszín virágszirmok peregtek a levegőben és mintha a lelkökre szálltak volna ezek a hullatag, reszkető virágszirmok valami pazar és dőzsölő illatesőben. Akkor megcsókolták egymást és elszaladtak mindaketten.

Erre gondoltak s az asszony kérdezte:

— Hát a kis virágaim megvannak-e még?

— Mind egy szálig. Oh én tudom, mi a hűség . . . Hazudott, mert más asszonyok jó ideig elmosták annak a halovány lánynak a képét, de végeredményében még is igazat mondott, mert íme visszatért hozzá.

Am az asszonynak úgy esett, mintha ökölrel az arcába csapott volna ez a szó: hűség. Majd, hogy

fel nem jajjongott miatta hangosan. Am az arcán látszott, hogy a lelkében nagy indulatok tülekednek, de csak kis ideig. Akkor szomorúan, de határozottan mondta:

— Menjünk haza.

— Hová, Lilike?

— Haza.

Aztán keserűen mondta kis idő múltán:

— Maga mondta: hűség. Am lássa . . . Én hűséget fogadtam az uramnak, oltár előtt pap előtt megesküdtem. Menjünk haza Miklós.

Energikusan beszélt az asszony, de mintha ez a kis fellobbanás egészen kimerítette volna; ment szomorúan és összetörve, akárhogy könyörgött és indulatoskodott a férfi.

Mikor pedig egy nagy és szürke bérpalotához értek, a hol az asszony lakott, elbúcsúztak egymástól, röviden, szomorúan és keserűen:

— Isten vele, Miklós.

— Kezét csókolom.

De este — ködös, vizes őszi este volt — a Volóczy szobájába szinte beesett az asszony s a nyakába borúlt fuldokolva és zokogva. A férfi csillapította, a könnyeit lecsókolta, a nagy fekete haját, a halovány arcát simogatta, gügyөгető szókkal csitította

Az asszony hirtelen kérdezte:

— Indul most valami vonat, Miklós?

— Indul.

— A bőröndünket feladta?

— Még délután.

— Menjünk Miklós.

— Menjünk.

Kart karba öltve mentek. Suhogó őszi eső verte végig a lucskos éjszakát. Zizegve verődött végig az aszfalton és ködbe vonta az ívlámpák fényét. Az őszi esőben pedig egymáshoz simúltak, mint két reszkető madárfióka, egy karesú asszony, meg egy erős férfi. Alig szóltak egymáshoz, csak fogták egymásnak a kezét, erősen, szorossan.

Csak mikor a vonat elindult velök, a férfi megcsókolva az asszony kezét azt mondta szerelmesen lágyan:

— Édes.

Az asszonynak a szeméből pedig kiesett a könnyű, de visszacsókolta a férfit a szép, a finom vonalú, a forrópiros száján:

— Édes.

K r ó n i k a .

Hegedűs Gyula. Messze idegenből, a hol talán jól ment dolga, idevetődött egy szegény gimnazista fiú. Szeptemberben idejött, s meg sem várva az október végét, elment. Elment nagyon messze, hogy vissza se jöhessen többé, — elment a hideg sír ölébe. Szegény fiú! (most már csak így beszélünk róla). Ilyen kicsiben is milyen tragikus a sorsa! Messze földön él magának csendeskén, nem bántja semmi sem. . . . Egyszer idejön és — meghal . . . Messze földön gyűjtögeti magának a tudomány kincseit. . . . Többre vágyik, idejő és — elveszít mindent; sok évi fáradság gyümölcse, közvetlenül a gyűjtés bevégeződése előtt rombahull életével együtt. . . . Valahol pedig túl a Tiszán, — mig mi az ő sorsáról elmélkedünk. — egy bánatos anya a keserves fájdalom hangjain zokog: *liát* siratja.

A „Magyar Irodalmi Önképző Társulat“ még alszik. Nem csoda! Megviselték az előző évek izgalmai. Izgalmas, gyötrő ébrenlét után pedig az ember is pihenésre vágyik. Akadémiai ifjúságunk — úgy látszik — kiméletes is iránta, nem igen háborgatja, nem igen költögeti. De vajjon e hosszú alvásban nem fognak-e elernyedni izmai, nem fog-e tespedésbe sülyedni életerejé? . . . S talán még sem kellene elsorvasztani — pusztá könyörületességéből vagy inkább a részvétlenség által! . . .

Nagy múlt minden intézménynek csak erőssége. Látjuk ezt mindenütt, bizonyítékokat felhozni is felesleges! — De mintha itt nem így volna! Mintha megszűnt volna a tartó ereje annak a kapocsnak, mely a fényes mult maga! Mintha a nagy szellemek, a kik itt lebegnek körülöttünk, a kik alapították s dicsővé, fényessé tették a zegylet multját. — feledésbe mennének! Az ő példájuk ma senkit sem lelkesít, az ő alkotásaik nem serkentenek arra, hogy hasonlóképen munkálkodni törekedjünk! Kihalt — úgy látszik — emlékezetük. Az igyekezet, mely azt e társulat felkarolása s buzgó munkálkodás által felújítani törekszik, hajótörést szenved a *közöny* zátonyain.

Tompai! Szemere! Ti dicső, nagy szellemek! Kicsiny utóitokat illessétek meg nagyobb buzgalommal e társulat iránt!

*

Az *ecsed* láb, meg még valami. Az *ecsed* láb égéséről czikkezik most minden újság, a „Ruczháti Tárogató“ éppen úgy, mint a „Vasárnapi Újság“, meg a napi, heti és havi lapoknak az a végtelen sora, mely a kettő közé esik. Mert furcsa is az! Ott van egy óriási síkság, a melynek a helyét egykor elborította a széles zöld víz, rajta a nyúlós békanyál, benne szertesét és összeviessza a káka, meg az a sok vízi növény a mit ismerünk, tarkázva azokkal, a miket nem ismerünk. Nemzet-gazdasági szempontból a vizet lecsapolták a földet felszántották, ezzel aztán el is enyésztett belőle minden poézis, ellenben termett a földön pompás tengeri meg rozs. És most jön a hiradás, hogy ég az *ecsed* láb. Mi a kik itt bújjuk a könyveket, meg szántjuk a papirost, azt gondoljuk hogy ha ég, hát lángol egy kicsit, aztán majd eloltják. Igen ám, csak hogy ez nem olyan égés! Mert itt a föld felszínén semmi rendellenesség, semmi zavar, s teljesen normális képet mutatnak a szántó földek, — de a felső kéreg alatt izzik a televény föld méternyi mélyen ég a termő talaj, messze vidékeken rejtett tűz honol, titkolgatva a vést és pusztulást mely fenyegeti az odatévedt állatot, embert, ha egy süppedékes ponton lép a tűzakna fölé.

Eszembe jut erről a nem rég letűnt, meg a mostani ifjúsági élet. Még mi tanúi voltunk annak, mint tartottak lefoglalva széles mezőket a magyar ifjúsági életben az ezer magyar ifjú törekvései; közvetlen szemlélői voltunk. mint kellett e törekvéseknek meghátrálniok emberies, szabadelvű szempontok előtt. Ma látjuk, hogy csend honol mindenütt s ifjúsági harcoktól menten egyesültünk mindnyájan nagyjaink dicső emlékének hódolatteljes ünneplésében. De vajjon nem ég-e a béke külső fehér takarója alatt vörösen izzó lángokon egy izgalmas, szenvedélyes óriási párt, küzdelemnek a rejtett tüze? . . . Félek, hogy igen!

Ma.

É j j e l.

Hogy elszenderült künn a durva lárma,
Hogy szunnyadoz az erdő, messzeség,
Hogy nevet, mosolyg, mintha hívna-várna
A holdsugáros, csillagfényes ég . . .
És a szárnyait ki-kibontva széjjel
A lelkem hogy száll, büszkén hogy repül,
Haj! — pedig csak egy fárasztó nap telt el,
Egy hitvány, gyötrő, a többi sok közül!

De jó. Legyen így . . . Elfelejttem újra
A csalódások gyötrő nappalát;
Csak ábrándjaim tündér-fényességü
Alkotásit ne bántsa a világ . . .
A könnyeket csendben felszárasztom én,
Csak lelkeimtől ne legyen idegen:
A hit, szeretet, a láng és a remény
S az én jóságos, édes Istenem! . . .

Jól van. Legyen így . . . Megnyugszom én Uram:
A mig a szívem roncsná nem tevéd;
A mig találok a Te nagyságodban,
Mivel bekössem tátongó sebét;
Mig — e vad harcban örülve — búsulva,
A lelkemben csak annyi hit leszen:
Hogy elsóhajtom neved porba hullva
Te, — én jóságos, édes Istenem! . . .

Jól van. Legyen így . . . Csak a hitem hagyj meg,
S a sors haragja sújthat bármikor!
Ábrándjaimnak vezérfénye mellett
Majd csak kikötök egyszer, valahol . . .
A révpártot majd én is csak föllelem
A zúgó vész, sok hányatás után:
Messze, valahol, egy rejtett szigeten,
Álomra-hívó, csendes, kis tanyán . . .

S mig itt — remegve böszült hullámokat, —
Mosolyg egy csillag ott az ég mezen;
Mig útamon egy baráti kéz akad,
Mit segítségül nyújtanak felém;
Mig trónodról egy aggódó pillantást
Vetsz e földre Te, örök szeretet:
Megyek — előre — büszke, emelt fővel;
Megyek — — — koldúlni egy kis kenyéret! . . .

Hogy elszenderült künn a durva lárma,
Hogy szunnyadoz az erdő, messzeség,
Hogy nevet, mosolyg, mintha hívna-várna
A holdsugáros, csillagfényes ég . . .
És a szárnyait ki-kibontva széjjel
A végtelent bolyongja lelkem át, — — —
Megyek . . . Megyek . . . Újult reménységgel . . .
Csendes nyugalmat . . . jó éjszakát . . . jó éjszakát . . .

Éles István.

Tanulmányi kirándulás.

A sárospataki akadémiának 55 hallgatója vett részt okt. hó 14—17. napján Szabó Sándor dr. és Gyulai Károly tanárok vezetése alatt egy sokat felölelő tanulmányi kiránduláson, a mely míg egyrészt kellemes szórakozást nyújtott, másrészt ismeretkörünket tanulságos adatokkal bővítette. Tanulságossá és kellemessé tették utunkat egyrészt vezető tanáraink, a kik fáradságot nem ismerve s kényelmüket is feláldozva igyezték minden percet gyümölcsözővé tenni számunkra, — másrészt azok a derék emberek, a magyar iparnak s a magyar mezőgazdaságnak azok a szakavatott férfiai, a kik jó magyaros vendégszeretettel és lelkiismeretes útbaigazításokkal láttak el.

Első stácziónk Kőbánya volt, a hol az Első magyar reszvény sörfőző hatalmas gyártelepét néztük meg. Ez a gyártelep teljesen modern berendezésű s mindenütt a legpedánsabb rend és tisztaság uralkodik. Szakszerű magyarázatok mellett néztük végig hogyan készül a sör. Nagy betonmedencékben van az árpa körülbelül 50 óráig, a melyekben az árpát puhítás végett locsolják. A nedves árpa innen az u. n. csirázató pinczékbe kerül, a hol 10 nap alatt kicsirázik. Finom, vékony fémhuzattal bevont szárító kamrákban a hőségtől a csira elpusztul és a zöld maláta teljesen kiszárad. Ezután nagy üstökben főzik, míg az árpahéj lehull és 60 fokos melegnél a felfőtt és komlóval vegyített folyadék egy különös edességű vegületté alakul, a mely szűrőkön át a hűtő bárkákba kerül. Itt állapítják meg a sörlé mennyiségét és cukortartalmát, s az ezek szorzásából előálló extraktartalom alapján az adót. Innen a hűtő és erjesztő pinczékbe jut a sörlé a hol nagy kádakban élesztőt kevernek belé; ez által a sörlé erjedésnek indul, s a mily mértékben fogy a cukortartalom, épp oly mértékben nő a szesztartalom. 8—10 napi erjedés után innen nagy liordókba helyezik el a sört, hol az ugynevezett utó erjedésen megy keresztül. Az ily módon előállított, teljesen kész sört aztán kisebb tonnákba töltik s forgalomba hozzák. Ott mindjárt a helyszínen megtanulmányoztuk az igazgatóság által adott reggelin és nyugodt lélekkel mondhatjuk, hogy teljesen kiállja a versenyt a nálunk elterjedt külföldi készítményekkel.

A sörgyár megtekintése után villamoson bementünk Pestre, hogy megnézzük a Linczer Károly és fia hatalmas szeszgyárát. A szeszgyártásra itt nem terjeszkedünk ki, mert bár vannak különbségek — nem is egy, hanem sok — de mégis voltaképen ugyanazon alapelveken épül fel és ugyanazon procedurákon megy keresztül, mint a sörgyártás s ezzel sem akarjuk az enélkül is talán igen is hosszú referadát még hosszabbá tenni. Itt tanulságos példáját láttuk a mindent kihasználó, észszerű gazdálkodásnak, a mikor a szeszgyártásánál előálló mellékanyagokat a legérdekesebben láttuk feldolgozni és értékesíteni. Mindenesetre nagy köszönettel tartozunk a gyár igazgatóságának azért a szives fogadtatásért, magyaros vendéglátásáért, melyben bennünket, messze földről jöttemket részesített. Különösen meg kell emlékeznünk a gyár derék magyar vezérigazgatójáról a mi Fisch bácsinkról és német nyelvű, de jó magyar erzelmi fővegyészéről Halberstam Sigfriedről a kik nemcsak hogy mindenben a legszívesebb felvilágosításokkal, útbaigazításokkal szolgáltak, hanem jó magyar érzelmőknek még azzal is kifejezést kívántak

adni, hogy mikor megtudták, hogy a honvédszobrot megakarjuk koszorúzni, az első 10, a második 4 koronával járult hozzá a koszorúzás költségeihez, miért e helyről is fogadják forró köszönetünket.

A Linczer-szeszgyárból a »Hangya«-ba, az országos szövetkezetek központjába mentünk. A »Hangya«-nak halával tartozunk, mert ennek a tisztviselői voltak szívesek kalauzolni és a szükségekről (szállás, kosztolás) előre gondoskodni. A »Hangya« tisztviselőinek vezetése mellett mentünk át délután Budára, hogy megkoszorúzzuk a honvédszobrot, melyre a himnus eléneklése után egyszerű, minden frázis nélküli, de mégis ügyes és megható beszéd kíséretében Pósa Péter senior tette le a patakiak hatalmas koszorúját. A szózat eléneklése után az összegyűlt közönség éljenzése mellett hagytuk el a szent helyet, a hol én úgy éreztem, hogy valóban imádkoztunk. Budára a nagyszerű Erzsébet hídon mentünk át, a mely impozáns nagyságánál, harmónikus szépségével lebilincselte figyelmünket és egyik büszkesége a még csak fejlődő, de mint ez is mutatja a fejlődésre, alkotásra képes iparunknak. A mint a Dunához értünk, mindjárt szemünkbe tünt egy hatalmas, roppant épület, egy tündérlak, a melynek nincs lakója. Tudja Isten, de az én lelkemet elfogta valami keserűség, az öröm helyett valami fájdalom. Előttünk állott a budai vár.

Egy fejedelmi lak, a mely a magyar építészetnek valódi remeke tele magyar festőknek, magyar szobrászoknak valódi remekeivel, ezek mellett van olyan fekvése, van belőle olyan felséges kilátás, a melyet csak álmaiban képzelhet az ember: szóval van ebben az épületben minden, a mit csak ellehet képzelni, csak épen lakója nincs, csak épen élet nincs benne. Az egészben csak egy pár Smólen Tóni s egy pár felügyelő ödöng, no meg azok, a kik eljönnek megcsodálni, belépti díj mellett ezt a véghetetlen pompát, azt a sok műremeket, a mely itt szemlélhető. Ezekon kívül még ez a monumentális épület még arra is szolgál, hogy a magyar király — kinek székhelye Bécs — egyes »sejourok« alkalmával itt egy pár napra, vagy épen mondjuk hétre megszálljon, pedig istenem olyan szívesen látjuk, de ő mégis, ha nagy ritkán eljön is hozzánk, mindjárt siet tőlünk. A budai várból elmentünk a Mátyás templomba s azok után a szomorú gondolatok után, melyek bennünk feltamadtak mint jól esett hallani a Mátyás nevet, hiszen emlékeket idézett fel szebb időkbeli, jobb időkbeli. Feledhetetlen lesz mindnyájunk előtt az a látvány, a mely a Mátyás templomnál a halászbástyáról élénk tárult. Egy panorama, melynél képzelni sem lehetne szebbet. Előttünk foly lassan, méltóságosan az öreg Duna, karsu hajókat, komor dereglyéket ringat. Jobb kéz felől a Lánchíd, még tovább a gyönyörű Erzsébet-híd tűnik elő. Bal kéztől a Margit-híd és mintegy tündérlak a Margit-sziget látszik. A másik parton gyönyörű épületsor nézegeti magát a széles Dunába, s elterül minden szépségével, minden bájával Pest. Épület tenger mindenütt, a meddig nemcsak ellát, a szélce villamosodik, az alkonyat ködében. Az utcákon karsu villamosok, elegáns fogatok surranak ide-oda. A gyönyörűes paloták között tengernyi ember sűrű forog, hullámszik fel-alá. Az egész Pest felett két hatalmas épület dominál mint valami magas bérce, az országház és a Lipótvárosi bazilika. Két tündér palota, a melyet csak a mesékbe képzel az ember. Majd leszáll a alkony és kigyulnak a villanylámpák ezrei s a hatalmas izzólámpák valami tündéries fényben mutatják az egész képet s még meséesebbé, káprázatosabbá varázsolják az egész látványt. És most visszatérünk hajón Pestre, a mely

betetőzi, s méltón kiegészíti az előbbi látványt. Este a kirándulók egy része a nemzeti, más része pedig a népszínházat kereste fel, hogy a gyönyörű, de mégis fáradságos nap után szórakozást, pihenést találjon.

Gödöllőn először az állami méhészkolát és baromfitelep, délután a királyi kastélyt néztük meg, a mely a maga impozáns épületszárnyaival egy hatalmas parkban fekszik. A Smólen Tónik itt jó magyar emberek voltak, barátságosak és előkelő előzékenyen mutogattak meg egy pár termet az igazán királyi nyaralóból. Láttuk a fogadó termet: empire stílusu hatalmas tükros terem az emeleten, fehér, márványos falakkal és aranyozott vékony lécdíszítéssel. Üres, nagy terem és hideg. Nagyon hideg. Pedig ez a magyar király háza. Láttunk egy dohányzó termet is, ennek már intímus a színezete, smirna szőnyegekkel párnázva, a vajda-hunyadi várból utánzott kandallóval. A házi kápolnán kívül a belső termekből jóformán ennyit láttunk. A többi ajtók be voltak zárva. A többi szobák, a melyek a mi királyunknak bensőbb, intimebb életét mutatnák, igen, azok be voltak zárva. De ennek talán nem a Smólen Tónik az okai.

Hanem cserébe ezekért megmutatták nekünk az istállókat. Vörös márvány jaszolok, óra, rend és tisztaság: úgy hiszem, azok közül az emberek közül, a kiket láttam elkínózva és dühösen, a mint tárgyalnak egy nagy ipar-czég előtt (nyilván sztrájkoltak), épen a mostani pesti tartózkodásunk alatt, nem egy megköszönné, ha ilyen helyen tudná a fejét lepihentetni. Ám mi lenne a világból, ha társadalmi különbségek nem volnának plebejus emberek és arisztokrata paripák között.

A városban pedig megkoszorúztuk Erzsébetnek, a mi halott Nagyasszonyunknak a szobrát. Hatalmas, gondozott sétány közepén festői sziklacsoportozattal a háta megett áll a mi halott királynénknak egyszerű szobra. Koszorúba fűztük a mi kegyeletes érzésünket és az ő nemes alakjának lábához tettük. A széniorunk mondott egy pár meleg és kegyeletes szót a mi halott királynénk emlékezetéről.

Gödöllő után a jászberényi állami földműves iskolát és mintagazdaságot tekintettük meg. Szél fújt, eső esett, ám a derék Szabó igazgató fáradhatlanul kalauzolt bennünket, bemutatván annak az igazán mintá gazgaságnak minden részét, felszerelésekkel, arató-, vetőgépekkel, állatállományokkal együtt. Nem igen vétünk az igazság ellen, ha az itt tapasztalt mintaszerűséget az igazgatónak tudjuk be, a ki azon felül, hogy par excellence gazda — a földműves iskola többi tanáraival együtt, egy egészséges gondolkodású, munkás és nemzeti vagyont gyarapító gazdaközönséget ad a hazának.

Egy bőséges lakoma, kölcsönös toasztok, azzal vissza a városba, Jászberénybe, (Talán el is felejtettem megemlíteni, hogy a földműves iskola vagy 3 kilométerre esik a várostól.) A város elején a Fabijanic százados szíves magyarázata mellett az állami méntelepet néztük meg. Dobzódhatott a szemünk gyönyörűbbnél gyönyörűbb paripák látásában — előttünk vonult fel a lovak góthai almanachjának egész arisztokracziája — 30,000 frtos, meg több ezer frtos telivérek, messzianceából származott félvérek, vékony fejű angol kis testű arab telivérek. Gyönyörű mind. Nos aztán láttuk a jászberényi múzeumot (múzeumba való múzeum) a Lehel kürtjével együtt. Meg is fogtuk a Lehel kürtjét — Lehel másképp foghatta meg — bele is fűjtünk, már ki hogy tudott . . . Lehel másképpen fűjt bele. Ez a kürt a főérdekesége a múzeumnak, a melyben — a termék is kicsinyek, alacsonyok s alig egy pár szobából áll — az Apponyi

Albert képe is ott van. Lám az Apponyi képviselő képe már poros múzeumi tárgyak közé került.

Beírtuk nevünket a vendékönyvbe — van-e hely, a hol be nem írtuk volna — azzal mentünk tovább, tovább.

Utolsó stáczió Hatvan. Jászberényből este érkezünk ide. A vasúthoz kijött elibünk a cukorgyár kiküldötte, ennek vezetése mellett mentünk a cukorgyárba. Hűvös, sötét éj volt, az emberek nagy része már nyugovóra tért. A sötét háttérbe hatalmas kémények rajzolódnak bele, melyek szakadatlanul okádják a füstöt. A máskülönbben csendes éjszakába tompa zakatolás, egyhangú dübörgés hallatszik. Végre megérkezünk a gyártelepre, komor, hatalmas épület. Az udvaron óriási garmadákban áll a cukorrépa. Mély, nyitott csatorna vezet rajta végig, az úsztató. A répát behányják és a mellett, hogy földtől, más szennyől nagyjában megtisztítják, a víz creje elviszi a mosóházba, a hol a hatalmas kerék felemeli a répát nagy teknő alakú vízzeltelt medenczébe, hol egy érdekes keverő szerkezettel minden piszoktól lemosják. Az így megtisztított répát ropant gyorsan forgó vágó-szerkezet apró szeletekre metéli, melyet egy végtelen mozgó szalag szállít tova az üstökbe, 32 hatalmas üst van egymás mellett, melyek össze vannak egymással kötve. Ezekben forró víz kereng és az összemetelt répa a vízzel összekeveredik és kilugozódik. Most az a feladat, hogy ebből a cukortartalmú léből, mely úgy származik, eltávolítsák a többi alkotórészt s egyedül a cukrot tartsák meg. Hosszu procedura közben, melynek részletes elmondása talán nem is tartozik ide, mésztejjel való derítés, hevítés, sűrítés után kiválik egy jegeczes fehér anyag: a cukor. A gyár, a mely a hatvani Deutschoké, évenként 18 millió jegeczcukrot állít elő, melynek nagy részét külföldre szállította. A cukorlartell körülbelől változtatást fog létrehozni a kivitelét illetőleg.

Egy kicsit elfáradva, eltörődve érkezünk haza, de eltelve kellemes tapasztalatokkal és tanulságos ismeretekkel, melyeket hogy megszereztünk, még egyszer hálánkat és köszönetünket fejezzük ki azoknak, a kik létesítették és a kik segítségünkre voltak.

P u s z t á n.

Egy nóta kél a becskedi pusztában,
Juhász bojtár kesereg ott magában,
Nótájából messze sír a fájdalom,
Hejh! e nótát,
Síró jajját
Olyan fájó hallanom.

Hull a levél, a kopár galy integet,
Szeretője másnak mondja a hitet,
Lágy furulya sír a pusztán epedőn,
Hej! nem is rég,
Igy eskették
Az én hűtlen szeretőm.

Felém veri a hangot a fuvalom,
Elmélázva sír a lelkem e dalon,
Fűjjad bojtár, együtt érzek én veled,
Hisz e nóta
Meggyógyítja
Az én fájó lelkemet.

Szabó László.

A tizennegyedik vértanú.

Mult idők regébe burkolt szellemei tűnnek elém! Ott van a hangjuk a pusztai szélvész süvöltésében, a havasi vihar zúgó sikoltásában, ott van a lelkük a Tatra fenyveseinek balzsamos világában, a Balaton hullámverésében, a Tisza habjaiban fürdő füzesek csillogó-villogó tükrözésében. És körülöttük lebegnek körülöttük susognak szabadságról, hazaszeretetről. Arany ködbe szótt ragyogásuk vont a gloriával ezer éves multunkat, aggodalomtól sötét lelkük borong a vizzálykodó hon felhőkbe burkolt egén és ők villognak, ők csattognak, dörögnek a harc forogtatásában, hadur nyilával sújtva az ellenséget, megszábadítva még egyszer vészek viharától, csaták romboló zivatarából a magyar nemzetet.

Igen, a hadak utja bűbajos fényvel ott ragyog még mindig a magyar haza felett. És csillagsugáron rezegve, ragyogva rég letűnt századok sírba temetett hősei őrködnék az erdők suttogó rejtekei, az alföld rengeteg buzatengerc felett.

Es eljönnek ők, a dicsők, feltámadva sírjaik üregeiből, hogy félisteni seregük vezére legyen a haza jövődjének. Eljönnek, ha veszély fenyeget, mert az őszi szellő bánatos suttogása szomorú dolgokat regél nekik hazájukról. Talán megsugja örökké szerető tiszta szellemeiknek, ha a négy folyó és hármassal fellett új veszedelem felhője borong. Ha rég elmúlt időknek, sötét századoknak visszajáró réme kísért, s veszély dül a haza testén és a magyar ököbe szorított keze nem tudja az eke szarvát megragadni.

És az őszi szellő elmegy mindenüvé, felkeresi nagy nemzeti harcosaink világszerte elszórt csontjait. Ott suttog a márványtenger napsütötte habjaiban Rodostó mellett, elmegy Aradra és megjelenik a tizennegyedik vértanú sírhalmánál is.

Ötvennégy esztendeje annak, hogy a tizenhárommal együtt vértanú halált halt a nemzet legszentebb jogaiért Batthyányi Lajos gróf, s félszázadnál hosszabb idő óta nézve, még mindig a régi dicsőség babérkoszorújával ragyog a történelem lapjain.

Hazafiúi kötelességünk, hogy a legszentebb kegyelet hangján emlékezzünk meg róla és néhány futó pillantást vessünk arra az életre, a melynél öntudatosabban lélek aligha futotta meg valaha földi pályáját, fensége büszkébben nem olvadt át a halhatatlanságba, de nem is végződött soha élet rettenetesebb tragoediával, mint az övé.

Batthyányi Lajos gróf egyik legkimagaslóbb előharcosa a 30-as és 40-es évek liberális küzdelmeinek, mely küzdelmek ujabbkori nemzeti történelmünk emlékezetes napjai maradnak örök időkre.

Tudjuk, hogy két párt küzdött egymással, s az egyik, a régi állapotokhoz ragaszkodók, az eddigi alkotmányt féltők, az u. n. konzervatívok pártja szemben találta magát azzal az irányzattal, mely a nemzeti haladás jelszavát írva zászlajára, a reformszelmék hatása alatt fölébredt nemzeti közhangulatnak volt tolmácsa és kifejezője. Ennek a »szabadelvű párt«-nak volt egyik kimagasló vezéralakja Batthyányi Lajos gróf, a ki ez időben lépett a politikai élet küzdőterére, hogy ragyogó tehetségét, odaadó honszeretét a többi nagyokkal egy sorban érvényesítse a haza javára.

Őt ambíciója vonzotta a politikai élethez, házasága pedig egy lelkes honleánynyal, teljesen odakapcsolta a hazafias nemzeti törekvések táborába. 1839-ben a pozsonyi országgyűlés főrendei között találjuk, a hol

csakhamar a vezérférfiak sorába küzdötte fel magát. Itt harcolt esztendőkön keresztül a főrendi ellenzék vezéréként a szabadelvű eszmék megvalósítása érdekében, s ezek a küzdelmek hozták összeköttetésbe a reformok másik nagy előharcosával, Kossuth Lajossal is, hogy nevük később a szabadság gondolatával egybeforrva ott ragyogjon örökké a hazaszeretet Pantheonjában.

S az események előterében látjuk őt akkor is, a midőn a külföldi alakulások segélyére siettek a küzdő magyarnak, nálunk is megérlelve a forradalmi törekvéseket. Alig zúgott el a februári forradalom Franciaországban, Olaszország is megmozdult kevésel azután pedig Bécs utcáin viaskodtak a népnek százezrei a hatalom zsoldosaival, a kik megrettenve hátráltak, midőn a népriadal varázsos erejével felhangzott a bűvös jelszó, éljen a szabadság! Alig érkezett meg a bécsi forradalom híre mi hozzánk, nálunk is forrongásba hozta az elméket s a sziveket: lángra lobbant a gyúló anyag Pesten is. A nemzet kikelt sírjából, évszázados tespedéséből s egy napon, a dicsőséges, fényes, ragyogó márczius 15-én kivívta magának azt, a miért apái, ősei századokon át küzdöttek.

A pesti nagyfontosságú eseményekkel egyidejűleg azonban a pozsonyi diéta is jelentős dolgokat művelt. Márczius 14-én az országgyűlés küldöttsége viszi Bécsbe a trón számolyához nemzetünknek kívánságait: parlamentáris kormányt kérvén az ország számára, mint az alkotmányosság első postulátumát. S az országgyűlési küldöttség céljait el is érte: a király nem zárkózott el hű népének kívánsága elől s a biztosíték, hogy az alkotmányos reformok ennyi küzdelmek után, végre valahára megvalósulnak, immár ott eküdt a nádor kezében.

István nádor, mint királyi helytartó, a kapott meghatalmazás Batthyányi Lajos gróftól nevezte ki a nemzeti felelős minisztérium elnökévé s egyúttal kormányalakítással is megbízta.

Hogy minő tapintattal, minő bölcseséggel oldotta meg Batthyányi nehéz feladatát, hogy mennyire kiváló, az egész nemzet közérzését képviselő férfiakat választott ki maga mellé a »magyar nemzeti állam« megteremtésének magasztos munkájára — mindnyájan tudjuk. S e momentummal, — úgy látszott — Magyarország jövődjének nagyságának magvai el valának vetve!

Jámor magyar! Mért hittél oly vak bizodalommal? Lám egyre-másra jöttek a csalódások!

A reactio, a kamirilla megkezdte vészthozó működését. A vér nélkül kivívott diadal, a békés forradalom útján nyert szabadság mámor csak rövid ideig tartott. A nemzetiségek Bécs áruló izgatásai folytán felkeltek és alig bontakozott ki a nemzet a márcziusi boldog örömnapi mámorából, talpra kellett állnia, hogy az elébb békén kivívott szabadságot most fegyverrel es vérevel váltsa meg.

S itt kezdődik a Batthyányi legmagasztosabb szereplése, a mely szereplésben gyökeredzik az ő sorsának a mérhetlen tragikum. A nagy ember elfacsarodott szívvvel gondolt a vére, arra a drága honfi vére, melybe talán belefűl az ifjú magyar szabadság; rettentette őt a gondolat, hogy ha megizmosodva kerülne is ez ki a küzdelemből, a vér, a tűz, a könyvek tengere lenne biztosítója fennállásának. A maga igaza, a nemzet igaza világitó fáklyája volt a tetteinek s ez igazság vértetével ment, hogy ha még lehet, elejét vegye a vészek és zivataroknak.

Először maga utazik az udvarhoz Innsbruchba, majd

Deákkal együtt megy fel Bécsbe. Siker azonban egyik lépését sem koronába. A reakció diadala ekkor már biztosítva látszott és teljesen meghiusította Batthiány őszinte, békülési kísérleteit s most már teljes erővel, nyíltan fellépett a kamarilla.

Osztrák birodalmi hadseregeit vitte a magyar ellen, hogy a békén kivívott szabadságot vérbe fojtsa. Batthiányi még egy kísérletet tesz, maga megy az előnvomuló Windischgätznek elébe a békülés reményének utolsó szikrájával. A dölyfös fővezér azonban el se fogáda, mert teljes megadást követel és nem alkuszik. Ez az út volt Batthiáynak vesztére. Talán elkerulhette volna iszonyú végzetét, az elfogatást s azt, a mi az után következett, ha ekkor magára gondol és menekül; de bízott személyének sérthetlenségében, mert nem tudta még akkor, hogy mit jelentsen az osztrákoknál az adott szó szentsége.

Batthiányt, a békét közvetítő Batthiányt letartóztatták, börtönbe vetették. S ez az ő élete sorsának a tragikus fordulópontja.

Elmélik az ember: lehet-e nagyobb gazság, istentelenebb elveteműtség annál: lelőni a fehér békegalambot? Vesztére törni annak az ártatlanságnak, a mely azért született oly fehérnek, hogy jelképe a vér nélküli háborúnak, az eszmék háborújának! — A király iránt loyális főúrnak meg kell halni, mert királyának és hazájának üdvét egyeztetni próbálta! Véres halált kellett szenvedni annak, a ki nemzetét a véres háborútól feltette! Igaz! Batthiáynak súlyos bűne volt: merészelt egy alkotmányos államnak hazáját szerető miniszterelnöke lenni! (Elfog a keserűség, ha rá gondolok.) Meg a békét is akarta. Hogy ne lenne ez bűn azok állott, kiknek főtörekvésük vala: *fegyverrel* jövőn e szegény országra, *vért és könyvet* fakasztani.

Hogy azonban kezdetben mennyire nem sikerültek terveik, tudjuk.

Mert mintha csak a görög-római regevilág herosai szállottak volna e földre, hogy újra megvívják évezreden át félben hagyott csatájukat, vagy mintha Atillának a Catalauni sikon elesett százezernyi harcosai keltek volna ki a földből, hogy véreiknek hazáját megvédjék. Ugy harezoltak, úgy kuzdóttek a névtelen hősök ezrei és irták teli vitézi tetteikkel ezeréves történelmünk legfényesebb lapjait. Szívünk megdobban a büszke, nemzeti önértéztől, érzelmünk fellángol régi dicsőségünk emlékezetére, lelkünkön végig rajzanak a dicső mult nagy emlékei, a 48-as idők nagy eseményei.

Nemzeti dicsőségünk talán sohase lobogott olyan eszményi magasságban, de talán tragikusabban sem fejeződött be soha korszak nemzetünk életében, mint ekkor. Az északi kolosszus ezernyi hordái megtörték a maroknyi magyar ellenállását, elkövetkezett Világos, utána pedig a legszomorúbb, a leggyászosabb napja ezeréves nemzeti multunknak: október hatodika. Aradon a magyar golgothán, siralomnak napján 13 hős vértanu lehelte ki lelkét, a 14-ik a dicső magyar miniszterelnök ott veszett az új-épület titokzatos világában. A halált maga vezényelte maga ellen: elszálló lelke pedig bele vegyült az őszi szellő bánatos szomorú suttogásaiba s elvitte magával szerte az egész hazában, hogy a megpróbáltatások keserű napjaiban a szabadságszeretetet, a hazaszeretetet ápolja a hazafiak nevében.

S most fel a gyászlobogókkal, sirjanak a tárogatók, tompán dübörögjenek a dobok, hajoljon meg minden fő. Róla emlékezünk, ki hazáját igazán szerette, hazájához hű volt mind az utolsóig, igaz és nagy ember volt utolsó lehetéig, mint csak kevesek és választottak.

Tóth Lajos.

EGYLETI ÉLET.

A *jogász-egylet* október 1-én tartotta szokásos ismerkedő estélyét. A teljes számban levő jogászokon kívül a tanári kar részéről megjelentek: dr. Székely közigazgató, dr. Szánthó Gyula jogi szakelnök, dr. Ferenczy Árpád, dr. Finkey Ferencz, dr. Meczner Sándor, dr. Szabó Sándor, dr. Zsindely István aztán Deák Géza, Harsányi István, Novák Sándor, Zelles Lajos stb. és az összes ifjúsági egyesületek elnökei. Fesztelen jó kedvben s kitűnő hangulatban voltak velünk tanáraink, a kik mostani megjelenésükkel is dokumentálták azt a szeretetet, a melylyel irántunk viseltetnek s azt a bensőséges viszonyt, a mely a pataki főiskola büszkeségére tanár és tanítvány közt fönnáll. Szellemes és magvas tósztokban persze nem volt hiány — gondoskodtak róla dr. Székely György, dr. Szánthó Gyula, dr. Meczner Sándor, dr. Zsindely István. Az ifjúság részéről beszéltek: Tóth Dezső, Nemes Béla és mások. Tanáraink eltávozása után is jó ideig együtt maradtunk még. Együtt: a ki a kulisszák titkait s a jogász-egylet életét ismeri bizonyára érdeklődve hallgatja, hogy együtt. Nos, ez esztendőn már valóssággal dühöng a béke és indulatos párhullámok el fognak simúlni végre-valahára. Nem azért, mert valaki megvesszőzte a habokat, hanem annyit hallunk a békéről s annyit prédikáljuk a békét, hogy utóbb már magunk is hiszünk benne. Hogy kitudjuk-e vágni a lelünkön a sok felgyülemlett keserűséget és hogy tartós lesz-e a béke: a jó isten a megmondhatója. Nincs lárma, nincs puskapuffogatás és nincsenek jegyzőkönyvek: azt mondják béke van. De vajjon meddig? . .

Kegyeletes ünnepélyt rendezett az egylet az aradi-gyásznapi szomorú évfordulóján, okt. 6-án. Annak a véres, nagy napnak tanúiságai — Így tapasztaljuk — napról-napra jobban beedződnek a magyarúl érző emberek kebelébe! . . . Ezt mutatta ez az ünnepély is, mely annyi szürke esztendőnek lepergése után is feleveníté az emlékezetben egy egész nemzetnek a keserves gyászatát. Zsindely István dr. szivből fakadó bánatos hangon emlékezett meg arról, miért gyászolunk mi október 6-án, de mintha szavaiból annak a magyarázata is kiérezhető lett volna, hogy miért gyászolunk *most* különösen! Beszéde végeztével, mely mindenkire mély benyomást tett, az egylet alelnökének a felolvasása következett, majd az elnök rövid záróbeszéde, melynek végeztével a gyűlés a Hymnus éneklése közben eloszlott. — Folyó hó 27-én tartott ülésén az egylet egy jogász-estély rendezését határozta el, melyen énekkel, zenével s szavatokkal kívánja szórakoztatni a táncmulatság megkezdése előtt a megjelenteket. Az estély november 21-én lesz. Belépti-díj 2 és 5 korona.

Az egylet az 1903/04. iskolai évre a következő pályakérdéseket tűzte ki: 1. *Egyházjogból*, adassék elő főbb vonalaiban a magyar királyi kegyuraság történeti fejlődése, jelen állapota, az ide vonatkozó elméletek részletes feltüntetésével. Jutalma 50 korona; 2. *Nemzetgazdaságtanból*, fejtsse ki pályázó az okokat, melyek a hazai ipar fejlődését akadályozzák és azokat, melyek annak fejlődését előmozdíthatják. Jutalma 50 kor; 3. *Római jogból*, fejtssek ki, folytonos tekintettel a történeti fejlődésre, a végrendelet tartalma elleni örökösödés rendszere. Jutalma 50 kor. Az alapszabályok 26. §-ában megállapított követelmények szerint kiállított pályamunkák 1904. máj. 1. d. u. 6 óráig alelnök-nél nyújtandók be.

A főiskolai betegsegélyező egyesület október hó 7-én tartotta jelen iskolai évi alakuló közgyűlését. Dr. Kun Zoltán, az egyesület régi, buzgó vezetőjének elnöklése alatt a tisztikar következőképen alakult meg: alelnök-pénztáros hivatalból Pósa Péter főiskolai szenior; jegyző Keresztessy Lajos IV. éves jh.; ellenőr Binét Menyhért II. é. jh.; bizottsági tagok Kun Zoltán, Kocsiss Géza IV. é., Csabay János, Szűk Ödön III. é., Komjáthy Lajos, Veress Károly II. é., Eles István, Buza László I. é., Trócsányi Zoltán, Dezső Dénes VIII. oszt., Trenko György, Galgóczy György VII. o. ifjak. A közgyűlés örvendetes tudomást vett az elnök vakációi intézkedéseiről, a pénztári számadásról, mely az egyesület virágzásának ecclatans bizonyítéka; másfelől elhatározta egyes kisebb tárgyaknak, (ezüst gyufatartók) melyek most feleslegessé váltak, kisorsolás útján való értékesítését, a mire a választmány e helyen is felhívja az ifjúság figyelmét.

A főgimnáziumi erdélyi-önképzőkör tanárelnökének buzgó, szakszerű vezetése mellett haladt. Hetenként tartott üléseinek programpontjai közül méltó a megemlékezésre: Vass Béla VIII. o. „Őszszel“ című hangulatos költeménye. Tartalmilag kevésbé új, formailag ügyes verselőre vall. A társulat megdicsérte. Ugy szintén László János VIII. o. szavalata is (Váradi Antal: „Judás“-a) megdicsértetett. Alakítása hű. gesztusai művészi esek, hangja helylyel-közzel fátyolozott. A pályakérdések megállapítása végett kiküldött bizottság a következő tetteket tűzte ki: 1. Költemény: Románcz díja 12 korona. B. h. i. okt. 30. 2. Próza: Novella. (történeti tárgyú előnyben részesül) díja 12 kor. B. h. i. nov. 20. 3. Latin műfordítás: Midás (P. Ovidius Nasonis: Metamorphoseon liber XI. 95—145 sorok). díja 12 kor. B. h. i. decz. 11. 4. Történeti pályakérdés: A 67-es kiegészés története; díja 20 kor. B. h. i. jan. 29. 5. Irodalmi pályakérdés: Tárgya ezután állapítatik meg. Díja Dr. Mitrovics Gyula tanárelnök úr ajándékából 1 drb. 20 koronás arany. B. h. i. febr. 7. 6. Aesthetikai pályakérdés: Zempléni Árpád „Didó“ című verses lyrai regényének irodalmi s aesthetikai méltatása. Díja 16 kor. B. h. i. febr. 19. 7. Physical pályatétel: A hő mint munkaerő. Díja 16 korona. B. h. i. márczius 11.

HIREK.

— **Zarándoklás Szegedre.** Szegeden a magyar nemzet szent Megváltójának: Kossuth Lajosnak szobráról avatatlan kezek letéptek, erőszakkal elhurczoltak egy koszorút. Kik tették oda a koszorút, másrészt kik voltak a kegyeletsértők, ezt akkoriban a napi sajtó bőven megtárgyalta. Az ifjúság azonban nem elégedett meg ezzel. Azóta százával zarándokol messze vidékről is a szent szoborhoz gyalog, túrve s örömmel átszenvedve az út keserves fáradságait, hogy ez által is engesztelje némiképp Kossuth apánknak megsértett szellemét. Koszorúik elborítják a szent emléket, honszerelmük csókjai oda hullnak a szobor talapzatára s a rajongó imádatnak e jelével szereznek elégtételt azért az egy koszorúért. Október hó 18-án értek oda a budapesti egyetemi ifjak, több más főiskola küldöttivel. Mi nem lehetünk ott. Az akad. ifjúság tanulmányi kirándulása s a szüreti vakáció megakadályozta szívünk vágyának teljesedését, a budapestiekhez való csatlakozást s így csak egy, az ünnepség napján hozzájuk küldött táviratban róhattuk le kegyeletünk adóját. A távirat szövege ez volt: „Veletek érünk, lélekben veletek vagyunk. S bár testben nem va-

gyunk ott, lelkünkkel találkozhattok, a mint hódolva s a megesett szegényt expialni akarva leborúl Kossuth apánk szent emléke előtt. A sárospataki főiskola ifjúsága.“ Ujabban második zarándok-csapat is indult Szegedre — gyalog. A debreczeni főiskola ifjúságának egy lelkes küldöttsége, a melyhez útközben csatlakoztak a kassai jogászok s más főiskolák ifjai. Mi, kik nem juthatánk el ez ujonnan felavatott igéretföldére, hazafias üdvözlőnként küldjük lelkes diákbáratainknak. Ma.

— **Október 6-át** a magyarnak örök gyásznapjává tette a sötét bosszúállás. Összegyűlünk hát e napon minden évben, hogy elsirassuk nagyjainkat, könyveket áldozunk azokért, a kik érettségük vért áldoztak. Elmegyünk a templomba s ott imába foglaljuk a tizenhárom szent nevét. Reggel 7 órakor voít a főiskolai ifjúság gyász istentisztelete a városi templomban, a hol Pósa Péter szenior mondott szép és megható imát.

— **A reformáció emlékére** régi idők kegyeletes szokásához híven, a sárospataki főiskola tanári kara s ifjúsága nagyobb szabású ünnepélyt rendez, melynek részletes programja a következő: 1. Luther éneke. Előadja a főiskolai énekkar; 2. Emlékbeszéd. Tartja: Dr. Finkey Ferencz, jogtanár; 3. Reformáció emlékünnepén. Irta Szuhay Benedek. Szavalja: Somogyi Bertalan VII. oszt. tanuló. 4. Magyar gályarabok éneke. Előadja: a főiskolai énekkar. 5. A gályarab. Irta Szuhay Benedek. Szavalja Szabó László III. é. hh. 6. Isten. Irta Rudnyánszky Gyula. Szavalja Eles István I. é. hh. 7. Szárnyain az áhitatnak. Előadja a főiskolai énekkar. Delelőtt 9 órakor ünnepi istentisztelet a főiskolai imateremben.

— **Halálozás.** Hegedűs Gyula VII. o. tanuló, a k még csak ez éven volt növendéke főiskolánknak, folyó hó 19-én, midőn szülei súlyos betegen hazá. Nagy-Halászra szállították, útközben meghalt. Temetése 20-án folyt le szülőföldjén nagy részvét mellett. — **Tóth Pál**, a miskolczi ev. ref. felsőleánynevelő intézetigazgató tanára f. hó 22-én 60 éves korában elhunyt. A tanítványai által rajongásig szeretett s általában mindenkitől tisztelt és becsült költő-tanár temetésén a sárospataki akadémiai ifjúság is tekintélyes számban vett részt.

— **Előfizetési díjakat beküldöttek eddig:** Vass István Budapest 4 kor., Zajdó László Átány 2 kor., Csabay Pál Visnyó 4 kor., Farkas Ábrahám Budapest 2 kor., Kolozsvári theológiai egyesület 4 kor. Köszönettel nyugtázzuk.

Szerkesztői üzenetek.

A „Kolozsvári Egyetemi Lapok“-nak, az „Erő“-nek, az „Egyetem“-nek még egyetlenegy számát sem láttuk. Felkérjük laptársainkat, sziveskedjenek cserepéldányaikat szerkesztőségünk címére küldeni.

Visnyai. Nagyon köszönjük. Máskor is látni szeretnők a kezed vonását.

Nagykőrös. Megtisztelő felhívásuknak, a mely még egy kijelölt darabra is vonatkozott, készséggel tettem eleget. Munkálkodásukra Isten áldását!

Kolozsvári tanárjelöltek. Közleményük helyszüke miatt maradt ki.

Tartalom.

Bt.: Deák Ferencz. — Medgyasszay Gusztáv: Október 31. — Kovács Lajos: Október 6. — Visnyai László: Szerelmevágy. — Mikola Gyula: A főiskolai „Betegsegélyező Egyesület“. — Binét Menyhért: Szökés. — Ma.: Krónika. — Eles István: Éjjel. — Tanulmányi kirándulás. — Szabó László: Pusztán. — Egyetemi élet. — Lapszemle. — Hírek. — Szerkesztői üzenetek.

SÁROSPATAKI IFJÚSÁGI KÖZLÖNY.

KIADJA: A „SÁROSPATAKI IFJÚSÁGI-EGYLET.“ — MEGJELEN HAVONKÉNT EGYSZER.

Szerkesztőség: Sárospatak, Főiskola, szeniori hivatal.	Főszerkesztő: PÓSA PÉTER	Felelős szerkesztő: KOVÁCS LAJOS.	Előfizetési ár: Egész évre 4 korona. Félévre 2 korona.
Kiadóhivatal: Sárospatak, »Főiskolai könyvnyomda.«	Főmunkatársak: BINÉT MENYHÉRT, MIKOLA GYULA.		Az előfizetési összegek a »Sárospataki Ifjúsági Közlöny« szerkesztőségének küldendők.

Ifjúságunkhoz!

Lapunk immár húsz éve áll az ifjúság törekvéseinek szolgálatában. S míg egyrészt e húsz esztendő alatt állandóan hű tükre és kifejezője volt a sárospataki ifjúság szellemi életének, eszméinek, gondolkodásának, — másrészt az ifjúság vágyainak, törekvéseinek állandó szócsöve lévén, mindig buzgón teljesítette egy ifjúsági lap tiszteletre méltó hivatását.

A sárospataki ifjúság sajtóorganumának első feladatát annak az ősz protestáns szabadelvű szellemnek az örök ébrentartása képezi, mely ez ősi kollégium falai közt évszázadokon át megtermékenyíté a lelkeket. Jelen cikkemben tehát arról fogok szólni, hogy miben nyilvánul e szellem s hogy ezzel kapcsolatban mik azok a vezéreszmék, irányelvek, a melyeknek cselekvésünk zsinórmértékéül kell szolgálniuk.

Nem új a téma! Bizonyára már közlönyünk hasábjain is tárgyaltattott, — talán nem is egyszer! S bizonyára hivatottabb toll írta, hirdette ez ígéket. De óriási fontosságuk, jelentőségük megköveteli, hogy mi is foglalkozzunk velök, abban a reményben, hogy az újból meg újból való visszaemlékezés talán ez őseinktől örökölt szellemi kincseket is megóvjá az elhalványulástól.

Ha áttekintek, végiggondolok a sárospataki főiskola negyedfél százados történetén, e negyedfélszázados történelemnek öreg betűiből — nem kell keresni sem! — élém villog az az egészséges protestáns szellem, a minőt ma kevesve is nehezen találunk. Ódon föliánsok poros lapjai megőrizték szépen, örök időkre, de vajjon megőrizték-e a főiskola növendékei? — Régebben igen. — Ez a pataki főiskola, ha valaki növendéke volt csak egy évig is, csudálatosan rajta hagyta a maga bélyegét. A volt pataki diákot mindenütt megismerni, vén korában is, no de el is dicsekszik ám vele valamennyi!

Óh! de minden dolog kopásnak van kitéve a földön! A mint egy-egy nap elmúlásával fogy, kopik a végtelenségben végződő idő, — kopik nagyjaink emlékezete s ezzel együtt kopnak,

fogyatkoznak tradícióik is. Ideáljaink már nincsenek! Vagy ha vannak is, elenyésznek, szertefoszanak, mihelyt kilépünk a főiskola szellem bűvköréből.

Még mi itt vagyunk az alma mater falai között, ifjú lelkünk még fölpezsdül s fiatalos tűzzel cselekvésre vágyik, cselekvésre, mely magán hordozza bélyegét annak a szellemnek, melyben fogantatott.

De vigyázzunk, hogy hamis útra ne térjünk! Még ne ejtsenek bennünket cifra könnyösbe bujtatott hamis eszmék, ferde törekvések; le ne nyüggözzék lelkünket konok előítéletek; kozmopolita eszmék meg ne mételyezzék gondolkodásunkat! Ellenben lengjen át bennünket, illesse meg sziveinket az a szabadelvű, protestáns szellem, mely erőssége volt e főiskolának 350 éven át s mely más oldalról mindig gyökere és táplálója volt az alkotmányért vívott nagy nemzeti küzdelmeinknek!

Lássuk most már közelebbről, miben áll, illetve mire hí fel, mire serkent bennünket ez a főiskolánk múltjában gyökerező szellem?

... A legmagasztosabb krisztusi elv: a felebaráti szeretet vezéreljen embertársainkkal való érintkezéseinkben! Az a felebaráti szeretet, mely minden mellékes tekintet nélkül egyedül az *embert* nézi az emberben, azt az embert, a kit a teremtés tett ugyanolyanná, mint magunk vagyunk.

Emberi jogait, emberi méltóságát valakinek felekezeti s egyéb viszonyai nem érinthetik! Amazok éppenúgy, mint ezek, mindenki által tiszteletben tartandók! Ezt követeli az az előítéletektől mentes igazságérzet, mely a protestáns szabadelvűségben leli biztos alapjait.

Igazságosság vezérelje tetteinket mindenkor és mindenben, igazságosság főleg az emberek és a dolgok megítélésénél! Így leszünk méltók dicső elődeink szelleméhez s a sárospataki főiskola dicső, nagy múltjához. A Rákócziak, kik alapították, Kossuth, Tompa, Szemere, kik növendékei voltak e főiskolának, arra tanítanak, mit e főiskola hirdet és ültet mélyen szívünk kellős közepébe: hogy felvilágosodott ember humánus, igazságos eszméket nem áldozhat fel vallásos

Tájékoztató végett tisztelettel kérjük az előfizetési pénzek beküldését, vagy jelen számunk visszaküldését.

gyűlölködésnek soha! Az emberiség nem tűri, hogy felebarátainkat — akár felekezeti, akár más szempontból — üldözzük. Az állam érdeke mindenek fölött való. De bizonyára éppen abban rejlik az állam érdeke, ha polgárai békén megférve egymás mellett, vállvetve munkálkodnak a haza üdvére.

Hazánk és szabadságunk iránt minden áldozatra késznek kell lennünk. Erre serkentenek főiskolánk nagy jóltevőinek nemes példaadásai, de ezt a szellemet plántálja szíveinkbe a Rákócziak iskolája is, jelenleg éppen úgy, mint a régi s közeli múltban. S munkája gyors és biztos eredményekkel dicsekszik. De érthető is ez! Mert ezer éves küzdelmek folyamán a haza és szabadság szeretete beedződött a magyarnak a vérébe, a gondolatába, . . . de leginkább a karjába. Abba a karba, mely ha netán gyöngye volna is, egyszerre megizmosodik, ha veszély fenyeget. — Pedig most fenyeget!

Hangzatos szólamok rejtett burkában a reakció sötét alakja tünedezik elő. — Bujkálva, alarcz alatt dolgozik, — szereti a sötétséget! Ezzel összhangzatos végczélja is, mely abban áll, hogy kiölve a világosságnak utolsó szikráját is, szabadon uralkodhassék a lelkeken s visszavigyén a középkor sötétségébe, a mikor tilos volt az eszmélkedés, béklyóba volt verve a gondolat. — A klerikalizmus érdekeit szolgáló reakció a sötétség birodalmának megteremtésén fáradozván, hazánknak felvilágosult szellemben való haladása ellen dolgozik s így a mint okozója volt a múltban nagy nemzeti szerencsétlenségeinknek, ma is nemzeti létünk pusztulására tör.

Résen kell tehát lennünk és pedig leginkább itt, a kálvinizmus küzdelmek által edzett végvárában s mindannyian a protestáns szellemű szabadelvűség oltalmára egyesülve járuljunk hozzá a magyar nép szabadságának megteremtéséhez, boldogulásának előmozdításához.

Tanuljunk lángolni, lelkesedni a nemzeti eszményekért, melyek testet öltének a szabadság lángszavú apostolában: Kossuth Lajosban! Tanulja meg ifjúságunk apraja, nagyja, tanulja meg a leggyengébb is porszemnyi erejével a haza üdvét munkálni! És harcoljon mindenki a honszeretet fegyvereivel a haza ellenségei ellen, kik életünkre törnek, mióta csak a négy folyó s hármass halom országa a mienk.

Váljanak testté a testünkben, legyenek lényegévé a lelkünk gondolatának, szívünk dobbanásának, a miket a nagy Kossuth Lajos hirdetett, kinek — míg a pataki főiskolának növendéke volt — lelke megtermékenyült ez ősi kollégium magasztos szellemétől.

Mikola Gyula.

K r ó n i k a

egy krónikáról, meg egyről-másról.

A felelőtlen felelősünk
Beront hozzám feltett kalappal
És mondja: „nincs egy árva czikkünk;
Kolléga úr, mi lesz a lappal?
Mi lesz a vezérczikk? — És novella?
És politika mi a fránya?
Es önnek, t. cz. krónikás úr,
Ugy-e még nincsen krónikája?”

„A téma hull a levegőből,
Mint a zsidóknak hullt a manna —
És úgy ajánlja föl magát,
Mint Prinzivallnak Monna Vanna. . . .
Mint Nagyidán a vajda kincse
Hever sok téma garmadába:
S önnek, croniqueur scandaleus
Ugy-e még nincsen krónikája?”

Éppen felelni szándékoztam
A felelősnek ridegen:
Ám az ablakon át feltetszett
Egy „előkelő idegen.”
Ez a distinguished foreigner:
A munkatárs, az istenadta.
Lassú szerkesztők réme, kik
Aludni sem tudunk miatta.

Ő és a végzet nekünk egyek,
Mint Dódika és Rádika
S a felelős szeppenve mondja:
„Óh mért nincs kész a krónika! . . .
— Kolléga, ez ide jön.” — „Sajna!”
— „És krónikáért jön.” — „Bizony.”
„Míg meg nem írja, nem lesz nyugta.”
„Akkor hát inkább megírom.”

*

Exlexnek és obstrukciónak
Hatása miránk is vagyon;
Érezzük: a pénz egyre ritkább
S csökken a nemzeti vagyon.
A hó esik és sár van szörnyű,
Lyukas czipők . . . a talp kopott . . .
Óh skandalum, hogy mily silányak
A gazdasági viszonyok.

Pérez nincs de szenzáció bőven.
Azt mondták: néhány diák
Beverte a helyi fényképész
Kirakatos ládafiát.
S van ribillió szörnyű, rémes,
Mely ostromol földet s eget —
Mert egy pár csinos lányka képe
A szőrin-szálán elveszett.

Volt inquisitio zsandárral
S tintamártással korholás.
S körözött (nem *lptói*, kérem)
Körözött diák, — mily csodás! . . .
(S bár pletykázó hirébe jussak,
Egy diszkrét titkot súgok itt:
Egy vén jogász egy hölgyikével
Bizonyítá az alibit.)

És ebből kérem a morál,
Az szembetűnő szerfelett:
Csinos nőket üvegbe zárni
Nem, abszolute nem lehet,
Üvegbe zárni nem lehet,
Bizony kérem, ez a morál, —
Mert hát erős diákokölnek
Az üveg nem nagy akadály. . .

Ez még az őszen volt, de már
Az idő bizony tétre fordul. . .
Nem húllnak „zörgő levelek“
S nem irunk dalt a „sárga lombról.“
Ám az idő kapóra jön most
A szerkesztőknek szerfelett —
„Üzenik“ őszi-vers-íróknak:
Szezonjuk elmúlt, nem lehet. . .

Jogász-bál is volt. No nem fényes
S a siker csupán „szellemi.“
Óh rideg próza, mért hogy téged
Soh'sem tudunk felejteni!
S bár voltak ottan csinos lányok,
Kik mulattak is egy piczit:
Bál után jó a kaczenjammer
S a deficit, a deficit. . .

Azt mondják, pályadíjat tűztek
Annak, a ki — mig áll a bál,
A gardedámokat kivéve
Tizennyolcz tánczosnőt talál.
A statisztika nem tantárgyam
S a dolgot bajosan hiszem,
De rosz nyelvek mondják: a díjat
Nem nyerhette el senkisé.

Az előfizetések gyűlnek,
Ám még a számuk egyre gyér.
Azt hiszik sokan: a lapunknak
Nem kell meleg ruha s kenyér.
Fizessenek elő már, kérem
S ha szépen szót fogadnak — hát
Ünnepélyesen megigérem,
Hogy nem írok több krónikát.

(Bt.)

Egy játék . . . s a vége.

(Töredék.)

Egy ködös őszi este együtt ültünk a kandalló előtt,
én és a naiv fiú. Az egész szoba sötét, csak a fel-fellobbanó tűz fénye festett néha a falára misztikus alakú árnyékokat: óriásokat, kis hegyi gnóموkat, kaczagva incselkedő amoretteket, lenge, gyöngéd termetű tündéreket, aranszőke hajukban örökzöld koszorúval, ibolya szemükben ragyogó csillagokkal.

Lobogó kékes lángok árnyékai és a képzelem alakokat teremt belőlük, a szív álmokat álmodik róluk, a lélek pedig vágyakozva száll vissza a multba s mig ott reszketve fonja körül édes alakjait, úgy tetszik, mintha az égő hasábok lobogó mormolása, vidám pattogása közt lágy suttogás kélne; mintha a tündérek lebbenve csábos tánczot járnának, majd mintha szép alakjukkal vágyakozólag hajlongnának s hófehér karjukat felénk tárva szerelmet esdve susognának; mintha piczi ajkukon édes dal fakadna, mely reszketve, bűgva száll kis szívükből gyönyörrel vágyva.

Édes álom az egész, melyben a lágy, szerelmes suttogás, az édes hívó dal balzsamot hintenek, vigaszt mormolnak, zengenek egy-egy dobogó, nyugtalan szívre. És mikor a lélek fáradtan visszatér, mikor a kékes láng elhal, az alakok elszállnak, az édes ének elhal s csak a felriadt szív elkésett sóhaja és egy-egy jajszó — mint végső akkord — lopják meg még egy pillanatra a néma csendet.

Csak egy-egy sóhajlás, mely messze száll, egy jajszó, mely a szívbe nyilallik s azután csendes, sötét lesz ismét minden, csak a szembe lopódzott könny reszket lágyan, mig végre az is leperdül.

Egy ilyen csendes, néma este. . . vajjon messze-messze dobban-e valakinek fájón a szíve?

*

Nem régen volt, csak egy levélhullás esik közbe, de e levélhulláskor lepergetek a Kálos Ernő szívének rózsalevelei is. Azok a bimbók, a melyek egy tüzes szempár forró sugarától, egy angyali lény lehetetének édes, kábító illatától s nyiltak rózsává, azok, . . . most fonnyadtan, leveleiket pergetve haldokolnak.

Elmúlt a tavasz, elmúlt a nyár; a forró sugarak meghajoltak, a nap lentebb jár s elszállt az édes, kábító illat, csak az őszi fény szendereg már reszketve s csókolgatja lágy-meleg lelkével a fonnyadt leveleket, mintha mégegyszer akarná visszalopni a szívbe azt, a mi elmúlt: a tavaszt.

Hiába! . . . Az a szép sugár-termet meghajlott, a szem fénye megtört s a szívben tavasz helyett őszi fény reszket, pedig valamikor még sugártermetű, elég jó arcú barna fiú volt Kálos Ernő, gyermekéig szép kék szemekkel, ábrándos, bohó tavaszi lélekkel.

De akkor még tele volt a Kálos szíve zseniális, impozáns eszmékkal, tervekkel s a lelke magasan repült kibontott szárnyakkal, merészen. Alkotott magának alakot olyat, a kit szeretni tudna, egy csendes kis fészket, hol csókos ajkán édes beszéddel várja majd hű kis párja és . . . a szárny egyszerre megtört, a lélek nem repült s a szív egy édes vágytól fogva volt. Rabszolgája lett egy bámuló szemű, csokros kis babának, kinek lázasan izzó kis kebléből, azokon a nagy, fekete karikákkal övezett szép szemeken keresztül tüzes szikra szállt a Kálos Ernő szívébe beszédes, kis piros szájacskájával

s azzal az örökké vidám, szép kreol arczával pedig meglapta az édes álmot s folyton csacsogó, kedves naivságával megfordította a szív képét. És Kálos Ernő azt képzelte: ez az! . . . pedig dehogy.

Szép volt igaz! Legalább erre felénk azt mondják, hogy olyan szép volt, mint a milyenek az olympi isten-nők lehettek, a kiknek arczuk bűvös hajnalpír, ruhájuk harmatgyöngyökkel ékesített rózsalevél, lehelletük pedig maga a rózsza. De mit tudta ezt Kálos Ernő! . . . Őt nem az arc ragyogó szépsége, nem is a ruhájának suhogása, mely szerelmesen zizegve úgy simult nyulánk természetéhez, mint egyik rózsalevél a másikhoz, . . . nem! Őt nem ezek ejtették rabul, hanem, az a lehellet, az a kimondhatatlanul édes, mámoros illat, mely a kis baba hajlékony édes alakját olyan lágyan, olyan sejtelmesen hullámozta körül. Az a körülötte terjengő, kábító lehellet, mely láthatatlan, finom szálaival oda-fűzte a Kálos szívet a kis babához örökre, elváhatlanul.

Szegény naiv fiú! Ha tudta volna, hogy mi lesz ennek a vége? De nem tudta, nem is sejtette és mikor megtudta, akkor már késő volt.

Nem tudott tőle szabadúlni; csodás hatalma volt felette a kis babának és ha százszor megfogadta, hogy nem megy többé hozzájuk, százszor megszegte azt.

Az a kis baba pedig mikor észrevette, hogy Kálos szabadúlni akar, csak annál jobban lehelte izzó lelkéből azt az édes, kábító illatot s a hiúság ördögétől zaklatott szívének minden kacérságát, szilajságát elővette, csak-hogy azt a büszke fiút, Kálost még egyszer s örökre meghódítsa.

Hiú törekvés volt ez, mert a mennyi féktelen szenvedély, a mennyi hiúságtól tomboló vágy ragyogott azokban a szép, nagy szemekben, ugyanannyi higgadt, nyugodt érzés volt a Kálos viselkedésében s azok a gyermeteg kék szemek olyan naivül tudtak mosolyogni, mintha belől semmi sem történt volna; pedig a szívével már nem bírt Kálos, az űzte, hajtotta az örvény felé, a hol — hogy mi lesz vele, maga sem tudta, csak úgy érezte, hogy ha nem látja, hát nagyon fáj a szíve.

És eljárt Kálos festeni oda, a hol az ő szívének Golgothája volt; eljárt mosolyogni akkor, a mikor csak egy mosoly alatt is ezernyi kín, fájdalom rejtőzött, akkor a mikor a szíve csaknem összeroskadt fájdalmában s mikor úgy érezte, hogy itt már jó volna elmúlni, megsemmisülni csendesén, csupán csak attól az egy szúrás-tól: másé a virág! elaludni abban a lágy, sejtelmes illatban, fájdalom nélkül örökre.

Mennyi kín, mennyi fájdalom lehetett a Kálos szívében és még sem roskadt össze. Mosolyogva igazította meg azt az érdekes kis babafejet úgy, a hogy az ő rajongó szíve azt a legszebbnek találta. Mosolyogva, nyugodtan, mintha egy szobor lett volna az a kis baba, pedig azokban a rejtelmes, sötét pillantásokban csupa mámor, szenvedély villogott, szép kreol arczán halvány pirosság égett: a lelkében dúló szenvedély tűzrózsái . . . s Kálos erős tudott lenni.

Veszélyes játék volt ez, a hol a szív izzott a szép szemek tüzes csókjaiban, virágai hervadtak, fonnyadtak a forró, perzselő illat hevétől úgy, hogy sokszor már csak egy hajsza választotta el Kálost a bukástól. Százszor meg százszor ismétlődött ez a játék, ugyanannyi kinnal, fájdalommal s egykedvű mosolygással. És ez a mosoly! . . . mindannyiszor vérig sértette azt a kis hiú lelkét s a szemei, azok a szép nagy szemek vadul, lázasan szikráztak, csillogtak s a baba úgy érezte, hogy megfullad: Őt az ünnepezt szépséget ez a naiv fiú észre sem veszi! . . . s a feje, az a szép, fényes fürtös fej olyan büszkén, olyan kihívólag emelkedett fel.

Persze ilyenkor nem lehetett a festést folytatni, mert a baba izgett, mozgott, majd idegesen felugrott s kicsi ajka a belső szenvedély hatása alatt reszketve, idegesen suttogetta. Mára elég! . . . és egy „kezét csokolom“-nal Kálos mosolyogva búcsúzott.

Ha így nem, hát másképen! — gondolta édes baba s egyszer egy táncmulatságon . . . de talán nem is illik elmondanom? — egy pillanatra, egy perczre, csábosan, ingerlően simult Káloshoz tánczközben s gyönyörű kis fejét a vállára téve, halkan súgott valamit a fülébe.

Nagyon fáj akkor a magácska szíve édes kis baba, mert messziről egy ifjú — a ki magát nagyon szerette — levelet írt s valami fájó lehetett benne, a mitől a szíve sirt, reszketett bánatában. S azután, mikor szünet alatt a cigány huzta, huzta a magácska reszkető lelkének bánata szerint, hogy csak úgy sirt-ritt az a szárazfa, valami tompa kínos fájdalom foghatta el a lelkét, mert azokat az aranyos selyemlágú pillákat megeste a könnyű.

Nagyon! . . . nagyon fájhatott a szíve! Az egyik messze, féltékenykedve, a másik ott előtte, mosolyogva. Szívével, lelkével ez is szerette. imádta, de tudta, hogy csak játéktárgy lenne, s a büszkeségén megtört a szíve szerelme.

S akkor, hogy tomboltak lelkében a mult emlékei, hogy bűvös, fájó zene ragadta lelkét, szinte látszott az arczán, hogy szeretne menekülni ahhoz, a ki valahol messze-messze, szerelmes szívvél hívja vissza s várja egyre.

Hiába! . . . hiába! . . . szép fehér karját hiába nyújtotta, hogy őt ölelje s magához szorítsa, mert csak a másik állt ott előtte mosolyogva. És hogy a gyenge rózsát a vihar tépte, szakgatta, vágyódó kis lelkét a szenvedély újra elfogta és ha az egyik nem, hát másik s a reszkető szív az erős fához simult.

Talán úgy lehetett, talán másképp? szeretni akarta-e Kálost, vagy csak a vágy fogta el a szívet, de megtörtént s ha illetlen is, papírra loptam egy lázas szív titkos dalát. Egy izzó, lángoló dalt, a mely a Kálos szíven megnyugodva, olyan lágyan végződött minden szenvedélytől megtisztulva, mint a hogy csak egy szív tud dalolni egy másik szívhez, mikor a fülébe súgta, szinte lehelve, mint az illatot: Kálos! édes, csokoljon meg!

Kúszáltak a hangjegyeim elismerem, kúszáltak, mint az a szenvedély, mely az egyik szívből a másikba akarta lopni, hogy szépen, bűvösen szóljon s végső akkordjában két szív összeforrjon.

Mi történt volna? . . . Egy pár hétig szerette volna forrón, úgy, a hogy a maga szilaj, szenvedélyes lelke tud szeretni, de csak egy pár hétig s azután ott hagyta volna összetörve, összeroskadva.

Csakhogy a naiv fiú nem tette meg, bár egy pillanatra lebilincselte az illat az édes hang s azt hitte, hogy most már vége. Szólni nem tudott, csak azt a forró kis kéz szorítását viszonzotta, mintha mondta volna: Jó! nem eresztelek! Ne szeresd őt, szeress engemet . . . s már csokolni akarta, hanem aztán, mintegy erőszakosan bontotta ki magát a varázs alól és mosolygott.

*

Édes baba! magácska már talán asszony? . . . és ha igen, pardon! nagyságos asszonyom, mert vétkeztem jól tudom. A mi elmúlt, minek visszasírni, leánykori bohóságot minek kifecsegni? De hát lássa, mikor úgy esténkint a Kálos lelke bug tompán, fájón hervadó illatot lehelve, úgy fáj a lelkem, mint a magácskáé, mikor az a cigány huzta, huzta a maga lelkébe: „Lehullott az ősi rózsza levele.“

Bocsásson meg nagyságos asszonyom s ha véletlenül elolvassa e sorokat, sirjon, sirassa a játék végét, mert a Kálos büszkesége megtört.

Jöjjön vissza édes kis baba! Jöjjön vissza csak még egyszer! És ha nagyságos asszony már, rabszolgája lesz Kálos; a lába nyomát fogja csókolni, csak jöjjön vissza s röptsen a szívébe egy tüzes szikrát, a mely a Kálos szívét egyszerre megbénítsa, hogy ne szenvedjen, hogy ne daloljon.

Baba! édes baba! — ha hallaná! . . . nem! nem birná ki, odaborúlna mégegyszer a vállára sugva hal-kan, csendesén: Kálos! . . . édes . . . csókoljon meg! . . . ha látna! . . . Istenem! úgy fáj a lelkem! . . . Baba! . . . Kálos a lelke csókját leheli egy képre . . . s egy fehér szegfűre!

Boda.

Berlini levél.

Kedves Szerkesztő Barátom!

Patakon való utolsó találkozásunk alkalmával megígértém, hogy Berlinről s az itteni életről az „Ifjúsági Közlöny” számára fogok majd egy pár cikket küldeni. Még midőn ez ígéretet tettem — bár sokat hallottam s olvastam Berlinről — nem is gondoltam, hogy műemlékekben ennyire gazdag legyen. Most, miután már kisse szétnéztem, csak a legnagyobb lelkesedés hangján tudok szólani Berlinről, mert kulturális intézményekben, múkincsek- és emlékekben oly gazdag, hogy a versenyt bármely más fejedelmi várossal kiállja, sőt talán felül is múlja azokat. De mivel ily végtelen gazdag s van miből valogatni: engedd meg, hogy a történelmi műemlékek közül ez alkalommal a „Siegessallee“-ról, a „Siegessäule“-ról s a „nationales Denkmal für Bismarck“-ról szóljak.

A „Siegessallee” Berlin egyik legszebb, történelmileg is nevezetes sétaterének a „Thiergarten“-nek a „Brandenburgi kapu” féle eső kisebb részében van s az „Unter den Linden” nevű igen szép útnak a Thiergartenbe nyúló részét derékszög alatt metszi.

A „Siegessallee” ban összesen 32 szobor van, 64 mellékalakkal. Gyönyörű emlékek ezek, kolossalis márvány áll szobrok egész sora, melyekben Németország múltjának dicsősége, nagysága van megörökítve, zseniális, művészi kivitelben. A kivitel méltó az eszméhez, az eszme méltó II. Vilmoshoz, a németek tetterős, lelkes császárához.

Az első három szobor: Bajor Albert (Ottó bambergi és Wigger brandenburgi püspökkel); I. Ottó örgróf (Sibold apattal és Pribislav fejedelemmel); II. Ottó örgróf (antwerpeni Henrikkel és Gaus Jánossal) fő- és mellékalakjainak arczkifejezései hűen tárják elének azt a kort, melynek történelmét képviselik.

Hogy a fő- és mellékalakok minő találóan vannak összeállítva, mutatja a Nagy Vilmos császár szobra, melyen a két mellékalak: Bismarck, a vaskancellár és Moltke, korának legnagyobb hadvezére.

Egy, nagyjainak emlékét kegyelettel őrző császár és nép honszerelmének lelke van ezekben.

Azt a hatást, a mit e szobrok kiállításuknál, stilszerű elrendezésüknél és történelmi vonatkozásuknál fogva a figyelmes szemlélőre tesznek; méreteivel s az akaratérőnek úgy a fő, mint a mellékalakokban való erős ábrázolásával csak fokozza a „Siegessäule” mellett levő Bismarck szobor, (felirata: „Nationales Denkmal für Bismarck.”) mely a hatalmas kancellárt álló hely-

zetben, büszke tartással ábrázolja. A „vaskancellár” büszkén, kihívóan néz maga elé, balját kardja markolatán, jobbát a birodalmi okmányon nyugtatva. Azt az erőt, mely a kancellárnak egész valóságán előmlik, megkapóan fejezi ki a négy mellékalak. A szobor elő részén van Atlasz, a mint a földet tartja; hátsó részén van Siegfried, a mint a birodalom kardját kovácsolja. E két alak jelenti Bismarcknak az erejét, vasakarátát és Poroszországnak más államok felett való tulsúlyát. Jobb oldalt van egy nő, a mint egy Sphynxre támaszkodva foliánsba mélyed s jelképezi az állambölcséséget; baloldalon szintén egy női alakot találunk, a mint lábával egy hatalmas párducznak a nyakára hágva, azt a földre nyomja; jobbával kardját akarva kirántani s villámló szemekkel néz a távolba. Jelképezi a harcra való felhívást. Siegfried és ez a nő ragadja meg figyelmünket leginkább a mellékalakok közül. Siegfried alakján szinte látni véljük a lázas sietséget, mely minél előbb élesre akarja kovácsolni a birodalom kardját, mert az ország háború küszöbén áll s Kőniggractz, Sedán, Páris lesznek színhelyévé annak a rettentő küzdelemnek, melyben ez az élesre fent kard, a még most veszedelmes nyugodtsággal álló nőnek kardhüvelyéből kirepül.

Sorrendet tartva, a Siegessäulet kellett volna most ismertetnem; azonban a hatást véve figyelembe: utóljára kellett hagynom, mert a hatást ez emlékoszlop a tetőpontra emeli domborműveivel s a kilátással, mely 41'5 m. magasságban az egész Berlint szemünk elé tárja. Ez emlékmű 4 domborműben a németek 4 nagy harcát ábrázolja: dán háború 1864, Sedáni 1870, bevonulás Párisba 1871 s a kőniggractzi csatát 1866-ban.

Ha jól emlékszem, a kőniggractzi domborművön van egy nagyon kedves, megható jelenet. Porosz és osztrák sereg küzd egymással az előtérben; a levegő puskapor füsttel van telítve s szinte hallani véljük, a dobpergést, a kürtök rivalgását, paripák nyerítését és haldoklók halálhörgését; a háttérben, pár lépésre az ágyútűztől, lerongyolódott, fáradt, sebhelyes katona esküszik örök hűséget ifjú menyasszonyának a szabad ég alatt, hogy azután ő is menjen a harczba; dicsőséget, vagy a halált keresni. Sedánnál 1870-ben, mint ez a domborműből kivehető, ismét találkozik menyasszonyával, ki az alatt az idő alatt, míg a francia parlamentair a hódolásra szóló nyilatkozatot Nagy Frigyesnek átnyújtja, a viszontlátás édes örömeinek adja át magát. Fejét büszkén nyugtatja harczedzett férje mellére. Kedves, megkapó kis epizód a harczi zaj között s a boldog házaspárnak, a viszontlátás örömétől sugárzó arcza éles ellentétet képez a többi marczona katona nem ölelésre, hanem öldöklésre kész alakjával szemben. Az oszlop tetején áll Germániának 15 méter magas szárnyas szobra, a mint a porosz czi. ert s zászlót magasra emeli. A porosz németek büszkén és jogosan mondhatják el Berlinről: „a mi szép városunk” a mint ezt már több német tudóstól hallottam, kik azután tudakozódva, hogy milyen benyomást tett rám s általában ránk magyarokra Berlin, így kérdezték: „tetszik Önöknek a mi szép városunk?”

Persze hogy tetszik. Most azonban eleget akarok még tenni levélben kifejezett kivánságodnak, — áttérek itteni élet leírására.

Október 1. ső napján érkeztem Berlinbe. Utam kellemesen telt el, itt pedig egy előkelő német családnak (C. J. Hoffmann) meghívására egy alkalmazottjával (pataki fiú) kimentünk Spandauba, hol e művelt német család engemet, mint magyar fiút szeretettel vett körül s a mit már többször hallottam, hogy a művelt poro-

szok a magyarokat szeretik, itten igazolva láttam s ugyancz tapasztaltam egy másik német családnál. Annyi érdeklődéssel, melegséggel kérdezősködtek hazánkról, az ottani szokásokról, hogy ez a körülmény bámulatba ejtett. Most pedig, hogy a politikai viszonyok oly élesek, a collegák érdeklődése itten összpontosúl. El kellett mondani nekik az egészet kezdettől a mostani kifejlődésig és mondhatom, hogy ilyen hálás hallgató publikuma embernek ritkán akad. Ha aztán előadásról kijövünk, azonnal tudakozódnak, vajjon értetünk-e mindent?

Egymással való érülködésükben is végtelen udvariasak, azonban rovasukra kell jegyeznem, hogy ők, valamint a tanárok is, rólunk magyarokról keveset tudnak. Midőn pl. Lic. dr. Béthez kimentem a lezke-könyv aláíratása végett s ajánló levelem atnyújtottam neki, azt a végtelen tájékoztatlanságot s felületességet elárlóú kérdést tette fel: »Sárospatak görög vidék?« Ilyenforma kérdést különben kellett máskor is hallanom, pl. »hogyan értjük azt, hogy a magyar barbár nemzet?« Természetes, hogy a sovinizmus megszólalt bennünk (hárman voltunk ekkor együtt magyarok) s nem értettük sehogy, hanem reámutattunk arra a forrásra, honnan az ilyenek napvilágra kerülnek.

A kosztolásra és a lakásra vonatkozólag akarok még egyet-mást elmondani Lakásért fizetek 19 Márkát havonként s ezért kapok reggelit, takarítást és bútorozott lakást. Ebédünket egy kis utcai csárdában költjük el, ez 33 krajczárba kerül (55 Pfg.), a vacsora pedig 25 Pfennigbe kerül (15 kr.) Mi nem panaszkodunk egy cseppet sem; az ellátással, főként az ebéddel (jójú tésztaleves, pecsenye, főzelék vagy gyümölcs és egy pohár sör) meg vagyunk elégedve s mindenkinek, a ki komoly tanulmányozás szempontjából jó ide, azt ajánlom, csak jöjjen, nem lesz oka megbánni, mert életének legszebb része az, mit itt tölt. Előzőleg azonban tanácslom, hogy a német nyelvben gyakorolja magát, mert ellenkező esetben nem boldogúl: a lelke megtelik szépségekkel; de az előadásokból nem fog sokat érteni.

Most pedig kedves barátom, a többit, mit még írni akartam s szerettem volna írni, szives engedelméddel a következéskor alkalomra hagyom. Addig is mindnyájatokat, kik reám jó akarattal szivesen emlékeztek, szivesen üdvözöl, mindnyájatokra Isten áldását kéri s ölel szerető barátod
Hubay Bertalan.

Ott valahol . . .

Ott valahol a Sajó partján,
Lakadalmát lakja egy leány.
Esküvőjén hangja megremeg,
Szép szeméből fájó köny pereg.

*

Itt valahol a Bodrog mentén.
Czigány mellett mulat egy legény,
Panaszosan sir ajkán a dal,
Bánatába tán még belehal.

Szabó László.

A magyarországi prot. hittanhallgatók szövetsége.

I.

A „Közlöny“-ben olvastam róla, szépen, lelkesen írt sorokat. Isten tudja miért, de mikor elolvastam, önkénytelen e szó lebbent el ajkamról: meghalt! Hogyan . . .? hiszen még meg sem született s én már ott járok vele a *ninesen* birodalmában, a hol a van meghal s kezdődik a semmi?

Igen! mert nekem úgy tetszik, hogy azok a szépen, lelkesen írt sorok, a maguk aggódó, szinte az életért remegő hangjukkal egy kedves, drága halottat akarnak új életre kelteni. Egy kedves, drága halottat, a ki oly közel volt a mi szívünkhöz és mikor itt hagyott, nem akarjuk, nem tudjuk elhinni, hogy meghalt! Szólunk hozzá édes, költögető hangon, elhitetjük magunkkal, hogy még él.

Él! . . . nem szabad meghalnia! — zokogjuk szinte rajongó szeretettel, hisz olyan felemelő, olyan magasztos czélú élete: „a testvéri egyívé tartozás tudatának felkeltése, ápolása, megszilárdítása.“

Körülfonjuk a lelkünknek egész hevével, s úgy érezzük, hogy valami édes érzés lopózik a szívbe: a szeretet, a melytől enyhe fény dereng szemünkben s szinte érezzük, mint olvad fel a lelkünkben valami hideg érzés, jóleső, lágy harmoniába. Az arcunkon édes meghatottság uralkodik, s ajkainkon üdvezült mosoly játszik. . . . és mégis az én hitem szerint meghalt, vagy ha még nem, úgy meg kell halnia. A bölcső mellett kell lenni a koporsónak, hogy ez a magasztos, drága eszme, a szövetkezés által szenvedéseknek, megcsufoltatásoknak ne legyen kitéve, . . . mert ki tudja, vajjon nem így lesz-e, ha élni fog?

Nekem nem is fáj kimondani, hogy meghalt, mert az én lelkemben itt él az az érzés, a mi az ő életének lett volna czélja. De ha visszasírjuk, ha életre keltjük akkor azt kollene — és fogják is sokan, — gondolni, hogy ez az érzés nincs meg a mi szívünkben, pedig ha így volna, abban az esetben szövetkezés által sem tudnánk azt beplántálni, megszilárdítani.

Ne szövetkezzünk hát azért, a minek a szívben kell lenni, mint édes, melegítő érzésnek, mert ha szövetkezünk, kiállítjuk magunkról azt a szegénységi bizonyítványt, hogy a magyarországi prot. hittanhallgatók szívében még nincs meg a testvéri egyívé tartozás érzete, hanem annak még születni kell. Istenem! hát csak szövetkezés, erős, paragrafusok által meghatározott szabályok mellett éreznénk, hogy testvérek vagyunk?!

Nem! ezért nem lehet, nem szabad szövetkeznünk, legalább nem a szemlélők sajnálkozása nélkül!

De ha már elfogott bennünket a vágy, ha mindenáron valami szépet, valami magasztost akarunk alkotni, a mely magán viselje a mi szeretetünk bélyegét, úgy én sokkal szebbnek, sokkal magasztosabbnak találom azt

a szövetkezést, a mely a mi szegény, elnyomott, idegen ajkú és vallású nemzetiségek közt elő protestáns egyházaink felszólására vonatkoznék.)*

Hogy gondolom én ezt? . . . azzal most nem foglalkozom, mert tisztelem az imént temetett halott emléket s míg ennek halála fáj, addig csak ezt költögetünk vagy parentáljuk, csendesen úgy, hogy a lélek fájdalom nélkül váljék el tőle. Kovács Lajos.

II.

A magyarországi protestáns hittanhallgatók szövetsége a megalakulás processusának abba a stádiumába lépett, a melyhez a vég, a befejezettség már nagyon közel van.

Az alapszabálytervezet kész, előttünk fekszik s mintegy felhívja érdeklődésünket, hogy ne hunyjunk előtte szemet, de legyünk segítségére a megvalósulásban.

Ha már az alapszabály is készen van, mi sem természetesebb mint az, hogy ha teljes akarattal és igyekezettel óhajtjuk az eddig még csak papíron levő „szövetség“ eszméjét diadalra juttatni, úgy nem lehet szem elől tévesztetnünk azon okokat és körülményeket, a melyek szükségszerűleg parancsolják a szövetség megvalósítását.

De kérdelem: vannak-e okok s ha vannak, valódiak-e azok? játszanak-e szerepet bizonyos körülmények, melyeknek alapját csak komoly és fontos mozzanatok képezhetik? E kérdéseim kiáltó szók a pusztában s nem adhat azokra feleletet senki sem! És mégis mi szövetkezni akarunk.

Hát kedves barátaim, ha mi számot akarunk tartani az okosan cselekvő, s a képességeivel helyén s kellő időben élő egyén nevezetre: akkor nem zárkozhatunk el a kívülről szemlélők tekintete, kritikája elől. A higgadt, komoly megfontolás szemüvegén keresztül tétetik bírálat tárgyává a mi működésünk és cselekvésünk s épen azért a mit teszünk ne a felületes, hanem a körülményekkel, a helyzettel számot vető gondolkozásnak legyen az eredménye.

Mi is hát tulajdonképen az az alap, a mi a magyarországi protestáns hittanhallgatók szövetségének célja is egyszersmind? Az, hogy a testvéri együvértartozásnak tudata felkeltsék, ápolassék és megszilárdíttassék.

Megállok egy pillanatra és elgondolkozom . . . Szánandó, gyarló állapot! Hát még olyan egyén is léteznék mi közöttünk, a kiben a „testvéri együvértartozás“ tudatát fel kellene kelteni? Ezt nem lehetem, nem vagyok képes elhinni. Nagyon fájdalmas dolog volna, hogy ha épen azok, a kiknek leendő nagy hivatásuk másoknak prédikálni a „testvéri együvértartozás“, szeretet-elvét — éreznék magokat kényszerítve egy „szövetség“ alkotására. Én részemről őszintén nyilatkoztatom ki, hogy nem tartanám magamat érdemesnek — pláne a keresztyén theologus nevezetre, ha ily célból kellene egy „szövetség“ tagjának lennem. Az a „tudat“ velünk született, s a keresztyénység elve, ennek ápolását erkölcsi kötelességgé teszi s így annak méltóságát „szövetség“ szervezésével nem szabad megcsúfolnunk.

Avagy azoknak a kongresszusoknak hatásában — a melyek már eddig is tartattak — nem nyilatkozott-e meg ez a „testvéri együvértartozás“ tudata? Ha nem nyilatkozott meg, akkor a „szövetség“-ben sem fog az megnyilatkozni.

Mi, szövetségünknek a célját olyan dolgokba akarjuk helyezni, a miknek még csak esetleges vadját is duggatnunk, takargatnunk kellene a világ szeme elől. Ép ennél fogva nem tartom szerencsésnek a gondolatot, mely csak mint ürügy vindikálja magának a minden áron szövetkezni akarást.

Ezek után nem lehet egyéb teendők, mint oly alap számára egyengetni meg a talajt, melyen szilárdul, felbomolhatatlanul épül fel az egész „szövetség.“ Én, részemről minden haszon nélkül való fáradságnak és meddő dolognak tartom az ily nemű törekvéseket, miután azoknak eredményeképen üdvös és külsőleg is látható pozitív hasznót sohasem fogunk megállapíthatni. Így jóformán a kongresszusokra nézve is megmondtam véleményemet.

Én megvallom, nagyon csodálkoztam azon, hogy lehetett ezt az eszmét, minden vitatkozás nélkül elfogadni s egyhangú határozattal szentesíteni? Némileg azonban mégis meg tudom magamnak magyarázni, ha elgondolom hogy az egyének a tetszetős formába öltöztetett szavak által sokszor ejtetik magukat foglyul, szentségtörés művelésének gondolván a mindig és mindenkor jogos kritika gyakorlását. Ki merészelt volna ellene mondani az eszmének, mikor a legszentebbről s a legfőbb kötelességről volt szó.

A „testvéri együvértartozás“ megnyilatkozására azonban kiűn az életben kell példát adnunk, ha a haza, az egyháznak helyzete s érdekei úgy kívánják; de addig, míg az iskola falai közt vagyunk: minden erőnket, igyekeztünket arra kell felhasználnunk, hogy a megnyilatkozáshoz szükséges eszközökkel és képességekkel rendelkezessünk.

Tagadhatatlan, hogy most is volna alkalmunk az egyháznak, a protestantizmusnak hasznos szolgálatokat tenni, de csak úgy, ha az évenkénti kongresszusokkal járó költségeket, a nemzetiségek között levő s a protestantizmusnak végvárait képező, elszegényedett egyházak felszólására adnánk. Tettek beszélnének s nem papírosra írott hangzatos szavak.

Eljő az az idő is bizonyára, a mikor kint az élet nagy mezején fogunk találkozni, a hol ezer meg ezer alkalom adhatja elő magát s akkor majd megmutathatjuk, hogy vajjon gyarló, földi érdekeknek vagyunk-e emberei, vagy pedig nagy, eszményi célok érdekében nyújtunk egymásnak segédkezet. Tartok tőle, hogy ezt a mostani „testvéri együvértartozás“, „szeretet“ hevét az élet esetleg meghazudtolja.

Maradjunk csak meg a falak között, hiszen a széles körű munkálkodásra oly bőséges terünk van, hogy annak sem vagyunk képesek megfelelni, nem hogy még más térre is lépjünk. Erő-forgácsolás és felesleges kiadás sohasem lesz okszerű gazdálkodásnak vezérelve. Annyi bizonyos, hogy akár lesz „szövetség“, akár nem: elveimnél fogva tagja nem leszek. Én, részemről az iskola falain kívül semmiféle ifjusági szövetkezeteknek és társaságoknak, melyek sem társadalmi, sem más fajta dolgokban hathatós tényező gyanánt nem szerepelhetnek: egyáltalában nem vagyok barátja. Ha azonban akad egyén, a ki a magyarországi protestáns hittanhallgatók szövetségének tud komoly s figyelemre méltó célt tűzni ki feladatául: akkor szívesen és édes örömmel leszek ott én is. Én azonban ezt határozottan kétségbe vonom s ha szükség lesz rá, kijelentésemért helyt is állok.

Ennyit tartottam szükségesnek a véglegesen megszületendő magyarországi protestáns hittanhallgatók szövetségének érdemére vonatkozólag elmondani.

Porzolt Ernő.

*) Ez eszmét nem Porzolt kollegától vettem s nem is úgy gondolom megvalósítását.

Seress József.

1903. november 13.

Mikor pedig a természet hervadásnak indult és a hervadás közepette itt, a mi jó öreg főiskolánk falai között újra megjelent a tavasz virága, mikor közlől és távolról zarándokok érkeztek hozzánk, hogy lennének igaz fiak, hű tanítványok és jó barátok: Ő is elhagyta nyájas, kis otthonát; Ő is eljött ide közénk, hogy odaülne a mi prófétáink lábai elé és hallgatná az ő ajakokról az igazságot, az ígét, — Istennek amaz igéjét, a melynek hirdetője vágyott lenni, — Ő is.

Eljött, hogy lenne fia, édes fia ez iskolának, hogy lenne hűséges tanítványa a mi mestereinknek; eljött, hogy lenne nekünk jó barátunk.

Eljött, elhagyta szüleit, hogy ne lássa őket többé, csak egyszer majd a halálos ágyon; elhagyta szülőföldjét, hogy visszatérjen hozzá — a koporsóban.

*

Milyen szomorú sors ez a Seress József sorsa!

Milyen könnyfakasztó dolog az, hogy fiatal, élet-erős törzset támad meg örlő szű; hogy édes reménységgel, gazdag aratással biztató virágzást dermeszt meg a hideg; hogy a léleknek aztán nincs semmi helye itt, ha a test nem bírja, ha a test roncsosá lesz.

Milyen könnyfakasztó sors ez a Seress József sorsa. A termete délczeg, mint a Libánon czédruza és erős, miként a tölgy. Ki gondolta volna, hogy a halál csiráját már magában hordja. Rokonszenves, férfias arcán komoly hivatottság. Szép, kék szemeiben bánat és lemondás, jóság és szelidség. A szíve érzelmekkel teljes, nemesen dobogó szív, a mely talán nem is álmodta még, hogy az ösvény — a melyre lépett, a melyen haladni vágyott — tövissel és csalódással gazdagon megrakott ösvény, a melyen lemondással, nagy lelki erővel lehet előre törni csak. A lelke színes és meleg, eszményekért hevülő, ifjú lélek, a mely engedett annak a varázsnak, a mely hívta, csalta, csalogatta; annak a varázsnak, a mely oly szép munkakörrel, oly nagy boldogsággal édesgette, biztatgatta. Lélek, a mely szárnyalva-szárnyalt az eszmények felé, az eszmények után. És a mikor a lélek szárnyalva-szárnyalt az eszmények után, az eszmények felé: akkor a test, a gyenge, a gyarló, a törekeny test odarokkadt a ravatalra, a fagyos, az érzéketlen hideg ravatalra; akkor a halál fagyától elhidegült kézből kibukott a biblia és álomnak is, reménynek is, ábrándnak is vége lett egyszerre.

Milyen könnyfakasztó sors ez a Seress József sorsa. A nemesen dobogó szív de nagyon elhallgatott; a szép, kék szemek de hamar álomra csukódtak; álom, ábránd és reménység de hamar szemfedővé változott át!

A papnövendék vágyódó lelke megérkezett már — otthon van és álmodik: mosolygó kikeletről, édes boldogságról, soha el nem muló eszményi életről, eszményi világról.

*

Álmodjál szépeket, álmodjál boldogan. Virágok nyiljanak majd sirod felett, döngicsélő méhek munkálkodjanak ott, a hol bölcsődet ringatták egykoron, a hol annyit játszhattál gyermekkorodban. Mi, kik itt maradtunk, virrasztunk feletted. Mi, kik itt maradtunk virrasztani még, — utánad sóhajtjuk, utánad zokogjuk: Isten veled, Isten veled!
é— —n.

A méhecske.

— Seress József halálára. —

Sok fáradság után im elkészült már a sejt,
A kis méh útra kél, száll zümmögve, mit se sejt.
Elhagyja társait mind, a szent közös tanyát,
Gondolva, hogy a távol virág jobb mézet ad.

Mosolygó róna, völgy és liget, bájos halom,
Igy szól: Távoznom kell most, pedig nagy fájdalom,
Hogy búcsút kell vennem ily hamar tőletek,
De mézzel jövök vissza, engem ne féltsetek.

A társai vidáman dolgozgatnak tovább,
A kis méh a távolban sokszor tövisre hág.
Nagy ritkán lel virágot, mely mézet tárna fel,
Annál több zivatarra és mérges fűre lel.

Ha olykor a távolban kedves társat talál
Elandalog a múlton, lelke a múltba száll,
A hol boldog volt egykor, oda hol született
Minek emlékével még a bút űzni lehet,

Egyszer egy híves szellő megérinti szegényt,
Letarol a szívében örömet és reményt.
Midőn azt hiszi mézet, magába mérget szív;
És nem sokára kihűl a nemes, drága szív.

Mit talált a távolban. kérielhetlen halált,
A mig mézet keresett sivár mérget talált.
Nagyravágyó sohsem volt és mégis elbukott,
Bukása miatt sok szem hús könnyet hullatott.

Utolsó kívánsága volt, hogy haza megyen,
Társai megjelennek, viszik szép csendesen,
Hogy a hol legelőször nyitotta fel szemét
Szülő földje ölelje magához gyermekét.

Ott pihen a távolban, a langyos esti szél
Kimúltáról mi nektünk bánatosan beszél.
A haldokló természet reá fátyolt borít,
A hit a síron-túli étellel bátorít.

Keresztyén István.

A Magyar Irodalmi Önképző Társulatról.

Mindazok előtt, a kik lapunknak jó barátai s a kik azt figyelemmel szokták olvasgatni és belepillantottak annak „Egyleti élet“ rovatába is, talán csodálatosnak, sőt érthetetlennek tűnik fel, hogy az egyletek sorában a »M. I. Ö. T.« nem foglal helyet mind e mai napig.

Sajnos! de úgy van. Ez az egylet jelenleg még halott és hogy fel fog-e támadni: az idő kérdése! De hogy egyszer fel kell támadnia, az bizonyos.

Azonban ez a feltámadás nem azzal a reményteljes étellel csalogat ezúttal karjai közé, mint hajdanán, mikor a lélek nemes harc tüzeben égve szárnyat bontott s gyönyörrel oltá szomját a tudomány hideg kútfejénél, — hanem egy gúnyos, minden ártatlan, nemes törekvést felforgató, romboló élet rémképével fenyeget.

Miért?!!! . . . Emlékezzünk csak a közelebbi két esztendő lezajlására! Azt hiszem, elegendő, hogy mindazok lelke háborgásba törjön ki, a kik annak tanúi voltak és inkább az örök halált, mint a feltámadást kívánják ennek a szép multú egyletnek!!

Mi volt ez a két esztendő?! Az emésztő, személyes harcok és adáz gyűlölködések hátrányos eszten-deje, mely nemcsak az önképzés magasztos eszméjét szorította háttérbe, hanem még az olykor-olykor gyönyörködtető igazi tehetség termékét is eltiprással fenyegette.

Fajdalmasak voltak e harcok, de kitérni nem lehetett előlük; harcolnunk kellett lelkünk teljes erejével az alacsony, önző érdek, hivatal éhség és személyes gyűlölet ellen, mert ki nézhetné azt közönnyel, ha szentségtelen lábak tapossák a nagynevű ősök egykor oly szeretettel dédelgetett szent, tiszta csarnokát.

Igy volt elvágva az útja a nemes, nagyratörekvő munkalkodásnak; így következtek egymásra borzadalmasabbnál borzadalmasabb ülések, melyek az Irodalmi Társulat működését teljesen téves irányba sodorták.

Ez a leplezetlen tiszta igazság!

Ez a téves irány riasztja vissza most a tagokat az önképzés munkájától s tartja vissza az egyletet a jelenlegi megalakulástól. Méltán, mert az Irod. Társulat a legközelebbi két esztendő leforgása alatt úgy kikökönt eredeti kerékvagasából, hogy abba ismét visszatenni csak azon esetben lehet, ha már a légkör a vészthozó gombáktól mentessé vált.

Ezt kívánja az egylet érdeke s velem együtt mindazoké, a kik szeretettel csüggnék annak életén, fényes multján, hajdani nagynevű tagjain. Mert jól tudja azt minden józan gondolkozású ember, hogy ez az egylet nem az önző és szennyes erdekek, czivakodások és lelki durvaságok barlangja, hanem a tiszta, józan és nemes képzés, önálló törekvés, igazi tehetség és egészséges szellemi erő érczesítő, csiszoló temploma!!

Ahhoz pedig, hogy ez az egylet ebből a betegségből kigyógyuljon, bizonyos idő okvetlen szükséges, hogy újult, tisztult erővel futhasson tovább a békés haladás és képzés szennytelen útján.

Nincs kizárva azonban az sem, hogy nyugalmas működése ez éven valóra válék, ha a lelkiismeretes munkásság mellett szeretet és jó egyetértés lesz jel-szavuk a belépő tagoknak, (a mire ugyan nem nagy kilátás van!) Vajha megvalósulhatna már egyszer!!

Hogy a mult évi adáz harcz mennyire elkeserítette és kifárasztotta a tavaly oly szép számmal belépő tagokat és hogy mennyire óhajtkák a nyugalmat, mutatja az a körülmény, hogy a kaszinó asztalára aláírás végett kitett jegyzőkönyv már hetek óta hever aláíratlanul! Jobb is annak, ha még egy kis ideig pihen! Ne szagassuk fel a régi sebhelyeket!! Szabó László.*

A „Theológiai-egyletről“ meg egyébről.

Minden készen volt már némileg, a tej és a többi tagok, csak lelket kellett volna még a testbe lehelni, hogy az mozgassa, munkára serkentse a tagokat. De a lélek késett, mert nem volt ember, a ki mint hajdan Prometheus, be tudta volna lopni a testbe az égi szikrát úgy, hogy az Isteneknek is kedve szerint legyen, s a test se lázadjon fel, hanem lelket érezve, vidáman bontogassa szárnyát s repüljön olyan magasan, mint a milyen magasan célja áll.

Bocsánat, hogy képekben beszélek, de önkéntelenül a görög rege-világ jut eszembe, ha végig pillantok az egylet ez idei életén.

Vonjuk hát félre a leplet s nézzük meg mi van mögötte. Bizony elszomorító dolgok, a melyeket még távolról sem jó szemlélni, hát még benne élni!

De hát mi a baj, mi okozza a halálát? Hiszen már egyszer megalakult, tisztikara is volt már! Volt, csak hogy az egylet lelke nem volt tökéletes, tiszta; durva hajtások, ferde növések kezdtek rajta mutatkozni, a melyek az örvény felé vitték a testet s a tapasztalt öregek meg akarták tisztogatni, nyesegetni, hogy rosz vágyak táplálója ne legyen.

Csak hogy ekkor meg a test lázadt fel, mert jogait látta megsértve s a nemesebb tagok, bár igazat adtak a tapasztalt öregeknek, tisztaságuk érzetében nem fogadhatták el a megnyesegetett lelket, most pedig nem lehet visszalépni.

Szerintem az egylet elment a lombhullató őszzel és hogy régi alakjában fel fog-e támadni: az a jövő titka.

De kezdjük ott, a hol nem látjuk a koporsót, a hol még örömmel, melegséggel tölti el a lelkeket egy eszme, ott, a hol egy ragyogó gondolat rezzen át a sziveken, mely az ajkakon így nyer kifejezést: alakítsunk segély-egyletet, a szegény sorsú s a segélyezésre igazán rászoruló és azt megérdemlő theológusok támogatására!

Az 1888-ik évben hangzott el ez a lelkes felhívás és a kik az ajkukra vették, a kik fáradoztak létrejöttén, áldja meg azokat az Isten, mert ha voltak is olyanok, a kiknek ártalmukra volt, olyanok is voltak és pedig nagyobb számmal, a kikre nézve üdvös intézménynek bizonyult.

1888 . . . s most 1903. Szép mult, olyan szép, mint a milyen nemes volt az eszméje: a szegényebb sorsúakat ingyenes, a jobb sorsúakat pedig kamat nélküli kölcsön-segélylyel támogatni.

Mikor megalakult még nem volt önképzéssel összekötve, csak mint segély-egylet végezte hivatását, bár már akkor is össze akarták kötni, de néhai Mitrovics Gyula nt. úr ellene volt akkor, mivel a szemináriumi órák úgy is ezt a célt szolgálták.

Később ismét felszínre került ez az eszme, s meg is valósult, bár a mint hallottuk, akkor meg nt. Novák Lajos tanár úr ellenezte, de néhai Nagy Gusztáv nt. úr ezzel a nyilatkozatával nyugtatta meg a kart: »ha Istentől van, emberkéz el nem ronjhatja, ha embertől van, magától összeomlik.«

Nem tudom mennyiben hiteles e mondás, de így hallottam s jól esett a lelkemnek elmondani, mert most a küzdelem napjaiban oly sokszor elmerengek e mondáson s ha elől kezdem is, a vége mindig ez: emberek-től volt s magától összeomlott.

* Az ifjúság köréből kaptuk e cikket; szívesen adtunk helyet neki, mert hitünk szerint hozzá fog járulni az eszmék tisztázásához.

Nem is volt helyes gondolat önképzéssel kötni össze a segély-egyletet akkor, mikor a heti 2 szemináriumi óra, úgy is az önképzés végett van felvéve. És ha elfogulatlanul ítélünk, be kell vallanunk, hogy a theologiai önképző kör nem egészen úgy végezte hivatását, mint a hogy az az eszme nagyságához illett volna.

Én igaz, csak két évig voltam tagja, de ha nyolcz munkát mondok olyat e két év alatt, a mely megütötte a mértéket, úgy nem mondok keveset (eltekintve itt a pályatételektől, ámbár ezeknek egy része a múlt évben is meddő maradt) mert a legtöbbben robotnak tekintették a szereplést s örültek, ha túl voltak rajta; tegyük hogy az az mindegy volt.

Ép ennél fogva, de azért is, hogy a kötelező tagság miatt sokakra teher volt, sohasem tartottam az egyletet szükségesnek, mint önképzőkört, sőt inkább feleslegesnek.

Mint segély-egylet szükséges volt, mert a legtöbbben szegény sorsú szülék gyermekei vagyunk és szüleinktől igen sokan, vagy egyáltalában semmi, vagy csak igen kevés segélyt kérhetünk. Legtöbben nagy vakációban is keresünk valami foglalkozást, hogy év elején ne kelljen szüleinket nagyon megterhelni kiadásokkal, úgy de ez vajmi kevés s mikor bejövünk, tápintézetre, tandíjra, lakáspénzre elmegy.

Hol van még a ruházat? Pedig azt hiszem tisztességesen akarnánk ruházkodni! S épen ezért nagy áldás volt reánk nézve, mert a kivett segélyt ruházatra fordíthattuk.

Igaz! az utóbbi években, nem mindig volt így s voltak, a kik a ruházatra kivett segélyt rossz czélra fordították. Ezekről a ferde kinövésektől akarták megtisztítani a »theologiai egylet« lelkét, a segély-egyletet, a mi tapasztalt öregeink, a mi tanáraink az által, hogy kimondták: »csak tápintézeti és tandíj költségeinkre kérhetünk segélyt s ezt maga a pénztárnok fizeti be a főiskola pénztárába.«

Persze ez a megkötöttség, ez a szigorú ítélet bántotta a jobbak lelkét; de ha eltélik is a theol. ifjúság magatartását, van abban mégis valami olyan, a mi örömmel tölthet el bennünket, mert abból, hogy ellentétbe helyezkedett az ítélettel, az tünt ki, hogy vannak jobbak, a kiknek faj ez az ítélet, ez a bizalmatlanság.

De hát ne fájjon ez nekünk! Fogadjuk el a mi tanáraink határozatát,* de kérjük meg őket, hogy ne kívánják azt, hogy a segély-egylet önképzéssel legyen összekötve.

Hogy miért? . . . azt is megmondom. Először, mint már fentebb említettem az önképzőkör felesleges akkor, mikor nekünk szemináriumi óráink vannak, mert ez teljesen elég az önképzésre. Az egylet azonban alakuljon meg, válaszszon tisztikart, hogy mint testület létezzék, mert erre szükség van, egyrészt azért, hogy a testvér akadémiakkal való közlekedés meg ne szakadjon, másrészt azért, mert jöhetnek elő olyan dolgok, a melyek felett tanácskoznunk, sőt mint testületnek ítéletet vagy véleményt is kell mondanunk.

De mint önképzést feleslegesnek tartom még azért is, mert egy másik szép múltú egylet a »Magyar Irodalmi Önképző Társulat« tagjainak számát is kevesbbitette.

Sajnos, most ez az egylet sem él, de feltámaszthatjuk, talán még ez éven is. Szerintem cz az egy egylet elég volna az önképzésre.

* Félreértések kikerülése végett hangsúlyozom, hogy ez az indítványom nem arra a legújabb kari határozatra vonatkozik, mely most már nagyobb megszorításokat tett.

Ha már idáig elkalandoztam, elmondom még azt is, miképen gondolom ezt. A »M. I. Ö. T.« alapszabályait alakítsa át egy arra hivatott bizottság úgy, hogy abban szakcsoportok legyenek s a theológus olvashat fel theologiai munkát, a jogász jogi munkát.

Igaz, hogy ekkor, meg egy másik egyet életében is változásnak kell beállnia, t. i. a jogász-egylet életében, mert akkor ez is csak úgy működhetnék, mint segélyező és a közvetítést fenntartó egylet.

Én nagyon szívesen meghallgatnék, bármikor egy jogi vitatkozást, vagy egy felolvasást, úgy a magánjogból, mint a peres eljárásból vagy büntető jogból stb. s remélem jogász kollegáim sem irtóznának egy theol. vitatkozástól, vagy felolvasástól.

Jótevény hatása is volna ennek, mert kint az életben egyszer-máskor tanácsért is fordulhatnak hozzánk embertársaink; jogász kollegáink pedig valami hivatalt is foglalhatnak majd el az egyház világi kormányában s azt hiszem, egyik részről sem ártana többet tudni.

Igy gondoltam én ezt és talán megszivlelendő dolog is volna cz s ha közös erővel, jó indulattal karolnánk fel, talán meg is lehetne valósítani?!

Kovács L.

EGYLETI ÉLET.

A főiskolai jogászegyletben újabban a kialvó félben levő pártszenvédelek újból lobbot vetettek. Ugy látszik az egylet örökös veszekedések vihartészke és rezervoárja fog maradni — és most is csak a jogi szakelnök úr egyéni súlya, hivatalos tekintélye és tapintatos közbelépése folytan sikerült az egymás ellen törő erőket lekötöni az egylet tulajdonképeni célja: a komoly munkálkodás érdekében. Az ok, mely miatt a haborgás újból kitört, a jogász-estély programjának összeállítása, illetőleg megváltoztatása volt. A viszonyainkat ismertetni felesleges (előttünk ismeretesekek azok, a kik pedig nincsenek kellőleg tájékozva, azoknak nem nagy épülésel jár a viszonyaink megismerése) denique: a jogászegylet tudvalevő kisebbségének egy tagjára nézve az estélyen résztvevő többek magatartása folytán lehetlenné vált a jogász-estélyen való szereplése, melyre jogérvényes egyleti határozat alapján kéretett fel. Ezt a jogászegylet kisebbsége sérelemnek fogta fel és — indulatos gyűlések után, melyeknek a tenorja bizony nem volt mindig a legegyszerűbb — a jogászegyletnek 30 tagja kérvényt adott be a jog- és államtudományi karhoz, a melyben a jogászegyletből való kilépésüknek a megengedését kérték, tekintettel több a kérvényben aprólékosan felsorolt sérelemre, a melyeket a jogászegylet kisebbsége — ha érzékenységből is — tovább tűrni nem hajlandó. Dr. Szánthó Gyula jogi szakelnök úr közbelépése folytán azonban a kérvényezőök beadványukat visszavonták, belátván, hogy ily tömeges kilépés az egylet felbomlását, illetőleg feloszlását vonna maga után, más oldalról pedig némi garanciák történtek az ülések higgadtságára s a tanácskozás komolyságára vonatkozólag is. Egy ülésen, melyen a jogi szakelnök úr is jelen volt, Nemes Béla sajnálkozását fejezte ki, hogy az egyletben inparlamentáris kifejezéseket használt, Tóth Dezső pedig ígéretet tett a házszabályaink pártatlan, tárgyilagos alkalmazására vonatkozólag. — Dr. Finkey Ferencz tanár úr a büntetőjogból a következő vitatételt tűzte ki: 1. Lehet-e a büntetőjogi beszámítást

a determinismus elméletére építeni? 2. Ha igen, mikép magyarázható ezen az alapon a beszámítási képesség? 3. Van-e ú. n. korlátozott beszámítási képesség? A vitatkozás decz. hó 2-án tartatik meg, a mikor is Nagy Zsigmond és Hadházy Kálmán fogják összemérni érveik súlyát. B

A gimnáziumi Erdélyi Önképzőkör működése méltó az előző évekéhez. A nov. 7-iki ülésen felolvastattott a „Miklós vitéz“ cz. kurucz ballada (?) formailag kifogástalan; tartalmilag gyenge alkotás; tudomásul vétetett. A bírálata (Greguss nyomán) nem annyira külsőségekkel foglalkozik; ügyesen bonczolgatja a verset; találó megjegyzéseket tesz, némely helyen satyrico critice. A társulat megdicsérte; szerzője: Nagy Gyula VIII. o. Az október 30-an lejárt románc pályázatra érkezett 16 mű. A bizottság a művekkel általában meg volt elégedve; nem lévén azonban absolut legjobb mű, a pályadíj kiadását nem véleményezte. Megdicsértettek: 1. A halász leánya. 2. A Balaton mellől. 3. Átok; mindháromnak szerzője: Vass Béla VIII. o.; 4. Szellemóra. 5. Románcz; mindkettőnek szerzője: Takács Mihály VIII. o.; 6. Emlémem; szerzője: Harsányi Zoltán VIII. o. A november 21-iki ülésen Trócsányi Zoltán elemzéssel szavalt Thaly Kálmán: Béri Balogh Ádám című költeményét. A szavalatnak voltak kiscbb fogyatkozásai: méltányoltattott. Az elemzés Thaly Kálmánnak a 18. század kurucz költészetének szellemében alkotott, újabban kiadott költeményeit ismerteti. Kapcsolatban a fent említett költeményt kiváló gonddal, mély értelemmel, mondhatni beleérzéssel tárgyalja. Hü képét adja ama mozgalmas kornak, Balogh Ádámot, de főleg a „nagy fejedelmet“ hüen, élesen, mesteri kézzel jellemzi. A társulat megdicsérés mellett emlékkönyvbe méltónak ítélte. A november 20-án lejárt novella-pályázatra beérkezett 12 mű most van a 4 tagú bíráló bizottság kezei között.

LAPSZEMLE.

Debreczeni Főiskolai Lapok. Rendkívül tartalmas számmal mutatkozott be a lap ez évi szerkesztősége. (Felelős szerkesztő: Szarka Lajos; főmunkatársak: Baja Mihály és Szávay Zoltán). A bevezető cikk írójának szerkesztői hitvallását fejtegeti; helyesen és okosan állapítja meg, mi egy ifjúságlapnak hivatása, feladata. Helyeseljük Szarka Lajosnak „Vezéregylet — vezéralak“ című cikkében kifejtett álláspontját is. A kérdés — szerintünk is — megoldást nyer az egész ifjúságot magában foglaló szervezet létesítésével. Kell is ilyennek lenni minden főiskolában már csak azért is, hogy szükség esetén az egész ifjúság akarata egységesen nyilatkozhassek meg. Csinos dolgokat látunk a lap hasábjain Baja Mihály, Szávay Zoltán, Búzás Antal, Nagy Zoltán és Kónya Gábor tollából. Leginkább kivívja azonban elismerésünket Oláh Gábor Vajda szerelmi lírájáról írt tanulmányával, mely diszéül szolgál a „D. F. L.“ e számának. Az „ifjúsági hírek“ cz. rovat gazdag és változatos. Van azonban egy, a mit hibáztatunk e lapnál. Október 6-ról — noha csak 2 nappal előbb jelent meg — hatodrangú helyen emlékszik meg a lap, pedig talán annak a 13 szentnek az emléke előkelőbb helyet érdemelt volna. — A 2-ik szám összeállításánál derekasan végezte dolgát a szerkesztőség. Értékes cikkekben itt sincs hiány. M.

Közlöny. (szerk. Erdei Károly) Négy száma jelent már meg s a két első szám hivatásához méltóan értékesebbél értékesebb dolgokat foglal magában. A szerkesztői előszóban megismerkedünk az Erdei Károly szép lelkével, egyháza iránti szeretetével, mikor végig pillant el a gyászos, de dicsó multon s a jelen mostoha és áldatlan viszonyai mellett aggódó lélekkel néz a jövőbe, melynek szürke, bizonytalanságot takaró leple előtt megállva, a protestáns öntudat megőrzésére, lelki megújodásra és munkásságra buzdít bennünket. De ha egyházat rajongásig szereti, elmondhatjuk, hogy szereti hazáját is, erről tanúskodnak október 6-ról írt szép dolgozatai. Hüen tárja elénk a mai szeretetlen és érdekek után futó kor képét Harsányi Pál, intve a mi édes Megváltónkkal: Nem a gazdagság, hanem a szív szerelme, nemessége és lelkünk gazdagsága azok, melyek közelebb visznek Istenhez, a mi szerető mennyei édes atyánkhoz. „Csak bizzunk.“ Hamar János áll elő e szép cikkel, melyben biztatással tárja elénk a múlt és jelen sötétségét, hogy emlékezzünk s mig emlékezzünk hát ébredjünk és ne féljünk. Vajha az ő biztatását mindnyájan befogadjuk! Figyelemreméltó szép dolgozatot olvasunk Hajdú Pétertől, a ki a XL. zsoltár vázlatát adja sok tudással és szép nyelven. Ugyanezt mondjuk Szivák Ferenczről, a ki „Hamis próféták“ cz. dolgozatában Jeremiás próféta profétája XXIII. 28—32 terjedő részében, a múlt és jelen igaz és hamis prófétáit állítja eléük, intve, hogy vigyázzunk. Baja Mihály és Kunos Henrik költői lelkük bánatos sóhajában szép költeményükkel ringatják el lelkünk egy-egy fájó gondolatát, érzését, a levelét hullató ősz temetésén, míg Szalay Mihály szép kis költeménye, mert hisz „szívünkben van az Isten“, megnyugvast hoz bánatos lelkünkre. Találunk még sok értékes és bennünket érdeklő dolgot, a melyeknél oly szívesen időzik el a lelkünk. Van azonban még valami, a mit, — nem azért, mert vitatkozni akarnánk, de mert éppen egy hajóban evezünk, — nem lehet említés nélkül hagynunk. Ugyan is a Közlöny lapunkról szólva elítéli a „diákkongresszusról“ írt cikkünket, holott mi csak azok miatt az okok miatt vetjük el a diákkongresszust, a maga egészében, a melyeket ő felhoz. — Most még harmadik és negyedik számáról szeretnék szólni, de sajnos, a harmadikat nem is láttam, a negyediket pedig mástól kellett elkérnem, mert mi nem kaptuk. k.

Nagykőrösi Didklop. Szerkeszti a főgimnáziumi ifjúság. Két száma jelent már meg. Úgyes cikkek vannak benne s az egész újság tanúságot tesz arról a pezsgő életről és életrealitásgról, a mely ott a nagykőrösi gimnáziumi ifjúság körében otthonos.

Paedagogiumi Lapok. (Felelős szerkesztő Szilágyi Sándor) Megjelent a Paedagogium ifjúsági lapjának 1 száma ügyes kiállításban, változatos tartalommal. A szerkesztőség tagjai sikerült dolgokkal mutatkoznak be és gondoskodtak a lap változatos, szórakozást nyújtó összeállításáról.

Előre cím alatt demokrata diákok szerkesztésében egy új ifjúsági lap jelent meg november havában. Programot nem ad. A ki programot kíván — így írja a lap bevezető cikkében — olvassa át cikkeinket, de minden előzetes ellenszenv nélkül! Mi hát elolvastuk s programmja az 1. szám megjelenése után már világosan áll előttünk. Irodalmi tekintetben: jelcsebb költőink termékeit példaadásul állítani az ifjúság szeméi elé, hogy közelebről is megismerjük őket s tanuljunk tőlük, másrészt az ifjúság közül az irodalmilag kiválóbbak termékeivel gazdagítani a lapot s kifejezésre juttatni az ifjúságban rejlő irodalmi képességeket, hogy

már most következtetni lehessen, mit várhat majdan a nemzeti irodalom a „jövő reménységétől.” a magyar ifjúságtól. Mindezekben pedig kellemes szórakozást nyújtó olvasmányokat adni a közönség kezébe. — Társadalmi téren bevallott célja a demokrata eszmék terjesztése az ifjúság körében. »Mi a demokrácia?» — mondja Vázsonyi a szerkesztőhöz intézett levelében — »Eltakarítása mindennek, a mi kórhadt, megvénhedt; tehát a nemzet felfrissítése, megújítása, ifjúsága. Tehát hadat üzen a lap minden előítéletnek, elfogultságnak. Küzd ama társadalmi érdekkörök ellen, melyek monopolizálni akarnak minden jogot. Küzd kérelhetetlenül, kiméretlen szókimondással s mindig az igazságért! Azért az igazságért, mely első postulátuma a szabadelvűségnek s szinte bele issza magát ennek minden porczikájába. Mert nincs oly minucziózus sejt a szabadelvűség gondolatában, melyet nem az igazságosság követel s viszont nincs sehol oly igazság, mely ellentétes volna a szabadelvűséggel. Így ez a demokrata diáklap a szabadelvű eszméknek is erős erős harczosa. — Küzdelme jogosult hazafias szempontból is, hiszen »a demokrácia a nemzeti eszme talajából fakadt!» S »nincs demokratikusabb fogalom, mint a haza, mely egyformán átkarol mindnyájunkat.» Ezt hangoztatja Vázsonyi, a magyar demokraták kitűnő tehetségű vezére, a mint hogy ezt a lapot is erős, hazafias szellem s az ideálokért való lelkesedés hatja át. — A zászlóbontás alkalmával üdvözöljük laptársunkat hazafias szívvvel. Üdvözöljük a szerkesztőket, kik ily derék munkára vállalkoztak. Munkájukban rokonszenvünk kíséri őket s míg e zászlót fennen lobogtatják, szívvel-lélekkel együtt érzünk velük.

Tuberkulózis. A gümőkór elleni védekezés közlönye. Szerkesztik: Kuthy Dezső dr. és Tauszk Ferencz dr. S ezzel talán elmondottunk minden jót, a mit e lapról, szelleméről és törekvéseiről elmondhatunk. Ki ne látná be a gümőkórnak, ennek az oly nagyon elterjedt betegségnek nemzetpusztító jelentőségét s ki ne érezné az ellene való védekezésnek óriási fontosságát? — E lap célja ennek a védekezésnek minél általánosabbá tétele, szelleme az igazi humanizmus. Tartalmáról dicséretes tanúságot tesz a szerkesztők országosan ismert neve. „A tejevizsgálatról,” „A szabad levegő és napfény jelentőségéről” irt magas színvonalú cikkek mellett illusztrált ismertetést hoz a lap az első népszanatoriumról, mely New-York államban Saranac-Lake község határában alapított 1885 körül. A „vegyes hírek” rovat gazdag és tanulságos.

HIREK.

— **Lapunk jelen száma véletlenül előállott technikai akadályok miatt késett.**

— **Halálozások.** Mennyiszer és milyen sokan tapasztaltuk már, hogy a sors sujtoló keze legtöbbször ott sebez, a hol már úgy is nagyon fáj a szív. Csak néhány héttel ezelőtt veszítette el a miskolczi ev. ref. egyház jeles orgonistáját Rutkay Menyhértet s nem sokkal később a költői lelkű Tóth Pált, míg most legközelebb egy harmadik oszlop dől ki a sorból: *Tóth Dániel* az ev. ref. egyház lelkésze, az alsó-borsodi egyházmegyének volt esperese. November hó 13 án költözött el az ősz egyházférfi, 70 esztendő fáradsága után pihenni oda, a hol elveszi méltó jutalmát, mert itt e földön az Urnak volt hű sáfárja. November 15-én vitték utolsó útjára a mindenki által tisztelt és szeretett agg lekipásztort, a kinek emléke még sokáig fogja a lelkeket bánatba ringatni és az a sir az avasi terr. plom tövében s az a galamb lélek,

hogy fog majd még ezután is beszélni a hitről, az isteni kegyelemről, a melynek immár ő részese. — *Seress József* november 13 án szenderült jobblétre, az ő szerető édes anyja karjai közt. A lelke visszavágyott oda, a hol született, hol ismerős volt előtte minden, a liget, a madárdal. Utolsó sóhaja volt: menjünk haza!

— **Jogász-estély.** A főiskolai jogász-egylet nov. 21-én táncmulatsággal egybekötött hangversenyt rendezett, melynek műsora a következő volt: 1. Nyitány. Erkel F. Hunyadi László cz. operájából. Előadta a főiskolai zene-egylet. 2. Felolvasás. Tartotta Nemes Béla. 3. IV. Symphonie concertante. Charles Dancla. Op. 98. Előadták: zongorán Simon József, hegedűn Nemes Aladár és Hvezda Gusztáv. 4. Szavalat. Előadta: Nagy Elemér. 5. Tárogatón játszott Váró Zoltán. 6. Elnöki bezáró. Tóth Dezső e. i. elnöktől. — A legsikerültebb a 3-ik pont volt, melyet a közönség hosszantartó tapssal jutalmazott. A hangversenyt követő táncmulatságon jelen volt hölgyek névsorát a következőkben adjuk: asszonyok: Balogh Pálné, Debreczeni Bertalanné, Dobby Lászlóné, Dobozy Istvánné, Dr. Finkey Ferenczné, öz. Janiga Vinczéné, Hodinka Ágostonné, Radácsi Györgyné; lányok: Balogh Vilma és Ilon, Buza Margit, Debreczeni Jolán és Eteleka, Dobozy Berta, Grigási Piroška, Hodinka Irén, Izai Blanka, Marikovszki Vilma, Nagy Katinka és Mariska, Radácsi Ilonka és Eka, Schmiedt Margit, Szakady Anna. — Felülfizettek: Gruska Lajos 8, Dr. Finkey Ferencz 5, Hodinka Ágoston és Radácsi György 3—3, Buza János, Dobby László és Malicsky József 2—2, Monoky Sándor 1 koronát. Jegyeiket megváltották az estélyre: Herczeg Windischgraetz Lajosné 15, Dr. Kun Zoltán 10, Dr. Kondor Miksa 5, Klein Ábrahám 4, Dr. Szabó Sándor 3, Czirják Paula, öz. Tóth Lajosné Keresztúry János és Molnár István 2—2 koronával. Fogadják e helyen is a jogász egylet hálás köszönetét.

— **Műkedvelői előadás.** „A sárospataki műkedvelőtársaság” decz. 5 én a főiskola nagy termében a spataki Kossuth szobor alap javára műkedvelői előadást rendez, melyen Csiky Gergely mulattató vigjátéka a „Buborékok” kerül színre. Kezdeté este 7 órakor.

— **Előfizetési díjaikat beküldötték:** Fejes István (Saujhely) 4 kor., Kazinczy Ferencz (Saujhely) 2, Szinyei Endre (Sárospatak) 4, Kérészi Barna (T.-Nána) 4, Engel Salamon (T.-Lúcz) 2, öz. Dr. Lengyel Endréné (Sárospatak) 4, Soltész Róza (Sárospatak) 4, Szabó József (B. Nagy-Mihály) 4, Illyés János (Átány) 4, Kőrössi Sámuel (Putnok) 4, Papp István (K.-Helmech) 2, Baksay István (Rimaszombat) 4, Kovácsy Ferencz (Tállya) 4, Végh Bertalan (Sárospatak) 4, Halászy József (Dorogma) 2 koronát. Köszönettel nyugtázzuk.

Szerkesztői üzenetek.

Visnyai. A napokban levél megy. Üdvözet!

S. J. Miskolcz. Mostani számunkban technikai okok miatt nem hozhatjuk. Jövő számunk megjelenéséig szives türelmét kérjük. Üdvözet!

Tartalom.

Mikóia Gyula: Ifjúságunkhoz. — Bt.: Krónika. — Boda: Egy játék . . . s a vége. — Hubay Bertalan: Berlini levél. — Szabó László: Ott valahol. — Kovács Lajos, Porzsoló Ernő: A magyarországi prot. hittanhallgatók szövetsége. — é-n.: Seress József. — Keresztény István: A méhecske. — Szabó László: A magyar irodalmi társulatról. Kovács Lajos: A teológiai egyletről, meg egyébről. — Egyleti élet. — Lap-szemle. — Hírek. — Szerkesztői üzenetek.

SÁROSPATAKI IFJÚSÁGI KÖZLÖNY.

KIADJA: A „SÁROSPATAKI IFJÚSÁGI-EGYLET.“ — MEGJELEN HAVONKÉNT EGYSZER.

Szerkesztőség: Sárospatak, Főiskola, szeniori hivatal.	Főszerkesztő: P Ó S A P É T E R.	Felelős szerkesztő: K O V Á C S L A J O S.	Előfizetési ár: Egész évre 4 korona. Félévre 2 korona.
Kiadóhivatal: Sárospatak, »Főiskolai könyvnyomda.«	Főmunkatársak: B I N É T M E N Y H É R T, M I K O L A G Y U L A.		Az előfizetési összegek a »Sárospataki Ifjúsági Közlöny« szerkesztőségének küldendők.

Karácsony.

A mikor egészen betelt a végzet Izráel népén, a mikor századok óta nem visszhangzott már Libánon hegyei a nagy próféták erőteljes szavát, a mikor a megígért és várva-várt Messiás eljövetele felől táplált forró vágyak és reménységek már-már kiháló félben voltak: akkor jött el az *idő teljessége*, akkor hajtotta Isai törzse a *vesszőszálat*, melyről a próféta oly nagy bizonyossággal szólott.

Csillag gyúlt ki az ég boltozatján, nagy, erős fénnel, csudás ragyogással tündöklő csillag mely bölcseket és pásztorokat egyaránt oda vezérelt a jászolbölcsőhöz, hol a gyermek Jézus pihent anyja kebelén.

Óh milyen örömet, mily nagy boldogságot hozott ez a csillag! A reménységnek milyen pompás színben játszó sugarait keltette fel ez a *gyermek*, a kiről bölcsek és pásztorok egyaránt azt hitték, hogy az Izráel népének megígért s a várva-várt boldog jövő és nemzeti nagyság megvalósítója.

Csalatkoztak!

Mint a füst és pára úgy oszlottak el a fényes álmok, melyeket a *gyermek* jövőjéhez fűztek, mint ködbe épített légvárak úgy foszlottak szélylyel a vérmes reménységek, melyeket Izráel jövő nagysága s boldogsága felől tápláltak. Vártak, óhajtottak nagy, hatalmas, népszabadító, nemzeteket rablánczra fűző, földi királyt, a ki visszavarázsolja Dávid trónjának a messzeség ködéből sokszoros fénnel ragyogó pompáját és — reménységök megszégyenítette!

A koronás király helyett a szegénységben élő, halászokkal és vámszedőkkel társalkodó „Jézus“-t látták maguk előtt, a ki „Istent'országá“-ról, Istennek, „lélekben és igazságban“ való imádásáról prédikált: a népek leverője helyett a lelkek orvosát, szegények és teher alatt nyögők barátját és istápolóját! . . .

És legkevésbé sem csodálkozhatunk, ha a nemzeti nagyságról álmódott fényes álmok rombadőlte után ezt a kérdést intézik Jézushoz: „Te vagy-e a ki eljövendő vala, vagy mást várjunk?“

Az alatt a közel 19 évszázad alatt, a mely e kérdés elhangzása óta előlyt, óh hányszor és hányféle alakban tétetett fel e kérdés hivatottak és hivatlanok, érettek és éretlenek, tudósok és tudatlanok részéről egyaránt?! Hányszor forgott veszedelemben a keresztyénség hajója e kérdésnek egy vagy más alakban való felvetése miatt?! De megszabadult mindannyiszor! Mert a felelet mindig az volt és örökké az marad, a mit Jézus mondott a Keresztelő János követéinek: „Menjetek el és mondjátok meg Jánosnak, a miket hallottok és láttok.“ Mert nem üresség, nem hiú ábrándkép, hanem *teljesség, élet és igazság* a Krisztus evangélioma! Mert nem fővényre és homokra, hanem kősziklára van építve a keresztyénség temploma, melynek nem ártottak és nem árthatnak a szélvész és vihar támadásai, mert fundamentoma erős és örök, mint maga az *örökkévalóság*

* * *

Néhány nap múlva újra itt vagy te kedves ünnep, szeretetnek és szelídségnek magasztos ünnepe: karácsony! Óh jöjj, epedve várunk; jöjj hófehér szárnyain a békességnek, hozd az olaj-ágot; hadd zengjen minden ajkon, hadd szárnyaljon magasan az ének: „Dicsőség a magas mennyekben Istennek, békesség e földön és az emberekhez jó akarat!“

Pósa Péter.

Az Ige.

Kezdetben a ki volt, ugyanaz Ő ma is,
Mindörökké az lett századok múlva is,
Ige idők előtt, Ige idők után,
Születik jászolban, meghal a Golgotán.

Szabadság, igazság, szeretet, idvesség,
Örökös óhajtas, örökös reménység;
Pásztorok meséje, regés bölcsék álma,
Karácsony éjjelén egy csillag sugára.

Biztató fényesség világtalanoknak,
Napos, csillagos ég a szegény raboknak,
Kenyér a koldusnak, betegnek orvosság,
Emberek közt béke, a földön mennyország.

Születik jászolban s lesz paloták réme,
Ítélet ostora a zsarnoki kényre,
Földi gonoszságra bizonyos gonosz vég,
Kit ma is, holnap is megfeszítnék, mint rég.

Ó! isteni Ige! ha ma is kilobban
Bujdosó csillagod a szent Karácsonyban,
Mi szegény páztorok megyünk fényed után,
Szeretünk, mert meghalsz ma is Golgotán!

Fejes István.

A „praxis.”

A futó idő érzéketlenül temetgeti el a régi kedves emlékeket is. A mai diák talán nem is hallotta még hogy mi volt régebben a sárospataki főiskolában a „praxis”? Már én is hatalmas réteget találtam rajta a „vén fa leveleiből,” de még nem borította el egészen.

A „praxis” koronája volt egy komoly, szent munkának, a mit pohárcsengések között, dalos szívvel tettek az arra érdemes ifjú fejére. Nem kellett ehez a koronázáshoz se nádor, se érsek, csak néhány jó barát vagy vig czimbora. Valami érettségi bizonyítványféle is volt, de a mit nem tudós professorok és kormányképviselők igazoltak, hanem örökifjú, gondtalan diákok. Áldomás volt, vagy pohárköszöntő az első, komolyabb nyilvános siker után, annak pecsétje gyanánt. Valamire való diák ki nem kerülhetett, a legtöbb maga is szívesen kapott rajta, számítva az idem petentium ordo hosszú voltára, végéremehetlenségére.

Ugy volt az régebben, hogy a főiskolai diákból telt ki a sárospataki egyház templomához, illetőleg isteni tiszteletéhez az ének-diktáló, a hétköznapi imádkozó, az urvacsorai ünnepeken éneklő, a vasárnap délutáni papoló. sőt a délelőtti papoló is — kivételesen. Némelyik a főiskolai szénior, némelyik a kollégium papját helyettesítette. Jól volt, ékesen volt, gyönyörűségére volt a legtöbb embernek az a változatos erő-próba, az a verseny nagy igyekezet a becsületért, a dicsőségért. Végig kellett menni a nyilvános tisztességnek ezen a lajtorjáján minden valamire való diáknak, a míg végre az utolsó fokra s felhágatható. A ki idejutott, az a feje-bűbjával már

ki emelkedett a diák-sokadalomból; arra már a mamák is rá vetették méltányló tekinteteket, de a professorok s megmérték az ilyen ifjúnak mélységét é; magasságát s meg állapították mindjárt ott, az Isten házában gyűléskezés nélkül, vita nélkül, szavazás nélkül, vagy isteni tisztelet után a templom kerítésében együttesen is, hogy megér-e a szereplő egy jó rektóriát, egy akadémica promotiót (olyan tanítóságot, a melynek 2—3 évi megtakarított jövedelméből külföldi akadémiaakra kellett kivándorolni) s jó lesz-e majd egyik-másik öreg tanár hivatali utódjának? stb. stb. A vasárnap délelőtti papolás a sárospataki egyház nagy templomában, a főiskola papjának, a tanároknak, az egész diákságnak s egész városi gyűlékezeten jelenlétében: ez volt az igazi nagy lépés a „praxis“-felé, voltaképen pedig a praxisnak egyetlen bizonyos oka és alapja.

Meleg hely volt ilyenkor az a kathedra. A benne állónak éreznie kellett, hogy ezer szem tapad reá nagy várakozással s hogy abban a kathedrában becsülettel szerepelni hosszú időre szóló szerencse; megbotlani pedig nehezen lemosható szegény; mert a balsiker hírét széthordja a temérdek kis és nagy legátus s jaj annak, a kiről a pap-, tanító- és kurátor-leányok is tudják, hogy el akadt a predikációjában a pataki nagy templomban, vagy meggyötörte a „Mi Atyánk“-ot!

A ki mindkét bajtól dicsőségesen megszabadult s a kit a közönség sugárzó tekintete kísért a kathedrából való lejövetelekor: arra várt a „praxis” terhe, gyönyörűsége, vidámsága. A jó pajtások ott várták már a templomajtóban, vagy a paróchia előtt s jellemzetes taglejtéssel, biztató mosolylyal hirdették neki eme bibliai ígéket: „Jól vagyon jó és hű szolgám, — többre bízlak ez után!” És vagy ott azonnal a parochia előtt, vagy még a szent nap estéjeig meg kellett tudnia minden jogosan érdeklődőnek, hogy hol lesz a beigtató egybesereglés, a szeretet-vendégség, vagy is hol lesz az „este estélyé”? Mert csak úgy szárazon repülni a babér-koszorúval: ez a diák fogalmak szerint nem volt megengedhető.

A „praxis” tehát olyan „primitialis vacsora“-féle volt. A nagyobb diákok örömmünepe társaik sikere felett. Kié ilyen, kié olyan — az egyéniség és a tárcza értéke szerint. Bizodalmas bíráló-bizottsági ülés, a melyen csak úgy folyt az igazság, mint a bor, s csörgedezett a humori mint a hegyi patak árja, lobogott a jó kedv, mint a venyige lángja.

Emlékezem egy praxisra, a melyen utólszor voltam jelen. Ott volt a főiskola papja is, *Mitrovics Gyula*. A jó mester ott örült az apró Timotheusokkal az ő hitbéli gyermekének. Látom, a mint feláll az asztalfőn. Kezében pohár, a szemében fény, ragyogás, az ajkain méz-édes beszéd. Bírál, biztat és áld. A kánai menyegzőben képzeljük magunkat, a hol a nazaréti mester a vizet is borrá változtatta. Volt-e ennél szebb s feledhetetlenebb praxis valahol — én nem tudom. Nekem nem volt. Áldott legyen, a kit ő megáldott s ezerszer áldott legyen a Mester emlékezete!

Radácsi György.

Nehány szó az önképzésről

A tanuló ifjúság önképzésének én két nemét ösmerem: az egyénit és a társulati. Lényegileg mind a kettő egy: öntevékenység bizonyos képességek megszerzésére vagy izmosítására; de működtetésük feltételei már különbözők. Az egyéni önképzés az egyénhez, annak szükségéhez, annak erejéhez, annak idejéhez alkalmazkodik; a társulatinak figyelmében kell tartania még a társulat igényeit és előfeltételeit is. És figyelembe kell vennie mindkettőnek az iskolai foglalkozás terjedelmét és természetét is. Ezek áthághatatlan korlátjai az egyéni önképzésnek is, a társulatinak is. Az iskolai kötelességek elhanyagolására vezető önképzés — öncsalás. A társulati önképzés pedig kétszeres munkával, kétszeres idő elhasználással jár. Azt, a mit a társulati tag otthon már megtanult, megtanult, tehát a mit önképzésre fordított: értékesítenie, felolvasnia, előadnia kell még a társulatban is. Ez az ő erejét, az ismétlés folytán, izmosítja, de úgy a saját, mint a mások idejét leköti s viszont tagtársainak hasonló eljárása hasonló idő lekötéssel jár reá nézve is. A társulati önképzésnek ez az egyik leggyöngébb oldala; az pedig, hogy kevés a jó munka, de sok a rossz vélemény, gyenge a vállvetés, de erős a torzsalkodás, — eredendő bűne. Ha meg — a mi szintén megtörténik — az egyesületi önképzés olyan térre csap át, a melyet a tanuló ifjúság az iskolai rendtartás szerint, tanrendszerűleg is művelni tartozik; az már idő pazarlás is, erőtekozlás is, nem csak, hanem vagy ábrándozásból, vagy számításból szótt lepel az iskolai kötelességek óramutatójának leborítására.

Okos ember — az ifjú ember is — annyira vállalkozik csak, a mennyit megbirhat s teendőit úgy osztja be, hogy azokat szép egymásutánban, kellőleg elvégezhesse. A tervszerűtlenség, a túlterhelés, a kapkodás minden téren megbosszúlja magát, még az önképzés terén is, sőt itt bosszúlja meg csak igazán magát. „A ki sokat markol, keveset szorít.“

Ugyanazért: az ifjúság okosan gazdálkodik az önképzésre fordítható idővel: kiki annyi társulathoz legyen a tagjává, a mennyiben tevékenyen működhetik a maga önképzésére; olyan önképző társulatokra, a melyek tantervbe vágnak, nincs szükség, az olyanok pedig, a melyek kényszerített tagokból állanak, homlokegyenest ellenkeznek az önképzés fogalmával.

Novák Lajos.

Ha a rózsám . . .

Ha a rózsám egy-egy versemet olvassa,
Hetedik égen is túljár gondolatja,
Kacsalábon forgó aranyvár a fényét
Lelkére ráveti,
Azalatt a verset, verselgető fiút,
Felejtí, neveti.

Egyszer édes anyám olvasta egy versem,
A mit akkor mondott, soha nem felejttem.
Az anya-szív talán megérezte titkon,
Mégsem merem hinni:
Fiam, a te szíved az a leány talán
Meg sem is érdemli!?

ifj. Csabay Pál.

Egy hős a huszadik században.

Irta: Bródy Sándor.

Az elmúlt szombat éjszakán sorba jártuk a mulatóhelyeket, hogy kortörténeti tanulmányokat csináljunk. Más ezt lumpolásnak nevezné, de én és barátom a detektív — mellesleg költő is — inkább a megfigyelésre szoritkoztunk és csendesen kávézgatván, bele-bele tekintettünk a modern részegség természetrajzába. Nem tudom, szomorkodjam-e vagy vig legyek, a midőn megállapítom, hogy egy erőteljes részegeskedésről szó sincs most Budapesten. A férfiak őszintesége még ebben is kimerült, szerepüket részben a hölgyek vették át, a kik látszólag miattuk isznak, de ugyancsak becsületesen. A női nemnek — már mint azoknak, a kik éjjeli életet élnek — hervadhatatlan érdemeik vannak a pezsgő és a cognac-ipar föllendítése körül és a két ital — az egyik a szellem, a másik a buta — szintén jól tűri őket helyesebben jól bánik velük, nem teszi őket szomorúvá, mint a férfiakat közönségesen. Ez utóbbiak — a végén — rosszkedvűen és ostobán ülnek egy-egy elzúllott éjjeli fiakker zugában, míg a hölgyek kiülnek a bakra, a gebék közé vágnak és vidám kaczagás közepette üdvözlök a hajnalt, a városi tanácsosokat, a hegyek aranyozott ormát, a rendőrséget és más egyéb természeti tüneményeket . . . De nehogy azt higyjék, hogy akár én, akár barátom a detektív föl akarjuk őket adni, vagy az erkölcs szempontjából kisebbiteni. Nekünk kell, hogy tessék az ilyesmi, zavarja és szinezi Budapest buta éjszakáját, az Andrassy-ut tetetői csendjében, hideg és sötét hajnalában tavasztól őszig tartó farsangi menet. És különösen szép nézni, a mint a fiatal, szétbomlott hajú, lebegő ruhájú boszorkák vágatnak, baktatnak a Gellért felé; a seprőből ime fiakker lett, a szemérmes Walpurgis-éjjelből, szemérmetlen fővárosi reggel!

Csak erkölcsösséggel ne vádoljanak, csak azzal ne! Egyszerűen nézzük a részegeket, a nélkül, hogy itélnénk fölöttük. Különben is általában nem rossz emberek, csak a szívük nyiltabb, a viseletük egyszerűbb és természetesebb, mint a józanoké. Láttunk egy tisztet, a ki haptákba vágta magát egy kávéházi pénztár mór-stylú trónja előtt, megivott egy fél vizes pohár abszinthot és aztán nyomban lefeküdt ott helyben, mellőzve minden szokást és előírást. Viszont láttunk egy tanárt, a ki a pinczerekkel úgy bánt, mint a rossz diákokkal, kihívta, helyre küldte őket, sőt paraenezist is intézett hozzájuk, mert a tizedek pohár rumba már némi vizet fecskendeztek be. Jó professzor lehetett, kedves ember volt, de a tanulmányi éjszakának még sem ő volt a hőse.

Reggel felé, az első friss kávé főzésének idejében találkoztunk vele. Nagy robajjal, de egyenesen, sőt peczkesen járva nyitott be a kerepesi-uti éjjeli kávéházba. Legelsőbbben is körülnézett, kivel lehetne összeveszni? Kevesen voltunk, két-három asztal mindösszesen. Kettőnél kártyáztak, nem annyira pénzért, mint a dicsőségért. Mi ketteskén a sötétben ültünk. A reggel előtt szégyelven magát az egész kávéház, igen csendesen beszélt. A kassziros lány előtt két álmos férfi álldogált, szeretett volna elmenni mind a kettő, de maradt egymás miatt. A féltékenység nyilván túlnőtt szerelmükön, a melyre a leány édeskés szájjal, de a füsttől és álmoságtól dagadt szemmel reagált.

Az idegen úr — géppel nyírt szőke hajú, széles vállú — végig nézett a terepen és egyszerűen így szólt: — Bagázsia!

A pinczér csittította, a vendégek — közöttük szálás nagy emberek — nem igen engedték magukat zavarni. Nem feleltek, a ki közöttük nagyon gögös természet volt, azt leintették.

A mámoros, de különösen erőteljes úr elérkezettnek találta az időt, hogy egy kis egyházpolitikát keverjen a dologba. Erre sem reagáltak, talán — ritka helyzet — nem is voltak érintve. A magános vendég erre határozottan felekezeti állaspontra helyezkedet és kijelentette, hogy a gyávasággal szemben határozottan bénának érzi magát, utálattal eltelve elmegy tehát, azonban kint az utcán az első embert, a kinek a fajtája neki nem tetszik — tetteleg fogja érinteni. Aztán katonásan sarkon fordult, egyéni méltóságának teljes föntartásával több névjegyet osztott ki a pinczerek között, aztán távozott.

Bizonyos, hogy a mi mámoros uracsánk nem volt egészen komoly férfiú, de szavatartó a legnagyobb mértékben. Alig hogy kint volt, a kávéház felvont üvegű ablaka előtt találkozott azzal, a kinek a fajtája neki nem volt szimpatikus. Egy kis öreg keleti ember, nyilván ujságárus, a görnyedt vállán friss ujságcsomag, a mellén is az lógott lefelé, a két keze is papírlappal tele. Őszülő szakállal benőtt arcza azonban szabad volt, erre mért egy szabályos és határozottan formás poffot a mi reggeli politikusunk. Az öreg elesett, mire a részeg lovasgiasan megnevezte magát és megállt. Az ujságárustól ugyan beszélhetett és állhatott, az megtapintotta, megtörülte az arcát, felugrott és egy ijedt grimaceot vágva, elinalt.

— Gyáva! kiáltott utána a mámoros ember, de nem üldözte, ment előre, diadalmasan, de nem pökhendien. Volt a viseletében valami nyugodtság, férfias erejének öntudata. És ezzel a nyugalommal, ezzel az öntudattal állott a következő pillanatban egy másik áldozat elé, a ki szembe jött vele és láthatta őt munkaközben. Valami rosszkedvű mesterember lehetett, a verekedés nem izgathatta, ki akart térni az útjából. Nem engedte, egyházpolitikai, de igen rövid kérdést adott föl neki, de feleletre sem várva, kezét emelt rá. A poff azonban — csudálatosképen — nem a mesterember arcán csattant el, hanem az úrén. Egy poff, két poff, már számlálni sem tudtuk. Közbe rúgás és a verésnek minden neme belevegyült, azonban teljesen egyoldalúan. A vállalkozó szellemű urat iszonyúan megverték és hiába kínálta vizitkártyáját a mesterembernek, nem gavaléros módon a földre teperték, még az arcát is megtapodták. Meg kell adni, hogy a súlyosan bántalmazott férfiú nem ordított. sőt még nem is sirt, csak a fogait emlegette, mintha azt a mesterember kitorjte volna. Majd a szeme iránt érdeklődött, de csak röviden, így :

— A szemem, a szemem!

Aztán elhallgatott, elnyúlt és mi szedtük föl a földről, mert végre is csak segítségére kellett sietnünk szegény kortársunknak. A pincérek kimosták a vértől, a a detektív jéggel borogatta, alkoholos kötéseket alkalmazott rá. Nem panaszkodott, szó nélkül tűrte, hogy kezeljük, sőt egy negyedóra múlva, hogy elhelyeztük, leültettük egy asztal mellé, már kávét kért. Suta kézzel kanalazta a kávét és ezenközben megjött a szava:

— Mért bántanak engem! Mondá és könyei lassan megeredtek.

— Kit bántok én, bántok én valakit. hogy agyba-főbe vernek engem?

Hangosan, panaszosan, öblösen sirt:

— Ha sértenék valakit, ha útjába állanék valakinek. Én békét hagvok mindenkinek, engem meg bántanak...

Őszinte szavak ifjúságunkhoz.

Ez az én általam ki nem mondhatólag szeretett Ifjúsági Közlöny, a felelős szerkesztő útján, arra szólított fel, hogy mondjak el egyet és mást arról a pangásról, a mely a sárospataki főiskolai ifjúság életében ez idő szerint nemcsak mutatkozik, hanem, fájdalom, valóságként is meredezik előttünk, abban a reményben élvén ifjú barátom, hogy irásomnak haszna is lehet!

Nem húzódoztam a felszólításnak való engedéstől, mert az a meggyőződésem, hogy mi vagyunk az ifjúságért s nem ők mi értünk, tehát nekünk a kötelességünk gondjukat viselni, kezöket megfogni, lábukat az eleséstől megoltalmazni.

Mert ez a meggyőződésem, hát szívesen elmondom, a mi a szívemen fekszik s aztán ám lássuk: használ-e az írás?!

Ifjúságunk élete pangást, elzülést, szétmállást, közönyösséget, nem törődömséget, nem érdeklődést, restséget, tunyáságot, kedv-nélküliséget, kötelességekről való megfeledkezést, hivatást át nem érzést árul el és tüntet fel, a mely jelenségi vonások sötét árnyékait nem tudják eltüntetni a nemesebb, a jobb lelkek törekvései, hanem azok is letörnek s a nihil ásit az egész jövő reménység felé, hogy ez ásitás láttára könybe boruljon mindazokszeme, a kik boldog várakozással csüngenek minden ifjún, mint a jövődő zálogán.

Az egyleti életekben nincs nemes verseny, nincs szellemi birkozás, nincs vetélkedés, a költészet berkeiben nem kívánnak üdülni, a szak-tudományok izgató mély igazsagai után nem sóvárognak, hanem élnek napról-napra, élik azt a fizikai életet, a melyben a teremtés urai és a teremtettség legalsóbbrendű lényei teljesen egyek.

Szomorú, fájdalmas, kétségbeejtő tünet és állapot. Egy sivár, kietlen jövődőnek a képét látjuk magunk előtt, a melynek azok lesznek az okai, a kik az ifjú életet elpazarolják, hogy Szent Lélek ellen való bünt kövessenek el, a melyért nincs bocsánat sem itt e földön, sem ott a más világon.

A pangás ott mutatkozik a legjobban, a hol az életnek leginkább kellene jelentkeznie, t. i. az *önképzés*, az *önművelődés*, az *öntökéletesítés terén*, a mint erről szomorúan értesít a Közlöny előző száma, a melyben a Magyar Irodalmi Önképző Társulat és a Hittanhallgatók Egylete van olyan gyanánt bemutatva, mint a melyek egyáltalán nem is élnek.

Vajjon meggondolta-e a sárospataki akadémiai ifjúság azt, hogy mit jelent a Szemerék, Tompák, Margitayak, Tóth Edék, Mitrovicsok, Király Pálok stb. stb. önképzőkörének érdeklődés és lelkesedés hiánya miatt történő szünetelése? Azt tartom, hogy nem, mert ha meggondolta és úgy találta, hogy *komoly okok* teszik szükségessé a leányzónak szendergését: már a *komoly okok* elfogadásával is ítéletet mondott maga fölött.

Komoly ok gyanánt kicsoda fogadja el azt, hogy pártoskodás volt a múlt évben s azt megelőzőleg az Irodalmi Önképző Társulatban? Hiszen az sem jó, ha nagy egyhangúság van, az sem jó, ha a lelkekben nincs semmi ifjúi hév! . . . Aztán meg ha a pártoskodás abban nyilatkozik meg, hogy a legjobbak munkáit a legjobban megbirálják s a léleknek épen így nyujtanak alkalmat tehetségei érvényesítésére: akkor a pártoskodásnak csak örülni kell! Hogy pedig az Önképző Társulat hivatalain kapnak, mint tisztességet jelentőkön s a hivatalokban méltóképen óhajtanak forgolódni az állások után törtetők, abban sincs veszedelem: csak a tagoknak legyen helyes erkölcsi ösztönük, hogy a törtetők kedvét

tudják elvenni s a tehetséget érvényesülni segíteni. Nekem mindig az a meggyőződése, hogy az ilyen természetű dolgokban elhibázott felfogás okot keresni.

Ok nincs s nem lehet arra, hogy a Magyar Irodalmi Önképző Társulat meg ne alakuljon, megalakulván, ne munkálkodjék. És vallom azt, hogy a sárospataki akadémiai ifjúság ennek az Önképző Társulatnak a megszüntetésével arról tesz bizonyosságot, hogy a magyar nyelvet, a magyar költészetet, az igaz magyar ifjúsági életet, a léleknek édes időöltéseit, a legnemesebb szó-rakozást kiirtotta a maga köréből s ezzel azt árulta el, hogy fogalma sincs arról, a mi az emberi lelket felül-emeli az állati ösztönön s a magyar érzést a világ legszentségesebb jelenségei közé sorozza! Ha ez a célja a mostani sárospataki akadémiai ifjúságnak: akkor a földnek legnehezebb terhehez tartoznak, azokhoz, a kik háládatlanok s mint ilyenek az emberiségnek szégyenére szolgálnak.

Es a kemény szavak még nem is fejezik ki mind-azt, a mit az én háborgó lelkem érez azok felől, a kik okául szolgálhatnak ennek a szégyenteljes állapotnak, a kik mintegy Kain-bélyeggel homlokukon, ezt hirdetik: mi nem akarjuk a Szemerék és Tompák útját járni, mi nem akarjuk, hogy az ifjú ifjúként éljen?!

El ezekkel s hadd csapjon magasra az ifjúi szívnek lángja s a lelkesedés tűzének sziporkáiból hadd áradjon szét olyan fény, a mely mindent megszépít, hogy a mulasztások is erőforrásokul szerepeljenek!

A hittanhalgatók egyletében pedig az anyagiakban való megkötődés, a tartozások, kölcsönzések által való adósság-érzet állandósítás: semmiképen sem illik bele abba az előkészületbe, a melylyel a leendő református lelkészeknek kell az életet szem előtt tartaniok. Csak a megbotránkozás szava lehet a méltó válasz arra a felfogásra, a mely szerint a theologus ifjak kölcsönzések nélkül nem tudnak megélni. És ha nem volna a kölcsönzésnek egylete? Ha egyáltalán nem is alakult volna annak idején a segély-egylet?! Mert azt meg nagyon jól tudom, hogy a mikor Zoványi Jenő, mint theologus ifjú a theol. segély-egyletet életre hívta, nem a kölcsönzések által való élést tartotta szem előtt, hanem igenis azt, a mi aztán a theologiai önképzőkör létesítésével járt együtt, t. i. a theologiai tudományokkal való foglalkozást, a melynek ugy-e bizony nincs összeköttetése a kölcsönzésekkel? Es a theologiai tanárookra nézve nem lehet nagyobb kedvetlenség forrása, mint az, a mivel épen most állanak szemben az ifjak részéről. Hát hogy a mi szeretettel vezérelt, atyailag gondozott ifjainknak épen az volna a legfőbb törekvésük, hogy bennünket kedvetlenségi érzések között ringatgassanak: ezt nem akarom elhinni.

Komolyság, szorgalmatoskodás, élénk munkakedv, törhetlen előrehaladási vágy, kell, hogy legyenek a theologus ifjak jellemvonásai, nem pedig a pénz-kölcsönzési források tágitásának a módjai felől való gondoskodások!

Őszinte, nyílt, tettetés nélküli, a szigorú igazságot tartalmazó szavak ezek a melyeket leírtam. Fogadják ezt az én ifjú barátaim úgy, mint a kikkel, a jelen viszonyok között, a mint látszik, másként nem lehet szólni. Nyúljanak a keblükbe, érezzék meg szívök dobbanásával azt, hogy tovább is úgy élve: szégyenére válnak az alma máternek, tanáraiknak és önmaguknak. Ébredjenek fel álmukból s az ifjúság friss erejével éljék azt az életet, a mely dicsőséget, tisztességet, becsületet szerez főiskolánknak, a melynek ifjúsága által kell valódi célját elérnie!

Magvetési munkánkat kísérje Isten áldása, hogy minden magunk százannyi termést hozzon!

Dr. Tüdös István.

Patak.

— A „Bolond“ című nagyobb verses regényből. —

Irta: Szabó Endre.

Patak, mikor neved kimondom,
Elfog egy édes áhitat . . .
Látom magam a „pletyka-dombon“¹
S magammal sok derék fiad.
Felettünk elnéz — s messze lát el! —
A derék, tisztos Alma Mater
A multba: szóltan így tanít
Becsülni ő nagy napjait;
S elnéz felettünk, hogy ne lássa
Ifjonti csintevéseink,
Hisz sok anya gyöngéd szokása,
Hogy engedékeny egybe', másba'
S vessző után mindétig nem tekint.

Ah! mily vidám és boldog élet,
Milyen derült, külön világ!
Tréfával alszik, dallal ébred
A kamarákban a diák.
Hogy lesz, mint lesz, mért lesz: ki tudja?
Hisz' messze még a terhek utja,
A szív mélyen még nem sajog,
Mert a mik érik: kis bajok.
Egy gondja a tanulatás: azt
Segíti sok merész remény,
Ez meg — tudjuk — senkit se fáraszt:
Ha csak remélni kell, no már azt
„Jeles“-re tudja a diák-legény.

S mint méhkas, hogyha rá ütöttek,
Rajzik a nagy collegium,
A napsugár nevetve tör meg
A hemzsegő kis, nagy fiún.
Longissimáját² félre csapva
Praelectióra mén a nagyja,
De míg a lépcsőkön felér,
Hány jó tréfát cserél-berél!
S mert a máskép szerény Pataknak
Szép lánya is bőven terem:
Jaj most a csipkedéstül annak,
Kit czimborái rajta kapnak,
Hogy emészti őt báva szerelerr.

A nagy portán zsi bongva tódúl
Be az apró diák-sereg,
Czikázik, ujjong, fut bolondúl,
Kaczag, rí, bukik, hemperég;

¹ A collegiummal szemben, a kert bejárata előtt volt ez a tanyázó hely az én koromban:

² Hosszúszerű pipa.

Egy-egy „tekintély“ megriasztja
 Ilyenkor őket — de mi haszna?
 A hanczuzó ezer fejet
 Egy fülön csipni nem lehet;
 Csak a harangszótul poroszkál
 Be mind — s csönd lesz a téreken,
 S bent sok ajkon szepegve szól már
 A leczkét kezdő méla zsoldár:
 „Irgalmazz Uram, irgalmazz nekem.“³

— Boldog világát hadd is élje
 E friss nép nagyja-apraja,
 Az élet vásárjába érve
 Majd lesz elég s igaz baja!
 Az első köny szemébe száll már
 A „Három rózsa“ asztalánál⁴
 Egy-egy bucsúzóknak — s az oszt'
 Nem is szárad fel hamarost,
 Nem szárad fel tán mind-eladdig
 Míg húzza itt a bús igát, —
 S megunva meddő fáradalmit,
 Hány meggyötrött ember sohajt így:
 „Mért is nem lettem holtomig diák!“

Gyakorlat teszi a mestert. Ez a lélektani szabály kiterjeszthető a testi és szellemi munkának összes fajaira: így az írásnak mesterségére vagy művészetére is. S az összes regék vagy magasabb mesterségek vagy művészetek között az írás művészete a legáltalánosabb s egyúttal a gyakorlati élet különböző munkaköreiben is a legértékesebb. Az írás művészetén alapszik és fejlődik egy-egy nemzetnek a nemzeti és tudományos irodalma egyaránt. S vajjon nem érezzük-e mindnyájan ezeknek óriási nemzeti, politikai és kulturális jelentőségét?!

Nem visszhangzik-e füliünkben folyvást valahányszor a tollat kezünkbe vesszük az a mondás, hogy egy-egy nemzet nyelvében és irodalmában, történetében és erkölcsében él. S vajjon nem-e kötelesség-e minden igaz szívű hazafinak az, hogy az Istentől neki adott tehetség mértéke szerint kivegye a maga részét nemzete kulturális tevékenységének ezen oly annyira fontos részéből, az irodalom terén való munkálkodásból, a tollforgatás nemes művészetéből!!

Igy gondolkozva én mindig örömmel láttam az ifjúságnak specialiter a sárospataki főiskola ifjúságának az irodalom terén tett kísérleteit, próbálkozásait. Örömmel olvasom az Ifjúsági Közlöny hasábjain megjelenő tudományos és költői irodalmi kísérleteket egyaránt. Csak egyet legyen szabad az ifjúság figyelmébe ajánlanom. Orizkedjenek a nagyzás, a fenhéjazás hibájától, mert az ifjú embernek legjobb ajánló levele: a szerénység.

Sárospatak, 1903. decz. 15.

Dr. Székely György.

³ LVII. zsoldár.

⁴ Hires csárda volt az Ujhely felé vezető országút mellett, a város végén: itt szoktak volt a végzett diákok Pataktól és iskolatársaiktól elbúcsúzni, énekelvén, hogy: „Kezemben van már az úti levelem.“

Hagyományok.

Talán sehol sem hall az ember többet a hagyományról, mint Patakon. És ez helyén is van; mivel a pataki iskolának becses hagyományai vannak, melyekhez foghatókkal kevés iskola rendelkezik ebben az országban: erős magyarság és szabadságszeretet, a meggyőződéshez való szeghetetlen ragaszkodás, mely harczol, bujdosik, szenved, de nem enged és utóljára is győzelmet arat; hála és lelkesedés a nevelő „alma mater“ iránt, lobogó lelkesedés ennek dicsőségéért, büszkeség és önérzet, a mely nagyra tartja, hogy valaki a pataki iskolának lehet növendéke . . . és sok más efféle, a mit kiváló emberek emlegetnek, többek közt az erkölcsösségnek ama puritán tisztasága, melynek a magyar nemzet megújulásában oly dicső rész jutott; a mintaképek sokasága, kik ezek között a falak között vetették meg nagyságuk alapját, vagy éppen innen ontották a világba lelköknek fényét. Az ember szinte elfogódik a gondolatára: mennyi nagyság emléke fűződik ehhez az iskolához! Mennyi emberé, a kik egy-egy emberöltővel megelőzik korukat, kimagaslanak századok fölött és kortársaik élén küzdenek akár a szabadságért és hitért, akár a haladásért. Mert ez az iskola a haladás iskolája volt és mikor nagygyá lett, a haladás szelleme, mondjuk a haladás hagyománya által vált nagygyá.

Mi a haladás hagyománya? Nem elégedni meg soha a meglevővel; megbecsülni, szeretni a múlt erényeit, de nem állani meg előttök bámész álmélkodással, hanem a tette vágyó lélek energiájával, melyet a példa buzdít, oktat, erősít, hogy a jónál még jobbat, a szépnél még szebbet alkosson vagy cselekedjék. Becsülnünk kell a múltnak fényét, de jaj nekiünk, ha vele valamikor megelégednénk: mert az a pillanat a tespedés, a halál kezdete volna ránk nézve. Ne feledjük, hogy a világ rövid idő alatt roppant arányokban fejlődött és az élet követelményei óriási mértékben fokozódtak. Sok minden, a mi apáinknak fényűzés volt még, köznapi szükségletté vált és mi hajdan csupán fejedelmi személyeknek volt kiváltsága, ma már az egyszerű művelt emberre nézve sem nélkülözhető. Látnunk kell mindezeket és nem szabad elmaradnunk az élettől. Nyitva kell tartanunk szemünket hiányaink észrehevésére és tekintetünknek folyton a nagyvilágon kell függnie, hogy szigorú összehasonlítást tehessünk közte és magunk között, s kérelhetetlenül le kell vonnunk minden consequentiát.

Nehéz dolog és sok önmegtágadással jár; de éltet a remény, hogy az az ifjúság, mely valóban és méltán büszke múltjára, tud áldozatot hozni a jövő érdekében s nem engedi, hogy ez a hely méltatlan legyen hagyományaihoz.

Horváth Cyrill.

Éjszakák.

Hervadó, halvány kis Madonnám,
Gondolsz-e néha-néha rám?
Ott vagyok-é az álmaidban
Ezüstös, hószin éjszakán? . . .
Egy-egy sóhajod száll-e értem?
Egy-egy könyved csak hull talán?! . . .
— Ott vagyok-é az álmaidban,
Ezüstös, hószin éjszakán?

Szeretnék elszakadni tőled
S élni szomorún, egymagán . . .
Megátkozlak magamba' százszor
Daczosan, büszkén, igazán. —
És visszasírlak mind a százszor
És töprengek nap-nap után:
— Ott vagyok-e az álmaidban
Ezüstös, hószin éjszakán? . . .

Binét Menyhért.

Mikor az ambíciózus fiatal szerkesztő másodszer kopogtatott be ma hozzám, valami irásért a lapja számára, egy pillanatig olyan formán éreztem magamat, mint most tiz esztendeje, mikor az én Demeter Bertí barátom, az Ifjúsági Közlöny akkori felelős szerkesztője zaklatgatott az én műfordításom, a „Batrachomyomachia“ kéziratáért. — Van-e kézirat? — Van, azaz, hogy nincs!

Kedves Szerkesztő Uram, Ön reminiscentiát kért tőlem, mint az Ifjúsági Közlöny egyik régi, belső munkásától.

Nos, hát itt a reminiscencia! Tartsa pedig ennek szerző okául egyenesen önmagát!

Ha emlékezetem nem csal, mikor ezt a pár sort kérte, „előre is“ köszönte a szivességemet. — Boldogtalan! Nem is sejtette, hogy „utólag“ mindent önmagának fog köszönhetni.

Ha majd holnap ismét beállít hozzám, előre látom, egy kissé meg lesz lepődve. — Van-e kézirat? — Nincs! azaz, hogy van. —

No de vigasztalódjék és várjon egy kicsit! Minden jó, ha jó a vége!

Hallgasson meg tehát!

Ha már kiugratta az én békaegérharczos reminiscenciámat, kölcsön fejében én is kiugratok valamit.

Én az ki azelőtt ifjú elmével stb. . . .“ azt kívánom a mi kedves ifjúságunktól, ennek derék sajtóorgánuma útján is, hogy soha ne tőrjön meg a maga kebelében semmiféle batrachomyomachiát! Ünnepeljen a szeretet és béke nagy ünnepén boldogan, jöjjön vissza felfrissülten és — *alakítsa meg a magyar irodalmi önképző társulatot!*

Patak, 1903. december 14.

Rohoska József.

Gondolattöredékek a műkritika köréből.

A képzőművészet, de különösen a képirás, és egy idő óta a műépítés igazán „Sturm und Drang“ korszakát éli. Abból az általános elernyedésből ugyanis, mely a mult század első nagyobb felének művészetét jellemezte, az utolsó évtizedekben, a mint a harci lárma hosszabb szüneteket tartott, végre felébredtek a múzsák és versenyre keltek az ipari fejlődés lázas munkájával. Újjá születni, új mesgyéket törni, lerázni a hagyomány bilincseit: ezekkel a jelszavakkal indultak újabb küzdelemnek. De az új eszmék, új célok és új eszközök lázas hajszolásában ki ne venné észre épen az elfeledésre kárhozottatott múltnak nyomását? Ki merné tagadni, hogy az az erőszakosság is, melylyel az új idők a múlttal szemben követelik jogaikat, épen az elmúlt nagy idők negatív eredménye.

Ámbár a jelen, saját kára nélkül, sohasem feledkezhetik meg atyjáról, a múlttól, e nagy nekibuzdulásnak mégis itt volt a legfőbb ideje, mert bármely kor csak akkor érdemes a történet megemlékezésére, ha feladatokat tűz ki és old meg. Feladatok pedig csakugyan bőven teremnek korunk művészete számára. Ismereteink óriási bővülése és ezeknek az ismereteknek idáig páratlan elterjedése, népszerűvé válása a művészt is új kérdések elé állították, melyeket eddigi eszközeivel nem lehetett megoldania. A természettudományok szemünk látását hihetetlenül megélesítették s a naiv hiszékenységnek még a nyomait is kiirtották belőlünk. A tudás úgyszólván egész valónkat lefoglalta a maga számára s eléggé alkalmatlan talajjára tette lelkünket a magával ragadó művészi, suggestív hatásokra. Az illúsióknak meg épen nehezen engedünk. Sokkal nagyobb természetutánzó erőre van tehát szükségére a művészetnek mint előbb, ahoz, hogy a reális valóságtól lebilincselte lelkünknek megszerezhesse a több-kevesebb önfeledtséget megkívánó műélvezet nemes mámorát. A modern ember lelkéhez modern eszközökkel kell közelednie; máskülönb pedig nem engedi át magát teljes odaadással a művész suggestióinak.

Mivel élesebb látók vagyunk, mint elődeink és állandó elemzéshez szoktatott elménk ott is bonczolni kezd, hol atyáink a kegyelet vagy elragadtatás néma tiszteletével állottak meg: az egyes művészeti ágaknál olyan túlkövetelésekkel állunk elő, melyek szinte paradoxonoknak tetszenek. Ime a képirás is, mintegy képlegesen, csak jelezheti a mozgást; és mégis ma már alig-alig tudunk onnyivel megelégedni. Hiszen a valóságban semmi sincs állandó: a természet maga a megtestesült mozgás és változás; *!κινῶν εἶ* — mondja nagy igazán — a görög bölcselő. És a valóság tisztelete annyira uralkodik bennünk, hogy a képirásnak csak nagynehezen tudjuk megbocsátani veleszületett hibáját és csak azzal a hátsó gondolattal: hátha a technikai haladás még ezen is segít! Lám a falevelek alig nyugszanak egy pár szempillantásig, a legkisebb szellőre mozogni, zizegni, táncolni kezdenek. Az erdők vadja, vagy az utczák népe maga az örök élelenség. Másképp nem is tudjuk elképzelni. Hiszen a mozgás hiánya már halál. Hogyan engedhetnők hát magunkat elámitatni vagy kielégítettetni a festőtől, ha az az életnek épen e legfontosabb tulajdonságát nem tudja megadni, mikor még csekélyebb életjelenségek hiányát is boszankodva szoktuk felpanaszolni. Valóban meg is kísérlik nemcsak a jellegzetes mozdulatok kiválasztásával és visszaadásával, hanem oly technikai fogások felhasználásával is, melyek alkalmasak

bennünk a mozgás megközelítőleg erős érzetének a fölkelésére. A derékszög alatt találkozó, nagyjából egyforma, halványsárgás rózsaszínű ecsetvonásokkal kitűnően utánozzák a naptól átégetett levegő izzó forróságát és a levegőmozgásnak azt az állandó, egyenletes játékát, a mely forró sivatagok felett szokta izgatni a szemet. A helyesebb távlati ismeretek elterjedése mellett szintén a mozgás utánzásának ösztöne vitte rá a festőket a falombok és a víz hullámok régebbi éles körvonalainak elmosására is. Ez, bár csak negatív eredménnyel jár, mégis nagy lépés a czél felé, mert előbb minél élesebben rajzolódtak ki az egyes levélcsoportok körvonalai, annál bántóbb volt az ellentét a rajz egyoldalú hűsége és az élet állandó mozgása, a valóságnak eleven-, és vászonra vitt, mintegy megdermesztett képe között. Még hátrább voltak a felhők festésével. Itt, úgyszólván, meg sem kísérelték a valóság hű visszaadását. A levegőreget is a mai képírás kezdi hatalmába ejteni. A felhők gomolygását, gyors felvonulását, hirtelen változásait lelkiismeretesen megfigyelik és sokan külön tanulmányokban számolnak be az eredménnyel. Azért az ellentétért, mely a művelt népek életmódja és a természet között fennáll, mintha a művészet akarna fokozott természetutánzásával ká pótolni.

Mindezek a czélok és törekvések nemcsak egészen jogosultak, hanem határozottan szükségesek ahhoz, hogy a képzőművészetek hozzásimulhassanak korunk megváltozott szemléletéhez és életfelfogásához. Azonban az elmélet embereinek, a kiknek szemében mindig a magasabb nézőpontok érvényesülnek, a mai képzőművészeteknek két olyan gyengeségére kell rámutatniok, melyek nemcsak a grandart-tól terelhetik el a közérdeklődést és a művészi erőket — a mi magában véve még nem volna nagy hiba, — hanem megfoszthatják a művészetet nemesebb hivatásától: az aesthetikai hatástól.

Nem a formális aesthetika iskolás szabályait értjük ez alatt, hanem azt, hogy a művészet egyéniségünkre teendő hatásra törekedvén, számolnia kell a tetszésnek emberi természetünkön alapuló feltételeivel. És ezeket a feltételeket a természethűség magában még ki nem meríti. Azokat a psychophysikai tényeket azonban, melyek megadják a szép határozományainak legnagyobb részét, nem szándékozunk itt felsorolni, sem azokat a történelmi és néprajzi körülményeket és mozzanatokot, a melyek szintén befolyásolják izlésünket a műtárggyal szemben. Nem annyival kevésbé, mert az egyes tételek megállapítása vita tárgya lehetne és messze vezetne. Mint bármely felfogás és iskola részéről egyetemesen elfogadható igazságra, mint a legellentétesebb irányok közös találkozó pontjára, csak rá akartam mutatni arra, hogy a művészet subiectiv hatásának kulcsa a néző egyénisége; ahhoz pedig, hogy valamely műtárgy idegeinket kellemes izgalomban tartsa, tehát bennünk a szép-érzés erősen subiectiv hatását felkeltse, nem elégséges a természethűség, egy, a műtárgynak magában véve obiectiv tulajdonsága, hanem arra is ügyelnie kell, hogy a valóságosán kívül mire van még szüksége idegeinknek ilyenmő foglalkoztatása czéljából.

A másik megjegyzésünk rokon ezzel, a mennyiben ebből következik s ennek mintegy csak népszerűbb kifejezése és alkalmazása. Miután minden oldalról megindult a természetnek a véső és ecset számára való mentől teljesebb meghódítása, a befejezett műalkotásokat a tanulmányok csaknem teljesen kiszorították s a műhatás teljessége helyett legtöbben egy-egy detailfeladat ragyogó megoldására törekvesznek. E miatt a műkiállításokon a tanulmányok nagyon megsaporodtak s úgyszólván kiszorították a befejezett műalkotásokat. Nem azt akarjuk ezzel mondani, hogy az eféle vázla-

toknak, tanulmányoknak nincs meg a magok sajátlagos becsök, különösen az igazi műértők előtt, sőt azt sem, hogy ilyeneket egyáltalában ne állítsanak ki. Hiszen rendkívül tanulságos és érdekes ezekben látni egy-egy probléma fejlődését s esetleg szerencsés megoldását. Csak a túlhajtás ellen akarunk ebben is óvást emelni a közönség műzülésének fejlődése érdekében. Egy tanulmány, mely a szakértő előtt a műalkotás érdekes titkairól beszél, kész mű gyanánt nézve, esetleg hosszú időre elcsavarja az avatatlanabb néző izlését és gondolkozását.

Tiltakoznunk kellene még az eredeti felfogás mezébe bujt különkódések és túlzások ellen; ezek azonban olyan egyéni gyengeségek, melyekre vagy magáról rájuk un minden jobb izlésű mester, vagy ha a művészi tudatlanság takarója az ilyen félszégesség, akkor az önámítás rögeszméjévé válik s alkotójával együtt lassanként feledésbe merül.

Mitrovics Gyula.

Warga Lajos hagyatékából.)

Korunk a meglepő, nagyszerű eseményekben oly gazdag, hogy egy évtized a jelenben nevezetesebb eseményeket tud felmutatni, mint a múltban egy század. A gőz és a villany, e két gyors közvetítő ma az eszméket a viharnál gyorsabb szárnyakon repíti a legtávolabb vidékekre; de e közvetítő egyformán szolgálja a szabadságot és a zsarnokságot, a világosságot és a sötétséget s e két ellentétes elem közti harczt, mely az emberiség fellepte óta mindig meg volt, éppen nem szüntette meg, csak hevesebbé és gyorsabbá tette. Ki hitte volna ezelőtt, hogy a pápai csallhatatlanság dogmáját a 19. század második felében proklamálni lehessen s utána mindjárt a pápa világi hatalma megszűnjék? vagy hogy az európai vezérszerepre hivatott lovagias francia nemzet elbukjék, s e bukás a hajdani német császárságnak protestáns mezben felújítását eredményezze? Ime, mily ellentétes nagyfontosságú esemény zajlott le csak pár év alatt! De ne gondoljuk, hogy a harc be volna fejezve, az csak szünetel, hogy új erőt gyűjtve újabb meglepetésekben részesítse a bámuló világot. E harc bármily színezetű, politikai vagy egyházi legyen bár, e harc az emberi jog és zsarnokság küzdelme. S e harc folyni fog mindaddig, míg egyik fél képtelenné válván a küzdelemre, leteszi a fegyvert. A jelen helyzetet csak azért rajzoltam le Önök előtt pár vonással, hogy a jövőre figyelmeztessen. Szabadság és miveltség, szolgaság és tudatlanság, e kettő közt választhat az emberiség. Hogy melyiket fogja választani a kettő közül, az a jövő titka. Én meg vagyok győződve, hogy Önök, mint magyarok, mint protestánsok, mint a kik hivatva vannak, hogy a népjog és lelkiismereti szabadság előharczosaik legyenek, nem fogják a szolgaság és tudatlanság malmára hajtani a vizet, hanem kötelességeik teljesítése, kitartó munka és önképzés által előre készülnek, hogy a rohanva haladó események meg ne lephessék, hogy a harc készen találja. Meg van írva: Elvész az én népem, mert tudomány nélkül való és ez ránk a legnagyobb mértékben illik; mert az óriási népek közé szorított maroknyi magyarság csak miveltség és munka által biztosíthatja fennmaradását. Igyekezzenek önök megszerezni ezen létbiztosító miveltséget — én munkájokra Istentől áldást kérek.

*) Nt. Radácsi György úr, a ki az elhunyt nagynevű protestáns tudós egy pár kéziratát kegyeletes, szerető gondossággal őrzi, szives volt néhai Warga Lajos örökös munkálkodásának ezt a posthumus szülöttét a rendelkezésünkre bocsátani.

A biblia.

(Egy szenvedő barátomnak.)

Kérded: vigaszt neked ki ad? . . .
— Csak olvasgasd a bibliát!

Panaszkodol: Nem tudsz szeretni
Miért is kellett néked születni,
Maradtál volna inkább pornak,
Igy a viharok elsodornak.
Szived sebét mélyebbre vágva,
Millió féreg lesi, várja,
Mikor jutsz a kín végfokára
A vétekszülte Golgothára.
A rádeső nehéz kereszt
A fájdalomtól nem ereszt.
E világban csak gúny a részed,
Boldog álmaid elenyésztek;
Kínod enyhülést nem talál,
Míg meg nem váltja a halál.

Nem úgy barátom. Szép az élet
Ne nagyítsd úgy a betegséged.
Neked is süt a nap az égen
Csak úgy, mint másnak, úgy mint régen.
*Reményt feladni: minő balga tett,
Diadalt arat, ki reményt vetett.*
Kis lelkű vagy, hited csak gyöngé szál,
Gyöngé szellőtől eltűn, szerte száll,
*Hited sziklája a Jézus legyen
Istenben bízz, segít ő mindenben.*

Ne kérdd: vigaszt neked ki ad?
Csak olvasgasd a bibliát.

Tudod-e mi az a biblia?
— *Minden lapja gyémánt darab.* —
A mit oda felvéstek egykor,
Óh az örökre ott marad.
Tudod mi van oda felvéve?
— *A hit az, a mi üdvözít
A szerető szív úgy is remél,
Ha minduntalan üldözik.*
Ha hit-, remény- és szeretettel
Övezted körül magadat,
Akkor nem lesz nehéz a kereszt,
A mit a sors válladra rak.
S ha néha hited így is meging,
S reményed végső vést kiált:
*Csak győzzön benned a szeretet
S olvasd tovább a bibliát!*

Barcsa Endre.

Novellatárgy.

Egy újtestamentomi legendának hófehér szárnya fogja át a nagy világot és az emberek újjouganak: hujjahó, itt a karácsony és szállongó hópihéek között a földre száll a szeretet.

Hull a hó és a karácsonyi éjszakán kinézek az ablakomon át és veszem a pasztellezeruzáimat, rajzolván a mit látok, elmosódóan és határozatlanul. Kibámulok az ablakomon át a gyönyögszínű hóba, az égre, a mely innen kékes-violett színű s a mely ott a föld peremén a nagy fehérséggel egy káprázó és ametiszt színű ölelésben olvad össze. Köröskörül előmlik a fehérség és csendesség és a villogó éjszakában — úgy látom — egyiüvé kapcsolódnak az emberek és párás, gőzös ablakokhoz egy fehér legendának galambszárnya koppan: kip-kop.

Kip-kop: az utcán is kopog két kis cipő. A hópihéek aszfalton jár — a tiszta éjszakában jól látom. Selyem a ruhája — szinte a fülemben érzem a bűnös suhogását — az alakja olyan, mint egy királynő, úgy ödöng magában karácsony éjszakáján egy — útcai lány.

A perdita siet, de azért a cipője ott kopog örökösen az aszfalton: kip-kop. És, hogy merően nézem a karácsonyi éjszakában a fekete silhouettejét, látom: a perdita odadől egy nagy palotához és hallom — hogy sir. A perdita sir! És hogyan sir! Búgó, jajongó hangon, a mely kettévágja a havas éjszakát és az ablakomhoz verődik, mint egy tört szárnyú és beteg madár — azután csöndesen, szepegve és meg-megcsukolva. A fehér szeretet éjszakáján úgy hangzik ez a sírás, mint egy panaszos, sirató istenkáromlás.

Az ablakom odanyilik egy szoborra, oda, a hol áll aureolás fejével a fehér éjszakában legfehérebb: a Madonna. És az ablakomon át látom: mikor elcsendesül minden, éjjéli miséről hazamennek az emberek, az útcai lány — ha hóba, ha fagyba — csak odarogy a Madonna elébe. A sírását is hallom — búgó, jajongó — és a fehér éjszakában úgy terjed, mint egy hollószárnyon rezdülő, nagy, lomha és fekete átok.

Az éjszakát havas szél suhintja végig, de kinyitottam az ablakomat, hogy halljam a perdita imádságát.

— Madonna, hozzád szólok, asszonyhoz az asszony. Itt sirok előtted hóban-fagyban, kifestett arcczal, selyem ruhában, mert ma mindenkép imádkozni akartam. A templomból, félek, kiver a papom s az emberek rám mutatnak: festékes az arca, selyem a ruhája. Látod Madonna, itt sirok előtted mert csak itt sirhatok előtted én, az utcasarkok szennyje, a kit hívnak édesnek, azután rongynak, megcsókolnak s rám tapodnak. Mondd, Mária, van-e az én bűnömre bocsánat?

A hó hull a Madonnára meg a térdeplő leányra. A lány odatapad szorosán a kőszoborhoz úgy sir tovább.

— Madonna! volt egyszer egy fiú, szelid, a szeme fekete, a haja szőke. Nagyon szerettem; annak lettem a szeretője.

S a perdita jajongva mondja tovább:

— Otthagytam érte az édes anyámat. Mondd Madonna van-e az én bűnömre megbocsátás?

— Otthagytam az özvegy édes anyámat ő érte, ő pedig egyszer csak kidobott az útca közepére és a szemembe vágta: te czéda!

Az éjszakát havas szél korbácsolta végig, leczi-bálta és kicsipkázta a háztetők ormán a havat és

becsapódott a szobámba. Az ablakom bezártam, de egész éjszakán a fejembe kavargott, a szemem előtt tánczolt vöröses lángokkal, panaszkodva, könyörgően, ostromlóan: **Mondd Madonna nagy-e az én vétkem és van-e megbocsátás érte?**

. . . Még reggel is ott térdelpelt a perditá a Madonna előtt. A vörös-kékes ajka a szobor kövéhez tapadt, úgy találták meg összefagyva, selyem ruhában, kifestett arccal az utczei lányt a Madonna előtt.

(—t—t.)

IRODALOM.

Bükk alján. Irta: Miskolczi Simon János. A Bükk aljáról, a hol úgy látszik, erős zúgású mohos fák lábánál a romantika kis kék virága is nyílik, kaptunk egy kétfedelű verses könyvet, a Simon Jánosét. A szerzője idevaló, legalább is mi közülünk való, mert a mi akadémiánknak volt a hallgatója s nekünk legkisebb okunk sincs megtagadni, vagy legalább el is hallgatni ezt a kapcsolatot Simon János és mi közöttünk. Míg itt volt, írt nekünk egy szellemes, csípős és pajzán verselésű ünnepválasztási verset, evvel is bizonyítván, hogy közülünk való s bárha idegenből jött, a mi puritán és jellemző diákszokásainkba beleélte magát . . . . Am most: lyrai sóhajok epedve zöngenek a lantján, felkap a romantika nehéz járású, csótáros paripájára — és szerelmes verseket ír az ő szerelmeséhez, a Bükkhöz.

Egyszerű, kis verskötet ez s a mi benne van: az írása is olyan egyszerű. A tárgyai, a hangulatai is simák, semmi komplex bennök és semmi mesterkéltség. Közvetlen mind, a mi szívéből felfakad s a mi az ajkán fölbuzog. És mindenekfölött diákos, fiatalemberes, csapongó és az érzelmei — hajszolván egymást és nem egy alaphangból fakadván — tarkák. Olyan nagyon mélyen semmibe sem éli be magát és erős hangokat alig-alig csal ki a lyrájából. Egy kicsit jókedvű, egy kicsit szerelmesen-szomorú, egy kicsit modernül lírikus, egy kicsit ósdián romantikus, mindig csak *egy kicsit* és soha se *nagyon*. Mindig csak félhangokat üt meg, a minthogy az ő poétai egyénisége is a hivatott talentum belső szükségéből eredő versírása és egy impressziók iránt fogékony melegen érző fiatalembernek a dilettánszkodó mesterkedése közt tévelyeg, hol ehhez, hol ahhoz közelebb. Am erő azért van a költeményeiben, ha nem is sok és ez szinte kesernyésen és fanyar módra jelentkezik. De azért érdekes nekünk az ő szubjektivitása, a mely egyszerű és mélyen érző. Ez a szubjektivitás azonban az átlagtól nem valami ríktó módon elütő: és azok az érzelmei, a melyeket Simon János dalokba köt le és a melyeken jóformán minden fiatal ember átmegegy, a Simon János szubjektivitásán átszűrődvén, nem kapnak sajátos egyéni és jellemzően eredeti szint. Nem mond újat, de még a régi témának új formát és szubjektív különöséget sem tud adni és a hangulati általánosságoknak a sablonjába vesznek. Üde gondolatokat — szó sincs róla — nem lehet eltagadni tőle, de ezek elvesztik a harmatosságukat, elpárolognak, a mig variálja és elfonnyadnak, elszáradnak, mert sekélyes hangulatokba fül a pointjök. Ezek a hangulatok, bizony nem mindig elég erősek és nem mindig méltók arra, hogy megénekelje — vagy úgy éneklie meg, hogy a poézisök nem a maguk teljes hatóságában nyilvánul. Egy-egy oda nem illő hang sokszor elnyomja a hatás erősségét. S ha az ő műzsája egyszerű, takaros kis falusi lányka, a kinek szöghaja és kék szeme van: a szerző néki ríktó szalagokat fűz ahájába. Szóval: ha poétikusokat is gondol, nem mindig tudja meg-

ragadni az alkalmat, melyben gondolat, kifejezésmód és forma egy kerek és hatásos harmóniában egyesül.

A lírájában azok a jobbak, a hol egy kósza, hirtelen jövő, hirtelen villanó hangulatot fog meg; ezekben fordulat is van humoros és ötletes és a melyekben ujjog fiatalos, kitoró jókedvvel: azok talpra esettek, tüzről pattantak.

A nagyjainkért is tud lelkesülni. Fiatalos tűz lobog ezekben a versekben, szinte jóleső, melegítő, az ereinket gyújtó, kérkedő erő. Am ifjonti fővel sokszor közhelyeket melegít fel és útszéli igazságokká vált kopott szólásokat fest ki görögütözes pirosságra.

„Leirók és elbeszélők“ cím alatt is van egy pár verse. Ezekből, a hol az ő szűkebb lokálpatriótizmusa szárnyal, üdén és erősen arad szejjel a mi földünk nagy szeretete, mint a lekaszált szénából a görögfü illata. Am a romantikája dohos és az összerozsdált romantikának lengő-ringó csótáros paripája rogygató léptekkel, nehezen döcög vasba öltözött lovagja alatt. Bizony, bizony elnémult irányok közt a romantika kriptáján is megfordították s czímert és bebalzsamozták a trubadúrok és Minnesängerek, selyemharisnyás precizók és fehérre rizsporozott hajú precizók asszonyok emlékével.

A képei, a hasonlatai egy kicsit kopottak, ósdiak s a verstechnika kedvéért feláldozza a könnyedségét s a magyarosságát. Pedig a prológusában annyira fogadkozik s a magyaros formák iránt tényleg van érzéke.

(Bt.)

* **Művészeti könyvtár.** A Lampel R. czég Művészeti Könyvtár közös cím alatt képzőművészeti monografiák sorozatát indítja meg. Ezzel az elhatározással régi hiány megszüntetésére törekszik. Hazánkban egy parlagon lévő terület fölszántására és bevetésére nyit alkalmat azoknak a tudós szakférfiaknak, kik a művészetek és nagy művészegyeniségek kialakulásának és hatásának jelenségeivel eddig nálunk legfölebb csak a saját lelki ösztöneik kielégítése végett, a szépségek iránt való nemes hevületből foglalkoztak, de sem terök, sem közönségök nem volt, hogy tanulmányaik eredményét lemondhatták volna, vagy elmondaniok érdemes lett volna.

Néhány évvel ezelőt a vallás- és közoktatásügyi kormányzat a művelt társadalom lelkesedése mellett proklamálta a művészeti szempontoknak a nevelésben és oktatásban való szükségességét. Azóta egész sorozata jelent meg azoknak az intézkedéseknek, melyek részint csatlakoznak a nagy kultúrnezmetek művészeti akciójához, részint pedig önálló eszmékkel új utat törnek a felé az ideál felé, mely egy lélekben művelt, nemes izlésű és fennkölt gondolkozású nemzet képében áll a fajunk sorsát szívükön viselő legjobb elött. Mert valóban művészet nélkül nincs igaz műveltség. Csak a művészet ismeretétől áthatott társadalom fogja megcsinálni azt a Magyarországot, melyről a nagy Széchényi azt mondta, hogy — lesz.

A művészet ismerete szükséges. Megismerni pedig a művészetet annyi, mint — megszeretni. A művészet a lélekműveltség evangéliuma, — s az evangélium igéi csak akkor töltik be megváltó hivatásukat, ha az emberi társadalom minden rétegét átnemesítetik. Nem lélektelen fejtegetések és egymásra halmozott száraz adatok gyűteménye lesz a tervezett művek sorozata, hanem szeretettel, az élet nyelvén megírt élvezetes és tanulságos olvasmányok.

A Művészeti Könyvtár arra törekszik, hogy egyformán élvezetet nyújtson hozzáértőnek és laikusnak. A műértő elött az aprólékosságig megvilágít egy-egy kort és nagyságot, a laikust pedig — a műzítés terjesztésével — bevezeti a művészet csodavilágába és feltárja

előtte hatásának titkait. Kiemeli egy-egy korszaknak, egy-egy iránynak, egy-egy művésznagyságnak a jellegzetességét és úgyszólván játszva, gyönyörködtetve tanítja.

A szerkesztést Koronghi Lippich Elek dr. kezébe tették le, a kinek neve úgy itthon, mint a külföld előtt is, szorosán nőtt össze azokkal a reformokkal, melyek a közoktatásügyben és a társadalom nevelésében a művészet szempontjait meghonosították. A szakbeli írók megválasztásában, felkutatásában, a módszernek a célhoz alkalmazásában, s a művek megjelenésének izlésében az ő lelkesége fog érvényesülni. Korszakokban, irányokban, egyéniségekben feldolgozni kívánják a művészet egész történetét. Minden kötét önálló, befejezett mű lesz.

Ezúttal megjelennek a következők: Budapest művészete a török hódoltság előtt. Divald Kornéltól, Donatello, Éber Lászlótól. Michel-Angelo Buonarottii. Meller Simontól. A legközelebb megjelenő kötetek egyike: Fadrusz János, dr. Lázár Bélától.

A következő kötetek munkában vannak: Lionardo da Vinci, Munkácsy Mihály, Raffael, Paál László, Székely Bertalan, Böcklin és köre, A barbizoni iskola, A fiatalok.

EGYLETI ÉLET.

Jogászegylet. A jogászegyletben folyó hó 9-én Gecey Mihály II. éves joghallgató „Machiavelli nézetei a vallásról és egyházzól” czímen érdekes előadást tartott. Az előadó bevezetésében védelmezte Machiavellit az ellen a sok gáncs, kárhooztatás ellen, melylyel őt illették és illetik az utódok. Elismeri, hogy a cél érdekében nem volt válogatós az eszközökre nézve, nem riadt vissza az erkölestelen, véres, ocsmány eszközöktől sem, de a cél melyet szolgált, melyért küzdött, a lehető legnemesebb: hazája érdeke, a darabokra tépett Olaszország egyesítése, nagygyá, hatalmassá tétele. Ha az eszközök, melyeket a szent cél érdekében ajánlani jónak lát, rosszak, szennyeseek is, ezért nem Machiavelli, hanem kora a felelős. Hiszen ő korának a szülötte: egy erkölestelen, véres, ocsmány kornak. Majd munkájához képest talán egy kissé hosszú, de élvezetes bevezetés után áttért tulajdonképeni tárgyára, Machiavelli vallási eszméire. Machiavelli a régi római köztársaság vallásából indul ki. A régi római vallásból elvont tanulságokra akarja építeni a keresztyén állmat. A mint ott a vallási fanatizmus nagyon jó volt a nép feken tartására, úgy egy új keresztyén államba is szerinte ezt a célt kell a vallásnak szolgálni. Épen azért a fejedelemnek még meggyőződése ellenére is fenn kell tartani az Isten félelmét, ápolni kell a vallást. Machiavelli ugyan nem hisz az Istenben, de azért mégis szükségét látja a vallásnak Machiavelli a vallást csak hasznossági szempontból tekinti, fentartását csak állami érdekből kívánja. Majd ismertette az előadó azt az izzó gyűlöletet, melylyel Machiavelli a római kath. egyház, különösen a pápai udvar iránt viseltetik. A róm. kath. vallást alábbvalónak tartja a pogány vallásnál. A pápai udvart pedig az erkölestelenség fészkeének tartja s az egyházállamban látja az egységes Olaszország legnagyobb akadályát, épen azért el kell törölni a katolikus egyházat, meg kell semmisíteni a pápizmust. Ezek a merész, az egyházra nagyon sértő tanok, eszmék, nagyon hozzájárultak annak a gyűlöletnek, temérdek megtámadásnak az előidézéséhez, melylyel Machiavellit illették. Az előadás nagyon érdekes, élvezetes, tanulságos volt. Látszott rajta a gondos tanulmány, lelkiismeretes szorgalom és a hatást csak növelte a nyelv könnyedsége, választékossága.

HIREK.

— **Spencer.** Nem a miénk volt, de valami kis jogot csak formálunk hozzá a tudomány kozmopolita jussán és a megdőlte olyan nagy zuhanással járt, hogy egyszerűen napirendre térnünk nem szabad felette. Az evolúció apja bevégezte a miénk bevégezése rája bízott: egy hatalmas filozófiai rendszert épített magának mauzoleumul, gondolkodó embereknek templomul. A mauzoleumot felépítette és a homlokzatára végezettül illesztett egy klasszikus reliefet: az önéletrajzát. Az evolúció apja eljutott odáig, a mit korlátul vert az ész elé: a megismerhetőség — és most már ott áll a nagy Megismerhetetlen előtt. Az evolúció apjánál most megkezdődik a diszszolúció — és nem is úgy, a hogy hirdette, hogy az energia örökké megmaradjon. A Spencer holttestét égető kamarában hamvasztották el — és a pora nem vegyült össze a földdel és a nyugvó potenciájú energiája egy kis fűszálnak nem fog új energiát kölcsönözni. Ám itt hagyott nekünk — az egész embervilágnak — örökségül egy nagy filozófiai rendszert, a mely a milyen óriási koncepcziójú, olyan átlátszó és hatalmas formák nem nyomják benne agyon a kis részek-t. Ködbe vesző metafizikai okoskodásokat nem szó — világosan és higgadtan mondja: idáig eljutott az ész — ha tovább megy, hiába megy. A vallást míg a pozitívizmus kitagadja, Spencer testvérül fogadja, mondván: a célunk egy; eljutni odáig, a hová jutni lehet. Oltárt épít az emberi szabadságnak és türelmetlenül mondja: csak haladni, csak haladni ha ez nekünk bajokat és szenvedéseket okoz is, az evolúció felé. Csak haladni, csak haladni. Lehet, hogy ez a haladás le fogja dönteni azt, a mit Spencer egy egész életen át összehordott, fáradságosan összerótt s a Spencer hitvallása helyet fog engedni egy új filozófiai hit dogmáinak — lehet, hogy a Spencer hite felett is ép úgy napirendre tér a tudomány, mint más nagy filozófusoké felett — ám az emberi észnek örökös ékszere marad az, a mit Spencer kigondolt s egy egész életen át rendszerbe öntött.

— **Kiss József.** Kiss József hatvan esztendő lett és őt — a kiről azt hittük, hogy magában van — most csudálatosképen elárasztották virággal és szeretettel és az az epés kis öreg úr, a ki most a legnagyobb élő poétája a hazának, akarva nem akarva jubilált. Ezen a jubileumon természetesen a szeretet dominált és nem a szalónkabát és tósztizű szónoklatok, a minthogy természetes az is, hogy ez a jubileum nem volt hivatalos, irodalmi főrendek, belletrisztikai udvari szállítók és tudományos czéhek nem vettek részt benne. Hatvan esztendő, melyek közül negyven biztosan nyomorgásban ment el, bizony nagy sor és dupla kapituláció számba mehet . . . Ám Kiss József hatva: esztendővel a vállán, egy csomó keserűséggel a lelkében és egy panaszos múlttal a háta megett fiatalos tüzzel csatasorba áll és egy előkelő írógárda élén küzd minden ellen, a mi irodalmi és politikai elfogultság, bornirtság és megkövesedés. Hatvan éves fővel, fiatalos tüzzel küzd és néha napján — az igaz, hogy mennél ritkábban — ünnepnapot szerez az országnak és örömet az irodalomnak egy-egy *szomorú* versével. Most már a lelke a szomorúságé — „egy élet elmúlt és most este van”. Ám azért a zsörtölődéseit ne tessék olyan nagyon komolyan venni. Hála a magyarok istenének Kiss József nem kénytelen még a királyok lakomájáról a csontokat megenni — és a homlokán is van egy kis dicsőség és néhány babérlevél, hogyha nincs is a Kisfaludy-Társaság stemplijével ellátva, S bár a kis, hatvanesztendő öreg zsörtölődik: ha kint is van az Akadémián, de már bent ül ő a — halhatatlanságban (B.)

— **Műkedvelői előadás.** A „Sárospataki Műkedvelő Társaság” f. hó 5-én a főiskola nagytermében a helyben felállítandó Kossuth-szobor javára színi előadást rendezett, melyen

Csiky Gergely „Buborékok“ c. kitűnő vigjátékát adták elő. A tiszta jóvedelem a Kossuth-szobor-alap javára fordíttatván, természetesen nagy közönség volt jelen, a mely mindvégig elismeréssel és jóakaró tapsokkal jutalmazta a szereplők játékát. Általában a szereplők a darabnak kaczagató pointjeit s komikumát ügyesen kiaknázták és kiélezték. Nem köteles, sablonos udvariasság mondatja velünk, hogy a két Debreczeni kisasszony viselkedett legelfogulatlanabbul a deszkákon s bár a többi hölgyeket is a maguk kisebb-nagyobb szerepkörében nagyon kevés gáncs érheti: a két Debreczeni kisasszony a maga két főszerepében igazán megérdemelt, meleg tapsokat kapott. A férfi-szereplők már inkább küzdöttek egy kis lámpalázzal. Nemes Béla sok tuzással, de jóízű humorral játszott egy régimódu vidéki bácsit. Batta egy kicsit szavalt, de a szerepének az egyéniségét érvényre tudta juttatni. A többi szereplőket is többször megtapsolták.

— **Vizsgálatételek a teológián.** A IV. éves hittan-hallgatóknak az 1904. évi júniusban tartandó első lelkész-képesítési vizsgálatra egyházi beszédet az I. Thess. V. 19 alapján kell írniok, valamint házi írásbeli dolgozatul a köv. tételek egyikét kell kidolgozniok: 1. *Ószövetségi írásmagyarázati:* Magyarázandó a Bálám és Bálák története az isagogikai szempontok kiemelésével. 2. *Újszövetségi teológiai:* Az újszövetségi eschatologia forrásai. 3. *Dogmatikai:* Szembe állítandók és megbírálandók a fatalismus, materialismus, mechanismus és keresztény providentia tana. A II. éves hittan-hallgatóknak a folyó tanév végén tartandó alapvizsgálatra a következő tételek közül kell valamelyiket írásbeli dolgozatul kidolgozniok és 1904. május 1-re a dékáni hivatalba beadniok: 1. *Egyháztörténelmi:* A francia katolikus egyház rövid története. 2. *Ószövetségi:* Vannak-e makkabeus-időszakbeli zsol-tárok s melyek azok és miért? 3. *Újszövetségi:* Az ószövetség magyarázata a páli levelekben.

— **Magyarázó megjegyzések** Porzsolt Ernő hittan-hallgató részére, a ki múlt számunkban megjelent cikkemnek némely pontjait félreértette. — Tisztelt Kollega! Én hírlapi polémiába bocsátkozni nem akarok, erre sem időm, sem kedvem nincs. Jelen megjegyzéseimet mégis közrebocsátom, egyrészt, hogy az Ön „viszhang“-jára — az illendőség szabályai szerint is — a loyalis választ megadjam, másrészt, hogy az esetleg másoknál is felmerülhető félreértéseknek elejét vegyem. Igy hát sűrűn előforduló vaskos tévedéseit nem fogom czáfolgatni, csak azon észrevételeire reflektálok, a melyek cikkem félreértett pontjaira vonatkoznak. Azt mondja tisztelt Kollegám, hogy lapunk nem is hivatott, nem is jogosult a szabadelvű protestáns szellem ápolására az ifjúság körében, mert e dolgot elvégzi az alma mater s a tanári kar. De hát akkor mi a feladata Ifjúsági Közlönyünknek s mi czímen áll fenn lapunk 20 esztendeje? Én a Porzsolt kollega kételyei daczára is csak ezt ismételhetem: az első czél a szabadelvű prot. szellem ápolása. Mi gyöngye erőnkkel ennek a czélnek megvalósítására törekszünk s meg vagyunk győződve, hogy törekvésünket Porzsolt Ernőn kívül senki sem fogja elítélni. Azt is mondja Porzsolt kollega, hogy megvadtam az ifjúságot, mert kétségbe vontam, hogy megőrizte a szabadelvű prot. szellemet. És tiltakozik e feltevés ellen éppen ő, a ki nem tudja, hogy mi a szabadelvűség. Mert azt mondja, hogy „a szabadelvű prot. szellem a tekintélyeket nem ismerő és a józan ész következetes működése folytán nyilatkozó cselekvésben, gondolkodásban és elhatározásban áll.“ S ezzel szemben tagadja, hogy az emberszeretet, emberi jog és méltóság elismerése, abszolút vallásegyenlőség s e mellett az embereknek is tökéletes egyenlősége, előítéletektől való mentesség, igazságosság, felvilágosodás és emberiség valamelyes összefüggésben volnának a szabadelvűséggel. És nem képes megérteni, hogy mind a protestántizmusnak, mind a szabadelvűségnek legnemesebb kívánalma volt mindig a felekezeti türelmesség. Hogyan emelheti fel mégis éppen ő védőszavát állíótlagos

vádum ellen, — meg nem érthetem. Aztán meg: cikkemben nem volt vád az ifjúság ellen, ellenkezőleg: *aggódó féltés mely kelletlenül sötétebb színben látja a világot.* Budapesten „a keresztény egyetemi ifjak“ memorandumot terjesztettek be az egyetem rektorához, melyben — mint hírelt — annak a megengedését kérték, hogy antiszemita programmal újból megalapíthassák a „nemzeti pártot.“ Ez adta az impulzust cikkem megírásához s e körülmények igazolják aggodásomat is, a mely talán önkénytelenül is pesszimiztikus kijelentésekre sarkalt. Én büszkén vallom magam e főiskola növendékének, de ha egyszer — a mit nem akarok hinni — kiveszne a szabadelvű protestáns szellem az ifjúság lelkületéből, — eltagadnám hogy pataki diák vagyok. — Egyébként béke velünk!

Mikola Gyula.

— **Vakáció.** Főiskolánkban a karácsonyi szünidő decz. 19-én kezdődik és tart bezárólag 1904. jan. 3-ig. Az ünnep-választás 19-én délután 2 órakor lesz. Az „első diák“ Kocsis Jenő IV. é. hh.

— **Theologus-bál.** A sárospataki hittanhallgató ifjúság 1904. január 9-én a városháza összes termeiben a helyben felállítandó Kossuth-szobor javára zártkörű táncmulatságot rendez. Belépti-díj: személyjegy 2 korona, családjegy 5.

— **Ifj. Zsoldos Benő,** lapunknak volt szerkesztője 10 koronát küldött a teológiai dékánnak, a melylyel egy Mária Magdolnáról szóló bibliai jellemkép fog jutalmaztatni.

— **Előfizetési díjakat njobban beküldöttek:** Ballagi Géza (Budapest) 4, Jósmai Dénes (Szűtor) 4, Révész Kálmán (Kassa) 4, Farkas István (Miskolcz) 2, Kötse István (Sárospatak) 2, Danyi József (Erdőbénye) 4, Nagy Pál (Tornallya) 4 korona. Köszönettel nyugtázzuk.

Szerkesztői üzenetek.

Ifj. Zsoldos Benő Zombor. Csak most tudtuk meg az örömhírt. Szívükből gratulálunk. — Szíves sorait annak idején megkaptuk, s bizony csak hanyagságunkon múlt, hogy mind-edig hallgattunk. Az ígért „csekélységet“, mely nekünk nagyon becses, kérjük és várjuk. Boldog ünneplést!

Nagykörös. Legnagyobb sajnálatunkra kívánságunknak nem tehetünk eleget. A magunk számára fenntartott 1—1 példányon kívül az első számból egyetlen egy sincs birtokunkban.

Átány. Igérni könnyű? Boldog ünneplést.

V. A mit figyelmembe ajánlott, ügyes dolog. Most nem hozhattuk — jövő számban *fellélenül* jön.

Lippai. Kedves soraid örömmel és megnyugvással töltötték el bennünket, mert a ti részetekről jövő elismerő és üdvözlő szavak fényes bizonyosságai annak, hogy a helyes irányon, a melyen — hisszük — hogy haladunk hathatós támogatóink lesznek. A küzdelem nagyobb része a tietek, de mi mindenkor segítségetekre leszünk. Isten áldását munkátokra! — Lapotok 2. számát még nem kaptuk.

Pécska: ??? — Boldog ünneplést!

Tartalom.

Pósa Péter: Karácsony. — Fejes István: Az ige. — Radácsi György: „Praxis.“ — Novák Lajos: Néhány szó az önképzésről. — Ifj. Csabay Pál: Ha a rózsám... — Bródi Sándor: Egy hős a huszadik században. — Dr. Tüdős István: Őszinte szavak ifjúságunkhoz. — Szabó Endre: Patak. — Dr. Székely György: Emléksorok. — Dr. Horváth Cyrill: Hagyományok. — Binét Menyhért: Éjszakák. — Rohoska József. — Mitrovics Gyula: Gondolat töredékek a múkritika körében. — Warga Lajos hagyatékából. — Barcsa Endre: A biblia. — (—t—t.): Novellatárgy. — Egyleti élet. — Irodalom. — Hirek. — Szerkesztői üzenetek.

SÁROSPATAKI IFJÚSÁGI KÖZLÖNY.

KIADJA: A „SÁROSPATAKI IFJÚSÁGI-EGYLET.” — MEGJELEN HAVONKÉNT EGYSZER.

Szerkesztőség:
Sárospatak, Főiskola, szeniori hivatal.

Kiadóhivatal:
Sárospatak, »Főiskolai könyvnyomda.«

Főszerkesztő:
P Ó S A P É T E R.

Főmunkatársak:
BINÉT MENYHÉRT, MIKOLA GYULA.

Felelős szerkesztő:
KOVÁCS LAJOS.

Előfizetési ár:
Egész évre 4 korona. Félévre 2 korona.
Az előfizetési összegnek a »Sárospataki Ifjúsági
Közlöny« szerkesztőségének küldendő.

Vallomások.

Figaró itt, Figaró ott. A ki mindenütt ott van és valóságban sehol nincs: ez a Magyar Irodalmi Önképző Társulat. Hogy nincs: ez szomorú, de még szomorubb az, a miért nincs. Mi, a kiknek kell, hogy exponense legyünk a pataki ifjuság vágyainak, akaratainak és törekvéseinek, mi, a kik aggódó gondossággal és szerető melegséggel a kezünket az ifjuságunk ütőerén tartjuk, a vérenek a hőlokát vizsgáljuk s a tetteit latolgatjuk: evvel a »miért«-tel akarunk foglalkozni, a veséjébe belátni, rohamra menni ellene vagy a segítségére sietni.

Az igazság az, hogy soivad az ifjusági életünk és ebben a szomorú igazságban nem vigasztaló momentum az, hogy ez most az egész ország diákéletében így van és nem mentség az, hogy Patak nem kivétel az általános szabály alól. Mert az általános szabály most: az elernyedés, a hirtelen kialuvó fellobbanások és keserűséges czi-vakodások. A magyar ifjusági élet perspektívája legalább ezt mutatja. Pesten, hála Prohászka Ottokárnak és Majláth grófnak, a ki a múlt évi diák-kongresszuson minket, tévelygő báránycákat terelgetett az egyedül üdvözítő keresztény-szocializmus kebelébe — keresztény-szocialista és socialdemokrata diákok tülekednek és elhantolt »nemzeti ideálok« *sirkeresztjén* meggyújtották az emlékezés mécsét. Debreczenben szintén az Irodalmi Társulat roskad öszszébb. Kolozsvárott pedig: kincses Kolozsvár egyetemi polgárságának az idén lapja nincs. Ezt is megölhette a Nihil . . .

Bizony, bizony — hogy azt a szót használjam, a mit Bartha Miklós mester tósztozott nekünk destruktív fajokról, a politikai nebánsvirág és közéleti rózsakirálynő — destruktív erők hatnak a mi ifjusági életünkre es tágitják, bomlasztják annak repedéseit. Hogy Magyar Irodalmi Önképző Társulat nincs: ez sem elszigetelten álló jelenség hanem egy általános kimerülésnek a nyilvánulása. Lapunk múlt számában nagytiszteletű dr. Tüdős István ur is ezzel az általános kimerüléssel és ennek a puha izmú elernyedésnek a nyilvánulásaival foglalkozik, naturalisztikus szinhatással és

élesen különváló szinfolttokkal vászonra vetvén a mi tengődő, máról holnapra élő ifjusági életünket.

A nagytiszteletű ur, a ki nemcsak érdeklődik a dolgaink iránt. hanem tud és akar is hatni ránk, látja: a pataki ifjuság nem alakította meg az irodalmi társulatot és szétfeszítette, elfürészelte a theologus egyesület kapcsait. A nagytiszteletű ur a ki nemcsak figyelemmel kíséri az életünket, de irányítani is tud minket, mondja: a pataki ifjuság közönyös és lusta, mert nem alakította meg az Irodalmi és összetörte a thologiai egyesületet. Ez a következtetés egyik oldala. S a másik: a pataki ifjuság nem keres üdülést az Irodalmi Társulatban és nem sóvárog a szaktudományok izgató igazságai után: tehát közönyös és lusta . . . Ez a cirkulus viciosus, a mely kerékbe töri ezt az elernyedő, vegetatív ifjusági életet, a melyet élünk.

Hogy a Szemerék, Tompák, Margitayak, Tóth Edék. Mitrovicsok, Király Pálok önképzőköre meg nem alakult: ez sokkal nagyobb jelentőségű csakugyan mint sem szó nélkül el lehessen haladni mellette. Istenem, ez az egyesület több mint 70 éves, a multja tele van ragyogással, a magyar irodalom egynehány kolosszusának a gyerekcipőit ez az egyesület őrzi. Ez az egyesület arra van hivatva, hogy kiváltsa a lelkekből, a mi nemesebb, ünnepesebb és légiesebb. Tehát természetesen azokra számít, a kiknek a lelkéből van mit kiváltani, valami légiesebbet, valami nemesebb, valami ünnepesebbet. S ha nincsenek, a kik ezt az egyesületet megalkotják, az oka az bizonyára, hogy nincsenek lelkek, a melyekből ki lehetne olvasztani valami nemesebbet és tartalmasabbat. Rendes körülmények között ezekből a premisszákból csak a léhaság vagy a közönyösség következtetésére lehet jutni. Am most, nem rendes körülmények közt lévén az Irodalmi Társulat meg nem alakulása nem feltétlenül elmarasztaló az ifjuságunkra és az oka nem épen közönyösség vagy léhaság.

Az ifjuság nagy része belátta, hogyha meg fog alakulni az Irodalmi Társulat ugyanolyan szinképe lesz, mint tavaly. A viszonyok ugyanazok, a ható erők is: a Spencer törvénye szerint az eredménynek is ugyanannak kell lennie. S belátta, hogy a céljától épugy el fog távolodni,

mint tavaly. S végre is az Irodalmi Társulatnak, a Szemerék, Tompák önképzőkörének célját nem képezheti a civódások, goromba vitatkozások állandó napirendre tűzése. Hogy úgy mondjam fizikai undort érez már az ifjuság nagy része ezek iránt. Igaz: bizonyos fokig feltétlenül szükséges a vélemények surlódása. Tűzszikra pattan, ha aczelt ütünk a kovához s a dörzsölésből vilanyosság lesz és meleg: az esztetikai izlés, az irodalmi érzék sehol nem fejlődik jobban, mint ott, a hol egymásnak rontó vélemények törnek lándzsát és kopját vetnek az argumentumok az irodalmi meggyőződések lovagi színeivel. Sőt legyen is itt surlódás, a míg lesz hajthatatlan ragaszkodás ennek a kálvinista iskolának férfinevelő szelleméhez és míg lesznek másunnan ide-tóduló léha áramlatok. Ám a hol az argumentumok goromba frázisok és letorkolások: onnan menekül az irodalmi érzék. Tavaly halhattuk, milyen szabadon röptültek válogatott gorombaságok az irodalmi üléseken. Elfojtott indulatoktól vemhes gyűlések voltak ezek, a melyeken másutt lekötött viharok szabadultak fel. Hangfogóval mesterségesen leszorított, majd szabadon kitoró szenvedélyességek, melyekben az irodalom nem öncél, csak eszköz, s csak agitációs eszköz maga az Irodalmi Társulat szentséges köre is, heczelődések s a mindenképen való kellemetlenkedési akarás: ez végeredményben az irodalmi izlés teljes elvadulásához s az igazi zülléshez vezetett volna.

Egy kis önzésnek is része volt az Irodalmi Társulat meg nem alakulásában. Egy kissé tekintettel volt az ifjuság maga-magára is. Az idegrendszerét akarta kimélni, a melyet örökös feszültségben tartott és teljesen markotizált a sok idegölő és céltalan surlódás, a mely lekötötte a gondolkodását, megmérgezte a vérért és kihatott akkorrára is, mikor háttérbe kell vonulnia az irodalmi önképzésnek a közelebb fekvő önképzés: a tanulás elől. És amugy homályosan kialakulatlanul és ösztönszerűen, de olyan erősen, a milyen ereje csak egy ösztönnek lehet, hatott egy másik ok is: megmenteni az Irodalmi Társulat elhanyagolt tekintélyét, ha másként nem lehet, hát paszsziv módon. Inkább ne építsünk, de ne is romboljunk. Később, mikor nyugalom lesz a lelkekben, majd folytatni fogják ott, ahol mi elhagytuk.

A mi pedig az ifjuságnak munkálkodását illeti: a kik dolgozgatni szeretnek, azok dolgozgatnak Irodalmi Társulat nélkül is. Igaz hogy minőségükben nyertek volna és megedződtek volna a bírálatok kereszttüzeiben: ám itt van a pataki ifjuság kis sajtóorganuma. Ennek gyönyörűséges joga és szentséges kötelessége kiválasztani az

ifjuság köréből mindazt, a mi fejjel kiválik a többi közül.

Ha pedig az ifjuságunk tovább is halad azon a dűlőuton, a melyen eddig haladt: ez még nem bizonyít az ő léhasága és közönyössége mellett. S ha a nagytiszteletű ur irásának hatalmas czáfolatául megalakítja az Irodalmi Társulatot: ez még nem fog a mellett bizonyítani, hogy az egész ifjuság magábaszállt s az Irodalmi működése úgy fog menni, mint a karikacsapás. Ám ha csakugyan megalakul az Irodalmi Társaság és működése úgy kezd majd alakulni, mint tavaly: ha kell, minden rendbontó, egységrontó, jóizléspusztító törekvés agyontaposásával, kerékbetörésével, ha másként nem hát az erős kéz politikájával, csak lehet lesz talán rendet csinálni.

Binét Menyhért.

Levél.

Hadd szóljak hozzátok e néhány sor írásban ti derék pataki bajtársak, kedves barátaim! Ha eltávoztam körötökből, hadd legyek köztetek lélekben, gondolatban! Mert hiszen bárhova visz a sors, el nem felejttem, el nem szabad felednem a helyet, melyhez életemnek több mint tíz esztendeje fűződik, a megszokás, a szeretet, a ragaszkodás elszakíthatlan lánczával; el nem mosódhatnak a pataki Alma Materre való emlékezésnek nem káprázatos színes, de bocsúletesen tanulságos, folyton előttem lebegő képei. Mert ha a mi Alma Materünk a mi életünkben csak az iskola bár kétségtelenül jelentékeny hivatását tölténé be, e hatása a távollét folytán, a szeszélyesen változékony élet forgatagában ha nem is tűnnék el, de idő folytán jelentékenyen csökkenne és különösebb bélyegzet növendékeinek lelkére nem nyomna, de a pataki főiskolának évszázados hagyományai folytán fejlődött sajátos szellemét s e szellem által a lélekbe frt igazságokat vagy a mint egy szeretett pataki tanáromtól hallottam jellemezni: »a patakizmust« az idő el nem törölheti, ragyogó fényét el nem halaványíthatja. Főiskolánk e sajátosságának meg nem értése az oka annak, hogy némelyek a »delendam esse censeo« vágyakozásával törnek Alma Materünk tisztos hagyományai, jó hírneve ellen; a szilárd és következetes állhatatosságában maradiságot, lelkes önzetlen idealizmusában az anyagiság jegyében élő modern kor szellemének meg nem felelő, megmosolygásra méltó érzélgést látván. Milyen felületes támadások! Hiszen úgy egy nemzetet, mint az egész emberiséget valóban nagygyá csak a nemes hagyományok, századok hatása alatt nevelődött eszmék, igazságok szilárd alapján épült művelődés tehet, s egy nemzet, a magyar nemzet közkincsévé is csak ez alapon lehetnek a kultura adományai.

Ápoljuk Alma Materünkben továbbra is e hagyományos nemzeti, hazafias szellemet! A mostani és volt növendékek, akik a főiskola nemzeti fontosságát átérzik munkálják ezután is, főiskolánknak, mint *ilyennek* jövőjét lelkes hittel, odaadással. Nem arra célzok ez állításaimmal, mintha a kor következményeivel nem kellene számolni; ellenkezőleg. De biztos kézzel ki kell irtani a kultura, a modernség fattyú hajtásait, melyek a törzs erejét felszívják, de gyümölcsöket nem teremnek, A

mult, jelen, jövő nem egymással ellenkező jelenségek, hanem egymást szükségképpen feltételező fejlődési fázisok. Haladni az idővel az egyszerűség elemi követelménye, de vakon még az örvénybe is előrerohanni czéltalan bátorság.

Mi reánk, ifjúságra, hétköznapi frázisok szerint a haza reményeire ma a nemzeti érzés újraébredésének korszakában valóban szép feladat vár: e szellemet folyton ébren tartani, el nem hagyni aludni. A *nemzetiellenesség* magyarságunknak, hazánk fennmaradásának talán legveszedelmesebb ellensége. Ezzel szemben komoly munkával czéltudatos iparkodással, a cél fenségességétől áthatott lelkesedéssel, nem pedig *magyarkodó* bombasztokkal, nem visszavonással, hanem vállvetett, testvéri munkálkodással igyekezzünk a közös eszményt valósággá tenni a nemzeti érzéssel és gondolkozással kilépve az iskola falai közül az életbe, a nemzet minden rétegét átítatni. S e nemes küzdelemben úgy, mint a múltban is, úgy a jelenben és jövőben is jelentős erőtegyező lesz a sárospataki főiskola és mindazok az intézmények, a melyek a múlt által nyújtott nagy erkölcsi tőkét könnyelműen el nem tékoztatták; akkor majd a gúnyolódó kicsinylést el fogja hallgattatni az elismerés szava.

S hál' istennek iskoláink között az ifjúságra oly üdvös hatást gyakorló magyar nemzeti és szabadelvű gondolkozásban, nem áll Sárospatak egyedül. Így azok sorában, melyek a magyar önértetet, öntudatot a katedrarról és azonkívül az iskola általános felfogásában élesebben kidomborítják, bizonyára nem foglal el utolsó helyet kolozsvári egyetemünk sem. A kinek a lelke egy kevésbé is fogékony, érzeni kell e két főiskolának, e két városnak Sárospataknak és Kolozsvárnak talán azonos történelmi hagyományok folytán testvériségét vagy legalább rokonságát. Itt is, ott is lépten-nyomon minden hirdeti a múlt nagyszerű nemzeti küzdelmeinek dicsőséges emlékét. Itt is, ott is azok, akik e tudomány központok szellemének méltó tolmácsolói, valóban prófétai ihlettel hirdetik és terjesztik a magyar nemzeti szellemet.

Szívem egész melegével főiskolánk iránt érzett soha el nem múló ragaszkodással köszönt benneteket elszakadt, de veletek érző testvéretek.

Kolozsvárott 1904 január 26-án.

Moskovits Mór.

Múló szerelem.

*Levelet kaptam én
Messze-messze tájról,
Rövidke levelet
Kicsi barna lánytól:
Búcsút mond hidegen,
El is felejt könnyen.
— Olvasom... olvasom...
E-fog a fájdalom
S lepereg a könnyem.*

*Búcsúzó leánya
Megsirallak téged,
I.chulló könnyemnek
Minden cseppje éget;
Búcsút mondok én is,
Szomorúan, fájón,
— Rövid a levelem:
Elmúlt a szerelem,
Elrepült az álom.*

Medgyasszay Gusztáv.

*G s ó k a. *)*

Halk beszélgetés hallatszik a különben csendes, méla zúgású őserdőben. A tisztáson, honnan az égignyúló tölgyek ki vannak vágva, egy sajtásos emberek-ből álló csoport pihen. Ki hever, ki egy korhadt fatönkön ül, fejét tenyerébe hajtva. Az esthajnali holdfény vet rájuk sejtelmes világosságot, meg a tűz, melyet körülülnek.

Ruházatuk pompás lehetett valaha, de most meglátszanak rajta az erdő viszontagságai. Czobolyprémes mentéjőkről a vadrózsabokor, meg a galagonya tövisei tépdesték le az arany sujtást. Kucsujuk gyémántos forgóját összekuszálta az ág-bog, mikor az iharosban jártak, ki tudja, hanyadik vadkan, vagy szarvas után. Arczuk napbarnította, s az erdei levegő egészséges, piros lehellete látszik rajta.

Olyan szomorú, elábrándozó valamennyi. Egy kis ideig némán bámulják a pattogó, sístergő tölgygallyakat, aztán valamelyik halkán megszólal... És beszél, beszél egy távolfekvő, édes országról, a hol még a lélegzet is jobban esnék... Beszél egy szerencsétlen emberről, a kit ott, a szőke Duna partján, abban a pompás várpalotában legyilkoltak... Beszél egy gyűlölt zsarnokról, ki a magyart csak akkor méltatja figyelemre, mikor pénz kell neki. S mikor azt megkapja, akkor se vége se hossza a palotában a tivornyanak, a kunyhóban a nyomornak...

És a tölgyek közt elsuhanó szellő felkapja az elfojtott, elkeseredett szavakat és viszi — viszi mindenfelé. Besug a fényes palotákba is, az alacsony viskókba is és mindenütt nyomort talál; ott a lélekben, itt az életben.

Kik azok a rejtelmes férfiak, kik az ezer csillagtól ragyogó égbolt alatt tanyáznak?

A ki ott ül a kiszáradt fatönkön, az a fekete fürtű, daczos, elszánt arcú vitéz: Kont, vezetője azoknak, kik a zsarnokságot nem tűrvén, összeesküdtek.

Azok a marczonaképző férfiak, szemükbe vágott kalappal, lángoló, fájó tekintettel, azok a Kont hívei, az összeesküvők.

Beszélnek tovább, halkán, csendesen. Néha közbeszól édes hangján egy-egy fülemile; egy-egy éjjeli lepke suhan el cikázó röpüléssel a vitézek közt. A távoli mocsaras ingovány nádasából a gém krúgatása hallik; fölöttük ezer csillag szórja ragyogó fényét a kék égre.

Minden hang, minden dal valami édes-bús harmóniába olvad össze...

* * *

Éles fütty a távoból. A vitézek felocsudva merengésükből, dárdához, kardhoz kapnak. Feszült figyelemmel, visszatartott lélekzettel vigyáznak.

Kis szünet után három alak jelenik meg a tisztást körülvevő fák közt.

Kont mély, öblös hangon szól.

— Te vagy, Szabolcs?

— Én.

— Mi jót hozol? Telepedjete a tűzhöz, hadd lássalak benneteket.

A Szabolcsnak szólított helyett a két utas egyike szól.

— Engedje meg kegyelmed, hogy én beszéljek. De talán meg sem ismer kegyelmed.

*) A gimnáziumi Erd. Önképzőkör novella-pályázatán díjat nyert.

— Mirzát, a mi jó, öreg pásztorunkat ismerem. . . de bizony szolgálám . . . nem emlékszem . . . de mi a kő! . . . de hasonlítás valakire . . . tán csak nem te vagy a Csóka?

— Én bizony, testestül-lelkestül. Már azt hittem, elfeledte azt a lantost, a kinék a kegyelmed hitvestársasága tűzte fejére Visegrádon, a dalnok-versenyen, a rózsakoszorút. Meg a kit kegyelmed ütött lovaggá, szerencsétlen emlékü Károly királyunk nevében. Én azóta apród voltam az udvarban, de meguntam a zsarnokságot, hát kegyelmedhez jöttem egy kis szabad levegőt színi. . .

— Ne csak úgy kutyafuttából, szolgálám; csak meséld el a maga rendje-módja szerint, hogy volt, mint volt, micsoda szél hozott ide?

— Ha már úgy biztat kegyelmed, csak elmondom. Onnan kezdem, hogy urunknak, Zsigmondnak, valahonnan pénze jött és nagyon jó kedve volt azon a napon, mikor a torna-játékon tizenkét társamnak kezéből csaptam ki a dárdát. Jutalmul vitézségemért, bár a tizenöt évet túlhaladtam, de kivételesen választást engedett az udvarhölgyek hűzt, hogy annak, a kire választásom esik, dalos apródja legyek. Nekem mindig a kis Geléti Mária tetszett legjobban. Azért is, mert ő volt az udvarban az egyetlen magyar szűz, meg aztán szende arczocskája oly édesen pirult el, ha egy-egy rondellemet elénekelt nekem. . . .

Itt az ifjú szünetet tartott, aztán mólázva így folytatta elbeszélését:

— Oh, ha visszaemlékszem azokra az aranyosfényű, boldog napokra, minden csepp vérem a szívem felé tolul. Egész nap nem csináltunk egyebet, minthogy ő benn ült valamelyik teremben, aranyzóka hajával koszorúzott fejét ábrándozva a vállamra hajtotta, én pedig pengettem a kobzomat és daloltam neki szerelemről, boldogságról. . . meg néha, mikor senki sem hallotta, magyarok keserűségéről, haza fájdmáról. . .

A vitézek szemeiben az elkeseredés fénye villogott. . . . Egyszer éppen ott ültünk a palotahölgyek társalgótermében. Nem volt ott senki, csak mi. Én daloltam és az ő szájacskáját csókoltam. Amint így szőjjük a rózsaszínű ábrándokat, egyszer csak feldül egy nagy asztal, mely smyrnai szőnyeggel volt földig leterítve, — alóla álmos arczczal kibújik egy vén cseh és dühösen néz ránk. Megismertem, Horárik Vendel volt, a főlovászmester, a ki erre a diszes polczra akkor emelkedett főszakácsi mivoltából, midőn Zsigmondnak kölcsönadta egy pár ezernyi megtakarított aranyát. Épen keresztül mulatta a királylyal az előző éjszakát és ittas fővel idő tévedt be. Mi felvertük, ő ment egyenesen a királyhoz. Még aznap tudatta velem a czinege-lábú német czeremóniásmester, hogy mindketten el vagyunk bocsátva: én is, Mária is. Ezentúl a mindenható Czillei leánya lesz udvarhölgy, a nádorfiú, Gara, meg az apródja.

Máriával nem tudom, mi történt. Nem köt semmi kötelék az udvarhoz, hanem annál több okom van, hogy otthagyjam. Sok viszontagság után végre a derék Mirza apó idevezetett a kelmetek órálló vitézéhez.

Kont mélyen az ifjú szemébe nézett.

— Hát aztán tudod mi vár ránk, ha ügyünk elvesz?

Az ifjú kiállotta a tekintetet és egyszerűen felelt.

— Tudom: a halál. És én mégis kitartok kegyelmeiddel a legvégsőig.

Kont megölelte a vitézt. A többiek is sorra siettek kezét fogni vele. Legutolsó egy olasz volt, Magiello. Ez gúnyos, kárörvendő mosolyt nyomott el, midőn üdvözölte az új szövetségest. Vagy csak Csóka látta úgy?

Ki tudja? . . . .

* * *

Csóka, meg az öreg Mirza mentek egymás mellett a sűrűben. Még kora hajnal volt, lehelletük párafelhőbe burkolta fejüket. Itt-ott megcsillant a gyepen a friss harmat. Feketepettyű katiczabogárcák, csapongó, tarka, pillangók sütkéreztek a verőfényben.

Mirza megszólalt.

— Itt láttam a fekvését tegnap a nagy mogyoróbokor alatt. Nyentájt szokott idejönni, legelni a harmatos gyepen.

— Szép?

— Bizony ilyen hatalmas tizenhatos szarvast régen nem láttam. Ugy-e, te se, Lupuj?

A kutya okosan nézett fel gazdájára.

Csókaék leheveredtek a leshelyen. Mély, fenséges csend uralkodott az erdőben. Olyan mélyen voltak, hogy ide még a dalos madár sem merészkedik be. Csak nagy-néha rezdült meg a terebélyes tölgyfák levele, ha hűs szellő indult.

Egyszerre csak Lupuj felüti a fejét. A mély csendet harasztcsörgés töri meg. Koronkint elhallgat, aztán óvatosan újra folytatódik.

A kutya figyelmesen szimatol és fényes fekete orrát magasra tartva izgatottan csóválja a farkát.

A fák közt megjelenik a királyi vad. Ott áll az arasznyi fűvön, karcsú lábai idegesen megremegnek, ha a játszi fuvallat egy-egy fűszállal megsimogatja.

Lupuj azonban már nem oda figyelt. Fehér fogáról felrángatva inyét, fenyegetően morgott. Mirza ránézett; az okos állat megértette a pillantást és fejét a földre szoritván, úgy leste gazdája minden mozdulatát. Csóka fel akart ugrani, de Mirza visszatartotta és két alakra mutatott, kik a szarvással szemben álltak és heves taglejtésekkel beszéltek meg valamit.

Az egyik Magiello volt, a másik egy királyi csatlós. Heroldruhájára elől-hátul az ország és a király czimere volt himezve. Csókaék figyeltek minden szavukra.

— Kész van minden? kérdé a csatlós.

— Kész. A fák a tisztástól egészen a zárai útig fejszecsapással vannak megjelölve. Hát az ezer aranyommal mi lesz?

— Azt ne féltsd. Telik még Vajdafi uramnak a kincstári nyereségből.

Azzal beljebb mentek az erdőbe.

Csóka kétségbeesve nézett a vén pásztorra.

— Oh, az én sejtelveim! Te erre menj Mirza, én majd amarra, hívjuk össze a vitézeket a tisztásra és meneküljünk meg ma innen.

Mirza alakja csakhamar eltűnt a sűrű lomb közt. Csóka pedig sietett a jelzett irányba.

De hasztalan kutatott mindenfelé, nem talált senkit. Hasztalan kiáltozta a szövetségesek neveit a bérczek közé, csak a visszhang tétova hangja felelt neki. Aztán csüggedten ment a tisztásra, ott sem talált senkit. Tüzet rakott, leheveredett mellé és nézte a hadak útját, mely ragyogó fátyolként húzódott végig a mennybolton. Ott ment le Csaba királyfi a veszedelemben forgó magyarok segítségére. Bár most is jönne . . . most is szükség volna rá.

Hát alszik a magyarok Istene? Hogy itt a széles magyar hazában minden elégedett és úr, csak a magyar nem?

Lassan-lassan susognak a vén tölgyfák. Rejtelmes a beszédjük, ki érti azt meg?

Egy kósza éjjeli pillangó belecsapódik a tűzbe. Egyet-kettőt vergődik, aztán lángot vetve elhamvad.

A ti sorsotok volna ez, büszke daliák? . . .

— Csókát lassankint álomba ringatta a százados fák egyhangú zúgása.

Kiabálás zaja ébresztette fel. Nagy csoport jött a fák közt, vitatkozva, beszélgetve. Csóka egyik férfiuban Vajdafira ismert. a király mindenható tanácsosára, ki Kontal beszélgetett.

Egyszerre kirepcent az álom aranyos köde fejből; összefüggésbe hozta azt, a mit előző nap hallott, azzal, a mit most látott. Pillanat alatt átlátta a helyzetet. Magiello nyomravezette Vajdafiékat.

Az összeesküvők és a király csatlósa, úgy látta, már megegyeztek; egyes elejtett szavakból meggyőződött, hogy Zsigmond amnestiát ad az összeesküdteknek, ők pedig leteszik a fegyvert.

Csókának nem tetszett a dolog. „Düül falhoz ne támaszkodj!” mondta, de csak magának, halkán, hogy meg ne hallja senki.

Pedig bátran mondhatta volna hangosabban is, nem hallgatott rá senki. Először felakarta világosítani Kontot a Magiello árulásáról, de mivel Magiello nem volt ott, várni akart. míg megjön.

Meg aztán Vajdafi minden összeesküvő mellé három-négy csatlóst ültetett...

Szóval Csóka várt. nekidülve annak a tölgynek, melyhez Vajdafi az összeesküvők fegyvereit rakatta, hogy ne zavarjanak a mulatozásban.

A társaság a békés megegyezés örömeire áldomást ivott. Volt Vajdafiéknál minden, a mi szemnek-szájnak kedves.

Mulatozás közben kitört a vitézek régóta elfojtott jókedve. Vajdafi felvetette az eszmét, hogy rendezzenek egy kis parázs birkozást. Kiki a főurak közül válasszon magának egy egy csatlóst. Hiszen jóval vannak többen a királyi szolgák...

És a büszke főurak összeállottak a szolgálkkal dulakodni. Egyszer aztán az örömtől és bortól ittasult Konték azon vették észre magukat, hogy meg van mindegyiküknek keze kötözve.

Egyszerre kijózanodtak. Néma düh fogta el valamennyit.

Csóka azonban ott állt a fegyverhalmaz mellett és egyik kezében kardot, másikban dárdát tartott.

A csatlósok rá akartak rohanni, de Vajdafi intett nekik.

— Maradjatok, majd végzek én velem.

Azzal ő is dárdát kapott kezébe és ment Csókának. Egy ideig méregették egymást. A herkulstermetű főur a lányos arzu gyenge ifjúval, kinek ellenfele gúnyosan vetette oda:

— Nőjj elébb egyet, szolgám; a gyerekeket sajnálom.

— Kicsi a bors, de erős. Itt a tizenharmadik kiütött dárdám.

A főúr elámult. Csóka dárdája villámként csapott az övére, a mely süvöltve hasította a levegőt és beleállt egy szálás tölgyfába; nyele sokáig rengett még a szálfában.

Vajdafi kardért intett. Az aczélpengék szikrázva csaptak össze; a körülállók nem mertek közeledni. A hatalmas férfi óriási erejű vágásokat mért az ifjúra, de ez mindig kitért a vágások elől. Hol bengrott a kard kosara alá, úgy hogy ellenfele alig ért rá fejét hátra kapni a villogó kard elől; hol hátraszökött s a főúr kénytelen volt megelégedni azzal a nagy lyukkal, a mit a levegőbe vágott.

Kezdett dühös lenni, csak egy cselében reménykedett, melyre valami kóbor talián vivómester tanította meg. Ez fejevágásból mellődőfessé alakuló kardcsapás volt.

Teljes erejéből döfött; de kardja hegye lesiklott a másik kard szikrázó pengéjéről. A vágást Csóka is ismerte.

— Ugy? A Sanatelli döfése? Azt én is ismerem. Így kell, ni!

Vajdafinak mentőgondolata támadt. Mialatt az ifjú kardja véres karikat rajzolt homlokára, dolmányát a sebre szoritotta és gúnyosan szólt:

— De jó kedvvel vagdalkozol, szolgám! Pedig valami elkergetett udvarhölgy miatt ugyan illenék, hogy szomorú légy...

Csóka arczáról eltűnt a viaskodás tüze.

— Mit mond kegyelmed?...

— Csak azt, hogy az Orsolya-szüzek zárdájában halálán van valaki...

Csókával forgott a világ, pengéje kihullott kezéből. Vajdafi mellére illesztette kardját. A csatlósok odarohantak és megkötözték az elalélt ifjut.

* * *

Vajdafi indulást vezényelt. Szomorú, gyászos menet. Elül a bekötött homlokú Vajdafi, utána az elménczkedő, gúnyolódó csatlós-had közepette a hátrakötött kezű, fegyvertelen vitézek.

Csak egy hiányzik közülük? Hol az olasz Magiello?

Lupuj hangos ugatása megfelelt a kérdésre. Ott feküdt az áruló a vérrel hintett bozótban. Szívének kellős közepében markolatig döfve egy pársztorkés: rézcifrázatokkal, színes fadarabokkal szépen kiverve. Csóka megismerte. A vén Mirza kése volt az.

* * *

Utolsót csapott a fáradt bakó. A büszke, daczos fő levált törzséről. Megüvegesedett szeme rémesen, vádolóan nézett a királyra, kit palotája erkélyén cseh udvaroncjai vettek körül.

A herold csengő hangon kiáltotta:

— Ime, így vesznek el azok, a kik az ország törvényes királya ellen összeesküsznek!

Csóka az állvány oszlopához támaszkodott és zokogott keservesen.

Zsigmond leszólt hozzá:

— Ne sirj, Csóka! Jer vissza hozzám, különb dolgod lesz, mint a lázadóknál! Szeretik ám még a palotában a szerelmes nótákat!

Csóka fogta kobzát és hozzácsapta a vérpadhoz. A húrok panaszos, fájdalmas hangon pattantak el. A volt apród pedig felnézett az erkélyre és büszkén odavágott egy szót a hatalmas úr szemébe, egy szót, a melynek szokatlan vakmerőségétől mindenki megborzadt.

Zsigmond homlokán kidagadtak az erek a dühtől.

— Vigyétek utána!!

* * *

Az Orsolyák kolostorában liliomhullás van. Magányos zárkájában, hova atyja fellázadt büszkesége üzte, haldoklik Geléti Mária, a szép szűz. Arczán lehelletszerű pir, az élet tüzének utolsó, fellobbanó szikrája.

A haldokló leány átszellemült arczzal, mely köré a leáldozó nap vont aranyos gloriolát, elhalóan rebegte:

— Csókám! Édes kis vitézem! . . .

Az apácák könyezve állják körül a halottas ágyat.

* * *

Történetek pedig ezek a szabad magyar hazában, az Urnak ezerháromszáz kilenczvennegyedik esztendejében.

Harsányi Zoltán.

Keresem az Istent. . .

Keresem az Istent. . .

És megszáll valami csendes bánat,
Mely nem tudom, hogy honnan támad,
És tépi lelkem hosszán, fájón. . .
Én meg csak várom gyöttrő kinnal,
Hogy a szívembe béke szálljon. . .

*

És szólt egy hang lassan szívemben
És szólt hozzám mind sebesebben
Suttogva, mint a nyári szellő,
Mely alkonyatkor lágyan lebben:
Neked csak fájdalom jutott,
Neked csak szenvedés a részed,
Csak az legyen a boldogságod,
Ha mások boldogságát nézed. . .

Ha majd letűn e fáradtságos élet,
A múlt öröm fényes arcú napja, —
A pillanatnyi élvek csábalakja
Magát neked soha meg nem mutatja. . .
S mivel remélni soha sem merél
S nem volt reményed, a mi semmivé lett. . .
Bús emlék nem bánt majd, ha haldokolva
Midőn a léttel végsőt küzdenél,
Fugyos, hideg kéz fojtja szivedet.
Örömmel hagysz itt mindent, mindent: —
Mert a kít lelked vágyva kerestél,
Az egyedüli, a hatalmas Istent
Jövő hazádban bizton felleled!

*

Igy szólt egy hang lassan szívemben,
Suttogva, mint a nyári szellő,
Mely alkonyatkor lágyan lebben. . . .

Szolga József.

A deportáció.*

A legutóbbi idők büntető jogászainak főtörekvését egy eszményi tökéletességű büntetési rendszer megteremtése képezi. Miután a modern büntetés célja, kellekei megállapítottak, kutatnak a formának megfelelő tartalom, azaz olyan büntetési eszköz után, amely a céllal, a kellekekkel teljes összhangzatban állván, következetes alkalmaztatása által oda hasson, hogy minden ember lelkületébe a legerősebben fészkelje be magát mások jogainak a tisztelete. Hogy eljőjön a korszak, midőn gonosz szándékú emberekről már csak történelem beszél, midőn az életnek, a vagyonnak, a becsületnek az embertársaktól való féltése ismeretlen fogalomná válik, midőn majd nem kell bíró, nem kell fegyház, nem lesz szükség a csendőrszuronyokra.

* Használt források: Pulszky Ágost és Tauffer Emil: „A börtönügy múltja, elmélete jelen, állása, különös tekintettel Magyarországra.” — Dr. Korn: Ist die Deportation unter den heutigen Verhältnissen als Strafmittel praktisch verwendbar? — Dr. Vámbéry Ruzstem: „A relegatio eredménnyel és büntetési rendszerünk reformja.” — Továbbá „A jog” 1902. évi 30., 38., 43. és 44. száma.

Ennek az ideális büntetési eszköznek keresése foglalkoztatja kivált a legutóbbi két század büntetőjogászait. Sok agyban sok gondolat születik s életre való eszmék mellett lehetetlen gondolatok is támadnak; egy darabig felszínen lebegnek, hogy aztán végkép letűnjenek. Így külföldi jogtudósok előtt ma is élő kérdés a helyváltoztatási büntetések kérdése, melyet jelen fejtegetéseim tárgyául választottam. A külföld büntetőjogászai a tudományos szak rodalomban, felolvasásokon kongresszusokon még sűrűn foglalkoznak e kérdéssel, s a helyváltoztatási büntetések tekintélyes számú elleneivel szemben nem kevesen vannak védői sem. Magyarországon azonban e kérdésnek úgy szólván irodalma sincs. Magyarországnak nincsenek gyarmatai, nincs hová deportálnia; így e kérdés nálunk most még nem aktuális, de azt hiszem, nem is lesz aktuális soha! Hogy én mégis ezzel foglalkozom, szóljaljon indokolásul tárgyam iránti érdeklődésem továbbá az a remény, hogy fejtegetéseim ismeretlen mezőkről szólván, az olvasók előtt is fognak némi érdeklődést kelteni.

Munkám keretében két kérdésre óhajtok feleletet adni, u. m. I. Helyes büntetési eszköz-e a deportáció? 2. Helyeselhetők-e a bűnös gyarmatok? — E két kérdés azonban lényegénél és indokainál fogva annyira egymásba szövődik, hogy alig lehet egyikről beszélni a másik kizárásával. Így a helyett, hogy munkámat e két kérdés szerint elszigetelt részekre osztanám, összefüggőleg fogok a két kérdésről tárgyalni. Fejtegetéseim végeredményében — ha célomat érem — úgy is megtalálható lesz a felelet mind a kettőre.

*

A helyváltoztatási büntetéseket közös névvel *tágabb értelemben vett deportáció*nak, (mások *»exportáció*nak, magyarul *elszállítás*-nak nevezik s értjük alattuk általában a büntetteknek büntetésből (fő, vagy mellékbüntetésképpen) való elszállítását az anyaországtól távol fekvő gyarmatokba. E főfogalom alá sorozhatók azután az egyes fajok: *transzportáció*, a szorosabb értelemben vett *deportáció* és a *relegáció*.*)

A helyváltoztatási büntetések eredetüket még az ó-korból veszik. A görög államokból a nép a politikai bűnösöket cserépszavazattal száműzi; a rómaiak hasonlóképpen tesznek: a deliquenst *egyszerűen kiutasítják* az állam területéről, a nélkül azonban, hogy megszabnák a helyet, a hol letelepedni tartozik, vagy további őrizetéről gondoskodnának. S e büntetési mód abban a korban, midőn a felbujtogatott tömegnek nem tetsző politikus eltávolítása volt a cél, talán be is vált, legalább a cél eléretett. S az illetőre sem csekély büntetés volt, amennyiben a művelt rómainak sorsa a római birodalom határain kívül, barbár népek közt — (példa: Ovidius) — nem volt irigyelendő. — Ma azonban — több okból is — képtelenség az alkalmazása. Az ó-korban a polgárjogok elvesztése rettenthette az embereket, — ma, a jogegyenlőség korában a bűnösnek állandó menhelyül kínálkoznék a másik állam területe, a hol nyugodtan és jóllétben tölthetné napjait — a legközelebbi tovább

*) Némileg ide sorozható még a *bagno* is; ezzel azonban, mely élő intézmény csak egy humánusan gondolkozni sem tudó barbár korszakban lehetett, — bővebben nem foglalkozom. Különben is alig nevezhető elszállítási büntetésnek, mert ennél nem tengerentúli gyarmatokba hanem tengerparti dologházakba vagy gályákra szállították a szerencsétlen bűnösöket. E büntetés kizárólagos célja: minél tejsőbb mértékben való kihasználása a fegyencz munkaejének, — bizonyítja, mily kevéssé ismert fogalom volt az akkori bírák s törvényhozók előtt a büntetés-tulajdonképeni célja. Míg a kobácsütések nyomán kiserkenő vér, felfakadó jajsavak költögető harangjai valának a bekövetkező reformoknak.

vándorlásig. Így egy változatos utazásokkal teljes boldog élet lenne osztályrészük a legelvetemültebb gonosztevőknek, akiknek érzelmei a bűn szeretetében összegeződnek, — míg a kisebb bűnösöket, akikből még nem halt ki minden jó érzés, a kiket még vonz az övéik iránti ragaszkodás s a hazának a szeretete, e száműzés sokkal érzékenyebben sújtana. De képtelenség alkalmazni főleg azért, mert a mellett, hogy a modern büntetésnek leg-
elemibb feltételei sincsennek meg benne, a nemzetközi jog elveit lábbal tiporná.

A deportációnak egy kezdetleges alakjára akadunk még a rómaiaknál Sulla idejében, a ki a proskribáltakat — politikai bűnösöket — meghatározott pusztaszigetre küldötte, hogy ott éljenek addig, míg meg nem halnak. Munkára nem szorították őket, öröket sem adtak melléjük. De hát fölösleges is lett volna! Mődjük sem volt a szökésre, maguk sem tudtak — alkalmas eszközök híján — vízi járműveket készíteni. Mint élve eltemetettek jártak-keltek a szigeten szabadon s aztán — éhen haltak. Mert a deportálásra kiszemelt szigetek nem termettek annyit, hogy a szenvedő önmagát táplálhassa.

Igazságtalan, czélszerűtlen, embertelen és káros volt ez a büntetési mód. Igazságtalan és embertelen, mert noha kevésbé súlyos bűnök büntetéséül alkalmaztatott, a halálbüntetésnél is súlyosabbá vált ama testi és lelki gyötrődések következtében, melyek a pusztaszigeten a száműzöttekre vártak, — czélszerűtlen és káros, mert az ellentétes politikai meggyőződés büntetéséül szabotva ki, gyakran a legkiválóbb honfiaktól fosztotta meg az országot.

*

Vizsgáljuk most a helyváltoztatási büntetéseknek mai modern alakját az elszállítás, illetőleg ennek 3 alfaját: a transzportációt, szorosabb értelemben vett deportációt és relegációt, mint a melyek mindegyikével több állam büntetőtörvényhozása gyakorlatilag is megpróbálkozott, s a melyek egyik másik államban többé-kevésbé még ma is alkalmazásban vannak.

Közöttük kétségkívül legszigorúbb alak a *transzportáció*, mely ma már csak Oroszországban áll fenn «katorga» néven. Régebben úgy, mint ma a közönséges bűnök elkövetőivel szemben mint főbüntetést alkalmazták, legfőképpen a bűnnek megtorlásául, s a távol fekvő gyarmatban erős felügyelet mellett való életfogytiglani kényszer munkában állott. Tehát szigorúsága főleg alkalmazásában jelentkezik. — Ebben a formában a transzportációt legelőször Anglia kezdte meg. Eleinte Éjszak-Amerikába transzportált, olyan módon, hogy az elítéltektől bérlőknek adta át, a kik a tengeren átszállították és ott az újvilágban szolgálai, főleg mezőgazdasági munkákra alkalmazták; még pedig akár saját gazdaságaikban, akár másokéban — csinos bérösszeg fejében. Az angol hatóságok viszont a szállító bérlőktől kaptak az elítéltek után fejenként bizonyos, a kereslet és kínálat szerint váltakozó összeget. Így Anglia kezdetben még tekintélyes jövedelemre is tett szert a transzportálásból, a büntetés azonban e formájában valóságos rabszolgakereskedéssé fajult. Nem is állt fenn sokáig. Léte közrejárta az Egyesült Államoknak Angliától való különválására, s aztán részesült amaz intézmények sorában, a melyek hozzá hasonlóan nélkülözik az erkölcsi alapot: megszűnt.

Ekkor meg már Ausztráliát szemelték ki az angolok transzportálási helyül. Míg az volt a cél, hogy a lakatlan gyarmatok benépesíttessenek, s míg a gyarmatok csakugyan lakatlanok voltak, — üdvös volt. Később azonban, midőn szabad gyarmatosok is mind tömegesebben vándoroltak Ausztrália földjére, s midőn a

mindinkább szaporodó transzportáltak garázdálkodásai már túrheterenné kezdtek válni, — maguk a gyarmatok kormányzói vetették magukat közbe, s utóbb valósággal rimázkodtak az ausztráliai transzportáció beszüntetéséért. S Anglia, a melynek óriási birodalma jóformán mind tengerentúli gyarmatokból áll, beszüntette a transzportációt és pedig első sorban a gyarmatok érdekében.

Oroszország Szibériába és Szakhalin szigetére transzportált. A szibériai kényszer munkára ítélteteket leginkább bányákban, kohókban alkalmazzák fokozatos rendszer szerint s a jó magaviselettel fokozódó szabadságban részesítik őket. Bár a szibériai transzportáció üdvös eredményt végkép nem tud felmutatni, *ez idő szerint* a fegyenczek igazgatása teljesen kielégítő s ez idő szerint még panaszra nem sok az ok. Nem mondhatjuk azonban ezt el a szakhalini transzportációról, továbbá a kényszer munkájukat kitöltött szibériai transzportáltak sorsáról. Ezekről még bővebben szólunk.

A franciaországi transzportációról nincs sokat beszélni. Legutóbb III. Napoleon idejében hoztak róla törvényt. El is ment az első szállítmány Algiriába meg Guyánába s ezzel aztán az egész abba maradt. Helyette a francia törvényhozás 1886-ban léptette életbe a relegációt. Erre még rátérek.

A *szorosabb értelemben vett deportáció* kezdetől fogva politikai bűnösök büntetésére szolgált, kik meghatározott gyarmatba szállítottak ott lakás kényszerével, mely helyváltoztatási tilalom rendszerint bizonyos idő letelte után megszűnt. Ez a deportáció is ma már úgyszólván csak Oroszországban van meg, a hol is alkalmazzák még: 1. »ártalmas vallásos tanok hirdetőivel szemben;« 2. »társadalmi és vallási botrány esetén;« 3. »mellékbüntetésként csavargókkal szemben.« — Közvetlen okai az oroszországi deportációnak a fogházmezériák. Kevés fogház van, azok is rosszak és túltömtek. Így egyenest rá van utalva az állam, hogy ezt a kisegítő büntetési eszközt igénybe vegye.

Oroszország elmaradottságában rejlik a magyarázata a deportáció egy sajátos alakjának is, a *közigazgatási úton való deportációnak*. Ez a községeknek azon joga, melynél fogva indokolás nélkül kiűzhetik bűnös tagjaikat. A rossz közlekedési viszonyok miatt az igazságszolgáltatás megbízhatatlan: sok bűnös kisíklia a törvény keze alól. Ennek a hibának a korrigálására szolgálna a közíg. deportáció. Szolgálna! Mert minden kriminalpolitikai elvnek fejtetetejére állítása nem javít, ellenkezőleg: mindent leront. Nézzük csak: mivel indokolás nélkül űzhetik ki, lépten nyomon előállhat az az eset, hogy valaki ellen a haragosa felingerli a falut, a nélkül, hogy az illető valami bűnt követett volna el. — Mivel a száműzés vagyonekobzással jár, a visszaélés mindennapi lehet. A kiűzők osztozkodnak a kiűzött vagyonán. Mar most vegyük fel, hogy a családfőt kiutasítják, vagyonát elkobozzák. Családja a legnagyobb nyomorban az elpuszulásnak van kitéve, ő maga elülk. — Ez árnyoldalakkal szemben nagyon halvány csillaga a reménynek az, hogy ha 5 évig élni tudott, s jól is viselte magát, belügyminiszteri engedéllyel megkapja s lakásváltoztatás szabadságát. (Csak a kiűző községbe nem mehet vissza.)

Az elszállítás harmadik alfaja a *relegáció* (belebbezés) mely Vámbéry Rusztem meghatározása szerint: „morális utókéra a recidivisták (visszaesők) számára.“ Bár nyomára már korábban is akadunk, rendszeres alkalmazásba csak Franciaországban vették 1886 óta, a hol is mellékbüntetésként alkalmazzák a visszaesőkre. Tehát főképpen ebben különbözik a transzportációtól, de különbözik a végrehajtás módjára nézve is, a menniben,

bár a száműzés életfogytiglani, a száműzéssel kapcsolatos egyéb büntetések jó magaviselet esetén teljesen is elengedtetnek, úgy, hogy az illető ott a gyarmatban becsületes, szabad polgárrá válhatik.*

A relegáció eredményeiről Vámbéry Rusztem nyomán (ki a rel.-nak föltétlen híve,) tudok egyet-mást elmondani. — A relegáltak csak kezdetben zabolátlanok egy kevéssé, a helyes és következetes bánásmód csakhamar úgyszólván valamennyit megszelidíti. Leginkább mezőgazdasági munkákra alkalmazzák őket s ebben a tekintetben megbecsülhetetlen eredmény a relegációnak a munkakedv felélesztése és a rendes életmód megkedveltetése. Makacs és lusta csak 10°/_o-a az összesnek. — Általában véve a relegáltak fele félelemből ugyan, de rendszeren dolgozik, ¹/₄-e jóindulatúakról, egy negyede javíthatatlanokból áll. — Azonban általában jó munkát adnak, s kevés őr kell melléjük.

Ha az adatok helyesek, kétségkívül figyelemre méltók ezek az eredmények. Még sem mondhatjuk azonban a relegációt «valódi áldásnak» a francia gyarmatokra, mint Vámbéry, már csak azért sem, mert mint tentebb mondtuk a relegáltak csak egy negyede dolgozik jó szántából. A többi csak félelemből, vagy kényszerítésre. De az adatok hitelességét meg maga Vámbéry rendíti meg, aki egy helyen szinte gúnynyal szól a statisztika és kormányjelentések megbízhatatlanságáról. Honnan merítette hát ő az adatokat, a melyek alapján a rel. hívei közé szegődött? — Az sem komoly érv a rel. mellett, hogy a statisztika a bűnözésben csökkenést mutat. Hisz' ez egészen természetes dolog, ha a visszaesők állandóan távoztatnak az anyaországtól! (Korniszter meg a gyarmatok visszhangzanak az örökös lopástól.) — Igazságtalan is minden visszaesőt egyformán büntetni relegációval; a motívumok ezer félek, s a beszámíthatóságot ezek irányozzák. — Elismerem azonban a rel. végrehajtásbeli előnyeit, ezek folytán alkalmazhatónak is találnám, — ha nem volna itthon az anyaországban végrehajtható sokkal jobb büntetési rendszerünk.

(Folytatjuk.)

Mikola Gyula.

Szerettek. . .

Szerettek — mint a fűfelé törő fa
A levelének színt adó napot,
Szerettek, mint a menynék tiszta boltját
A rajta fénylő égi csillagok,
Szerettek, mint a rét ölen kanyargó
Patak az első nyíló ibolyát,
Szerettek, mint a csókos esti szellőt
A nyári hévtől tikkadó virág.

Szeretsz-e? — kérdem a mély éjszakától,
De sejtelmes csendje választ nem ad,
Szeretsz-e — kérdem a nagy rengetegtől,
De minden ága mást-mást mondogat,
Szeretsz-e — oh ez egy szóért letépek,
Ha kell: száz erdőn minden levelet,
S töprengve kérdem a lombokat tépve,
Szívükből szeret-é, igazán szeret?

Vass Béla.

* A relegációhoz sokban hasonló intézmény a „degradó” Portugáliában, mely a magánzárka-rendszer kiegészítéséül a visszaesőkre alkalmaztatik meghatározott enyhítéssel. Ennek már létjogosultsága sincs, a mennyiben nem örökös s így azt az egyetlen előnyt is nélkülözi, a mit a helyváltoztatási büntetések nyújtanak, t. i. a társadalmi biztosítását.

Farsangi gyorsfotografiák.

A lankadatlan. Leány. Imádja a csárdást, meghalna egy keringőért, az életét odaadná egy bosztonért és a lelke üdvösségét egy pas de quatre-ért. Souper előtt tönkretesz egy theológiát (ecclesia praecidit), souper után elfogyaszt egy jogakadémiát. A karjaiból — hony soit qui mal y pense — holtra válva kerülnek ki a férfiak, mint Lermontoff Tamára czárnójének karjaiból. Ha egy pillanatig ül, már sírásra áll a piczi szája. A mint a Windischgraeznel az ember a bárónál, úgy előtte a táncosnál kezdődik. A tánczosokat a következő kategóriába osztja: vannak jó tánczosok, igen jó tánczosok és igen igen jó tánczosok. Rosz tánczosok nincsenek. A theologusok nagyon jó fiúk, a jogászok csókolni való gyerekek és a gimnazisták aranyos kis csöppségek. Souper alatt táncdarabokat dúdol, meg a piczi lábaival, késsel és villával üti hozzá a taktust. Mikor a mamaja hajnal felé ráadja a báli belépőjét és energikusan mondja: menjünk haza, ő nagysága, ha nem restelné magát, sírva fakadna. Ekkor megfogadja ő nagysága, hogy soha többet bálba nem megy, ígéretét azonban a következő balig rendszerint elfelejti. A következő bálon: da capo.

2. *A mama kedvence.* Ez fiú. Az arcza egészen lányos és a haját mintha az édes anyja simította volna kétfelé. Hat éves koráig svajeci bonne nevelte, tizenkét éves koráig „nord-deutsch” nevelőnő és az érettségét nemrégiben tette le a piaristák gimnáziumában. A mamája most háloztatja és megesküszik rá, hogy a „babuci” mostanáig az unokahugain kívül más lányokkal nem beszélt. De Babuci egyszer csak eltűnik a táncsteremből. Babuci magára vette a télikabátját és siet egy kávéházi különszoba felé. Mikor belép, egy csomó fiú „Heil dir im Siegenkranz“-zal üdvözölte. egy gyanusan szőke, gyanusan piros és gyanusan fekete szemöldökű hölgy pedig, a ki itt — úgy látszik — a báziaszony szerepét játszotta, az ujjáival csókot hintett feléje és mondta:

— Kriszítgott Babuci; miért késtél olyan soká?

3. *A romlatlan kedély.* Most került haza a nevelőintézetből, a hol órákban szerelmes vallomással bélelt papírgalacsinokat dobáltak fel hozzájuk a szomszéd gimnáziumból a fiúk, óra alatt pedig azt figyelték, hogy a Kovács tanár úrnak milyen selymes bajusza, fekete szeme és piros szája van. A mamája elvből még nem ad Jókait, a kezébe, mert a „Jókáiban igen sok szerelem van.” Ám ő nagysága már régen túl van a Jókain is, a szerelmen is s egy tour után a következő kijelentéssel lepi meg a mamáját.

— Mama láttad a táncosomnak milyen szép szemei voltak?

4. *A pesti jogász.* Pesten volt egy szemeszteren át s most úgy jár-kei a bálteremben, mint az olympusi istenek valaha az emberek között. Roppantúl blazirt és ezért koczkás nadrágban jön a bálba és bokavédőben tánczol. A lányoknak a „kalandjairól” beszél (ezekben a kalandokban más szereplő — hogy úgy mondjam: hősnő — nem is volt), a fiúknak meg a párbajairól (ezek a párbajok valójában bandage nélkül, segédek, orvos sőt — ellenfél nélkül történtek). . . . Legérdekesebb témája: az orfeum, pedig a Baroccaldi czirkuszon kívül más műélvezetben nem is volt része. A társalgási lexikona a következő szókinésből áll:

— Was ist neues in der Stadt?

— Hogy érti ezt?

— Nekem mondja, a tanárnak? . . .

Roppantúl blazirt és azért azt mondja, hogy a tánczban és mulatozásban már semmi öröme nincsen. Ezt hagyja a fiataloknak. Ám rendszerint ő az a ki hajnalban összegyűrt plasztronnal és félretaposott cipő-sarkakkal utolsóinak marad a parketten olyan mulatós kedvvel, hogy szeretne beleugrani a nagybögőbe. De meggondolja, hogy ez kissé költséges mulatság lenne és ezért nem ugrik bele a nagybögőbe. (Bé.)

Válasz a „Theologiai Egyletről“ cz. cikkre.

Az Ifjusági Közlöny 3-ik számának fenti czimű cikkére óhajtok röviden válaszolni, egyfelől, mert mint észre vettem, a t. cikkíró kollega nem csak arra törekszik, hogy alkalmat adjon olvasóinak, hogy megtudják, hogy hogyan gondolkozik ő a szőnyegen forgó kérdéssről, hanem arra is, hogy az övéhez hasonló meggyőződést teremtsen, hogy egyéni nézeteinek őket is megnyerje. Szó sincs róla, azt nem lehet felróni senkinek, hiszen az önzésnek nem nevezhető, épen azért, mivel az én nézetem a cikkíróéval nem csak nem párosul, de homlokegyenest ellenkezik, előadom az alábbiakban én is e kérdéssről nézeteimet s igyekezem, ha lehet olvasóimat is azoknak megnyerni. Másfelől, bár tiszteletben tartom az egyéni meggyőződést bántott az a kiméletlen s a theol. egylet közelmúlt életét nagyon sértő hang és kritika, melylyel t. kollegám az egyletet méltatlanul illette — a mint azt az alábbiakban be fogom bizonyítani, — megjegyezve, hogy ha tényleg úgy volna is, nem tapintatos dolog mindjárt nyilvánosság előtt szellőztetni, annál inkább nem az, ha nem úgy áll a dolog, a mint azt jegyzőkönyvi adatokkal be fogom bizonyítani.

Az egész cikkre általánosságban az a megjegyzésem, hogy az nagyon elfogult, egyoldalú és tulzó.

Első sorban azzal a téves felfogásával szállok szembe, hogy a t. kollega ur a theol. egylet jelenlegi bomladozó állapotát az önképző-körnek tulajdonítja, „merenve“ bánatosan sóhajtva fel: „emberektől volt, összeomlott,“ s evvel szemben a segély-egyletről dicsőhymuszokat zeng, nevezve azt az egylet „lelkének“ meg nem tudom minek; pedig hát épen az az általa dédelgetett kedvencz: a segély-egylet a „ludas“ a theol. egylet jelenlegi állapotának előidézésében! Hát ugyan mondja meg édes kollega ur, hogy ha a segély-egyletet soha önképzőkörrel össze nem kötötték volna is, nem állhatott volna s nem állott volna-e elő a jelenlegi helyzet? Semmi köze ahoz az önképzőkörnek, hogy a nagytitiszteletű theol. szak kimondotta, hogy mivel a hittanhallgatók a kivett segélyekkel visszaélték, azt ezután nem adja meg csak tandijra és tápintézeti díjra! S hogy ebbe az egylet bele nem nyugodott, kész az ex lex állapot!

Hogy erről a dologról, s általában a segélyezésről mi az én véleményem, mielőtt más pontok czáfolásába kezdenék, már itt elmondom. Én csodálom t. kollegám gondolkozását, midőn maga is elismeri, hogy a nt. theol. szak szigorú ítéllete sértő bizalmatlansága fáj az egylet jobbjainak: de hát lelkesít ő tovább, ne fájjon ez nekünk! Fogadjuk el a mi tanáraink határozatát, — hogy miért — mert a nt. theol. szak úgy kívánja?! En, t. kollegám, sokkal önérzetesebb, nemesebb maga-

tartásnak minősítem azt, hogy nem fogadtuk el, mintha tőrünk, hogy ütöttek rajtunk egyet, habár atyai kezek is. Nem akarok én ezen kijelentéssel a nt. theol. szak jóindulatában kételkedni, sem jószágával szemben ifjui hetykeséggel krakélereskedni, mert igen is aláírom én is azt az érvet, hogy a kölcsön és egyenes segélyt némelyek rossz czélra foraitották, tehát így a ferde kinövésektől meg kell tisztítani az egyletet, hanem ezzel szemben legyen szabad azt kerdezni: ismernek-e ők a világon olyan üdvös intézményt, melynek ferde kinövései nem volnának? S ha a theol. egyletben 50 segélyben részesült közül 25 hasznos czélra, mondjuk 15 félig hasznosra, 19 pedig rossz czélra fordította kölcsönét, azért a segély egylet nem felelt meg hivatásának és szép céljának? „Némely mag esik a tövis közé, némelyik a kösziklára vagy az útfélre, legtöbb azonban a jó földbe“; de nem azon igyekszik-e a gazda, hogy mind a jó földbe essék? s ime pattan az útfélre, s a tövisközé is, hiába ez már elkerülhetetlen. Ha az a 10 rossz ember 20—22 éves korában nem tudja előre megfontolni az ő tetteinek horderejét, hadd tanítsa meg a maga nyomorúsága! De 10 nek a vétkeért büntetni az egészet? Hol van az a szép bibliai történet, midőn a Jehova 5 igazért megbocsátana egy egész bűnös városnak?

Ezek után áttérek egy másik helytelen érvelésnek czáfolására. Azt mondja ugyan is a cikkíró, hogy „nem volt helyes gondolat önképzéssel kötni össze a segély egyletet,“ s ezt az állítását egy pár érvel igyekszik bizonyítani. Pl. 1. „Mikor a heti 2 szemináriumi óra ugy is önképzés végett van felvéve.“ Először is az én felfogásom szerint a gyakorlati szemináriumi óra nem az önképzés végett van felvéve, hanem az egy rendes óra, a hol az illető szaktanár tapasztalatot szerez magának minden egyes hallgató szónoki képességéről és csak meghallgatás után exmítálja őt. Ha ezt önképzésnek vesszük, akkor minden órát vehetünk annak.

Másfelől, hogy mennyire nem pótolja azaz önképzőkört, mindenki azonnal beláthatja, ha tudja, hogy ennek a hallgatói csak harmad és negyed évesek s ha ismeri azt a szűk határt, mely szerint a gyak. szemináriumi óra csak a homelitkai és liturgikai tudomány-ág ápolására szorítkozik, míg az önképzőkör a hittanhallgató ifjuság egész egyetemét és a theol. tudományok minden ágát körébe vonja s így nem hogy nem helyes, de szinte nélkülözhetetlen intézmény.

További érvelésében azzal a súlyos váddal illeti az egyletet, „hogy a theol. önképzőkör nem egészen úgy végezte hivatását, mint a hogy az eszme nagyságához illett volna.“ Miért? „Azért — mondja ő — mert 2 év alatt ha 8 munkát mond olyat, a mely megütötte a mértéket, ugy nem mond keveset s a legtöbbben csak robotnak tekintették a szereplést s örültek, ha tul voltak rajta.“ Ez az állítás elhamarkodott és téves, de egyuttal tapintatlan. Ime jegyzőkönyvi adatokkal szolgálók: az 1901—902. évben 3 munka megdicsértetett, 1 tudomásul vétetett, 3 önkéntes szereplés volt, 2 bírálatlan maradt. 1902—903-ban 1 megdicsértetett, 3 méltányoltatott, 1 tudomásul vétetett, 3 bírálatlan maradtakról is meg van a véleményem s szerintem azok is megütötték a mértéket. Ezekhez jönnek az imádkozások, szónoklatok és szavalatok, a pályatételek és különféle versenyek, melyek mind a két éven megütik a mértéket, Természetes itt az az irányadó, hogy mi legyen az a mérték, a mellyel mértünk; az a baj, hogy ez nagyon felcsigázott; kezdő, tapogatózó emberek vagyunk és már abszolút

becsü munkát várunk mástól. Hiszen ha én abszolút becsü munkát tudok előállítani, mit keresek én az önképzőkörben, akkor megyek „doktor theologiae“-nek! Épen így vagyunk a pályatételekkel is, a melyre zárjelben szintén tétetik egy kis czélzás, t. i. „hogy azoknak egy része a mult évben is meddő maradt.“ Én ennek az okát is — nem mondom, hogy teljesen, — de nagy részben meg tudom találni, t. i. abban, hogy olyan nagy és nehéz tételek tűzetnek ki tárgyalásra, melyek még szakembernek is dolgok adnának, s evvel szemben igen gyengén honoráltatnak. Hogy példával is illusztráljam, tavaly a theol. egyletben ez az egyháztörténeti tétel volt kitűzve: „A prot. hitvitázó irodalom ismertetése 1690—1781-ig dija 30 korona. Ez éven az akadémiai pályatételek közt ez a tétel 3 ad résznyire van redukálva, t. i. „A magyar nyelvű hitvitázó irodalom ismertetése 1691—1781-ig, dija 60 vagy 66 korona. Mondhatják ugyan ezzel szemben, hogy dolgozatok ne csak pénzért, hanem ambízióból, igaz, ennek is meg van a maga ideje és módja, de ha valaki 3—4 hónapon keresztül fárad, dolgozik egy munkán, akkor legyen is az tisztességesen honorálva, mert az igaz munkás méltó a maga jutalmára.

„Ennélfogva, — mondja a kollega ur — de meg azért is, hogy a kötelező tagság sokakra teher volt, sohasem tartottam az egyletet szükségesnek, mint önképzőkört, sőt inkább feleslegesnek.“ Ezt nagyon meggondolatlan véleménynek nyilvánítom. Meggondolatlanok az én szempontomból, mert mint fentebb kimutattam a theologiai egylet megfelelt a maga hivatásának s hogy elérje virágzásának legmagasabb fokát, az egyedül rajtunk áll, tőlünk függ s épen erre kellene lelkesíteni és buzdítani a hittanhallgató ifjúságot.

Micsoda érv az, hogy mer ily szegénységi bizonyítványt kiállítani kollega ur nyilvánosan a hittanhallgatók nagyrészéül, a midőn azt mondja, „hogy az önképzőkör a kötelező tagság miatt sokakra teher volt.“ Nem tudom van-e valaki, akinek a nevében mondotta ezt kollega ur, de annak mély sajnálkozásom kifejezése mellett ajánlom, hogy akkor változtasson pályát. Ha valaki érett fővel egy magasztos pályára lép és az azon a pályán való önképzés neki teher, az menjen tovább, mert majd ő lesz teher a prot. papság körében, vállalra öltvén a palástot a szellemi önállóság bírása nélkül. Én jóhiszeműleg, az egész sárospataki hittanhallgató ifjúság nevében tiltakozom kollega ur ezen állítása ellen.

„De mint önképzést feleslegesnek tartom még azért is, mert egy másik szép multu egylet a Magyar Irodalmi Önképző Társulat tagjainak számát is kevesebbette“ mondja tovább kollega ur. Naivság elfogultsággal párosulva. Nem tudom kollega ur s vele együtt mi többi theologusok is, lelkész akar-e lenni, avagy költő, vagy regényíró, vagy nem tudom micsoda. Azt hiszem, legalább pályaválasztása azt mutatja, hogy első sorban lelkész; tehát első és elengedhetlen kötelességünk ezen a téren mi velünk magunkat és minden kicsiny eszközt felhasználunk arra, hogy az élet harczában hivatásunkhoz és elődeinkhez méltóan megállhassunk. A theologia minden ágában gyakorolnia, tökéletesítenie magát, önmaga és egyháza iránti első kötelessége minden hittanhallgatónak, csak azután jön a vers és regényírás. Nem akarok itt egyiknek vagy másiknak az értékéről vitatkozni; akit az isten költőnek teremtett, ám fejleszse ezt az isten adta szép tehetségét, de ezért még nem szükséges könnyelműen feláldoznunk a theol. önképzőkört.

Foglalkoznom kell még röviden a cikkíró ur egy érdekes eszméjével, t. i. hogy hogyan gondolja ő a Magyar Irodalmi Önképzőkör feltámasztását. Hát úgy, hogy ha sikerülne is feltámasztania ilyen módon, ezzel a móddal egyszersmind el is temetné azt. Kontradikcio ugyan, de így van. Nem ismerem ugyan az egyleti alapszabályait, de úgy gondolom, hogy ez a társulat egy, teljesen a szépirodalom ápolását, művelését czélzó intézmény; ha már most a kollega ur szerint abban „szak-csoportok“ lennének „s a theologus olvasna theologiai, a jogász pedig jogi munkát“ teljesen kivetkötetnének eredeti jellegéből s megfosztanánk eredeti szép czéljától. Különben is, mivel ebben az egyletben minden vallásu egyének részt vehetnek esetleg hálátlan talaj lenne holmi hibás theologiai pontokhoz nyulni s megeshetnék, hogy pl. egy theol. vitatkozás, vagy felolvasás visszatetszést szülne egyes hallgatókban. Azt mondja kollega ur, hogy ön szívesen meghallgatna bármikor egy-egy jogi vitatkozást s talán a jogászok sem irtóznának egy-egy theologiai felolvasástól. Azt kérdezem: ilyen atalakulás nélkül nincsen erre alkalma kollega urnak vagy bárkinek is a jogászok vagy theologusok közül? Biztosítom kollega urat, hogy a jogász egylet, mint a theologiai egylet bármikor szívesen lát akárhány érdeklődőt.

Ennyiben óhajtottam kollega urnak szerintem téves nézeteire reflektálni, most még legyen szabad egy pár szóban befoglaltnom, hogy én ezzel szemben miképen tartanám a theol. egyletet illető kérdést megoldhatóknak, úgy hogy a segélyegyletet szüntessük meg s alakítsunk theologiai önképzőkört!

Segély egylet nélkül, mert jelen körülmények közt másként véleményem szerint úgy sem lehet, s ha ez éven nem halt be senki, pedig készületlenül talált bennünket, — sőt örült, midőn a karácsonyi számolásnál nem volt egy 20 koronás rubrika, annál inkább megélünk nélküle ezután; de alakítsuk meg az önképzőkört azért, mert a XX. században, a haladás korszakában visszafejlődünk, a mezleőről lemondanunk nemcsak könnyelműség és elpuhultság, de olyan szégyenletes bűn, a melyet sárospataki református hittanhallgató ifjúságnak előidéznie, s elviselnie nem szabad!

„A kinek vagyon füle a hallásra, hallja meg ezeket!“

Román Ernő.

Levél a szerkesztőhöz.

Bevallom, hogy majd itthon maradtam a theologus bárról. Ismerősöktől hallottam, hogy a pataki theol. bálon mozogni is alig lehet, annyian gyülekeznek városból és vidékről egyaránt a farsang e kitűnőségére. Már pedig ön mozogni, táncolni szeretek, a hol lehet! . . . ah milyen isteni élvezet is repülni a sima parketten, különösen olyan élvezet a táncosok karján, a milyenek Patakon bőven teremnek! Persze magának hiába festeném a legelragadóbb színekkel is a táncnak édes gyönyörűségét, maga nem tudja elképzelni azt a menyeyei érzést, a mit a táncz hevében éreznek a dobogó leányszívek! De hogy még is megközelítőleg fogalmat alkothasson róla, hát megsúgom magának, hogy én azt édesebbnek tartom a világ minden Kuglerénél, kellemesebbnek a legfinomabb csokoládénál és dobos tortánál, pedig — tudja — ezzel nagyot mondtam! Csak az hasonlítható talán hozzá, a mikor búbajos tavaszi

éjszakán álmodunk a mennyszágról: annak mesolygó, hófehér ruhás angyalairól!

Látja, hogy elragad még a gondolatja is! Pedig nem ezt akartam mondani, hanem azt, hogy én igazán nem találtam olyan túlszúfoltnak a theológus bált, mint a milyennek a hire után elképzeltem. Repülhetett biz' ott kiki szabadon és bátran és — repültünk is... ah Istenem be jó is volt! Még most is elfog a szomorúság, ha rá gondolok, hogy de hamar is vége lett annak a feledhetetlen éjszakának. Csak egy maradt még belőle: az édes emlék, no meg a Jónás hegedű-jének a hangja, a mi folyton itt cseng-bong a fülemben éppen úgy, mint akkor: „Hej fosztóka, kukoricza fosztóka“

Nos igen! — már megint hogy eltértem — én éppen nem találtam nagyon népesnek a theológus bált. Tanczosok, az igaz, voltak bőven és ránk nézve éppen ez volt a fő, de azon még is nagyon csodálkoztam, hogy a híres pataki szépek közül oly kevesen voltak. Pedig én úgy hallottam, hogy ott nagyon sok szép lány van. Nem tudja, miért nem voltak a bálon? (Igazán nem tudok feleletet adni kérdésére. Szerk.) No hanem azt még kell adni, hogy ezek a pataki lányok aranyos, szép lányok! Ugyan mondja csak, mindnyájan olyan szépek, mint a theológus bálon jelen voltak? (Jó lélekkel mondhatok „igen“-t... Szerk.) A „vidékiekről“ persze nem szólhatok, mivel én magam is közéjük tartozom. Azért engedje el nekem e tekintetben a véleménynyilvánítást! (Bók nélkül mondhatom, hogy mindnyájan nagyon szépek voltak. Szerk.)

Nem hiába hallottam sokszor, hogy nincsen párja a pataki bálóknak, de igaz is, mert az bizonyos, hogy ezen a bálon mindnyájan kitűnően mulattunk; nem volt ott petrezselyem egy szála se és ha tizenhárom éjjel meg egy nap tartott volna, akkor se mondtuk volna, hogy: elég!

Irhatnék még sokat, de hallom a mama lépteit közeledni s nem akarom, hogy e pár sorocskáért kikapjak! Zárom tehát soraimat azzal az ígérettel, hogy — ha tőlem függ — ott leszek a márczius 15-ki bálon is. Maga úgy is megígértette már velem még Patakon. Azt hiszen, az akadályok nem lesznek leküzdhetetlenek!

Szives üdvözléssel

Sáríka.

*

Fenti levélhez csupán csak a bálon jelen volt hölgyek névsorát kell csatolnunk kiegészítésül. *Asszonyok*: Balogh Kalmánné, Dobozy Ferenczné, Farkas Lajosné (Vajdácská), Haraszthy Vincéné (Ladmócz), Janiga Vincéné, Lipcsey Lászlóné (Saujhely), Oláh Miklósné, Ölbey Jánosné (Rozvány), Radácsi Györgyné, Sarkady Antalné (Kenézlő), Ternyei Mihályné, Verebélyi Józsefné (Bacska).

Lányok: Balogh Ilonka, Margitka és Vilma, Buza Margitka, Demjén Juliska (Liszka), Dobozy Berta, Farkas Mariska és Ilonka (Vajdácská), Hógya Boriska (Rozvány), Horváth Gizike (Tokaj), Kónya Erzsike (Rozvány), Lipcsey Etelka (Saujhely), Lőrinczy Berta (Király-Helmecz), Ölbey Erzsike (Rozvány), Radácsi Ilonka és Etelka, Sarkady Málíka (Kenézlő), Stankovics Margitka, Szakady Annuska, Ternyei Annuska, Varga Erzsike (K.-Helmecz), Verebélyi Annuska (Bacska.)

q.

EGYLETI ÉLET.

A főgymnasiunai Erdélyi Onképzőkör fáradságot nem ismerő buzgó tanárnőke Dr. Mitrovics Gyula vezetése alatt kitartón folytatja működését. Bár megtörtént, hogy indulatos gyűlesek a nemes vita hangjaiba személyes viszálykodások disszonantiája vegyült, működése a mint a következőkből kitetszik, mégis eredményes. Deczember havában megdicsértetett a „Lombhullás“ cz. költemény. Igazi költői lélek megnyilatkozása, melynek melabús hangulatával, megható érzelmeivel szemben elenyésznek azok a kis hibák, melyek itt-ott az érzelem következetességében és a külalakban találhatók. Szerzője Vass Béla VIII. Birálatának lelkiismeretességét és pontos, beható tanulmányát a kör szintén dicséretben részesítette. Szerzője Trenko György VII. Takács Mihály VIII. szavaltta Várady Antal „Az Úr ítéle“ cz. költeményét. A szavaltó tagadhatatlan előadási tehetségének kifejtésében a gyakorlat hiánya akadályozta, mindamellett a szavaltat sikerült s a kör megdicsérte. Szívesen megdicsértetett a Horkay Lajos víg szavaltata, ki az Ábrányi Emil „Krakéler“ cz. monológját szavaltta kitűnő, jellemzetes mimikával, gesztusokkal és hanghordozással. Január 9 én egy a társulat által rendezendő, koncerttel egybekötött táncmuláság eszméje vetődött fel. Mielőtt azonban a szép terv tetet ölthetett volna, a társulattól nem függő körülmények folytán megghiúsult. Helyeseltük, hogy a gimn. ifjúság, mint ilyen is részt akar venni a pataki társadalmi életben, most sajnáljuk a szép terv rombadöltét. László János VIII., Zempléni Árpád Didó-jának „Ne legyen meg a te akaratom“ cz. részletét szavaltta. Bár helylyel-közzel fesztelenül használt gesztusait mérsékelhette volna, a szavaltat szorgalmas tanulmány eredményének bizonyult s mint ilyen megdicsértetett. Topa József VII. „Magányban“ cz. költeménye érzelmeinek közvevülensége és ügyes technikája folytán dicséretben részesült. Székely Sándor elemzéssel összekötött szavaltata helyett „A hang“-ról tartott tanulságos felolvasást; a társulat a kijelölt bizottságnak bírálás végett kiadta. Gergely Béla VIII. M. Kovács Gyula „Árpád siri álma“ cz. hazafias költeményét szavaltta. A szavaltat, mely a költeményben megnyilatkozó erős nemzeti érzésnek méltó kifejezője volt, mely erős páthoszával, ügyes gesztusával zajos sikert aratott, megdicsértetett. A novellapályázat eredményét a bíráló bizottság következőkben terjesztette elő: A beérkezett 12 pályamunka közül a „Csóka“ cz. novella, melynek előnye a többi fölött határozottan történeti és nemzeti tárgyában, zamatos, könnyed nyelvében, ügyes jellemzésében állott, a pályadíjra érdemesnek ítéltetett. Szerzője Harsányi Zoltán VIII. A „II. Menes Farao és Saira“ cz. novella ügyes festéseivel, mély költői gondolataival a nyertes munkának erős versenytársa volt, de mivel tárgyánál és burkolt, nehezen érthető reflexióinál fogva a pályázat kellékeinek kevésbé felelt meg, szíves dicséretben részesült. Szerzője Vass Béla VIII. Az „Őszi est“ cz. költemény tisztá, megható érzelmeivel, mesteri technikájával, a társulat egyhangú dicséretét érdemelte ki. Szerzője Harsányi Zoltán VIII. Megdicsértetett még Trócsányi Zoltán felülbirálata, mely egy beadott német műfordítás és bírálata felett szellemes és találó szavakkal mutatja ki azok fogyatkozásait. E helyen tartjuk kedves kötelességünknek hálás köszönettel megemlékezni mélt. Buday Sándorné úrhölgy adományáról, ki saját szerzeményü regényei közül 10 kötetet a kör könyvtárának ajándékozott.

HIREK.

— **Baksay Sándor** kun-szent miklósi lelkészt tisztelegte meg bizalmával a dunamelléki ref. egyházközségek presbyteriumainak többsége s a „Gyalog ösvény” és „Szederindák” szerzőjét ültette Szász Károly örökébe. Midőn megválasztása alkalmából a legteljesebb tisztelettel üdvözöljük ez ősi kálvinista kollégium ifjúságának nevében, egyúttal kérjük reá és működésére a Mindenhatónak minden áldását!

— A **theológus bátra** jegyeiket megváltották: Dr. Kun Zoltán 1C, Hodinka Ágoston G, Debreczeni Bertalan 5, Grosz Mór 2 kor. Felújíztettek: Ölbey Jánosné 5, Buza János, Radácsi Gy., Tóth D. 3—4 kor., Pósa Péter 2, Haraszthy Vincze, Binét Menyhért, László Kálmán, Korláth Gyula, Moskovits Mór 1—1 koronát.

— **Kérelem a főiskolai ifjúsághoz.** A postai kézbesítésnél rendkívül sok fennakadást szül s úgy az ifjúságnak, mint a kézbesítő közegeknek sok kellemetlenséget, idővesztést okoz az olyan postai küldeményeknek átvétele, illetőleg kézbesítése, a melyeknek a címében nincs közelebről feltüntetve a címzett lakása. Mert a levélhordónak *rendes járását megszakítva* kell pontosan 10 vagy 11 órakor a főiskola udvarán lenni, hogy a tanóráról jövő diákoknak az érkezett küldemények címeit felolvashassa; a diákoknak pedig küldeményeik átvétele végett akár szél fú, akár esik, akár sár van, akár hó — alkalmas helyiség hiányában — ott kell ácsorogniok a szabad ég alatt s várni a felolvasás végét. És mert senki sem tudhatja biztosan, mikor jó levele, ha idejében akarja megkapni levelét, minden nap meg kell jelennie a felolvasás meghallgatására. Így, a kézbesítésnek e módja nemcsak hogy veszélyes a közegészségre, hanem e mellett a postai közegetől is, az ifjúságtól is temérdek időt rabol el. Felkérjük tehát a főiskolai ifjúságot, hogy mind e bajok, kellemetlenségek kikerülése végett, *másrészt a forgalom gyors lebonyolítása, de főleg saját érdekében* küldeményeit mindenki *saját lakására* címeztesse. Így a kézbesítés *gyorsabb, biztosabb* s kivált az ifjúság szempontjából *kényelmesebb lesz.*

A sárospataki magy. kir. postahivatal.

— **Farsang.** A sárospataki állami tanítóképezde ifjúsága a tanári kar közreműködésével f. évi február 6-án táncmulatsággal egybekötött hangversenyt rendez a város háza termében. Belépti díjak: személyjegy 2 korona, családjegy 5 korona. — Január 30-án sikerült táncmulatságot tartott a *sárospataki ev. ref. ének-egylet.* Mint értesülünk, az erkölcsi siker mellett a jótékony czélra is csinos összeg jut az estély jövedelméből!

— **Válasz a „magyarázó megjegyzések”-re.** Hogy a t. Mikola kollega *loyális* megjegyzéseire válaszolok, annak oka az, hogy sem magát az eljárást, a mely szerint „*visszhangom*”-ra válaszolt, sem pedig a „*magyarázó megjegyzések*”-nek keresztelt *loyális* választ egyáltalában nem minősíthetem — de meg bármely gondolkozni tudó egyén sem minősítheti *loyálisnak.* — Nem pedig a következő okokból: 1. *„a sűrűn előforduló vaskos tévedései”*-met nem mutatja ki. Mikola kollégáról, a kit úgy ismerek, hogy szavának ura szokott lenni, feltételezem, hogy sűrűn előforduló vaskos tévedéseimet egyenként és a maguk összességében ki is mutatja és be is bizonyítja. 2. *„Ifjúsági Közlöny”-ünk feladatát, illető észrevételeimnél alma materünk s annak tanári karán kívül felhozott érveimet figyelmen kívül hagyva, ferde világitásba helyezi* gondolkozásomat — bár nem hiszem, hogy rossz akaratból. 3. *En a szabadelvű prot. szellem kiváltságos fölényét*

hangsúlyozván, érveket hoztam fel, a melyek által tagadtam a Mikola kollega cikkében levő eszméknek a szabadelvű prot. szellemben való gyökerezését, illetve annak aegise alá helyezését. Mikola kollega mindezekről hallgat s a szabadelvűséget és a szabadelvű prot. szellemet összezavarva és azonosítva igyekszik rám sütni a dolgokkal való tisztába nem léteit. Csak ennyit válaszolok a „*magyarázó megjegyzések*”-re minden kimerítő kommentár nélkül. Részemről minden további irka-firkát kizárnak tekintek s legyen kollega nyugodt, az öldöklő angyal szelleme nem fog kísérteni agyamban soha. Porzolt Ernő.

Viszonzóválasz: 1. A „*Viszhang*” nem volt oly nagy jelentőségű, hogy vele pontról-pontra hasábokon át foglalkozzunk. 2. Épen ezért csak komolyan vehető s lényegesebb érveinek a czáfolgatásába bocsátkoztam bele. 3. A szavakon való nyargalás nekem nem kenyerem. Mikola Gyula.

— **Az első félév** bevégeződésével az akadémián immár lezajlottak a kolloquiumok s február második hetében az előadások ismét megkezdődnek. A gimnáziumban is az új beosztású szorgalomszak bevégeződésével, január 30-án olvasták fel egy félévi munka eredményét.

— **Riport a jégről.** A felelős kiküldött a jégre friss hírért lapunk számára. A levegő az friss volt, annyira, hogy rózsapirt varázsolt minden arcra, de hajh! a hatalmas sík jég prózai szűrkesége nem rejtett magában friss szenzációt. Míg így a korcsolyapályán tovasikló párok hullámzó kavargásába merült a tekintetem, agyamban röpké gondolatok kéltek s tüntek tova. A jégről gondolkoztam, a melynek fagyos, kemény a teste, lelke és szülőanyja a hideg . . . A jégnek síkos, sima a külseje és könnyörtelen fagy van a belsőjében, — az embereknek: ifjú hölgyeknek és diákleányoknak téli ruha van a testükön, melegség sziveikben. S a fagytól dermedt jég hevíti a sziveket, mígnem megolvastja s ez a kezdete sok szép idyllnek. De ha felolvad a jég: múlik az ábránd . . . tünik az álom . . . szerteoszlik sok rózsaszínű idyll. Hogy e jég-elménczkedéseket megeresztettem — bocsánat, de míg a korcsolyaversenyre vártam, szörnyűséges unalmamban ilyenre vetemedtem. No de végre is megtörtént a korcsolyaverseny s a felelős meglegedésére az eredményt is meghozta. A hölgyek sikversenyében nyertesek lettek: Szívós Gizi és Zsoldos Ilma, a körözőversenyen Szívós Gizi és Radácsi Ilonka úrhölgyek. A férfiak közül gyorskorcsolyázásban Bogyai Elemér, körözőversenyben Farkas Dezső, műkorcsolyázásban Kóta Lajos lett az első. =

— **Felkérteünk** annak hírül adására, hogy özv. Baross Lászlóné úrnő, a ki zongora-órákat, francia és német leczkéket ad, városunkban megtelepedett. Bővebb értesítést lakásán, (Patika-köz 76. sz. alatt) nyerhetni.

Szerkesztői üzenetek.

Fodor Lajos úrnak Késmárk. Megkaptuk, köszönjük.

Zolt. A polemizálás szükségtelen volt, mert nem volt rája ok. Mikor a jó szándék annyira nyilvánvaló, mint épen ez esetben nálunk volt, akkor felesleges ütköző pontokat teremteni vagy keresni. Tovább menni izléstelenség volna s mert mi minden izléstelenségtől jrtózzunk, nem is vagyunk hajlandók tovább menni.

Tartalom.

Binét Menyhért: Vallomások. — Moskovits Mór: Levél. — Medgyasszay Gusztáv: Múló szerelem. — Harsányi Zoltán: Csóka. — Szolga József: Keresem az Istent. — Mikola Gyula: A deportáció. — Vass Béla: Szeretlek. — (Bé): Farsangi gyorsfotográfiák. — Román Ernő: Válasz. — Levél a szerkesztőhöz. — Egyleti élet. — Hirek. — Szerkesztői üzenetek.

SÁROSPATAKI IFJÚSÁGI KÖZLÖNY.

KIADJA: A „SÁROSPATAKI IFJÚSÁGI-EGYLET.” — MEGJELEN HAVONKÉNT EGYSZER.

Szerkesztőség: Sárospatak, Főiskola, szeniori hivatal.	Főszerkesztő: P O S A P É T E R	Felelős szerkesztő: K O V Á C S L A J O S.	Előfizetési ár: Egész évre 4 korona. Félévre 2 korona.
Kiadóhivatal: Sárospatak, »Főiskolai könyvnyomda.«	Főmunkatársak: B I N É T M E N Y H É R T, M I K O L A G Y U L A.		Az előfizetési összegek a »Sárospataki Ifjúsági Közlöny« szerkesztőségének küldendők.

Az új félev elején.

„Közlönyünk“ ez évi folyamának második felét akarjuk útnak indítani, s ez alkalommal szükségét érezzük annak, hogy egy-némely dologról elmondjuk a mi véleményünket.

Nehéz feladat ez, mert ki tudja, vajjon a mi szeretetünk, mely a lap iránt kell, hogy nagy legyen és nagy is — nem hoz-e elő olyan dolgokat, a melyekkel némelyek véleménye szerint talán foglalkozni sem érdemes? És ha mégis foglalkozunk velük, nem vetnek-e pártoskodást szemünkre a mi ellenségeink, ha igaz mértékkel is alkalmazzuk itt-ott a kritikát?

Olyan időt élünk, a mikor „Közlönyünk“ ellen úgyszólván minden összeesküdött, a mikor mindenkinek a hibái miatt mi vagyunk a bűnbakok s mindenfelől csak minket ér a vád.

Ilyen helyzetben, ilyen körülmények között, senki sem kifogásolhatja, ha a bennünket ért sok méltatlan vád után, egyszer már mi is szabadságot veszünk arra nézve, hogy elmondhassuk: mint vélekedünk mi az ifjúságnak lapunkkal szemben tanusított magatartásáról.

Nem azért, hogy ezzel magunkat mentegesük, vagy hogy kicsinységünket, gyöngeségeinket takargatva, jobb tulajdonságainkkal büszkélkedjünk... Oh nem! — csak azért, hogy tisztán, elfogulatlanul lássanak és ítéljenek ami igaz barátaink s ellenségeink.

Nem jöttünk hangzatos, nagy eszmékkal; nem ígértünk semmit; — mintha sejtette volna a lelkünk, hogy ez az év is egyike lesz a „Közlöny“ — válságos éveinek, sőt inkább kértünk, kértük a mi kollegáinkat, hogy csatlakozzanak hozzánk, s közös erővel építsük tovább ezt a kis, szerény hajlékot, a mely örökségként maradt ránk egyszerűen, de tiszta belsővel.

„Utinam veris hanc amicis impleam.“ Igy szólt Sokrates, midőn kicsi házáért nevetve gúnyolták. „Utinam veris hanc amicis impleam“ mondhatjuk mi is Sokratesessal.

Nem akarunk sóhajtozni, mert hiszen munkakedvelő barátaink is vannak, a kik örömmel jönnek szerény kis hajlékunkba, de sok hely

van még itt üresen s az fáj, hogy a mi nyílt, szíves kérésünket nem mindnyájan hallgatták meg.

Miért? ... Lehet, hogy egyrészt a pangás, vagy a munkakedvet lenyűgöző rém: a közöny miatt, a melyekről már oly sokszor szóltunk; másrészt talán azért, mert sokak előtt neveléses ebben a szerény, kis hajlékban munkálkodni, s ha valaki mégis megkísérti, gúnymosoly érte a jutalom. De lehet, hogy sokan a kritika jogosultságát nem akarják elismerni, s így távol maradnak tőlünk, munkáikkal nem keresnek fel bennünket.

Ilyen viszonyok között a szerkesztőség, a melynek nem az volna a célja és teendője, hogy a saját munkáival töltse meg a lapot, kénytelen sokszor gyorsan s talán ihletés nélkül is termelni.

Mert mi egy kicsit tanulók is vagyunk, — ez is meglehetősen elfoglaltság; sok idővel pedig a megjelenés előtt az *aktualitás érdekében* nem dolgozhatunk.

Az új félev kezdetén újból az ifjúsághoz szólunk, — főleg azokhoz, a kik tudnak is, szeretnek is dolgozni. Kérjük: ne fordítsanak hátat Közlönyünk-nek. Önképzőkörünk nincs; a vád az ifjúság ellen, hogy lusta és kerüli a komoly munkálkodást, már igaz barátai részéről is minden oldalról hangzik. Mutassa meg hát az ifjúság, hogy tud is, akar is dolgozni, hogy a lelkéből még nem halt ki a munkakedv, szomjúhozza még a tudományt.

Ime „Ifjúsági Közlönyünk“ rendelkezésre áll, s azok is, a kik máskor az önképzőköröket keresték fel dolgozataikkal, most itt érvényesíthetik munkálkodásukat. Keressenek fel bennünket minél többen. A közös munkálkodás csak erősíti lapunkat; ha több az érkezett cikk, nagyobb a választék s ez emeli lapunk színvonalát. Velközzék le túlságos szerénységüket azok, a kik munkálkodni tudnak s ne kívánják, hogy külön járjunk, kutassunk utánuk. Munkálkodjunk mindannyian, hogy a panasznak s a ránk nézve cseppet sem hizelgő véleményeknek élő czáfolata legyen az „Ifjúsági Közlöny“ felvirágzása.

A szerkesztő.

Az önképzés egységesítése.

Való igaz: a „Magyar Irodalmi Önképző Társulat“ nem alakult meg ez idén. Ezen panaszkodik most minden igaz barátja az irodalmi önképzésnek, — ez búsítja az önművelésben örömet leelő ifjú nemzedéket, — ez indította lapunk legközelebbi számában felszólalásra az ifjúság több lelkes barátját. És hiába! mikor erről gondolkozunk, akarva-nem akarva itt is okot keresünk, mint minden jelenségben. Ez unalomig agyoncsépeelt tárgynál hadd kutassak én is az okok után, — indulatosság nélkül, tárgyilagosan hadd foglalkozzam én is a „miért“-tel, s hadd mondjam el aztán, miben látom a bajok gyógyszerét. Higgadt latolgatást, komoly megfontolást igénylő dolgokról fogok szólni, kicsinyeskedő, személyes tekintetek némúljanak el az ifjúság minden tagjánál s gondolkozzék kiki az itt előterjesztendő kérdésekről belátással, pártatlanul, jóindulattal.

Az Irodalmi Társulat lassú sorvadozásának főoka szerintem a Theologiai- és a Jogászegylet. Ez a kettő kisajátította az Irod. Társ. működése köréből az egyik működési ágat: a tudományost. És teljesen kiszakította. Mert Patakon, a hol theologia és jogakadémia van, mi sem természetesebb, mint hogy az ifjúság tudományos irodalmi munkálkodása úgyszólván kizárólag e kettő körébe vág. Behozta a Theol. Egly. a kényszerszerepléseket, s a kötelező óralátogatást, ezzel aztán még nagyobb eret vágott az Irod. Társ.-on. Mert mi volt ennek az eredménye? A theologus ifjúság az a része is, mely szívesen foglalkozik az irodalom, közelebről a szépirodalom művelésével, most egy szakirodalmi önképzőkörnek lévén kényszerített tagja, egyéb súlyos elfoglaltságai miatt is nem tehette, hogy ugyanakkor az önképzés igazi fórumán megjelenhessen s tagja legyen a M. I. Ö. T.-nak. S rá nézve szinte lehetlenné vált a tudományos theologiain kívül más irodalmi ág művelése. — Így a Th. Egly. oly kedvezményezett konkurensévé vált az Irod. Társ.-nak, a melylyel szemben ez meg nem állhat, el kell senyvednie, a minthogy úgy is történt.

Az ifjúság azonban nem csak így közvetve, külső körülmények behatása folytán, hanem közvetlenül saját hibája által is hozzájárult az Irod. Társ. mai pangásához, mert néhány év óta örökös vizálykodások tanyájává, személyes harcok viharfészekévé avatta az Irod. Társulatot. E küzdelmek mozgató rúgóiról itt nem beszélek, ne ujítsuk fel az emlékeket, a melyek kialudni kezdenek, mióta a hely, a hol a küzdelmek magukat kitombolták, nincs meg. Az Irod. Társ., sajnos, a legutóbbi években az egymásnak törő indulatok csatahelyévé vált s e közben eredeti célját szem elől tévesztve az igazi önképzést szolgálta legkevésbé. Végre az ifjúság — mely azt gondolta, templomba megy, mikor az Irod. Társ. küszöbét átlépi, s akkor látta, hogy örökös, czéltalan czivakodások tűzkohójába lépett — talán a családások miatt elkedvetlenedve, vagy önmagának kimélése végett visszahúzódott tőle.

Ezekben látom az Irod. Társ. jelenlegi szünetelésének okát. Ezek közül az utóbbit el fogja tüntetni az idő, a nyugalomnak, a feledésnek ez az esztendeje, a melyen az elmúlt harcok, s e harcoknak kárhuzatos indító okai kitörlődnek az emlékezetből s a következő évben felrisszúlva, új erők valódi medrébe terelhetik az önképzést, számúzve teljesen az eddig kísértő átkot. — De nem elég a társulatnak megtisztulnia, meg is kell izmosodnia! . . .

A Theol. Eglyet eddigi szervezetében való fennállása sok becses erő elvonásával támadás volt az Irod. Társ. léte ellen, mely mint láttuk, meg is termette a maga fanyar gyümölcsseit. Most a Th. E. új alapon szervezkedik. Mielőtt az új alapszabály-tervezetekkel elkészülnének, hadd szóljunk mi is a dologhoz, hátha szerény szavunk meghallgatásra és figyelemre talál az illetékes köröknél.

A hittanhallgató ifjúság febr. 20-án hozott határozatában az 1903—1904. iskolai év első felében szünetelő Theol. Eglyet megalakítani kívánja és pedig részben a Jogászegylet mintájára oly módon, hogy a segélyegylet teljes mellőzésével önképzőkörre alakítja, melynek tagja kötelezőleg minden theologus ifjú; a szereplési kényszer azonban mellőztetik, csak műrási s egyéb pályadíjak tüzetnek ki s az esetleg még ezen kívül önkénytesen szereplő tagok részesíthetők érdemükhöz képest jutalomban, meghatározott maximumig. — Hát ez kétségkívül igen kedvező alakulat az Irod. Társ. szempontjából. Most már felszabadulva a Theol. Egly. kényszerítő köteleke alól, bármely theologus ifjú *tehetsége és hajlama szerint* művelheti önmagát s egyéb irodalmi termékein kívül theologiai tudományos munkálkodását is érvényesítheti az Irod. Társ.-ban. És valóban ez kívánatos is volna, hogy az Irod. Társ. működése — mint volt régen — az irodalom minden ágára kiterjedjen s nyerjen a társulat új erőket, új tehetségekkel.

Amde a Jogászegyletnek meglévő, illetőleg a Theol. Eglyetnek tervbe vett, ezzel megegyező szervezete mellett — a mint a Jogászegylet tagjai ezt évek hosszú sora óta bebizonyították — sem a jog-, sem a hittanhallgató ifjúság nem fogja szakmunkálkodásával az Irod. Társ.-ot felkeresni, hanem mindegyik a maga szakegyletét. Pedig ezek — főleg az önképzés szempontjából — oly kirívó hátrányokat mutatnak fel az Irod. Társulattal szemben, a melyek ép' a tudományos irodalmi önképzés barátait kötelezik arra, hogy a részben fennálló, részben tervbe vett, s üdvösnek végkép nem mondható állapoton javítsanak. Igaz, hogy a két szakegylet a szereplőt siker esetén jutalommal kecsegteti, s ez talán nagyobb arányú működésre is serkentheti a tagokat, de az Irod. Társ. ritkábban nyújtott anyagi jutalmai mellett *mindig* nyújt okulást és tanulságokat magukat irodalmilag művelni akaró tagjainak s épen ezzel szolgálja a tökéletesbbülést, a *valódi önképzést*. A társulati önképzés egyetlen előnye az egyénivel szemben — mely az Irod. Társulatban oly termékenyítő hatással van a fogékony lelkekre — az, hogy a szerző közvetlenül győződik meg a bíráló vélemények kialakulásából, hibáiról, gyöngéiről; másrészt izlése, műértése csiszolódik a bírálás által. A Theol. és Jogászegyletben való önképzés emez egyetlen előnyt is nélkülözi, mert a bírálásnak az a módja, hogy a szőnyegen forgó munkákat esetről-esetre bírálóbizottságnak adjuk ki, bizonyára a közre, *az egylet többi tagjaira* nézve távolról sincs megtermékenyítő hatással. A mint a nyílt ülésben való bírálás mellőzése miatt nincs megtermékenyítő hatással annak a pár embernek a működése sem, a ki tudományos műveket tanulmányoz és ír.

S most ismét a szakirodalmi önképzés lelkes barátaira hivatkozom, nem látják-e be, hogy ez a szervezet a tudományos önképzés elsenyvedéséhez vezet? Nem látják-e be, hogy mindenféle társulati önképzés erőteljes, üdvös és úgy magunkra, mint másokra nézve eredményes csak a M. I. Ö. T. rendszere szerint lehet?

„Megdöbbenve olvasom a lapból, hogy az Irodalmi Társulat nem működik, mert meg sem alakult. Ez roppant hiba egy olyan főiskolánál, mint Patak. Hiszen az irodalmi társulatokban igazabb, melegebb a pallérozódás, mint az iskolai leczkéknél. Vagy olyan közönyössé lett a fiatalság a nemzeti művelődés legerősebb éltető ere: az irodalom iránt? Mink írók — legalább azok, a kik nem üzleti érdekből dolgozunk — vértanúi életre szánjuk magunkat kulturánk szolgálatában s akkor arra ébredünk, hogy még a fiatalság sem törődik már annyira ezekkel a dolgokkal, mint törődöttünk volt mink. Hiszen ha egyebet nem tanul meg a fiatal ember az irodalmi önképző társulatokban, mint az írókat helyesen olvasni, már az is nagy eredmény és művelt emberről ez elengedhetetlen. Pedig a mai kornak az a hibája s a valamire való irodalom pangásának az oka, hogy az emberek nem tudnak olvasni.“

Ezeket írja Szabó Endre, az „Üstökös“ szerkesztője lapunk felelős szerkesztőjéhez intézett levelében. A kiváló költő, a ki Patak iránt való edes ragaszkodásának már több ízben adta tanúbizonyságát, most nekünk, pataki diákoknak nyújt példát arra, hogyan kell lelkesednünk a mi irodalmi társulatunkért. — Az Irod. Társ. ifjúságunknak legrégebb, legelőkelőbb egylete, melylyel szemben minden akadémiái hallgatónak kötelességei vannak. Kötelességgé teszi e társulat felkarolását a 72 éves múlt, kötelességgé teszik a Szeмерék, Tompák, Tóth Edék körülöttünk lebegő szellemei. Ezt az egyletet a sorvadástól, pusztulástól minden áron meg kell mentenünk, — mi több: minden módot meg kell ragadnunk felvirágoztatására, megizmosítására. Az önképzés szétforgácsolódásának is véget kell vetnünk: első sorban az önképzés, de főleg az Irod. Társ. régi fényének helyreállítása végett.

Az önképzés amaz ágai, melyek az Irod. Társulattól kiszakítottak, nem teltek edes otthonukra az illető egyletekben, — vissza kell tehát őket helyezni abba az egyletbe, a melyből kiszakítottak: A Magyar Irodalmi Önképző Társulatba. — Nincs ebben a törekvésben erőszakoltság, ellenkezőleg! Az igazság, az Irod. Társ.-nak az alapszabályokban megírt igaza követeli ezt. Most az irodalom minden ágára kiterjeszkedő önképzés fogalma nemcsak a társulat általános hangzó címében foglaltatik benn, hanem az alapszabályok világosan is megállapítják az I. T.-nak 3, u. m. szép-irodalmi, bölcsészeti és nyelvészeti szakosztályát. — Az önképzésnek magasabb szellemi szükség által parancsolt centralizációja fogja megszüntetni azt a képtelen helyzetet, melyet a mai széttagoltság teremt. Ez fogja megadni ifjúságunknak azt a módot, hogy egy egyletben, minél kevesebb időpazarlással — ha tehetése van — magát akár az irodalom minden ágában képezhesse, ne kelljen minden egyes műfajjal más-más fórum elé szaladgálnia.

Esedezem, ne lásson senki e tervekben merényletet a Theologus, vagy a Jogászegylet ellen. Itt kizárólag az önképzés szent ügye, s a M. I. Ö. T. életre keltése érdekében szólunk. Az igazi önképzést sem a Th. E., sem a J. E nem valósítja meg, vigyük tehát ezt illetékesebb fórum elé, de maradjon meg a maga autonóm önállása mind a Jogászegyletnek, mind a Theologiai Egyletnek, hogy legyen egy szerv, melyben a jogász és a theologus ifjúság akarata — a mikor a szükség úgy hozza magával — egységesen, hivatalosan nyilatkozhat meg. Ilyen esetekben — a miként az az Ifj. Egyletben van — gyűljön össze az illető fakultás polgársága határozathozatalra. (Természetesen a segélyezés szintén az illető testület hatáskörében marad-

hatna.) Az Irod. Társ.-ban pedig a jelenleg névleg meglévő 3 szakosztály helyett — hogy bővebb tér nyíljon a theologiai és jogi irodalmi önművelésnek — létesítsenek a szépirodalmi, theologiai és jogi szakosztályokat.

A M. I. Ö. T. alapszabályainak ide vágó (23-ik) §-a így hangzanék:

„Szakosztályok. A társulat működése általánosságban kiterjed az irodalom minden ágára, az egyes tagok hajlama és képessége szerint; de sikeresebb működhetés s a titkári hivatal tájékozása céljából 3 osztályra oszlik. E három szakosztály: szépirodalmi, theologiai és jogi. Közülök a tagok szabadon választhatják azon szakosztályt, a melynek a művelésére hajlamot és képességet éreznek magokban; azonban egyidejűleg két vagy három szakosztálynak is lehetnek tagjai. A titkárhoz benyújtott művek mindig azon szakosztálybeli tagoknak adatnak ki bírálat végett, a melyhez azok tartoznak. A szakosztályok tagjai mint az egységes M. I. Ö. T. tagjai szerepelnek, s az ülések sem külön-külön szakosztályonként tartatnak, hanem együttesen.“

E változások következtében a Theologiai és a Jogászegylet mit sem veszítené, ellenben megizmosodnék, régi fényét visszanyerné a M. I. Ö. T. s legtöbbet nyerne az önképzés ügye. A tudományos önképzés erőteljesebben indulna meg s hiszem, hogy az üdvös eredményeket meghozná mindjárt az 1-ső esztendő.

De megbecsülhetetlen s valóban magasztos eredményeket fog elérni ez az egységes önképzés az ifjúságra való hatásában. Mert ugyanazt a célt fogja szolgáltni, a mit a sárospataki főiskola tűzött maga elé, hogy együvértartozásunk tudatát fejleszze bennünk, hogy kiküszöböljön minden elkülönző törekvést, akár a két fakultás polgárai között, akár holmi más jelszavak szerint támadnak fel azok. Hogy neveltjeit szerető edes testvérekké tegye, a kik az egymás iránti osztatlan szeretetet, mint e falak közt, úgy kint az életben is megőrizték. — A mit a főiskola önzetlenül tesz az ifjúság, közvetve a haza és az egyház jóvoltáért, hogyne lenne legszentebb érdeke éppen magának az ifjúságnak? Ezt az érdeket szolgáljuk az önképzés egységesítésével, de szolgálunk egyéb, nem kevésbé üdvös szempontokat is.

Bizonyára mindenki tudja és elismeri, hogy a theologusnak, midőn mint pap kimegy a hívek közé hirdetni az Isten igéjét, nem elegendő a hittudományok minden ágában jártassággal bírni, mert hivatását valóban csak úgy fogja teljesíthetni, ha — mint híveinek igazi pásztora és lelki gondozója, azokat vigasztaló vagy segítő tanácsos is el tudja látni az élet ügyeiben-bajaiban. S a lekipásztor e szerepe — főleg azokban a kicsiny községekben bír fontossággal, a hol ő az egyedüli tanult ember, a kihez a hívek bizalommal fordulnak jogi tanácsért. — Másrészt éreznie kell minden protestáns ifjúnak, hogy mit várjon e főiskola ama növendékeitől, kik mint jogász emberek a közéletben valószínűség szerint élénkebb szerepet fognak játszani, mint a theologusok. Szükséges, hogy ezek szívükben az egyház iránti igaz szeretetet, önfeláldozó lelkesedést vigyék ki az életbe, hogy erősségei legyenek annak a szellemnek, a melyet e főiskola sugároz ki, erősségei legyenek a protestantizmusnak, hív barátai az egyháznak.

A theologus a maga hivatását, a joghallgató imént vázolt szerepét majdan bizonyára helyesebben betöltheti annál a tanulságos okulásnál fogva, a melyet

az Irod. Társ. tervelt szervezete lehetővé tesz. Mert a joghallgatónak a gyakorlati jogtudományok köréből vett s a hittanhallgatónak a vallás titkait fürkésző fejtegetései különösen megtermékenyítőleg fognak hatni. S lesz a theologusból a népnek hivatása magaslatán álló lelkiatyja, a joghallgatóból egészséges, szabadelvű gondolkozású, egyházas érzületű tagja a magyar közéletnek.

Laborcz.

A nevelő úr.

Irta: Binét Menyhért.

A nevelő úr hosszú, nyurga és szeplős fiú volt és mihozzánk — a pletykás és elzsibbadt kisvárosba — Pestről került. Az aranyos, a ragyogó Pestről, a nagy elromlások és kis tragédiák összefolyó számenküliségéből. Kissé kopottan, köhögösen és koldús-módra került hozzánk a nevelő úr, úgy, hogy mindenki azt mondta róla: züllött alak. Erre mifelénk mindenki züllött alak, a ki nem a tyúkokkal fekszik le, pikkoló feketéket iszik és köhög. Pestről különben se a legjobb véleménynyel vannak minálunk: olyanba veszik, mint egy csudaszép és kegyetlen demimondeot, a kinek kárhozat a csókja és méreg a lehellete . . .

A nevelő úr mindig ott ült egy kávéházi sarokasztalnál. Ne tessék mindjárt rosszra gondolni: a nevelő úr nem lumpolt éjszakáról-éjszakára, hanem nem tudott aludni a tivornyától. Mert a nevelő úr egy kávésnak a fiát tanította és ennek fejében kapott egy kuczkót, a hova a fejét lehajthatta, silány kosztot meg feles mértékben szekaturát. Különös kegyképen megengedte Blau úr, a kávé, hogy a nevelő a kávéházban is lehessen, a meddig a kedve tartja. Mondom, a nevelő úr mindig egy kávéházi sarokasztalnál ült és az éjszakákat nézte, vagy a kávéház réteges, opálos, vastag levegőjébe bámúlt. A kisvárosi éjszakákat — úgy látszik — nagyon szerette, egészen beléjük mélyedt, jóformán tanulmányozta őket. Ezek az éjszakák többnyire nagyon szomorúságosak voltak, bánatos fényű petróleumlámpák gyéren világítottak beléjük. De néha elfehéredtek az éjszakák, olyanra, mint a tej, a hó hullt, az éjszakák pompáztak, csillogtak, mint az újveretű ezüst. Aztán erőre kapó téli szelek duruzsoltak, nekiiramodtak, mint a vad csikó, havat cibáltak a háztetőkről, aztán leültek, megnyugdottak. Néha egyhangú eső verte vóig az éjszakát, a havat megolvasztotta s a pocsogós aszfalton végigverődött puhán: poty . . . poty . . .

A nevelőt lassan-lassan — ha eleinte szemet szúrt is és a jelenléte izgatta különösen a mámoros fiatal urakat — mindenki megszokta. Megszokták úgy, a hogy a billardasztalt megszokták, a kasszát a színes likőrökkel s a fakó vaskályhát a sarokban. Mert senkivel se törődött s mert mindenki jogot formált hozzájáróulni a sáros eszímáját, megszokta az egész kisváros, Blau úr is, a kávé, a pinczerek is, Pimi is, a kis kékszallagos czicza és ő nagysága, a kávésné is, a ki — mert nem tudott írni — a nevelő úrral ibolyaszínű és pacsuli illatú szerelmes leveleket iratott egy huszárhadnagynak.

A nevelő úr Blau úrra gondolt s eleinte vonakodott ettől a foglalkozástól, de később — úgy vette észre — öröme telik benne. Mással szinte nem is törődött már és egyre csak várta: a lány húsú, érzéki szájú és szinte fehéresen szőke hajú asszony mikor diktálja már neki ezeket a leveleket. Ilyenkor írásközben néha behunyta a szemét: azt hitte, hogy a gügyögető, epekedő szavak neki szólnak és beitta magába az asszony hangját. Ilyenkor úgy érezte, hogy az asszony hangjának színe is van, melegsége is, illata, epekedő, csilingelő zenéje és bársonyos puhasága. A színe vörös, erős, égető vörös, a forrósága szinte tűrhetetlen és az illata olyan, mint mikor nyíló jázminokra borúl a puha nyári este. A horpadt melle ilyenkor erőszakosan emelkedett, a homlokán

Dávid büne.

II. Sám. XI—XIII.

Fáradtan hull a nyugvó nap nyíla
a Jordán hömpölygő hullámira
s a szent folyam kék hajjait az esti
fény lángoló biborszínűre festi.
Egy partmelletti mélabús olajfa
ezüstös lombját a folyóra hajtja
s hol a vizet e lomb árnyalja bé,
ott fürdik a bűbajos Betsabé . . .

Dávid, a fiatal deli király
a palota-tetőn merengve jár,
körülte szolgák serge udvarol,
beszédök méz, tekintetök mosoly . . .
„Apródaim! tekintsetek oda!
a Jordán hajjain minő csoda!
úszó éj-haj, vakító idomok, —
ah! birnom kell e nő, mert meghalok!”

És mint vadászatkor királyi vad
nyomán a vérszomjas kapócsapat,
melyet vadúl sarkal a drága koc:
fut a nőért sok léha udvaronc . . .
Fehér leplével szép testét befedve
fut Betsabé az olajfás ligetbe,
de az üző csapat reá talál:
„bűbajos nő! üdvözöl a király,
a ki eped hó karjaid után,
megigézted bájaidal, léány!

Szól Betsabé: miért e csábítás?
Lány nem vagyok, a férjem Úriás,
ki mostan a Dávid király hadában
az ammoditák elleni csatán van.
Egyetlen báránycája én vagyok —
Eresszetek el engem, hadnagyok!”
„Bohó beszéd — felel a szolgahad —
nem ismered, csodaszép nő, magad.
Igézetes királyi rózsa vagy te,
elhagyottan az utszélien maradsz-e?”

Hol nem látnak s esesztő bájaid
szép bokra észrevétlen elvirít?
királyi kert való egy ily virágnak,
a hol százan irigyelnek, csodálnak? . . .
S mint a ki a vakító napba nézett,
szédül a szép nő, hallván e beszédet . . .

Jordán vize haragosan morajlik, —
sötét hegyek mögé a nap lehajlik,
beáll az éj. Jeruzsálem felett
komor felhők fedik el az eget,
csaltog a villámok lángostora,
szól a hívő: „búsúl a Jehova” . . .

(Folyt. köv.)

Zilahi Tihamér.

pedig piros foltok gyúltak ki. Egyszer meg is csókolt az asszony finom, nedves kezét, de az asszony jóformán nem is hederített rá, letörölte a csókja nyomát s bár ez az alázatos és hunyászkodó hódolat tetszett neki, nem törődött vele. Epen hogy idegesen, de azért jóakaróan mondta a nevelőnek:

— Ostoba. Irjon tovább!

Ez óta, ez után a kézcsoók után, a nevelő nagyon különösen kezdte magát viselni. A szerelmes leveleket elsiette, a ruháját — nagyon kopott volt és foltos is — ő maga kivasalta és Blau ural, a kávéssal sokszor minden ok nélkül gorombáskodott. Mikor pedig a kávéházban meglátott egyszer egy huszárhadnagyot, a huszárhadnagyot, (a kisvárosban nem voltak katonák), a ki barna, szóp szál legény volt, csupa erő, élet és ölnívágás: a nevelőt elfogta valami kegyetlen, féktelen, nietzschei indulat, a mi a gyengéket, a tehetetleneket, a betegeket, az ügyefogyottakat lepi meg az erősek, az egészséges idegűek láttára. A nevelő ekkor berohant a maga kis kuczkójába, az ágyára vetette magát, a párnájába haragpott és sírt hangtalanul. Egy ócska vivókardot forgatott a feje fölött, egy széket próbált azután nyujtott karral fölemelni, de nem bírta, hát leszakította magáról a kabátját és a hogy látta a maga senyvedő, sorvadó, erő nélküli karját: a tehetetlen dühében beléjeharapott. De azért csak írta tovább máskor is az ibolyaszínű, paesuli illatú szerelmes leveleket — akkor is, mikor annyira köhögött, hogy ágnak esett. Nem bánta — sőt mikor egyszer az asszony a feje alját megigazitotta és a forró fejét megsimogatta: még szinte örült a betegségének, mint a gyerekek, a kik mikor betegek, ezukrot kapnak és fényes krajczárokat. Egy kicsit szomorúan gondolta, gyerekesen és sírva:

— Világszép asszony, deli huszár: a ti szerelmeitek az én pusztulásomból nő nagyra és én ápolom azt az én sorvadó kezemmel, szerelmes lelkeimmel.

De a szomorú gondolatokat elfelejtette, ha az asszony hangját hallotta, a hajának az illatát beszívhatta, a mely — úgy érezte — a beteg tüdejét selymesen czírogatja, jobban gyógyítgatja, mint a Délnek enyhessége, meleg párája.

Romantikus regékre gondolt a nevelő, Bayadra, Rolandra meg Cidre, tópte, marcangolta a két karját és ütötte, döngötte a behorpadt mellét:

— Kutya karom, mért nem tudnád úgy ölelni, kutya tüdőm, mért nem lélegzel úgy, mint a másiké.

Mikor felgyógyult a nevelő, kerülni kezdte az otthonát. Hirtelenül, mint valami villámcsapásnál, szinte fizikai undort is érzett az asszony iránt és olyannak látta, mint egy vérivó vámpírt. Csak este felé szokott haza kerülni fáradtan, a nevelőséget kezdte elhanyagolni, de az éjszakákat rendszerint végig ülte a kávéházban.

Egy este bejött a huszár-hadnagy is más tisztekkel. Egy kicsit — úgy látszik — már mámorosak voltak, nagyon hangosan viselkedtek, szakadatlanul cigarettáztak és sokat kacagtak. A nevelő először nem is ügyelt rájuk, csak akkor, mikor az asszonynak a nevét hallotta. A hadnagy ejtette ki a száján, az ajkát felbiggyesztette rá és röviden, egy szinte jelentéktelen mozdulattal elintézte, kivégezte az asszony becsületét. A nevelő először csak bámult értelmetlenül, szinte bután, azt se tudta, mit csinál, egy széket kapott fel, a hadnagnak rohant, a fejére — a szép, fekete fürtös fejére — csapott vele kétszer és ordította, köhögte, hörögte:

— Poltron! Kutya!

A nevelőt nagynehezen földre teperték, lefegyverezték, a pinczerek a szobájába vitték. Egészen magánkívül volt, a pinczerekkel is viaskodott és egyre kiabálta:

— Poltron! Kutya! . . .

Blau úr is berohant a zajra, a kávé, a mörge, a vörösen és kiabálta, egyre kiabálta:

— Ki fog takarodni a házamból. Értette? Ne csináljon skandalumot az én házamban.

. . . A nevelőnek meg kellett verekedni ezért a skandalumért a huszártiszttel — bár a huszártiszt egy kicsit húzódott tőle s a segédei is a vállukat vonogatták. Magáról a párbajról ne szóljunk sokat: kezd már unalmassá, komikussá és szinte operettszerűvé válni a bandázsos és levegőbelövő lovagiasság, melyhez legtöbbször pénz kell, nem bátorság. Különbben is a nevelő azon az éjszakai verekedésen sokkal hősiesebben és lovagiasabban viselte magát. A gyámoltalan, az ügyefogyott nevelő nagyon esúnyán kikapott, de e mellett — ez volt a nagyobb baj — a hideg teremben mezítelen felsőtesttel nagyon meghűlt. A nevelő nagyon beteg lett, igen erősen és esúnyán, szinte vonítva köhögött, napról napra fogyott és az arcán — sárga rajzokat mázolván rája — leadta névjegyét a pusztulás. A szép kávésnő egyszer-egyszer meglátogatta, merő lovagiasságból és kegyetlen irgalmasságból a huszártiszt is. Egyszer találkoztak is itt egy orozva jövő alkonyatkor. Az enyészet, a halál levegője ülte meg a kis szobát, azért itt egy pillanatra a homályos kis zúgban csókot cseréltek szerelmesen a világszép asszony meg a deli huszár. A nevelő ezt még talán látta félig lecsukott szemekkel — de a hogy egészen lecsukta a szemét, fel se nyitotta többet. S a míg a lelke elszállt: ott a homályos zúgban — egy pillanatig csak — lopott csókokat cseréltek a deli huszár, s a világszép asszony, a kiért a nevelő a vérét is ontotta, de a száján — a piros, az érzéki, a húsos száján — soha de soha meg nem csókolhatta.

Mindent hinnék . . .

Mindent hinnék kétely nélkül

Szép virágom én neked:

— Hogy mióta elszakadtunk

Nyugtodat már nem leled.

Hogy a fájó, szürke alkony

Valahányszor rád borúl:

Érttem égve, sóhajtozva,

Szép szemedbe köny toúl.

Elhinném, hogy sírva-ríva

Vágyik vissza kebeled

S tűnő álmok ébredésén

Boldogságod keresed.

Azt is hinném, hogy megrikat

Valamennyi bús dalom, —

Csak a gyűrt, azt a gyűrt

Ne látnám az ujjadon.

Szabó László.

A deportáció.

(Folytatás és vége.)

Az eddigiekben részletesen ismertettem a helyváltoztatási büntetések egyes alakzatait: a transzportációt, szorosabb értelemben vett deportációt és a relegációt s mindeniknek külön kritika tárgyává tettem speciális jellemvonásait. A következőkben tegyük vizsgálódásunk tárgyává *általánosságban* az elszállítást s elmélkedjünk a fölött, mennyiben állhat ez meg a józan ész kritikája előtt, mint büntetési eszköz.

A modern büntetés célja: az elkövetett bűncselekmény méltányos és igazságos megtorlása mellett oda hatni, hogy bűnök ne követessenek el. Azaz megjavítani a bűnözőt, belécsépegtetni a munka szeretetét s ez által a társadalom hasznos tagjává tenni. — Lássuk, mennyiben szolgálhatják e célt az elszállítási büntetések?

Az elítéltet elszállítják egy távoli tartományba. Ott új környezetbe jut, új világ, új élet várja s ha van benne javulási szándék, minden esetre fel fogja használni a kedvező körülményeket. Így az anyaországra mindenképpen üdvös volna az elszállítás, mert vagy van a deliquensben javulási szándék, vagy nincs. Ha van, akkor a kedvező körülmények közt megjavul s a cél el van érve; ha nincs, akkor legalább az anyaország megszabadul a javíthatatlan visszaesőtől. — De vajjon: igazságos-e, hogy a méltányt saját testünkről levéve felebarátunk testére tegyük? Igazságos-e, hogy a javíthatatlan gonosztevőkkel veszélyeztessük a szabad gyarmatosok élet és vagyonbiztonságát? Az ilyen bűnösöknek leg radikálisabb, legcélravezetőbb büntetése: az örökös elzárás. Ez pedig itthon is végrehajtható lévén, fölöslegessé teszi az elszállítást. — Az is tény, hogy a deportáció még megbélyegzőbb hatású, mint egyéb büntetés, mert nincs tekintettel a motivumokra. A deportáltak, ha nem is oly nagy mértékben mint itthon, előítéllettel ott is találkoznak: a szabad gyarmatosok részéről. Ezek bizalmatlansága s az a nem minden alapot nélkülöző meggyőződése, hogy ezek a deportált gonosztevők velük egyenlők nem lehetnek, megnehezíti a javuló bűnösöknek a szorgalmas és becsületes polgárok közé való emelkedését.

Az elrettentési elmélet hívei részben mellette, részben ellene nyilatkoznak. Beranger az elszállítás főhibájának azt tartja, hogy e büntetésnél a fenyegetés nem nyilvános, nem a nép szemei előtt folyik le elejétől végig s e miatt az elítélt sorsa nem szolgálhat fenyegető tanúlságul azoknak, a kikben meg van a hajlam a bűnözésre. Mások viszont kitűnő elrettentési eszköznek tartják, mert szerintük az elszállítástól való félelem sokakat visszatart a bűnös cselekményektől. Ugyde ez teljesen egyéni dolog s a mint egyeseket, a kikben pl. nagy a haza iránti szeretet, ez érzellem talán visszatart, másokat, a kik ledérebb gondolkozásúak s nincs nagyon sok veszteni valójuk, egy kalandos tengeri út s az új világ látásának vágya talán éppen bűnözésre kész.

Ez érzelmi momentumok, melyek mindenkinek egyéniségében gyökereznek, képezik alapját e büntetés *igazságtalanságának*. Mert azokat, kiket a hazának nagy mértékű szeretete, vagy családi kötelékek vonzanak, aránytalanul jobban sújtja, mint azokat, a kik azt vallják: „ubi bene, ibi patria.“ Mindazáltal a bírónak a paragrafushoz kell magát tartania, s nem lehet megakadályoznia, hogy ugyanazért a bűncselekményért egyik egyéni indokból sokkal súlyosabban bűnhődjék, mint a

másik. — Az elszállítás, ha súlyos bűnök büntetéséül alkalmaztatik, enyhe; kisebb bűnöknél túlszigorú, s a bíró számításán kívül e büntetést még szigorúbbá teheti az egészségtelen, gyilkoló klíma. Ez utóbbinak azonban elejét lehet venni az által, ha egészségi szempontból kifogás alá nem eső vidékeken létesítik a kolóniákat.

Hogy mint javító rendszer — eltekintve minden külső körülménytől — mennyiben válik be, az teljesen a végrehajtás módjától függ. Kétségen kívül a relegáció leginkább, a transzportáció legkevésbé. S általában minél jobban megközelíti a mi fokozatos javító rendszerünket, annál inkább beválik. De ebből az következik, hogy ne deportáljunk, mert a javulásra képes ugyanazon bánásmód mellett itthon is megjavul. Viszont a deportáció — Korn szerint — még soha sem kevesbítette a bűnözők számát.

Ha az elszállítás — mint Oroszországban, vagy hajdan Angliában — telepítési célból alkalmaztatik, csak akkor észszerű, ha a gyarmatnak idővel becsületes, munkás polgárokat nyújt. Mert ellenkező esetben alakul ott egy olyan társadalom, melynek minden tagja gyilkos, zsebmetsző, stb. s az a nevetségesen szomorú és erkölcstelen jelenség lesz mindennapi, hogy e notorius gonosztevők egymást gyilkolják, egymást rabolják s szeretném tudni, hogy az elszállítás föltétlen és fanatikus hívei (mint pl. Bruck F. Frigyes) az itt elkövetett bűncselekményekért hova fognak deportálni? Talán vissza az anyaországba? . . .

Sokan hangsúlyozzák, hogy a büntetés eszközeinek megválasztásánál anyagi szempontoknak nem szabad számításba jönniök. Helyes! S ha az elszállítás egyedül célravezető büntetésnek mutatkoznék, én is azt mondanám, hogy bármily költséges legyen is, rendszeresíteni kell okvetlenül. Ugyde már az eddigiekből is látszik, mennyire nem helyes módja ez a büntetésnek, mert a mellett, hogy *nem javít, célszerűtlen, igazságtalan, felesleges*, némely formájában pedig az erkölcsi követelményekkel meg nem egyező. S ha hozzávesszük, mily aránytalanul nagy költségeket ró az államra e büntetési mód alkalmazása, nem lehet más tenni valónk, mint pálcát törni fölötte.

Az az egy érv, mely védelmére elfogadható, hogy t. i. az államnak és társadalomnak érdeke, hogy megszabaduljon hivatásos gonosztevőitől, eltörpül az elszállításnak számos, törzsökös hibája mellett, s nem is elég erős, nem is elég jogos ok e büntetés alkalmazására.

*

Vessünk ezek után egy pillantást a manapság fennálló bűnös kolóniákra s nézzük: a gyakorlati kivételben minő eredményekre vezet az elszállítás. — A relegáció eredményeiről már szólottunk. S ha a rel. az imént általánosságban kifejtett okok folytán helyteleníthető is, végrehajtásbeli előnyeit el kell ismernünk. Azonban az itthoni fegyházbüntetésnél jobb eredményekkel ez sem dicsekedhetik s már annál a körülménynél fogva, hogy a cayenne-i és új-kaledoniai bűnös gyarmatokban a halálozási arányszám kétakkora, mint az európai fegyházakban, az emberies gondolkozású 20-ik században úgy az efféle gyarmatok, mint általában e büntetési rendszer *létfogosultsága* válik kétségessé.

De hogy a felhozott hibák valósággal a közép-korba illő barbarizmussá vaskosodnak ott, hol hozzájuk végrehajtásbeli hibák is járúlnak, bizonyítja az oroszországi transzportáció. Itt a nagy kiterjedésű gyarmatok benépesítése képezi a fő célt, mely előtt egyéb szempontoknak meg kell hajolniok. Oka másrészt az orosz-

országi transzportációnak a fogházak túltömöttsége is: az elítélteket nem tudják hol elhelyezni, hát elszállítják. Már ime a büntetés indokai is teljes elítélésre méltók. Mert minden más tekintet nélkül csak azért büntetni elszállítással, mivel az anyaországban kevés a fogház, vagy hogy benépesüljenek a gyarmatok, az erkölcsi követelményekbe ütköző dolog.

Azonban a tapasztalt eredmények közül egy pár adat megemlítése kiáltóbban beszél minden argumentumnál. Pl. Szakhalin szigetén a bűnösök rendszeres osztályozásáról szó sincs. Bűnösségükre való tekintet nélkül ötletszerűleg rendelik őket együvé: így keletkeznek a bűn iskolái. A munka szétosztásánál a visszaélések mindennapiak, különösen az ingyen munkáltatás körül. A fegyenczek egy része ellustul s annyira elveszti energiáját, hogy mikor kikerül, önmagát sem képes eltartani. Hivatásos fegyőr kevés s ezért kiszolgált katonákat alkalmaznak az őrzésre, a kik gyakran egy húron pendülnek a transzportáltakkal. Sőt örökül alkalmazzák bizonyos körülmények közt a transzportáltakat is. *Javításról szó sincs*. Ellenkezőleg: az erkölcsök mindinkább hanyatlanak s a légkör még az örökre is káros. Hát még azokra a gyermekekre, a kik ebben a légkörben nevelkedtek! Elképzzelhető, — a minthogy úgy is van — hogy ezek mindegyike kész fegyházjelölt. Hihetetlen mértékben dívik a pálinkaivás és kártyajáték, a család körében pedig kicsapongás és prostitúció dühöng. Az összes szakhalini nők prostituáltak. A fegyházak csökkennek a rabok életerejét s ezek, mikor kikerülnek, öregek, vagy hamar vénülnek s egészségtelenek. Ilyen formán természetes, hogy a telepítés sikertelen. Valamennyien utálják a szigetjüket s szökni szeretnének. A szököttek rabolnak, gyilkolnak, sokszor haramiabandákká szervezkednek.

Nagyjában, bár határozottan enyhébb alakban, ugyanezen eredményeket mutatja fel a szibériai transzportáció (bár elszigetelten kivételre is akadunk; így az alexandrovszki fegyházban a kormányzó emberségessége miatt). Itt azonban mégis a jövője legvígasztalanabb a transzportáltaknak, a mikor a fegyházi gondoskodás alól kikerülve, mindazon szabad vagy transzportált telepéseknek, a kikkel érülközik, előítélete, sőt határozott ellen-szenve daczára önmagának kell existenciát teremtenie.

Ime ezekben önkényt elénkbe tűnik a felelet arra a kérdésre, hogy helyeselhetők-e a bűnös gyarmatok.

Talán e rettenetes eredmények birták rá az oroszok mostani felvilágosodott czárját arra, hogy a deportáltak sorsának könnyítése mellett a katort 1900-ban kiadott ukázával megszüntette. A rendelet azonban most még jóformán papiroson van. — Ez eredmények látása nem csoda, hogy az elszállítás elleneinek táborába vonzza éppen azokat a tisztviselőket, a kik a gyarmatokban alkalmazva vannak, míg a deportáció hívei leginkább az elméleti jogászokból kerülnek ki, a kiknek nincs módjukban közvetlenül szemlélni, hogy a gyakorlat mint czáfolja meg az ő elméleti fejtegetéseiket.

A deportáció egész eddigi történetére igen jellemzetesek Holzzendorff német jogtudós állásfoglalásai a deportációval szemben. Ő az ausztráliai angol transzportációt által félrevezetve (mely kezdetben üdvösnek mutatkozott) első, e tárgyról irt munkájában az elszállítás hívének bizonyult. Második munkájában — bár mérsékelten — a deportáció elleneinek táborába szegődött s végül az elszállítás határozott ellensége lett. A nézetek tisztulása ime, hova vezetett! A deportációt is kezdetben Anglia és Franciaország egész hévvel karolják fel. Azonban Anglia csakhamar végkép felhagy vele, Francia-

ország pedig, miután az elszállítás legszigorúbb alakjával a transzportációval többszörösen sikertelenül kísérletezett, javít rajta s a relegációt hozza be. A fejlődés törvénye így követeli ezt. Ma még a jogászi közfelfogás csak mérsékelten ellenzi a deportációt, de el kell következnie a fejlődés 3-ik stádiumának is, a mikor úgy Franciaországban, a hol mai alakjában népszerű, mint Oroszországban, a mely e tekintetben egy századdal hátramaradt, megszűnik a deportáció s helyet ad annak a büntetési rendszernek, mely a jelenleg fennállók között a legtökéletesebb s melynek az összes között egyedül van jövője.

Ez a mi fegyházainkban érvényre juttatott fokozatos javító rendszer.

Mikola Gyula.

Felelet

Román Ernő „Válasz”-ára

Mikor a „Theológiai-egyletről” cz. cikkemet megírtam, tudtam, hogy némely tiszta homlokú kollegám arcát szégyenpir fogja elfutni, s el voltam rá készülve, hogy akadnak egyesek, a kik megpróbálják papírra vetni az inkriminált theológiai ifjúság védelmi iratát, már úgy, a hogy.

Azonban megvallom, ilyen válasza nem számítottam, nem különösen Román kollegától.

Nem számítottam ilyen válasza azért, mert képtelenségnek tartottam, hogy bárki is, ennyire el tudja nyomni a lelkében levő igazság hangját, s minden lelki-furdalás nélkül igyekezzék homlokomra sütni, ha nem is a hazugság, de az igazságnak meg nem felelő állítás szégyenítő bélyegét.

Nem számítottam ilyen válasza különösen Román kollegámtól, mert éppen ő, mint egyik kötelességtudó tisztviselő volt leginkább tanuja annak a közönyösségnek, robotolásnak, a melyek az egylet életében, — legalább az én tagságom ideje alatt — virágoztak,

Csalódtam.

Nem hittem, hogy lehessen olyan szemüveget találni, a melyen keresztül még az igazságos kritika is igaztalannak látszik, s nem gondoltam arra, hogy némely dolgok mennyire képesek az embert impresszionálni.

Mert, hogy Román kollega, azokat a rám nézve *megettisztelő* szentenciákat csak a túlságos nagy szeretet, vagy a féltékeny hiúság óriási befolyást gyakorló hatása alatt irta, az bizonyos.

Hogy melyik érzelem végezte a cikkíró kollegánál a pressziót: azt nem tudom. A kettő közül az egyiket el kell fogadnom, mert ellenkező esetben kénytelen lennék én is hasonló sértő hangon válaszolni.

Igaz, én jobban szerettem volna, ha egyedül az előbbi érzelem adta volna az impulzust, mert szerintem ez sokkal magasztosabb és szebb, mint az utóbbi, a mely gyengeségeinket, hibáinkat, hogy ne mondjam szennyeéseinket, nagyon is kicsinyes és a tiszta, nyílt homlokú emberekhez nem illő módon igyekszik takargatni, leplezgetni, hogy ne tudja senki, mi van a hangzatos, szép külső alatt.

Ezek után nem csodálkozom azon, hogy Román kollegát bántották a fehér alapon feketén hivalkodó és a rideg valóságot kiméretlenül kimondó sorok, mert ilyen fátyolon keresztül nézve kedvenceinket, vérlázító is volt a mit cselekedtem.

Mea culpa, mea culpa!

Ez alkalommal nem szándékozom a „Válasz“-szal pontról-pontra foglalkozni, mert lehet, hogy engem is elragadna a hév s talán önkénytelenül is olyan dolgokkal állnék elő én is, a melyek — szerény véleményem szerint — egyáltalán nem tartoztak és nem tartoznának az egyletre.

Mivel azonban én most sem tudom másként nézni az egylet közelmúlt életét, mint a hogy az a valóságban van, ha tapintatlan dolog is, kénytelen vagyok ismét csak azt mondani, minden szépítgetés és takargatás nélkül, a mit az elfogúlatlan, senkinek sem tetszelgő kritika követel.

Kijelentem, hogy én hive vagyok a theol. önképzőkörnek, de nem a kényszerszereplés igénybevételével, mert a kényszerítve való munkálkodás soha sem volt üdvös és hasznos, sőt mondhatni, káros.

Hiszen épen ez a kényszer volt oka annak, hogy sok theol. ifjúra nézve teher volt az önképzőkör. Ez az állításom nem elhamarkodott, nem meggondolatlan és ha a cikkíró kollega jegyzőkönyvi adatokkal igyekezett czáfolni, én ellenérvül a titkárok kivetési- és névsor-naplóit hozom fel.

Tessék megnézni, hogy egyes kivetett egyének néha meddig elhúzták, halasztották szerepléseiket, sőt nem is szerepeltek; hiába, a lélek nincs mindig az ihletés pillanatában, kényszeríteni pedig? . . . a ki csak dolgozott már valamit életében, azt hiszem, nem tagadhatja, hogy ez lehetetlenség.

De tessék megnézni, hogy 86 theol. ifjú közül egy-egy órán hányan voltak jelen; tessék megnézni, hogy a vitatkozás, az ima- és praedikáció-versenyek iránt: ugyan nagy volt-e az érdeklődés?

Hát hogy ez nem a teher, nem a közönyösség jele, azt tagadom.

Nem mondtam én ezt az egész theol. ifjúságra s így felesleges is volt az ellen olyan páthosszal „az egész sárospataki hittanhallgató ifjúság nevében tiltakozni“, mert ha próbára kerülne a dolog és mindenki, a szívére téve kezét, csak az igazat mondaná, úgy szégyelném leírni azt a számot, a mely a cikkíró kollega állítása mellett szólna.

Hogy egy másik érveléssel éljek, ha jól emlékszem, a múlt évi elnök egy ízben annyira meg volt akadva, hogy talán 3 vagy 4-szeri kiírás után, de akkor is csak szigorú büntetések hangsúlyozása mellett tudott ülést tartani. Azt hiszem, erre más is fog emlékezni.

Miért takargattam, leplezgettem volna hát az igazságot? A kinek tiszta a lelke, annak nem ártott, a ki bűnösnek érezte magát, annak meg javára is lehetett az a *kiméletlen* igazmondás.

Az pedig, hogy olyan dologra buzdítsunk valakit, a mely igaz meggyőződésünk szerint rossz, megbocsát kollega úr, de szerintem egyenes-lelkű emberhez nem volna illendő dolog.

A többi megjegyzésekre nem óhajtok válaszolni, csak annyit említek még meg, hogy az én igazamat maga a theol. ifjúság pecsételte meg, mert — noha a „Theológiai Egylet“ ez esztendei mizériáinak az oka közvetlenül a segélyezés volt — f. hó 20-án hozott határozatában épen a kollega úr által annyira becézett kényszerszereplést zárta ki az új alapon szervezendő Th. E. alapszabályaiból.

Kovács Lajos.

Dalok.

— Heine. —

I.

*Hegedű szól, trombita recscsen, A nászzene bong rikoltva —
Peng-zeng a czimbalom; Itt hegedű, trombita ott
Most jött az esküvőről S közbe: jajongva sírnak
Az én kis angyalom. Kis, síró angyalok.*

II.

*Az évek miúlnak, szállnak, Csak egyszer láthatnálak . . .
Jő más-más nemzedék — Leomlanék eléd,
S az én szerelmem, édes, És haldokolva súgnám:
Ma is az a mi rég'. Imádlak egyre még.*

III.

*Én nem hiszek a mennyben, Én nem hiszek a: Úrban,
A pap bármit gagyog: Ki nagy és szertelen —
Az a menyország, a mi A szíveden kívül nincs
A szemedben ragyog. Nekem más istenem.*

*Nem hiszek a pokolban
S a kárhozatba' sem:
Csak a te csalfa, hűtlen
Szívedben édesem.*

Németből: Binét.

Kossuth és a természettudományok.

„Kifejezhetetlen érzelem vihar dúlta keblemet, midőn a világsi fegyver-letétel hontalanná tett.“

„Nincs szó, mely arról fogalmat adhatna.“

„Leborúltam hazám földjére, mielőtt határán átlép-
nék; zokogva nyomtam reá a fiúi szeretet bucsú-csókját;
egy csipetnyi port vettem belőle magamhoz. Még egy
lépés és . . . úgy valék, mint a tört hajóroncs, melyet
a szélvész kidob a homokra egy sivatagon.“

Megragadó szavakkal ecseteli Kossuth azon lelki-
állapotát, mely egész lényét elfogta, a midőn Görgei
Arthur arra a lépésre határozta el magát, a mely eldön-
tötte az 1848/49-iki magyar szabadságharcznak a sorsát.
A szabadságharcz meghiúsult, Kossuth hontalanná lett,
de azért élt lelkében ama felemelő remény, hogy hátha
sikerülend nemzetét még egyszer szabaddá, hazáját füg-
getlenné tenni. E remény, e szándék vezérli összes útai-
ban, elkezdve attól a lépéstől, amelylyel megvált szőke
Duna partján imádott hazájától, egészen az 1867-iki
kiegyezésig, mely minden számítását és reményét tönkre
tette.

Legelső nyom az elveszett szabadság visszaszerzé-
sére az 1854-iki krími háború idején jelentkezett, s
Kossuth készülődik is. De nem lesz a dologból semmi
sem.

1859-iki háború alkalmával, a midőn Olaszország-
nak földjén három nemzet készülődött az összecsapásra,
a felszabadulási törekvés szokottnál nagyobb mértékben
lépett az előtérbe, Kossuth az európai diplomáciánál jár
közbe, Napoleon császár, Victor Emánuel, Cavour meg

is ígérik támogatásukat. Magyar légiók szervezkednek olasz földön. A hazában a nemzet Kossuth lángszavú proklamációja által feltüzelve, lázas izgatottsággal várja a partra szállandó hadtesteket. A felszabadulás szinte biztos már. A háború ki is tör, de Magyarországra nézve szabadságharcz, függetlenség kivívása helyett „Villa franca” lesz az eredmény. A villa frankai béke Kossuth legvérmesebb reményeit is egy vonással megsemmisítette. Azután már csak halvány sugárként tűnt fel az 1863-iki fegyver felkelés és az 1866-iki porosz—cszák—olasz háború alkalmával a felszabadulás reménye. A nemzet belefáradt a küzdelmekbe és békés úton kereste a viszonyoknak megoldását. Az 1867-iki kiegyezéssel azután végleg le kellett Kossuthnak mondania arról, hogy hazáját valaha függetlenné tegye. „Igy dőltek romba egymás után reményei. Nem maradt számára más, mint a száműzetés súlyos keresztje.”

Ehhez járultak még családi szerencsétlenségei és gyászai.

Wilma leányát élte virágkorában, 17 éves korában ragadta el a könyörtelen halál a szerető szülők köréből. A leánya halála által sújtott anya betegségbe esik és 3 év múlva követte leányát a föld alá.

Ennyi keserves csalódás, ennyi kegyetlen csapás megtörte végre a nagy férfit is. Elvonult az emberektől, el a világtól, társaságtól, teljesen lelépett a politikai élet küzdőteréről és attól fogva nem szerepel a nyilvánosság előtt.

És hol keresett volna a férfi, kivel az élet oly mostohán bánt, hol keresett volna vigasztalást, ha nem a természetnek a kebelén? Turini magányában, majd pedig később egy Turinhoz közel eső villában Colligno al Baracconeben töltötte el életének hátralévő részét, minden idejét a természettudományok művelésének és a természet szemlélésének szentelve.

Az ő életében ismétlődött Chateaubriand-nak, a hírneves francia írónak azon mondása: „Heureuses cenx qui aimant la nature ils la trouveront et ne trouveront, que dans les jours de l'adversité.” (Boldogok, a kik szeretik a természetet, azt megtalálják és csakis a szerencsétlenség napjaiban találják meg.) „Mint a gyermek, ki, ha baj érte, anyjához kívánczozik és fájdalmát feledi az édes szülő karja közt: úgy fordult a nagy szenvedő, az emberiség közös anyjához, az örökké vigasztaló természethez.” E szavakat mondta a természettudományi társulat Kossuth halálakor, e gondolatot fejezi ki Kossuth is a társulathoz intézett levelében: „Kerestem — úgy mond — a természetet csodás nyilatkozványainak tanulmányozásában, a végtelenség virágaitól a lábam alatti porszemig. Nagyon keveset tudok, de a kevéssel is többet találtam, mint a mennyit keresék. Csak vigasztalást kerestem, de lelki kincset is találtam, melynek becsével semmi sem mérkőzhetik és a mióta azt fellelém, életemet nem érzem oly örömtelen ridegnek, mint a minővé azt az emberek tevék.”

Kossuthnak e szavaiból még az is kiviláglik, a mi különben természetes is, hogy ő nem volt hivatásos tudós.

Műveivel soha sem igyekezett a nyilvánosság elé kerülni. Vigasztalást keresett a természetben és azt a fáradt földi vándor meg is találta. „Ha irok, azért irok, mert tollam alá jó és időmet tölti, nem azért, hogy olvassák. Ha néha tisztába akarok jönni valamely természeti tünemény analysisével, hát íveket irok össze, mert én irva gondolkodom a legkönnyebben, azután a mikor megirtam, elolvasom egy párszor, rámondom, hogy úgy van biz' e! Azután tűzbe vetem. Mennyit dobtam már

így oda! Hát miért ne tenném? A föld majd csak elforog a maga rendes medrében, míg annyira össze nem zsugorodik, hogy a vis attractive túlsúlyra verődve, belecseppenti a napba. Nekem bizony nagy vigasztalásom a tudomány, vigasztalás a magam számára és nem parádés lovam a publicum időtöltésére. Betölti az az idejét én nélkülém is.”

Mennyi becses, a természettudományokra nézve értékes munka vesztetett így el a tűz emésztő lángjai közt! Mily nagy kárát vallhatja esetleg a tudomány a nagy hazafi szerénységének és a nyilvánosság előtti szereplésétől való tartózkodásának!

Kossuthnak — és éppen ez különbözteti őt meg a műkedvelő tudóstól — meg voltak a maga speciális természettudományi nézetei. Hazafiságot, költőiességet, vallásosságot tud belevinni természettudományi értekezéseibe és nézeteibe. Véleményével ellenkező véleményeket igyekszik megczáfolni és jóelőre bírál ott, a hol gondolkodásának nem megfelelő nézetekkel áll szemben. Ideális lelkülete nem tudott megbékülni korunknak mindig nagyobb tért hódító és különösen a tudományos világban nagy szerepet játszó irányával, a materializmussal, illetve nem is annyira a materializmussal, mint annak egyik ferde, sok tekintetben véve nem eléggé indokolt irányával, az újabb materialisták tanaival (Büchner, Holeschott, Vogl stb.) és ezek bíráltságában több figyelemreméltó érvet tudott felhozni.

Meglehet, hogy itt-ott túl is ment bíráltságai között a kellő határon, de még akkor is sajtószertű egyénisége és felfogása tükröződik azokban.

Igen szép fényt vet Kossuth szellemére, hogy még a legobjectivebb és legszigorubb tudományos munkálatait is a hazaszeretet éltető lelke hatja át. Hazájáról még a földi régiókon túl, még a csillagok világában sem tud megfélekedezni. Hatalmas hévvel küzd a természetrajzi, nemi és fajnevek megmagyarosítása mellett és a mellett hatalmas erővel inti tudósainkat, nehogy buzgalomukban túlmenve a kellő határokon, rossz szavakkal tömjék tele, zavarják meg és tegyék nevetségessé nyelvünket. Hogy buzdítja a tudósokat a természettudományoknak hazánkban való népszerűsítésére és nagyobb mértékben való terjesztésére.

Utal arra, hogy hazánk természettudományi tekintetben jóformán még kiaknázatlan bányá. Biztat arra, hogy hazánkat kutassák át hivatott tudósok természettudományi tekintetben és ismertessék meg hazánk természeti viszonyait a külfölddel, állítsák párhuzamba a tudományok jelen állásával és töltsek ki hazánk nevezetességeivel azon hézagokat, amelyek ilyen tekintetben a természettudományokban még megvannak. Ezt tartja csak az utolsó remény-fonalnak, amelylyel hazánkat, az ő setéten látó szemei előtt, az ön megsemmisülés lejtőjén még meg lehet állítani: „mert ha sikerülend önöknek — írja Hermann Ottóhoz intézett egyik levelében — ez irányu törekvéseikkel fajunkkal olyan állást elfoglalni a tudományok köztársaságában, a mely hézagot tölt be egy raison d' état biztosítandottak a világgal kulturális szempontból fajunk számára az emberiség háztartásában.” Mindenütt a legforróbb hazaszeretet ölelkezik a természettudományok iránti rajongásával.

Kossuth a természettudományoknak nemcsak egy ágával foglalkozott. Felölelte úgyszólván valamennyit és lankadatlan buzgalommal, ki nem fárasztható érdeklődéssel művelte valamennyit.

Igaz, hogy a növénytanak adott előnyt valamennyi felett, de azért növénygyűjteménye mellett ott találjuk dolgozó-szobájában gyönyörű csiga- és ásványgyűj-

teményét és elmaradhatlan spectroscópiát teleszkópjával egyetemben, melyekkel a csillagos ég titkait igyekezett kifürkészni. A csillagos ég Kossuthra is nagy hatással volt. Állandóan előfizetett a Párisban megjelenő „Année scientifique“-re, melyek az asztrológiai kutatások eredményét közölték, hogy mint Kossuth maga mondja „an courant“ lehessen a természettudományokkal. Első természettudományi értekezése is a spectrálanalytikai asztrológiából merítette tárgyát, a mely 1871. február 21-én Mednyánszky Sándorhoz intézett levelében jutott a nyilvánosság elé. Ebben Kossuth a csillagok színváltozásáról közli nézeteit.

Merész állításokat, valószínűtlen hipotéziseket itt nem találunk. Szigorúan a valóhoz, az igazsághoz ragaszkodva, tény tényből tapasztalatok útján levezetve, jutott Kossuth arra a nagyon is valószínű hipotézisre, mely a Jupiter színváltozását leginkább megmagyarázhatja.

Nem terjeszkedem most ki Kossuthnak egyéb kisebb természettudományi dolgozataira, csak arra az egyre akarok különösebben figyelemmel lenni, mely a Zafiri Lászlóhoz intézett levelében jutott a nyilvánosság elé, tárgya: az életerőről.

E munkájában Kossuth alkalmat vesz magának, hogy szigorú kritikáját és czáfoló erejét azokra terjessze ki, a kik „ponderabilis anyagok productumának tulajdonítják az életet, minden alsóbb és felsőbb nyilatkozványával, fel egészen az öntudatig, a végtelenségben és a végtelenségben uralkodó, törvényeket kipuható értelmiségig.“ Az anyag és erő, a hirhedett „Kraft und Stoff“ elveit és az abból származó ultra materialistikus tévtanokat saját józan esze és felfogása által vezéreltetve igyekszik megdönteni. A materializmus újabb képviselőjének, Büchner, Moleschott, Hächel elveit czáfolja Kossuth, nem új, de saját egyéni felfogásával, idealistikus tudományossággal áthatott érvekkel.

Azonban e művében nem igyekszik Kossuth feleletet adni az életnek és a létnek kérdésére, mert érzi, hogy úgy sem tudna. Ennél a kérdésnél végződik a tudomány és itt kezdődik a hit. A mi ezen túl van, a legvégsőnek nagy okát már csak sejthetjük, hihetjük. „Engem a természet szemlélete — így végzi Kossuth egyik értekezését — religiózítással töltött el. A tudomány ellensége a vallásnak. De a religiózításnak nem ellensége a tudomány, ellenkezőleg dajkája — természetbúvár nem lehet atheista. Minél mélyebben hatol be annak titkaiba, annál igazabbnak ismeri Voltaire ama dialogusát: „Hogy győződik ön meg isten léteiről? Csak úgy, ha kinyitom szememet és látok.“ Igenis én kérdést intéztem a napsugárban rezgő parányhoz, a talpamra ragadt porszemhez s a csillag-világhoz és mindenik azt felelte: „meus agitat molem et magno se corpore miscet.“

Kossuth e néhány szavával a legszebb világításban tünteti fel az ő lelkét. E néhány szóban az igazi tudás, a hívő lélek és az ideális vallás-szellem vonásai egybe vannak foglalva. Igenis a tudomány ellensége a vallásnak, de nem ellensége a vallásosságnak, a religiózításnak. A tudományban nem létezik katholicizmus, protestantizmus, mohamedanizmus és judeizmus és mégis a természettudományok azok, a melyek által igaz hívőkke lehetünk, a természettudományok azok, a melyekben az igazi ideális vallások alapjai vannak letéve. És Kossuthnak meg volt az a ritka adománya, hogy meg tudta magának alkotni azt az ideális vallást, ő össze tudta egyeztetni a természettudományokat a vallással, az istenség fogalmával, ki tudta egyenlíteni lelkében azt az ellentétet, a mely a természettudományok és földi létünk

eme legfenségesebb, de az emberi agy ferde gondolkodásmódja és felfogása által mondhatnók megszentégetlenített eszméje, a vallás között fennállott.

De bármilyen kedvvel foglalkozott is a spectroscopikus asztrológia minden rejtelmes tüneményével és bármily erős védelmet is talált benne az idealistikus világnézet a materializmussal szemben, mégis a természettudományok egy ága sem tudta lelkét annyira megragadni, mint éppen a növénytan. Ő maga írja dr. Sontagh Miklósnak, hogy „örömet, örökön megújuló örömet a természettudományok egyik ága sem nyújtott annyit, mint a botanika.“

Ime, mint bizonyúl be a nagy szenvedő életében is ama elnevezés jogosúltsága, amelylyel a régi rómaiak a növénytant illették. A „scientia amabilis“ a szeretetreméltó tudomány gyakorolta Kossuthra is a legnagyobb hatást. A természetnek egyszerű szülöttei voltak képesek arra, hogy a nagy szenvedő megzavart lelki nyugalmát helyreállítsák.

Kossuth azonban a növénytanak nem annyira elméleti, mint inkább gyakorlati részével foglalkozott. Szorgalmasan szedegette, szárítgatta a piemonti flórának gyönyörű képviselőit. Gyűjtését mindig czéltudatosan végezte és összekapcsolta a növényéletre vonatkozó fontosabb jelenségek magyarázatával.

Kossuth nagyon szerette a természetet s ez ösztönözte és adott erőt neki arra, hogy ő, a fáradt földi vándor képes legyen az alpesek legmagasabb csúcsait is megmászni és előre hatolni egészen addig, ahol már az olvadozó jég és hó alól csak szerény kis boglárkák ütök fel sárgás-kékes fejcskéküket, jelezve azt, hogy még a hó alatt is van élet, a jég alatt is van tenyészet!

Hogy mily kedvvel, mondhatjuk szenvedélylyel foglalkozott Kossuth a növénygyűjtéssel, azt mutatja növénygyűjteménye, a mely halálakor körülbelül ezer példányt foglalt magában.

Gyűjteménye szigorúan családokba, rendekbe, osztályokba volt felosztva. Minden egyes növényhez Kossuth sajátkezüleg jegyezte oda nevét, előfordulásának, találatásának idejét. De a legtöbb példánynál nemcsak arra szorított, hanem az egyes növényekre még érdekes fiziológiai megfigyeléseket és adatokat is közöl. Magyarázza egyes növények gyógyhatását és igen érdekes adatokat közöl a nép körében elterjedt hitre és nézetre nézve. Általában mindenütt igyekszik a természet egyszerű szülötteit valami költőiesség varázsával bevonni.

Ezekből állt Kossuth természettudományi működése. Munkám nem akart külön önálló tanulmány lenni mint inkább csak ismertetés, ismertetése a nagy hazafi egy oly életmozzanatának, a mely azt hiszem még sokak előtt ismeretlen volt. És e tekintetben, azt hiszem, nem végeztem hiábavaló munkát.

Ha netalán túlbecsültem volna e szegény száműzött természettudományi működésének értékét, úgy az határtalan tiszteletemnek és szeretetemnek tudható be, a melylyel a legnagyobb magyar, a legnagyobb hazafi iránt minden igazán magyarul érző honfi szívének viseltetni kell.

Ő most már nincs s kedves virágai, a melyekkel mig itt a földön közöttünk volt oly nagy szeretettel foglalkozott, csak sirjának mélységes egyhangúságát derítik fel, de azt reméljük, hogy elérte azt, a mi után életében annyira vágyódott, megismerte az örökigazságot és részese lett a legfőbb tudományak.

Tóth Lajos.

A múltból.

Bercsényi Miklósnak egy levele.

II. Rákóczy Ferencz, a nagy fejedelem vitéz generalisának alábbi levele a gömörmezei Radnóth községben lakó Thúróczi család birtokában van s tartalma teljesen helyi jellegű. Történeti szempontból nem értékes, hiszen csak egy kicsiny falu népének békeességben hagyását rendeli. — Nem is történeti becse miatt közöljük, hanem csak azért, mert meg vagyunk győződve, hogy örök életű nagyjainkra emlékeztető bármily csekélységet meg kell becsülnünk s a multnak bármily jelentéktelen megmaradt emléke is jótékony hatással van a hazaszeretetet szent tűzének élesztésére. Bizonyágtétel tehát ez arról, hogy meg tudjuk becsülni a mult tisztas emlékeit s nem feledjük nemzeti hőseinket, kiknek felemlegetése csak ébresztő hatással lehet a fogékony ifjulekekre!

Ime a levél:

Én Székessy Gróff Bercsény Miklós, Nemes Ungh Vármegyének Feő Ispánnya és Méltóságos Fejedelem Rákótz Ferentz Urunk eő Nagysága és az Magyar haza szabadságáért fegyvert fogott Isten által Hadaknak Gyeneralisa Adom tuttára mindeneknek, az kiknek illik ez levelemnek rendiben, hogy mivel Radnott Lakosok közönségesen meg értvén Édes Hazánk fell szabadítása mellett való indulatunkat és Édes Hazánkhoz való hüseginket magok meg jelentekkel bizonyítván kívántak Protectionalis Levelemet mind jószágok mind személyek iránt, kiket méltónak itélvén, ezen Petsétes Protectionalis Levelem által Kegyelemes Urunk eő Nagysága Hűsége alatt való mind Lovas és Gyalog Tiszteinek és Hadjának Közönségesen Parantsolom, sem Személyekben, sem jószágokban, Házokban, Házokon kívül, Erdőn, avagy mezőn lévőben, Templomjokban, Paróchiájokban, Schólájokban, egy szóval semmi névvel nevezendő Jószágokban meg ne károsítsák s károsittassák. Máskint valaki a Parantsolatom ellen Cselekesznek és a megírt Helynek Lakosit a megnevezett jószágokban, avagy Személyekben megháborittyák avagy károsittyák, kemény büntetésemet el nem kerülük. Sőt életek is elvész érette. Költ Tokaj alatt Lévo Táborhelyen Die 18 f brls Anno 1703.

G. B. Miklós.

Meg kell jegyezni, hogy fenti levelet annak nem eredetije, hanem az 1819. év ápr, 22-én Abaffy János, Gömör-Kis-Hont vármegye akkori szolgabirája által hitelesített másolata után közlöm. A levél alján ugyanis ez áll: «Ezen másolat általam az eredetivel öszve hasonlítottván mindenekben meg egyezőnek találtattott. Költ Lénárd falván 22 ápr. 1819. Tettes Ns. Gömör-Kis-Hont vármegye szolgabirája Abaffy János.» De meg van az eredeti kézirat is, azonban szinte olvashatatlan, annyira elrongyolódott a hosszú idő alatt.

Közli: Pósa P.

EGYLETI ÉLET.

Az Ifjusági Egylet február 15-iki gyűlése legnagyobb részben a márcz. 15-ének megünneplésére és az ünnepély előkészítésére vonatkozó intézkedéseket tett. Az egylet 20 koronás díjat tűzött ki egy alkalmi óda jutalmazására (beadási határidejét az egylet bizottsága márcz. 1-ben állapította meg) és rendező-bizottságot választott. Az egylet az eltávozott Horváth Pál helyett Komjáthy Lajos II. joghallgatót választja meg a megüresedett jegyzői székbe. Ezután Tóth Dezső szólalt fel olyan értelemben, hogy bár tudja, miszerint szavának kevés hatása szokott lenni és az indítványai rendszerint tragikus sorsra jutnak, de mégis, hogy olyan vélemény is legyen a jegyzőkönyvben, mint az övé, (!) indítványozza, hogy szavazzanak bizalmatlanságot az Ifjusági Közlöny szerkesztőségének s e bizalmatlanságnak okául főleg a botrányos riportokat jelöli meg. (Viccz ez, kérem? Szedő.) Sutka István, majd a szerkesztőség nevében Binét Menyhért az erősen pártérdeket szolgáló indítványt redukálván a maga eredeti értékére s az indítványban felhozott vádaknak szembeszökő és szinte kómiqus alaptalanságát kimutatván, az egylet a bizalmatlansági indítványt 5 szavazat (Viccz ez kérem? Szedő.) ellenében elveti s ily módon fényes elégtételt szolgáltatott az alaptalanul megvádolt szerkesztőségnek. Egy tag indítványozza, hogy az egylet fejezze ki rosszalását a Tóth Dezső eljárása felett, mert a bizalmatlansági indítványban az Ifjusági Egylet egységére való törést, az ifjusági közhéke megrontását és azoknak a tényeknek egyikét látja, a melyek a mult esztendőben az ifjusági egyletnek fennállását is veszélyeztették és a melyek következményeikben a mult esztendő ifjusági életének jóformán legnagyobb részét lekötötték. Az egylet azonban ettől a megrovástól eláll.

Theol. Egylet. Egy félévi szunyadozás után végre megnyílt az út az önképzésre. A theologusok, ha valami akadály nem gördül az útba, megalakítják ismét a Theol. Egyletet. A február hó 20-án tartott rendkívüli ülésen hozott határozata értelmében a „Theol. Egyletet,” mint önképzőkört óhajtja megalakítani, a segély teljes kizárásával és önkéntes szerepléssel. Így a gyűlések nem hetenkéntiek, hanem időnkéntiek lennének, a szerint, a mint az önkéntes szereplők bejelentenek magukat a titkárnál. Az ülés az új alapszabály tervezet elkészítésére megválasztotta az alkalommal az ötös bizottságot is, melynek tagjai Román Ernő vezetése alatt: Kun Zoltán, Csabay János, Bódi Dénes és Lengyel István.

Hogy fog dönteni a Szak az egylet megalakítása végett beadott kérvény felett: az a jövő titka.

A főgymnásiumi „Erdélyi Önképzőkör“ 1904. jan. hó 30-án tartott ülésén Nagy Gyula VIII. o. t. főkönyvtárnok Ábrányi Emil „Koldus“ cz: költeményét szavaltva elemzéssel egybekötve. Szavalatában az igyekezeten kívül úgyszólván semmi kiemelendő nem volt. Alakítása, taglétszáma primitív, sőt visszatetsző. Szótöbbséggel méltányoltatott. Elemzése már sikerült. Stílusa bár helylyelközzel dagályos, de mert a munka szorgalmas tanulmányának bizonyult, a kör megdicsérte, sőt szótöbbséggel emlékkönyvbe vette. — A jan. 29-én lejárt történeti pályakérdésre, sajnos, csak egy munka érkezett, mely most van bírálat alatt. — 1904. febr. 6-án Harsányi Zoltán VIII. o. t. szavaltata helyett „Megtérés“ cz. elbeszélését olvasta fel. Kiadatott a bírálóknak. Ugyane gyűlésen megdicsértetett Vass Béla VIII. o. t. „Fohász“ cz. vallásos költeménye, melyben szép költői erő, fel-emelő, megható érzelmek nyilatkozik. 1904 febr. 13-án a

titkár bírálati előterjesztést olvasott fel a latin műfordítási 2 pályamunkáról, melyek közül a bíráló-bizottság egyet sem tartott jutalomra érdemesnek. Ugyancsak bírálati előterjesztést olvasott fel Harsányi Zoltán VIII. o. t. Székely Sándornak a „Hang“-ról írt értekezéséről, mely, mint közepes értékű munka, méltányoltatt. Érdekes pontját képezte ez ülésnek a Papp Victor által tartott „Kóbor cigányok“ cz. tanulmányi felolvasása. A bíráló-bizottság kezében van. 1904. febr. 20-án tartott ülésén Thuróczy Benjámín VII. o. t. Fejes István „Áldás hazánkra“ cz. költeményét szavalta hazafiui lelkesedéssel, elég ügyes alakítással, találó gesztusokkal; megdicsértetett. Szíves dicséretben részesült Vass Béla VIII. o. t. „Istenhez“ cz. hangulatos költeménye. Az Istenhez vágyó, jóságát, hatalmát dicsérő lélek költői megnyilatkozása ez. Bírálatra rövid ugyan, de velős. Keveset mondó, de odaillő, jellemzetes s mint ilyen, megdicsértetett. Szerzője Tóth Sándor VIII. o. t.

HIREK.

— **Dr. Tüdös Istvánt**, theol. akadémiánkon az erkölcsstan, dogmatörténet és dogmatika tanárát a miskolci ev. ref. egyház lelkészéül hívta meg ipja: b. e. Tóth Dániel örökebe. Igy főiskolánk egyik büszkesége, az ifjúságnak mindenkor szíves jóakarója és barátja nemsokára el fogja hagyni a tanári kathedrát, melyen 9 évi működése alatt olyan sok szép sikert aratott. Az alma mater előjáróságának bizony súlyos gondot fog okozni a kiváló tanár helyének méltó betöltése! — Mi, a főiskola ifjúsága, a mikor szívünkben kívánunk minden jókat a távozónak új állásában, egyúttal lelkünk mélyéből sajnáljuk a mindnyájunk által tisztelt s a tanítványai szeretetétől körülvelt professzornak, az ifjúság jóakaró barátjának a tanári kathedráról való távozását. Vigasztal azonban az a tudat, hogy Dr. Tüdös István Miskolczon is az lesz, a ki Patakon volt: rendíthetetlen harcosa a protestantizmusnak, példányképe az igazi kálvinista papnak, melegszívű barátja a spataki főiskola ifjúságának. Tanítványainak igaz szeretete és hálája fogja kísélni egész életében.

— **Dr. Mitrovics Gyulát**, főiskolánknak ezt a szimpatikus, fiatal tudorát — a mint értesülünk — a nemrégiben elhunyt Tóth Pál helyére a miskolci ref. leányiskolába hívták meg igazgató-tanárnak. A miskolci ref. leányiskolának csak gratulálhatunk ehhez a szerencsés választáshoz, a melynek révén egy sokoldalú, nagyon is ambiciózus és sokat ígérő fiatal talentumhoz jut — ám mi, patakiak, ismét szegényebbek leszünk és érezni fogjuk a Mitrovics Gyula hiányát. Szerencsére még nem fait accompli a Mitrovics Gyula eltávozása s így legalább még van egy kis reménységünk, hogy köztünk marad.

— **A theologiai bálra** utólag még megváltották jegyeiket: Dr. Székely György, Özv. Tóth Lajosné és Kiss Ferencz. Mind ők, mind azok, a kiknek jóakarató pártfogásukról a múlt számban megemlékeztünk, fogadják e helyen is a hitanhallgató ifjúság há'as köszönetét

— **Biblia-ünnep.** A sárospataki ev. ref. főiskola a „britt és külföldi bibliaterjesztő társaság“ fennállásának százéves fordulója alkalmából márczius hó 6-án, d. u. 3 órakor vallásos emlékünnepelet tart a főiskola imatermében, a melyen az ünnepi beszédet **Dr. Tüdös István** fogja tartani.

— **Márczius 15.** Az ifjúság nagyarányú előkészületeket tesz márczius 15-nek méltó megünneplésére. Az ünnepi beszédet **dr. Mitrovics Gyula** fogja tartani s az ünnepélyen — a szavalókon kívül — a főiskolai énekar és zeneegylet több számmal fognak szerepelni. Az esti táncmulatságra szóló meghívókat legközelebb fogják szétküldeni.

— **Jogászelelnökké** Nagy Zsigmond III. joghallgatót választott meg az eltávozott alelnök helyébe.

— **A teke- és sakk-verseny** az Ifjúsági Olvasó-Egyletben e napokban nyer befejezést. A billárdversenyben az első díjat Szúk Ödön III. jh., a II. díjat Somody József III. jh., a III. díjat Fejér Andor I. jh. nyerték el. A sakkversenynek eredményét előre láthatólag még nem lehet megállapítani. Ugyancsak az Ifjúsági Olvasó-Egyletben a Horváth Pál eltávozásával megüresedett pénztárnoki állásra Csabay János III. hh., Csabay János megválasztásával megüresedett bizottsági tagságra Tomori Dezső III. hh. választottak meg.

— **Előfizetési díjaikat újabban beküldötték:** Feldmesser Pinkász 4, id. Moskovics Ignác 4, Sárospataki takarékpénztár 4, Trócsányi Bertalanné 4, Harstein Lajos 2, Wohl László 2, Halász Ferencz 4, Pavletits György 2, Horváth Mátyás 4, Feldmesser Herman 2, Gruska Lajos 4, Polgári olvasókör 4, Klein Ábrahám 4, Szinyei Gerzson 4, Kérészy István 4, Szepey István 4, Peti Lőrincz (Bürüs) 4, Farkas Ábrahám (Budapest) 2, Czinke István (Rimaszombat) 4, Beke András (Onga) 2, Ráczkő János (S.-A.-Ujhely) 4, Gyöngyössy László (Bártfa) 4, Veress János (Paszab) 4, Horváth Pál (Sajó Kesznyétem) 2, Finkey József (Miskolc) 4, Hubay Kálmán (Szuhafo) 4, Vajthó Lajos (Felső-Vály) 4, Fodor Lajos (Késmárk) 2 koronát. Köszönettel nyugtázzuk.

Szerkesztői üzenetek.

Zilahi. Nagyon megörültünk neki. Kár, hogy csak izléletit küldtél, nem az egészet. Egyébiránt várjunk és — várunk. Reméljük márcz. 15-én megdöngethetjük egy kicsit a bordádat, öregünk.

Családodnak élj. Köszönjük e novellát, de . . . . Ebből az öt pontból sokat kiolvashat, a többek között azt is, hogy az ambíció sok ugyan, de magában véve még sem elég; hogy készsége még nagyon primitív s hogy a kloaka, hupikék és égbe vesző romantizmus sehogysem férnek össze. Idővel — hisszük — jobbat kapunk.

Szezon poéta A farsang elmúlt A bőjt beállt, s a kis Pierot szerelme a kis Pierette iránt a jövő farsangig álomba merül. — Az ön szomjú ambíciója azonban megindít bennünket. Nem bőjtöltetjük tehát, hanem versikéjét (de csak petit betűvel!) itt közöljük:

Kis Pierot egy szép napon
Az angyalokhoz égbe ment,
Hogy mélyen fájó szívére
Gyógyírt találjon odafent
Kinevette

A sok szent . . .
Szomorúan hát lejtött, s csak
Ezt rebegte idelent:
„Bibi bent!“

Tartalom.

Szerkesztő: Az új félév elején. — Laborcz: Az önképzés egységesítéséről. — Zilahi Tihamér: Dávid bűne. — Binét Menyhért: A nevelő úr. — Szabó László: Mindent hinnék. — Mikola Gyula: A deportáció. — Kovács Lajos: Felelet Román Ernő „Válaszára.“ — Heine dalaiból. — Tóth Lajos: Kossuth és a természettudományok. — Pósa P.: A múltból. — Egyleti élet. — Hírek. — Szerkesztői üzenetek.

SÁROSPATAKI IFJUSÁGI KOZLÖNY.

KIADJA: A „SÁROSPATAKI IFJUSÁGI-EGYLET.” — MEGJELEN HAVONKÉNT EGYSZER.

Szerkesztőség: Sárospatak, Főiskola, szeniori hivatal.	Főszerkesztő: P Ó S A P É T E R.	Felelős szerkesztő: K O V Á C S L A J O S.	Előfizetési ár: Egész évre 4 korona. Félévre 2 korona.
Kiadóhivatal: Sárospatak, »Főiskolai könyvnyomda.«	Főmunkatársak: B I N É T M E N Y H É R T , M I K O L A G Y U L A .		Az előfizetési összegek a »Sárospataki Ifjúsági Kozlöny« szerkesztőségének küldendők.

Feltámadás.

Az élet és a történelem lapjai egyaránt erősítik s igazolják azt a kétségtelen tényt, hogy minden nagy és magasztos eszmének küzdelmes, erős harcokat kell megvívnia s nem egyszer keresztre feszítettnie, a mig diadalra juthat s győzelmi pálmával kezében foglalhatja el fényes trónusát. Szomorú igazság! de benne az általános *emberi* nyilatkozik, a mi alól kivételnek nincs helye. — Első pillanatra, mintha elszomorítana s a kétségbeesés örvényének szélére sodorna bennünket; ámde komoly megfontolás után csak élesztőleg, biztatólag hat reánk, mert él lelkünkben az a tudat is, hogy az igaz ügynek, a nemes és szent eszmének bármily küzdelmek után, de győznie kell előbb vagy utóbb! Örökké igaz marad, hogy „az igazságot el lehet fojtani, hanttal eltemetni, de megölni soha“, mert az kitör a koporsó falai közül és eget kér magának.

Ime nagypéntek és húsvét! Nagypéntek az igazság szent eszméjének emberek közötti sorsát: üldöztetését, keresztre feszítését, — a húsvét az igazságnak, az eszmének diadalra jutását: a sok-sok méltatlanságot, üldöztetést szenvedett, a börtönbe vetett, a keresztre feszített igazság megölhetetlen voltát példázza.

Ha a magyar nemzet történetét nézzük s annak csak egyetlenegy mozzanatát vesszük is figyelembe: azonnal látjuk e jelenségeket. Márczius 15-ike vajjon nem az eszme, az igazság győzelmi ünnepe-e a magyar nemzetre épűgy, mint a húsvét a keresztyénségre nézve? És a „szomorú idők“, a mikor elfojtatott az igazság, keresztre feszítettett és eltemettetett a nagy nemzeti eszme, vajjon nem a feltámadást megelőzőlt gyászos nagypéntek-e?! Bizony a mi nemzetünk történetében sokszor váltotta fel egymást nagypéntek és húsvét. Sokszor fojtogatták, keresztre is verték az elvakúlt farizeusok a magyar nemzeti eszmét, de törekvésök hiábavaló volt, mert sírjából kikelt, feltámadott az: nagypéntek után mindig következett húsvét, kereszt után feltámadás! És immár szabadon bontogatja a szárnyait, hogy fenn repüljön, mint a bérczek királyi szárnyasa! Legyen érte hála, tisztesség és dicsőség a magyarok Istenének!

Legyen hála, tisztesség és dicsőség a világok Urának, hogy husvéti ünnepet adott nekünk, az ő népének! Ünnepet, mely kielégíti a szívek vágyát, megnyugtatja a hánykódó elmét s reménység harmatát csepegteti az elcsüggedt kebelbe! . . .

A mikor most tavasz jöttével ismét a feltámadás nagy ünnepére készül a keresztyén világ, ihlesse meg lelkünket az a gondolat, ami sarkpontját képezi ennek a fenségesen szép ünnepnek, hogy az eszmét, az igazságot keresztre feszítheti, sírba fektetheti az ádáz gyűlölködés, az emberi elvakúltság, de feltámad az és diadalmasan száll ki a sírjából, mint az igazság és élet örök fejedelme. Csak az mulandó, ami por, a mi emberi; az isteni pedig örök, elévülhetetlen és romolhatatlan!

„Hol vagyon halál a te diadalmaid; koporsó a te fulánkod?“

„Nincsen halál, nem szól enyészet

A sír hideg göröngyiről;

Csak por, mit porrá lenni készlet

Csak az alak, mit eltöröl!“

Márczius 15.

Telnek, múlnak az évek. Ötvenhat év múlt el azóta s ötvenhat évvel oly sok minden: öröm, bánat, . . . fájdalom és keserűség s harcz a szabadságért.

1848 márczius 15 egyre messzebb-messzebb marad el tőlünk, de a szabadság e nagy napjának emlékezetét a távolság nem törölheti ki a lelkünkéből soha. Hatása nem gyöngülhet, ereje nem fogyhat, mert csak korra nézve marad el tőlünk, tűzével megigéz, lelkesít s magával ragad most is minden igaz magyart épúgy, mint akkor, amikor beköszöntött tisztán, szeplőtlenül s lelkesíteni is fog mindaddig, míg egyetlen magyar él e földön!

Csodálatos nap volt ez: A magyar szabadság születés napja!

Keletkezett, mint tavasszal a rózsabimbó és illata belopta magát a szívekbe észrevétlenül, váratlanul. Szűzies hamvát nem mocskolta be sem a hóhér bárdja, mint Angliában, sem a guillotine, mint Franciaországban. Nem! nem tapadt hozzá a zsarnok vére sem, ártatlanul született s ragyogott, mint a hajnalcsillag és mint a fénylő nap éltető sugarai a nagy mindenségben, úgy árad szét a szabadság sugárfénye az egész országban.

Nem sírt, nem zokogott, a kinek bánata volt; magányos éjszakákon nem jajdult fel az árva, az özvegy, a szabadság e nagy napján fakadt lángoló honszerelem minden magán örömet, bánatot kitörült a szívből s az egész ország öröm-mámorban újongott.

Óh! hisz olyan boldog volt akkor a magyar. Megosztotta az alkotmányt: nemes, a polgárral; lehányta magáról a nemzet a gondolat békóját s a repülni vágyó lélek sasszárnyra kelt; megosztotta az úr a földet a jobbágygal s a magyar névnek becsület szereztetett.

Úgy volt! . . . de azután a fénylő nap elborult, a ragyogó csillag elhalványult a magyar nemzet felett s villám cikázott az előbb derült égből.

A nemzetiségek undok serege, az a vad, vért-szomjazó, nemtelen tömeg, mint éhes farkasok törtek ránk, öldökölve, pusztítva, mintha kihalt volna belőlük minden emberi érzés.

Miért kellett ennek így történni? Hiszen a magyar nemzet törvényes jussát követelte s kapta vissza! És mikor ezt követelte, a nemzetiséget nem hajtotta rabigába; egyenlő szabadságot, jogot kívánt adni mindenkinek, a kik e szép hazában éltek. Es mégis öldöklő fegyverrel támadtak ránk.

Hiába . . . Vérral kellett megpecsételni az uniót s a nemzetnek kardot kellett fogni, hogy a ránk uszított népekkel szemben megvédje szabadságát, nyelvét és alkotmányát.

A szülő gyermekét, a feleség férjét, a menyasszony jegyesét küldte a háromszínű zászló alá. Piros volt a lángoló honszerelem, fehér az igazság, zöld a reménység színe. Mért remegett volna hát a magyar, hiszen az a fehér szín is az ő ügyének igazságát mutatta? A szülő,

a feleség, a mátká, miért sirtak volna, hiszen a haza sorsáról volt szó, a magyar nő pedig mindig eltudta feledni a maga szerelmét ilyenkor s ha megharsant a kürt, mosolyogva adta lovagjának a búcsucsókot. Hogyne tudta volna hát most eltemetni a maga szerelmét, mikor olyan szépen lenget az a piros szín?

Nem is remegett a magyar; a szülő, a feleség, a menyasszony szíve sem jajdult fel, mikor a búcsucsókot adta. Büszkeségtől, boldogságtól ragyogott az arcza mindegyiknek s honszerelmük szülte az oroszlanokat. És a magyar szabadság ekkor még dicsőbb volt!

*

Hogy mi történt ezután, miért mondanám? . . .

Miért mennénk vissza abba a korba, a hol vért pusztulást látunk mindenütt? Miért lebbenteném félre a fátyolt egy sötét, verfagyasztó kép elől? Örömkönyeinkeket keserű, fájdalmas könnyekké, vidám, győzedelmi énekünket siralmas énekké változtatná át, mert egy szabadságától megfosztott, eltiport nemzet sirja tátong előttünk, mely felett a semmivélét hideg éjszakája borong, mint rémületes enyészet.

Említsem-e, hogy az igazság, a magasztos eszmék földre tiporva, a gondolat szárnya lelánczolva, a babért érdemlő homlokokon martyrkoszorú, az oroszlanok kezein nehéz csörgő lánczok, ármány, börtön, kinpad, bitó és az édes anyaföld siralmas nyögése mindenfelé!

Nézzük-e, mint kulcsolódik imára az árva, az özvegy keze s mint borúl a sírra a hazafi?

Oda menjünk-e temetőbe, a hol itt is, ott is, elfelejtett, besüppedt sírok sötét kebelében pihennek az eltiport szabadság vétanúi? Megszámláljuk-e a kiömlő drága vécseppeket, az elszálló fájdalmas sóhajokat, melyeknek terhe alatt, hogy össze nem roskadt e nemzet: bámulatos.

Óh mennyi vér. mennyi könny!

Csillagtalán sötét, rémületes éjszakája volt ez a magyarnak, melyben az eltitkolt bánat, a fájdalom oly igaz, oly megható.

Prométheüszi kinokat szenvedett a nemzet; a halál karjai, a vérebek undok tömege fojtogatták már s a lelketrázó küzdelemben háborgó lelke kétségbeejtő gondolatok közt vergődik: Vajjon lesz-e idő, midőn a könny- és vérrel áztatott föld felett az igazság napja felderül? Medvirad-e még valaha a magyarnak?!

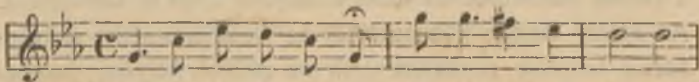
És lett idő, mert a nemzet nem roskadt össze, daczolt a zsarnoksággal s csak teljes szabadságért adta cserébe koronáját.

Magyar lányok, magyar ifjak, márcz. 15-ét minden évben édes örömmel, elragadó lelkesedéssel ünnepeljük meg, s mikor ünnepelünk, visszagondolunk 1848-ra . . . Azután tovább, arra az időre, mikor temető volt az egész ország: a megölt szabadság temetője! És az öröm, a lelkesedés hangja közé a bánat, a fájdalom hangja vegyül. Könnyezünk, imádkozunk és együtt rebegi ajkunk: „Verje meg az Isten“!

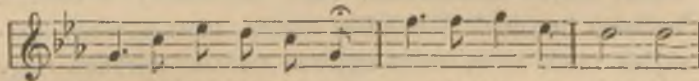
Kovács L.

Bujdosók éneke.

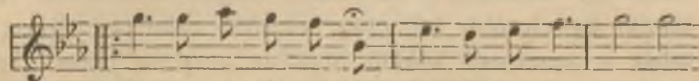
Szövegét, dallamát írta: **Novák Sándor.**

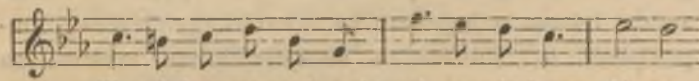
Nagy maj-té-nyi si-kon le-tö-rött a zász-ló,

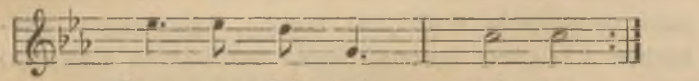
Rá-szállt tol-lász-kod-ni egy fe-ke-te hol-ló.

Té-pi ső-tét szárnyát, húll a tol-la rá-ja,

Si-ró ku-ru-czok-nak gyá-szos kal-pag-já-ra,

Ron-gyos dol-má-nyá-ra.

Pajtásom, pajtásom, ne könnyezz, ne sírjál,
Idegen országba kell bujdosnod immár.
Harapás kenyér se terem nekünk itten,
Vérünk hullásáért egy ital bor sincsen,
Verje meg az Isten!

Hervadt falevéllel bucsú sóhajtásom
Költöző madárral lesz elindulásom,
A hol a tenger zúg, a merre a szél jár,
Csillag lehanyatlik, ott nyugszom meg én már,
Ott nyugszom meg én már.

K r ó n i k a.

Kossuth Lajos. Tíz esztendővel ezelőtt azt hittük, hogy a fejünkre dől a világ. Messze Torinóból lélekszakadva vártunk egy hírt és könnyeinken át fuldokolva olvastuk az ő grandiózusan keserves haláltusájáról a híreket. A hajunkat téptük és sírtunk, ej, ordítoztunk a képünkben kikelve, fehérhajú öregek, szöghajú ifjak és kékszerű gyerekek — egymásra omolva és istent káromolva: Hát neki, az őserőnek is épügy kell összetörnie, meghalnia, feloszlania, mint minékünk, a csupádon-csupa pornak és hamunak? Hát a kolosszus is összeomlik s Neki is úgy le kell dűlnie, mint a lekaszált rendnek aratáskor? A halál underítóan demokratának tűnt fel, de keserves sóhajtásainkból csak szövődött, egyre szövődött

feléje valami élő és vonagló szemfedő. — A lelkünket adtuk volna oda, csakhogy ő bele öntsünk lelket, az ereinket vágtuk volna fel, csakhogy a vérünket beleömlésszük az ő lassú vérkeringésébe és lélekszakadva olvastuk, hogy míg a mi tüdők — a nyomorúságos — lehel és lélegzik, a Kossuth Lajoséban az orvosok oxigénnel tartják a lelket... Az ország, a politika egészen elzsibbadt, az emberek, mintha a halálos ágyánál virasztottak volna mind, elfásultak, kimerültek, elbágyadtak tíz esztendővel ezelőtt, márczius hónapjában.

A mennyi újság csak van: ciceróval vagy garmonddal, gyászkerettel vagy a nélkül, most mind erről ír, minden idők e legszomorúbb márcziusáról és sír. Ej, gyarlandók és rövideszűek mi: ne sírjunk sokat a sírjánál, a mely tele van titkon égő, hatalmas tűzzel és viruló tenyészettel. Ide nem puha, epekedő gyászinduló kell, hanem riadó harsonák vad, robogó siratója. Trara, trara: halott prófétánk minékünk, porladó istenünk gyönyörűséges mindenünk: a Te sírod ott a kerepesi temetőben nem a halott próféta sírja, hanem a diadalmas eszme melegágya. Az a sír ott a kerepesi temetőben exotikusan színes, piros és mámoros illatú virágokat terem. Halott prófétánk, porló istenünk: a Te sírod a mi életünk, a mi fájdalmunk, a mi négyszáz esztendő reménységünk és a mi négyszáz esztendő keserűségünk, de a melybe se a keserűségünket el nem temettük, se a reménységünket. A miért öltek, vágtak, daraboltak, saraboltak, akasztottak, golyó elé vittek, lánczra vertek négyszáz keserves esztendőn által: a daczos-erős szabadságszeretnek, — nem a megalkuvó, a nyárspolgár; hasat eresztő hazafiságnak, hanem a kardjára ütő nemes elszántságnak az inkarnációja ez a sír. És még valami: a Csák Máté basáskodása, a Zápolya királysága, a Bocskay selmeczbányai útja, az ónodi inkompatibilitás és Kossuth kormányzósága mellett április 14 — Istenem, álomnak is de gyönyörűséges volt, álomnak is de gyönyörűséges volna!

Tömjént ide, bágyasztó illatút és virágot sok és lehetőleg fehér és vörös virágot és lebbenjen elő a rajongás, a mely az Ő képében szállt a földre ötvenhat év előtt. Bebalzsamozott lelke a halott prófétának, a mely múmiává sohase asszik össze, hanem friss és üde marad, mint a tavaszi ibolyák, gyullaszd ki a vérünk a sírod mellett. Oxigént, sok oxigént nekünk is és a Te halhatatlan és kolosszális lelkednek a tavaszi ibolyaillatát szívjuk be mi is a sírod mellett. A mellett a sír mellett a kerepesi temetőben, a mely a mi archimedesi pontunk, a melyről még egyszer össze fogjuk rombolni a nagy világnak egy kis részét, a Te nevedben, a Te sírodért, a Te lelkedért, a Te lelkednek négyszáz esztendő agyonkínóztatásáért. És a mely miatt ölni, vágni, darabolni, sarabolni, akasztani, golyóztatni engedjük majd magunkat mindaddig, a mig ez az ország a Te sírodnak szegletkövein nem épül fel, halott prófétánk, porló istenünk, örökkön élő mindenünk: **Kossuth Lajos.**

A magyar ipar támogatása iskoláinkban.

Hogy a magyar iparnak ugyyszólván életfeltétele a magyar honosok részéről történő pártfogás, hogy enélkül szárnyai működésre nem képesek, hogy a magyar iparnak sírásója az az indolencia, részben tudatlanság, mely itt-ott megindult védelmét közönyös és tájékozatlan szemmel nézi: bizonyításra nem szorúl. Tudjuk mindnyájan, hogy a társadalom részéről oly irányú mozgalom, mely valóban iparunk védelmére és fejlesztésére szolgált volna, csakugyan elvéte indult meg. Pedig a társadalom különféle rétegei a maguk körében nagyon erős támogatói lehetnének iparunknak. Az államhatalomtól mindent nem várhatunk. Segíts magadon és az Isten is megsegít. Az iparvédelemnél is a társadalom szerves, öntudatos működése a legfontosabb, az államhatalom ez irányban történő intézkedései, vagy intézményei csak a társadalom részéről megindult betetőzői — és támogatóiként szerepelhetnek.

Én e cikkemben csak arra óhajtok rámutatni, hogy az állam és társadalom különféle szervei közül például iskoláink is mily figyelmet érdemlő mértékben támogathatnák a magyar ipart. Ha az egyenruha rendszert behoznók s a ruhákat magyar gyárak kelméiből készítenők, mindjárt nagyobb fejlődésnek indulhatnának szövetség és posztógyáraink. Ez időszerint kivitelünk értéke nadrág szövetekben 1903. januártól—decemberig 48,504 kor., finom pamutszövetekben 217,236 kor., férfiruha szövetekben 166,516 korona, férfiruhára való gyapjúsövetekben 212,160 kor.; e csekély kivitellel szemben behozatalunk értéke *nadrágszövetekben 9.420,210 kor., finom pamutszövetekben 2.898,164 kor., férfiruhaszövetekben 1.358,481 kor., férfiruhára való gyapjúsövetekben 33.499,250 korona, férfiruhára való félgyapjúsövetekben 10,692,240 korona.* A magyar tanuló ifjúság óriási számával hatalmas forgalmat létesíthetne, mert hiszen nagyon jól tudjuk, hogy ezidőszerint csak elenyészően csekély részük visel magyar kelméből készült ruhát.

Ha az egyenruha rendszert még az elemi iskolai tanulókra is kiterjesztenők és ifjaink tanulmányaik egész folyamán keresztül magyar gyárak termékeiből készítenők ruháikat, ez volna a legjobb nevelő eszköz nemzeti érzésük fejlesztésére és hiszem, hogy ez ifjaink akkor se fordulnának a külföldre, ha tanulmányaik befejezte után az életbe lépnek és pedig annyival inkább, mert a magyar szövet- és posztó ipart az ily irányú támogatás oly mértékben fejlesztené, hogy gyáraink aztán úgy minőség, mint olcsó ár tekintetében a külföldivel versenyképes produktumot hozhatnának forgalomba. És ez az iskolák részéről történő támogatás egész könnyen keresztül vihető volna.

Ruhára mindenkinek úgyis szüksége van és mert az ifjú lélek nagyon fogékony a nemzeti érzések és eszmék befogadására, örömmel készítenők ifjaink igazgatójuk és tanáraik felszólítására ruháikat magyar kelméből. Hogy ez gyakorlatilag erőteljesebben vitessék

keresztül, maga az intézet igazgatósága rendelné meg a szükséges kelmét, vagy a helybeli kereskedőkkel rendeltetné meg, kik aztán előre megállapított, mérsékelt nyereséggel adnák el a tanulóknak. Az igazgatóság a helybeli szabókra bízna (lehetőleg egyenlő felosztással) a ruhák készítését és ezzel a helybeli ipart is támogatná. Az egyes idegen községekből az illető tanintézet helyére került tanulók rendszeren nem az utóbbi helyen, hanem otthon készíttetik ruháikat. Ez esetben azonban a tanintézet helyén készítenők, mely körülmény a tanulók illetőségi helyének nem válik kárára, mert egy-egy községből nincs több, mint egy-két tanuló, ellenben nagy hasznára válnék a tanintézet helyén lévő szabóiparnak, mely így hozzájutna az összes idegen tanulókhöz. A tanuló így olcsóbb kelméhez, olcsóbb előállítási árhoz, tehát a rendesnél sokkal olcsóbb ruhához jutna. De nemcsak ez utóbbiak és a mi a legfőbb, az ipartámogatás szempontjából volna hasznos az egyenruha behozatala, hanem a fegyelem és a baráti együttérzés szempontjából is. Intézeteink kiterjeszthetnék továbbá az ipar e támogatását a kalap és különösen a bőr, illetőleg cipőiparra. Kivitelünk értéke talpbőrben 1903. januárjától decemberig 6.920,280 korona, közönséges felsőbőrben 3.215,180 korona, finom felsőbőrben 4.466,600 korona, cipők és csizmákban 3.275,516 korona; ezzel szemben behozatalunk értéke *talpbőrben 13.378,525 korona, közönséges felsőbőrben 6.352,990 korona, finom felsőbőrben 9.157,680 korona, cipők és csizmákban 14.356,410 korona.* Láthatjuk tehát, hogy van iparunknak több oly ága, melynek fejlesztéséhez iskoláink nagy mértékben hozzájárulhatnának. Tudjuk jól, hogy az esetleg majd életbe lépő önálló vámterület is lehetőleg fejlett ipart tételez föl, mely pedig az ipar szerves és rendszeres pártolása nélkül nem érhető el. S ez a támogatás bizony kénytelen gyakran erőszakosnak látszó, szokatlan formákat ölteni.

Ilyen szokatlannak és erőszakosnak látszanék az egyenruha behozatala iskoláinkba is, de mennyivel rendkívülőbb eszközöket voltak kénytelenek más államok megragadni, mikor fejletlen és gyermekkorát élő iparuk minden áron való fejlesztéséről volt szó. A manapság annyira hatalmas angol ipar se volt mindég oly hatalmas, mint manapság; volt idő, mikor az angol törvény a szövö- és posztóipar emelése végett elrendelte, hogy a halottak hazai gyapjúsövetből készített ruhákban temetessenek el, ezáltal akarván a hollandi ipar bénító versenyét ellensúlyozni.

Bárha fölkarolnák intézeteink a magyar ipar támogatását s ezzel hozzájárulnának nek is — s pedig nem jelentéktelen mértékben, — közgazdaságunknak az önálló vámterület felé irányuló kibontakozásához, előkészítéséhez.*

F. L.

* Az újítás, a melytől ez a magvas, komoly cikk a magyar ipar föllendülését várja, bizonyára kissé merész, főleg Patakon, hol a közfelfogás nem kedvez neki; kivihetetlennek azonban nem tartjuk, czélja révén pedig csak üdvözölni tudjuk.

Márczius Idusán.

— Pályanyertes óda. —

Langyos fuvalma rég letűnt időnek
Hozzám suhan s a multba száll velem,
Lelkem elé bűvös képet varázsol
S lány reszketés fut át a szivemen;
Csodás szavára vérem lánggra lobban,
Bűvös szavára vérem pezsgve forr:
Álmod látok, édes, szép tündér-álmot,
Amilyent nem láttam sehol-sehol.

Letűnt időket tár elém az álom:
Csodákkal teljes, fényes hitregét,
A mithoszok tündöklő szép világát,
Olimpusz mind-megannyi istenét!
Előtűnnek a mult setét ködéből,
Hogy küzdjenek egy hősi, szent tusán;
Szemökből túlvilági fény világol! . . .
Előtűnnek: Márczius Idusán!

Orczáikon önértet glóriája,
Orczáikon ragyog a tetterő,
Nemes bátorság lángja ég szivökben . . .
Közel van a véres keresztelő!
Közel van a vész — mit titkon koholtak
Pokol szülőtti, átkos szellemek —
Tündér-leánya véres harcmezőnek:
Szent szabadság! — ott érted küzdenek!

S egy dal süvölt Árpád honán keresztül . . .
Zúgó viharként tör mindenfelé!
Visszhangra lel sok milliók szívében,
És milljó sóhajlás vegyül belé:
Egy nemzet ébred hosszú tespedésből,
Arczán gyönyör hajnalpírja ragyog,
Szíve feldobban, új életre éled!
És esküszik: „nem, nem leszünk rabok“!

Egy dal süvölt Árpád honán keresztül
S minden magyarnak vére lánggra gyúl.
— A sas nem nemzett hitvány kósza varjat,
Párducz szülőtte nem lett gyáva nyúl —:
Kezében kard, a rabbilincs letörve!
Mint bős oroszlán, átront száz csatán! . . .
Szent véröntözte földbe szállt apának
Nem kell pirúlni gyáva magzatán!

Küzd, mind Titán; csatából ront csatába,
Öldöklő kardja villog rémesen
És éltet olt el minden villanása,
Nem gyilkolobb az ég villama sem!
Vész és halál jár mindenütt nyomában!
Győzelemről új győzelemre kel!
Hisz — ha legyőzik: — veszve a szabadság
S szabadság nélkül az élet se' kell! . . .

Letűnt időket tár elém ez álom:
Csodákkal teljes, fényes hitregét,
A mithoszok tündöklő szép világát,
Olimpusz mind-megannyi istenét,
Előtűnnek a mult setét ködéből!
És nem felém ragyognak ők csupán:
Minden magyar ily édes látomást lát,
Ily álmod lát Márczius Idusán!

Medgyasszay Gusztáv.

A példabeszédes könyv a nőkről.

Ha úgy tudnék szólni, mint a példabeszédes könyv írója, ha gyöngyszemeket teremne szellemem, ha méz-édes költészet folyna ajkamról, megénekelném dalos szavakkal a nőt, a jót, a rosszat is . . . De érzem, hogy nem tudom.

Ha ismerném azt a titkos, bűvös világot, melyet a nő szívébe zár el, ha el tudnám lesni gondolatát csak egynek is, megénekelném dalos szavakkal a nőt, a jót, a rosszat is . . . De érzem, hogy nem ismerem. Gyarló a képzetem, szegény az én elmém arra, hogy az érzelmeknek titkos milliójában kutassak. A szíveket és veséket csak az Ur vizsgálhatja, én pedig próféta sem vagyok.

És én mégis úgy szeretném megismerni a nőt, megismerni tisztán, világosan, hogy mérlegre vehessem a női erényt és a női bűnt. De mi elégíti ki emberi szokásom, nem bűnös csak gyarló kíváncsiságom? . . . És fordulok a könyvek könyvéhez, az élet titkához, a bölcsesség forrásához, a mely mellett annyiszor nyugodott meg már háborgó lelkem, a mely annyi kételyt űzött már el szíveimből — és megtalálom azt, a mit keresek. És a mint olvasom, eloszlik a homály értelmem egéről, látom a nőt két alakban, két keretben s olyan biztos az ecset, mely a vonásokat festette, olyan fenséges az elme, mely így megalkotta e két képet, hogy önkéntelenül is az a gondolat plántálódik szívembe, hogy annak íróját csak az isten ihlethette, tollát csak égi kéz vezethette.

Aztán eszembe jut az angyal és ördög meséje; két képet varázsol elém a költő, két nőt, egyik szebb, mint a másik; az egyiknek arczán a szelidség, szemében a biztató kék ég szelid sugára, míg a másiknak szeméből a pokol tüze szórja szikráit, az egyik angyali szépség, — a másik ördögi szépség — és szinte hallani vélem az ítéletet mondó király szavait: „Egy szép asszony szívünknek angyal és ördög egyaránt lehet.“ (Szász K.)

Lehet, — hiszen úgy mondja a példabeszédes könyv írója is „Kicsoda találhat derék asszonyt?“ Óh a jó nő drágább az igaz gyöngynél, hűségéhez életét köti az ő férje, rendíthetetlen az ő erénye. Szorgalmatos az ő házanépének jólétén, munkás kezei megtalálják a dolgot, még éjjel is, meg nem szűnik a jóval való foglalatosságban. Nem eszi a restségnek étvét, nem fukarkodik az alamizsnaadásban. Az ő ruhája erő és ékesség, a ma nem bántja, a holnap nem szerez néki búsulást, hanem nevet annak. Nyelvéről kedves tanítás fakad, ajaka csak bölcsen szól mindenkor. Boldog ő és az ő férje, vigak az ő fiai és leányai. A derék asszony koronája az ő férjének, a bölcs asszony az ő házának ékes-

sége és megsokasítja ő az ő férjének napjait és meghosszabbítja éveinek számát. Megnyerte a jót az, ki derék asszonyt talált feleségül, szereti az Isten az olyan embert!

Áldás van azon a házon, melynek asszonya az erénynek leánya! . . . . .
. . . . . Átkozott a ház, melynek asszonya balga! Megverte az Ur azt a férfiút, kinek adott megszégyenítő feleséget, olyan az, mint az ő csontjaiban való rothadás.

Láttál-e már disznó orrában arany pereczet? olyan a szép, de oktalan asszony, annak háza a rendetlenség fészke. A rossz asszony miatt juthatsz egy darab kenyérre. Mint a kebeledebe rejtett tűz, veszedelmes a parázna nő. Vigyázz, hogy be ne menj ahoz! Hízogató beszédével, nemtelen vakmerőségével bűnre csábít, sirba visz és a halál hájlékába vezet az ő tisztátalan háza.

És jobb lakozni a magas tető ormán, vagy a kietlen pusztán, mint a háborgó és szitkozódó asszonynyal, mert meg mar az, mint a mérges kigyó!

Jaj annak, a ki ilyen feleséget talált! Megverte azt az Ur! . . .

Igy a példabeszédes könyv. És én látom a bölcs prófétát, a mint az ihletés pillanatában ajka beszédre nyílik és nemes hevüléssel szól a nőről, arról a nőről, a ki bölcs, a ki erényes mint az angyal, szelid, mint a galamb, dolgos, mint a méh, jó, mint a jóság, a ki olyan, mint a szerelmes szarvas és a kedves zerge; s beszéde olyan jól esik a szívnek, a léleknek, mert a nőnek erénye a léleknek megnyugtatója a szívnek is vidámságára. Én látom a prófétát, ti nem látjátok? . . .

És hallom tovább a próféta komoly hangját, a mely zúg, mint az ítélet harsonája s azt zúgja, hogy: Kerüld a rossz asszonyt, mert mély verembe visz; mézédés családok van a parázna asszony hálóján, a mely örvénybe csal és a halálba taszít. És a mint ketté töri bírói pálcáját a parázna asszony felett, a mint haragos gerjedelemmel szól annak veszedelmes bűneiről úgy érzem, hogy utálat ébred szívem fenekén a bűnös nő iránt, úgy érzem, hogy ez egy életet képes megsemmisíteni, a jót a bűn kárhozatos ösvényére csábítani az édeset méreggá változtatni.

Ugy hallom! — úgy érzem! — Ti nem halljátok, nem érzitek? . . . . .
. . . . . De szép is az a biblia! . . . Olyan, mint egy óriási kincses bánya, melyben mindenféle kincs feltalálható. A példabeszédes könyv benne egy drágakő s ebben a nőkről szóló tanítás egy csillogó gyöngyszem. Annyi színben játszik, a mennyi erénye van egy jó nőnek s annyi tüzet szór, a mennyi bűne van egy gonosz asszonynak! S tudjátok-e mennyi? . . . Nem, én sem tudom, senki sem tudja, mert az erény is a bűn is végtelen.

* * *

Beszéltem a prófétával és ő is én velem.
Tanácsot kértem tőle és ő adott is nekem.

Azt mondta, hogy: „Megnyerte a jót a ki talált feleséget és vett jóakaratot az Úrtól!”

„Amik pedig régenten megirattak, a mi tanulásunkra irattak meg.”

Barcsa Endre.

Kossuth gyászünnep.

Gyönyörű szép ünnepnek volt színhelye f. hó 20-án a magyar főváros. Az egyetemi és főiskolai ifjúság áldozott ott a hazaszeretet szent oltárán a legnagyobb magyar: Kossuth Lajos halálának 10-ik évfordulója alkalmából. Szívet-lelket gyönyörűséggel betöltő, szép ünnepség volt, melynek emléke maradandó lesz és a magyar ifjúságnak méltó dísz, dicsősége marad, mert megmutatta, hogy tud lelkesedni igaz lelkesedéssel, tud áldozni is nagyjainak emlékéért az égő honszerelem füstölő oltárán.

A budapesti egyetemi egyesületek közül egy, vagy kettő elmaradt az ünneplők sorából; nem keressük, vajon sértett hiúságból, féltékenykedésből, vagy politikai okok miatt tartották-e távol magukat; a budapesti egyetemi ifjúságnak díszére válik ezen ünnepségnek rendezése így is!

Résztvettek a következő főiskolák küldöttjei: Kolozsvár, Debreczen, Eperjes, Kassa, Magyaróvár, Pécs, Pozsony, Sárospatak és Selmeczbánya.

Az ünnepség első része a Deák téri ág. ev. templomban folyt le, a hol a szózat eléneklése után az ősz Horváth Sándor lelkész szólott szívhez szólóan, megragadó hévvel az ifjúsághoz és a templomot egészen betöltő közönséghez arról, hogy ki volt Kossuth Lajos. Beszédje végeztével a Hymnuszt énekelte el a templomi sokaság s aztán emelkedett érzelmekkel távozott az Isten házából.

Az ünnep további része a Vigadó nagytermében tartott matiné volt, hol a Kossuth nevéért lelkesülő közönség oly nagy számban gyűlt össze, hogy tenyérszerű hely se maradt üresen. Az itt tartott ünnepély részleteiről nem szólok; ismeretes az a napi lapokból, csak azt említem meg, hogy minden pontja fényesen sikerült s méltó volt a magyar ifjúság Kossuth ünnepélyéhez!

Legszebb, legmegkapóbb részlete volt az ünnepségnek a délutáni zárandoklat a Kerepesi lemetőbe. $\frac{1}{2}$ 3 órakor indult el az ifjúság az egyetemi zászló alatt a hozzácsatlakozott öreg honvédekkel és a sok ezer főre rúgó néppel együtt az Egyetem térről. A városi hatóság dícséretére megemlítjük, hogy a gázlámpák, a merre a menet elhaladt, mindenütt gyászszöveggel voltak bevonva. A szent sírhoz érkezve levett kalappal, áhítatosan énekelte el a temérdek nép az „Isten áldd meg a magyar“-t. Igazán megható volt annyi embert egy szent érzelemben összeolvadva látni! A fekete szöveggel borított s nemzeti színű szalagokkal ékesített emelvényen legelőször Barabás Béla orsz. képviselő jelent meg s tartalmas, szép beszédet intézett a néphez, főként az ünnepet rendező ifjúsághoz. Ezután egyenként jelentek meg az emelvényen az egyetemi és főiskolai ifjak kiküldöttjei, a kik rövid beszéd kíséretében letették koszorúikat a magyar nemzet legszentebb sírhalmára. Főiskolánk nevében a szénior szólott és tette le a pataki Rákóczi vár faláról szedett

borostyánlevelekből készült koszorút, melynek felírata :
A nemzet atyjának a sárospataki diákság.

Este ismét a Vigadó lett az ünnep színhelye. Itt történt meg a magyar ifjúság költségén készített, remek, művészi kivitelű Kossuth vándorserlegnek a felavatása. Kovács J. István jogszigorló tartotta a felavató beszédet. Hatalmas, tüzes beszédének végén az ifjúság képviselőihez szólott, a kik egyenkint járultak a szent serleghez és képviselt iskolájuk nevében fogadást tettek, hogy Kossuth Lajos eszméihez hívek maradnak mindhalálig.

— A mi részünkről a jogásznök emelt szót s szép szavakban fejezte ki a sárospataki ifjúság tántoríthatatlan hazaszeretetét és a Kossuth Lajos nevéért való lelkesedését. Majd Holló Lajos orsz. képviselő és néhány törvényhatósági kiküldött intézett még lelkes szavakat az ifjúsághoz, szívökre kötvén a Kossuth kultusz hó ápolását. Ezzel a nagyszabású ünnep véget ért.

Üdv neked budapesti egyetemi ifjúság, a ki ennek az emlékezetes, szép ünnepélynek rendezésében a zászlóvivő szerepét vitted; fogadd az egész vidéki ifjúság elismerését!

Üdv neked magyar ifjúság! a ki ilyen ünnepélylyel tettél tisztességet Kossuth Lajos szent emlékének. Csak az ő neve legyen vezércsillagod, csak az ő eszméinek megvalósításán fáradozzál mindenkor, akkor boldog lesz a magyar. e.

Dalok a korzóról.

1.

A bundát naftalinba tettük
És besóztuk a korcsolyát —
S az üvegházban már kinyíltak
Az ibolyák, az ibolyák.

Élni oly szép s oly jó . . . : a légen
Patakzó híg arany foly át —
S valakitől most kaptam épen
Egy szál tavaszi ibolyát . . .

2.

Az aszfalt zsúfolt, szinte porzó
És telistele van a korzó.

A hölgyek nem hordnak boát
És üdék, mint az ibolyák.

És az urak: raglánba járunk
S valakit várunk, egyre várunk.

. . . Egy kis szőke, ha erre járna
Napsugaras lenne a járda —

S a kis szőkét a láthatáron
Nem látom, mindhiába várom.

S mert nem látom — bár szinte porzó
Az aszfalt — : oly üres a korzó ! . .

Bt.

A mi márczius 15-iki ünneplésünk.

. . . Édes emlékezet fűz most már te hozzád márczius Idusa! Egy nap a más után mily hamar letűnik, mily hamar elmerül idők tengerébe. Csak imént voltál itt s hozzád sziveinket forró lángolásba, nemes hevülésbe s már az emlékezeté vagy; de nem, te élni fogsz végtelen időkig s erős dobogásba hozod sziveinket, forró honszerelmet gyulasztva keblünkben.

Igaz; nem zúgnak már a harczi kürtöknek rémes rianási, száguldó paripák robaja sem zúg már, elcsendesült minden, hanem te élni fogsz és veled mindazok, miket te alkotál márczius Idusa. És miként a lélek az egyedülletben felidézi szépen a mult emlékeit, hogy erőt s kitartást merítsen azokból a jövő küzdelmére; emlékezzünk mi is a letűnt nagy napról s vessük a szívünkbe e nap emlékeit, támadjanak bennünk nemes elhatározások, hogy méltó utódai lehessünk azoknak, kik e nap vívmányait vérökkel szentelték s úgy adták át nekünk.

*

A sárospataki főiskola ifjúsága, miként az elmúlt időkben, úgy most is önmagához méltóan ünnepelte meg a nemzeti újjászületés emlékünnepét. Reggel istenitisztelettel kezdődött az ünnepély, a melyen Pósa Péter főiskolai szenior imádkozott, kérve áldást, békességet e sokat szenvedett hazára, kérve egy jobb, boldogabb s dicsőbb jövő felviradását arra a népre, a mely multjáért és jövőjéért már rég megbűnhődött, hogy feledve a sok-sok keserves csalódást, melyet átélt, a bánat s szomorúság helyett öröm is jusson osztályrészéül. Az istenitisztelet a himnusz eléneklésével ért véget.

Emelkedett hangulat s a nagy naphoz illő magasztos érzések között köve kezett el a délutáni ünnepély, a mely méltán sorakozhatik az ifjúság által rendezett legsikerültebb ünnepélyek mellé. A zenekar nyitotta meg, tanújelét adva szereplései által életrealitásának s bizonyosságot téve a mellett, hogy a szépért tud is, akar is lelkesedni. Az ünnepi beszédet dr. Mitrovics Gyula gymnasiumi tanár tartotta, vázolván beszédében a negyvenes évek eszméinek átalakító hatását, költői emelkedettséggel állítva elének emez eszméknek bajnokait, Széchényit, Kossuthot, Petőfit, mint a magyar nemzet legnagyobb apostolait. Lelkesedés, tűz, honszerelem hatotta át egész beszédét, intye, buzdítva a nagy, a dicső emlékű ősök követésére. És hogy az ünnepély minél vonzóbb, minél magasztosabb legyen, arról a messze vidéken ismert énekkar gondoskodott. A közönség alig tudott betelni a Novák Sándor gymn. tanár által irt s zenésített kurucz-nótával a „Bujdosók éneké“-vel (férfikarra alkalmazta Hodossy Lajos) a mely vitte, magával ragadta a lelkeket abba a csodálatosan bús időbe, midőn a haza szabadságáért fegyvert fogott kurucz hazájában honját nem lelé. Azok a szavalatok, melyek elhangzottak, szintén csak gyönyört szereztek a közönségnek s a szavalók is (Batta Miklós, László János) igyekeztek s nem siker nélkül igyekeztek minden erejüket latba vetni, hogy az ünnepély annál fényesebb, annál lélekemelőbb legyen; de a közönség ennyi élvezetért nem is maradt háládatlan, minden szereplés után bőven kijutott minden szereplőnek a tapsvihar. — Az egész ünneplő közönség ajkáról elhangzott Kossuth-nóta volt méltó befejezése a szép ünnepségnak.

*

Márczius Idusa! te is elmerültél, mint a többi napok, mélységes tengerbe; most már minden csendes, de emléked ép, él s élni fog mindaddig, míg a magyar kebel hazáját szerető meleg szívet takar. —C.—

HIREK.

— Azokat, kik lapunk eddigi számaint megtartották, mindedig azonban elő nem fizettek, tisztelettel kérjük az előfizetési pénzek mielőbbi beküldésére, mert — legnagyobb sajnálatunkra — nincs módunkban, hogy ingyen példányt küldhessünk.

— **Biblia-ünnepély.** Ha beletekintünk a bibliába, legyen bár koromsötét éj körülöttünk, tisztán, világosan látunk s valami megmagyarázhatatlan fényesség árasztja el lelkünket, gondolkozásunkat. — Most, az anyagiság sívár, sötét korszakában ünnepet szenteltünk a bibliának . . . de mintha istentiszteletre mentünk volna: — felemelkedett a szívünk, a lelkünk valami jobb, tisztább világba. Ott kézen fogta a próféta, kit Isten ihletett, világosságot gyújtott s visszavezette elmúlt évek sötét homályába. És világosság gyűlt a mi lelkeinkben is: megtanultunk a Jones Mary példáján lelkesedni. Az ünnepi beszédet Dr. Tüdös István mondta, a chorus vallásos darabokat adott elő, Barcsa Endre és Somogyi Bertalan vallásos tárgyú költeményeket szavaltak. — Mikor kijöttünk, mintha istentiszteletről jöttünk volna! . . .

— **A márczius 15-iki tánczmlatság.** A felelős szerkesztő megbízásából nekem jutott volna az a kedves kötelesség, hogy a főiskolai ifjúság által rendezett tánczmlatságról referáljak. Azonban ezer pardon kedves szép hölgykoszorú, gyónok, hogy abszolváljanak, mert én szegény riporter olyan jól mulattam ezen az estélyen, hogy elfeledtem a kötelességemet s így bár fájó szívvel, de kénytelen vagyok lemondani arról, hogy a jelen volt hölgyek névsorát adhassam. Higgyék el kérem nem én vagyok a bűnös, hanem a kedves hölgykoszorú, a mely aranyos vidám kedélyével engem, a riportert is magával ragadott s elfeledtetett velem felelőst . . . s mindent. De volt is ám ott édes szerkesztő úr vidám jókedv, csicsérgés s az a sok szép angyal, mindeniknek szép aranyos himes szárnya, csókos kis ajka, mosolygó arcza s azok a tüzes nagy szemek s egy szegény riporter, csuda-e, ha elkábultam attól az édes égi illattól? Bocsássanak meg szép hölgyeim, de máskor majd jobb leszek, ha megígérik, hogy többet nem fogják elbódítani a szegény riporter fejét. —x

*

A tánczmlatságra megváltották jegyeiket: Özv. Tóth Lajosné, Czirják Paulin, Csécsi Nagy Pál (V.-Ujfalu), Grosz Mór, Mezey János (Kis-Várda), Lebovits Henrik *Felülfizettek:* Baksy István (Szeszta) 2, Farkas Lajosné (Vajdácska) 2, Ölbey Jánosné (Rozvágy) 5, N. N. ev. ref. lelkész 2, Tóth Dezső 2, Binét Menyhért 1 koronát. Fogadják e helyről is a főiskolai ifjúság hálás köszönetét.

— **Vakáció.** Főiskolánkban a húsvéti szünidő márczius 25-én kezdődik s tart bezárólag április 10-ig. Április 11-én az előadások újból megkezdődnek. Az ünnepválasztás 25-én délután 5 órakor kezdődik. Az „első diák“ ismét Kocsiss Jenő IV. hh.

— **Sakkverseny.** Az akadémiai Olvasó Egyletben a sakk-verseny is beveződött. Első díjat (10 koronát) nyert Törös Kálmán III. th. 13^{1/2}, második díjat (6 kor.) Mikola Gyula III. th. 11^{1/2}, harmadik díjat (4 kor.) Kun József III. th. 9^{1/2} egységgel

— **Kossuth Lajos arczképe** díszíti körülbelől egy hónap óta akadémiai kaszinónk termeit. A szép arczkép a 40-es évek Kossuth Lajosát ábrázolja természetes nagyságban s a főgimnázium egy fiatal tanárának: *Deák Gézának* ecsetjét dicséri

— **A márcz. 15-iki ódapályázat** eredményéről a következőkben számolunk be: A bíráló bizottság általában véve meg van elégedve az eredménnyel. A 7 pályamunka között kiválóan 3 emelkedett ki, Medgyasszay Gusztáv, a Binét Menyhérté és a Barcsa Endréé. A három közt az első a legszebb, a második a legtartalmasabb, legértékesebb, a 3-ik a legódaibb s szavalarra legalkalmasabb. A Binét költeménye szoros értelemben véve nem nevezhető ódának s így a díjért nem futhatott. A másik kető közül a Barcsa Endréé megdicsértetett, a 20 korona jutalmat pedig a Medgyasszay Gusztáv költeménye nyerte el. A bizottság azonban kimondta, hogy ezzel nem akarja ezt a Binét Menyhért költeménye fölé helyezni, a mely megdicsértetett. M.

— **Jogász tánczestély.** A jogász ifjúság tekintélyes része ápr. 16-án a Jogászegylet segélypénztára javára esetleg tombolával egybekötött tánczestélyt rendez; a meghívók legközelebb már szétküldetnek.

— **A Kossuth gyászünnepen** az Ifjúsági Egyletet Pósa Péter szénior, külön a jogászegyletet a jogásznök képviselte. — A magyar egyetemi és főiskolai ifjúság Kossuth serlegére ifjúságunk 200 koronát adományozott.

— **Hangverseny.** Mint lapunk zártakor értesültünk, a főiskolai énekkar április 14-én Beregszászra rándul ki s ott tánczmulatsággal egybekötött hangversenyt rendez. A meghívók legközelebb fognak szétküldetni. Mi csak dicsérjük a chórú okos vállalkozását. Patakon — igaz — hálás közönségre talál mindig az énekkar, mely ifjúságunknak mint régen, úgy most is csak dicsekedése, de a benne rejlő nagy művészi érték még kiaknázatlan s csak a vidéki szereplések által fog igazán érvényesülni. Jó sikert kívánunk!

— **Előfizetéseiket újabban a következők küldötték be:** Szabó Endre (Budapest) 2 kor., Kazinczy Ferencz (S. a. Ujhely) 2 kor., Fűrjész Tamás (Karád) 2 kor., Marossy Bertalan (Paszab) 4 kor., Papp István (Király Helmece) 2 kor., Soltész Ferencz (Sárospatak) 4 kor., Dombó László 4 kor., Dr. Meczner Sándor 2 kor., Ellend József 2 kor., Radácsi György 4 kor., Hodinka Ágoston 4 kor., Vitek Ferencz 2 kor., Szécsy Géza 4 kor., Dr. Finkey József 2 kor., Zsoldos Benő 4 kor., Búza János 2 kor., Dr. Finkey Ferencz 4 kor., Dr. Kondor Miksa 4 kor., Katona György 4 kor., Tanári kaszinó 4 kor., Dr. Mitrovics Gyula 4 kor., Tarczal János 2 kor., Dr. Debreczeni Bertalan 2 kor., Dr. Székely György 2 kor., Maklári Pap Miklós 4 kor., Dr. Illyefalvi V. Géza 2 kor., Dr. Kiss Sándor 4 kor., Rohoska József 4 kor., Dr. Szabó Sándor 2 kor., Zoványi Jenő 4 kor., Dr. Láczy László 4 kor., Dr. Tüdös István 4 kor., Dr. Kun Zoltán 4 kor., Dr. Zsindely István 2 kor., Novák Lajos 4 kor., Dr. Katona Mihály 4 koronát. Köszönettel nyugtázzuk.

Szerkesztői üzenetek.

Zilahi. Elkésett. Akkor kaptuk meg, a mikor már egészen kész volt a lap. Így — bármennyire szerettük volna most hozni — a jövő számra maradt. Gondolom, nem haragszol? . . . Szervusz! B. H. Ü. K.!

Késmárk. Nagyon köszönjük. Sziveskedjék máskor is felkeresni bennünket.

Olasóink figyelmét felhívjuk Novák Sándor főgyimn. tanárnak jelen számunban közzétett gyönyörű kurucz nótájára.

Tartalom.

Pósa Péter: Feltámadás. — Kovács L: Márczius 15. — Novák Sándor: Bujdosók éneke. — Bt: Krónika. — F. L: A magyar ipar támogatása iskoláinkban. — Medgyasszay Gusztáv: Márczius Idusán. — Barcsa Endre: A példabeszédes könyv a nőkről. — e: Kossuth gyászünnep. — Bt: Korzó dalok. — C: A mi márczius 15-iki ünnepülésünk. — Hírek. — Szerkesztői üzenetek.

SÁROSPATAKI IFJUSÁGI KÖZLÖNY.

KIADJA: A „SÁROSPATAKI IFJUSÁGI-EGYLET.“ — MEGJELEN HAVONKÉNT EGYSZER.

Szerkesztőség: Sárospatak, Főiskola, szeniori hivatal.	Főszerkesztő: P Ó S A P É T E R.	Felelős szerkesztő: K O V Á C S L A J O S.	Előfizetési ár: Egész évre 4 korona. Félévre 2 korona.
Kiadóhivatal: Sárospatak, »Főiskolai könyvnyomda.«	Főmunkatársak: B I N É T M E N Y H É R T, M I K O L A G Y U L A.		Az előfizetési összegek a »Sárospataki Ifjúsági Közlöny« szerkesztőségnek küldendők.

Rákóczi itthon.

Rákóczi itthon! Hazahozatja habsburgi I. Ferencz József. Csoda történt. A kit 200 esztendeig hiába vártunk, a kit 200 esztendeig hiába sirattunk, itthon lesz végre. 200 esztendeig messze földön, idegenben pihent a teste, de a lelke itt volt, itt van folytonosan közöttünk. Most hazahozzák a testét is.

Testének minden atomja, vérének minden cseppje a hazáért élt folytonosan. Agyának minden gondolatja, szívének minden dobbanása e hazáért működött. Feláldozta óriási vagyonát, minden kincsét, minden nyugalmát, egész életét e hazáért; neki nem maradt más, csak küzdelem, szenvedés, csak Golgota, a martYROK töviskoszorúja. Mérhetetlen vagyonából, óriási birtokaiból neki nem jutott egy négyszög ölnyi terület, a hol fáradt teste örök nyugvást talált volna. Óriási tevékenységéért, mérhetetlen szenvedése miatt számkivetetten kellett bujdosnia és a hitvány, gyalázatos szolgálhad homlokára sütötte a hazaárulás bélyegét, a hazaárulás szégyenét. És neki, a ki minden gondolatját, minden tehetségét, egész életét hazájának: hazája szabadságának, fennmaradásának szentelte, idegenben, török földön, drága hazájától sok száz mértföldnyire kellett egy sirhelyet keresni, találni. A magyar nép mindig várta, mindig visszasírta, de mindhiába.

A magyar nép mindig várta, mindig visszasírta. A szegény, elnyomott nép, mikor elbujdosott a nagy fejedelem, várta, egyre várta, hogy egyszer csak tüzes paripán, kibontott zászlóval, deli sereg élén újra megjelenik a nagy fejedelem, a jó fejedelem. Mellette fog lovagolni a nagy Bercsényi Miklós, utána a többi jó vezérek, deli levették, lobogós dolmányú, nyalka kuruczok. Ujra megszólal a tárogató, mint régen, fog futni a labancz, mint régen, fog omlani a vér, mint régen, és a vérből kihajt a magyar szabadság virága, de nem úgy, mint régen, hogy újra elhervadjon, hanem úgy, hogy most örökre viruljon.

Rákóczi nem jött tüzes paripán, kibontott zászlóval, deli sereg élén. Nem lovagolt mellette a nagy Bercsényi Miklós, utána a többi jó vezé-

rek, nem követték nyalka kuruczok, nem szólalt meg a tárogató, nem omlott a vér. Hanem megjön Rákóczi a tüzes paripa helyett még gyorsabb vasparipán. Dübörgő, zakatoló gYász-vonat fogja hozni. A merre elhalad a hamvait hozó vonat, örömmel szívében, meglelégedéssel lelkében, ünneplő ruhában fogja várni, fogja köszönteni a hű magyar népe. Magyar népével együtt fog örülni, együtt fogja köszönteni a mi jó királyunk, ősz fejedelmünk.

Nekem úgy tetszik, hogy ez az menet szebb, dicsőségesebb, diadalmasabb, mint lett volna amaz, melyet vér jelölt volna. Mert ezt az utat, diadalmenetet habsburgi Ferencz József készítette a mi nagy hőszünknek, a mi vértanunknak. Habsburgi Ferencz József, ugyanannak a családnak a leszármazója, a melyből született I. Leopold, I. József, a kik ellen vivott Rákóczi véres ütközeteket, égrengető tusákat, 7 éves háborút. Habsburgi Ferencz József, ugyanannak a Habsburg-háznak a szülöttje, a mely III. Károlyt szülte, a ki aláírásával, királyi pecsétjével erősített meg egy törvényt, egy írást, melyben az van, hogy Rákóczi Ferencz hazaáruló, vétkes pártütő. És most habsburgi Ferencz József, ezeknek a leszármazója kimondja, hogy Rákóczi Ferencz hazánknek egyik legnagyobb alakja, a kinek elporlott csontjait haza kell hozni messze földről, idegenből, hadd nyugodjanak az édes hazai földben, melyért annyit küzdött, annyit áldozott. És most „a király — egy habsburgházi király — és nemzet egyesült kegyelete keresi fel“ az ő emlékét, az ő sirját. Ezzel a győző meghajtja az ő lobogóját a levett, számkivetett bujdosó előtt.

Ezzel Rákóczi kivívta a legszebb, legdicsőbb győzedelmet, melyet csak aratni lehet.

* * *

Felmerül a kérdés, hogy hol nyugodjanak Rákóczinak hazahozott hamvai? Hiszen Magyarország nagy darab föld, sok helye van, a mely kedves volt Rákóczinak, a mely igényt tarthatna a szent hamvakhoz. De azt gondoljuk, hogy egyik sem annyira, mint épen Patak.

Mikor ezt mondjuk, nem az önzés beszél belőlünk, de nyugodt lélekkel kérdezzük, hogy

vajjon széles e hazában valahol van-e még egy hely, a melyhez annyi szál kötne II. Rákóczi Ferenczet, mint épen Sárospatak?*

Még áll az ősi vár, a melyben annyit lakott a nagy fejedelem. Még áll a torony, a mely a Rákóczi kincseit őrizte. Még meg van a nagy tanácssterem, (most galambok tanyája) a melyben annyit tanácskozott országos ügyekről. Még itt vannak a termek, a melyekben annyiszor járkált, ült, gondolkozott, tépelődött, a melyekben annyi örömet, de még több bánatot ért meg. Még vannak azokból a fákból, a melyek annyiszor adtak neki hűs árnyékot, csendes nyugovást. Még állanak a bástyák, melyeken annyiszor lobogott a vörös-kék fejedelmi lobogó.

Bátran elmondhatjuk, hogy a pataki vár volt a nagy fejedelem otthona, székhelye, melyről még a népballada szerint bucsuzó Rákóczi is úgy emlékezik meg hogy:

„Legkedvesebb váram.“

Vegye meg az ő „legkedvesebb várát“ az ország (hiszen a mint hallatszik, úgy is eladó). Hozza rendbe, adja vissza régi fényét. Hiszen megérdemli, már csak azért is, mert a mint egy tudós emberünk csak épen most írta meg róla, egyik legbecsesebb műemlékünk. Hallottunk hangokat egy országos Rákóczi- (kurucz) muzeum tervéről, helyezték el ezt itt, helyezték el a Rákóczi „legkedvesebb várában“ és helyezték el ide, temessék el itt a „legkedvesebb várában“ az ő porait, drága hamvait.

Legyen Rákóczi igazán itthon.

Sutka István.

K r ó n i k a.

1. *Két fejedelem.* Egy nagy és rohanva jövő strike egészen eltakarta két fejedelemnek az alakját: egy halottét, a St.-Benoit kolostor porladó trubadúr-fejedelméét és egy élőét: a fehér hajú és szomorú szívű Habsburgét, a mi uralkodónkét, a ki ime másfél száz esztendőnek fekete és mélységes szakadékain át hazaszólitja szomorúan dicsőséges mesék halott daliájának a porait. Az élő fejedelem, a fehér hajú és szomorú szívű, földhöz vágta a nehéz dinasztikus elveket, egy csomó kővé vált macacsságot felrugott és a maga gentlemani és katonás egyenességével megadta az illő tisztességet a Habsburg-elődök nagy és nemes ellenfelének, a halott fejedelemnek és a még nagyobb ellenfélnek, az eszmének, a melynek az inkarnációja volt a halott fejedelem.

Ej, szinte kedvünk sincs reflexiókat szólni most és még inkább: kusza betűkbe ezinikus célzásokat fenni és hátsó gondolatokat keresni egy nobilis és gyönyörűsége tethben. Valami nedvességféle támad a szemünkben és szikrázó áprilisi napfényben, dőzsölő

illatesővel hullván a zelnicze és fehér fürgetegben pilinkélvén a cseresznye virág — egy szinte ismeretlen és szokatlan felkiáltás buzog fel a lelkünkől: Eljen a király!

A rósszakarat sem foghatja ránk, a szegények iskolájának vastag nyakú és rebellis kuruczaira, hogy elfogútlak vagyunk a Habsburgok előnyére és senki nem vetheti szemünkre a hiperlojalitást. És mégis valami csöndes áhítat fog el, látván, hogy a szomorú szívű és fehér haju I. Ferencz József átgázol egy csomó megpenészesedett elven, a melyekre a tetterős és szöghajú Ferencz József felesküdt. szemébe kaczag egy csomó kővé vált megrögzöttségnek, a melyeket először egyedül üdvözítővé akart tenni, a hivatalos anathémát visszavonta a magyar függetlenség eszméjének dicsőséges daliájáról és a gögös és konzervatív eszászári háznak nem jó emlékű lobogóját illendően meghajtotta a halott Rákóczi előtt.

Kegyes lazarista atyák ott a kéklő Bosporus mellett: nem őrzitek már soká a halott fejedelmünk porait.

A lelke már régen a lelkünkben van és száműzött porai most fognak összevegyülni a hazai porral.

Jön vissza egy nagy és dicsőséges diadalmenetben a mi örökös, koronázatlan királyunk és ebben a szikrázóan színes diadalmenetben elől van: a koronázott király. Oh dicsőséges és termékeny halál, a mely fegyver nélkül is hódít és másfél évszázad multán is győzedelmeskedik az élők!

*

2. *Konzervativizmus.* Ez a szó most roppant divatos lett és úgy üti fel a fejét mindenütt, mint eső után a gomba. Félre ne értsenek bennünket most, mikor a félreértés semmi esetre sem minket tenne nevetőségessé: nem egy aktiv, illetőleg aktív vázó politikusnak a még jóformán ki sem göngyölt zászlójáról betűgettük ki ezt a szót, se nem szociológusok kopjavitéséből halasztuk ki, hanem a legislegújabb ifjúsági politikát keresztelték el így: konzervativizmus. Ez a legislegújabb ifjúsági politika arról nevezetes, hogy olyan politika, a melyik nem akar politizálni. Illetőleg az a célja, hogy az ifjúsági életből — kezdve természetesen Pesten — kiölje a politizálást. S mert ott a szóban lévő irányzaton kívül csak egy jóra való és pozitív politizálás van: az, a melyik a Kossuth Lajos halálának tízéves fordulójakor egy pontba gyűjtötte az egész ország ifjúságát és eszméit tűzzel-vassal bele akarta égetni az ifjúság lelkébe: kiirtani ezt a politizálást, a mely egy obstrukciós év alatt — tagadhatatlan, nagyon lármás lett, de a mely lármáság felett — tagadhatatlan — elnézhetünk, mert ifjú emberektől ifjonti lelkesedést várunk és nem öregek konzervativizmust. A bombaszt sokszor komikus, de sohasem szégyenletes és ordítani még mindig jobb, mint rekedten beszélni, vagy épen némának lenni.

Az ifjúságnak ez a konzervatív hajlangósága merőben új. Hisszük, hogy új és nem próbáljuk rá applikálni azt a közhiedelmet, hogy ez a szó: konzervativizmus a maga bő togájának ránczai mögött egy másik fogalmat is takar, a mely szintén k-val kezdődik és izmus-sal végződik s a melyet a piaci névén, a közforgalomban így hívnak: klerikalizmus. Mondom, ennyire feketén nem látunk és vagyunk annyira lojálisak és őszinték, hogy nem próbálunk kételkedni a mások őszinteségében sem. Szóval: nem akarunk hamleteskedni és Poloniust szűrni át a kárpit mögött, mikor meg vagyunk győződve, hogy a kárpit mögött semmi sincs.

* Utólag értesülünk, hogy Sárospatak város május hó 1-én közgyűlésen is szönyegre fog ily értelmű indítvány kerülni.
Szerk.

De mégis mit akar *konzerválni* az ifjúság? A diák állapotokat? Ez abszurdum, mert első sorban épen megváltoztatni akarja és a diákállapotok különben is: csupa senyvedés, erő nélküliség. Társadalmi konzervativizmust értsünk ez alatt? Ugy hisszük, hogy ez épen olyan illetéktelen beavatkozás lenne az ifjúság részéről, mint a politizálás.

Egyébként: a mennyire új a pesti ifjúság egy részének ez a konzervatív hajlandósága, annyira szokatlan és természetellenes is. Fiatal emberek akarnak konzerválni? A kiknek az éltető elemük a hév, a tűz és a hitüknek kell, hogy az egyedül üdvözítő hitvallás a tökéletesedő haladás felé legyen — most, mikor a szociális élet fekete és nyílt fekélyeket mutat és az állami életnek egy rövid esztendeje a létező viszonyok tarthatatlanságát és egy munkás és gyorsan előrehaladni kénytelen jövő perspektíváját mutatja: fiatal emberek most akarnak konzervatív elveket csöpögtetni a közel jövő munkásainak lelkébe?

Egyébként nem nagy jövőt jósolunk ennek az irányzatnak. A társadalmi, a nemzeti evolúciónak olyan fokán állunk még, hogy megállani nem lehet a magyar ifjúságnak. Különbösen is az a természetellenesség, a mely az ifjak konzervativizmusában rejlik, maga peccsételi meg ennek a sorsát,

Azonban van egy része ennek az irányznak, a melyhez odaadjuk magunkat testestől-lelkestől, de ez nem konzervativizmus, hanem radikalizmus és ez: a tanulásnak, a tudásnak a becsét az igazi világitásba beállítani és nagyszájú, léha demagógokat, a tanulástól irtózó, tartalmatlan iskolai strébereket leleplezni és megkötni. For ever!

(Bé.)

Dávid bűne.*

(Folytatás és vége.)

Az Úr szent parancsa porig van gyalázva, —
Jeruzsálemi nők! öltözzetek gyászba,
Sűrű fátyol rejtse arcotok rózsáit,
Korall ajkatokat meg ne lássa Dávid;
Fényes palotáját félve kerüljétek,
Ablakából ölyvként les rátok a véték
És senki se tudja, hogy ha arra jártok,
Éhező vágyakkal nem csap-e le rátok?
Jeruzsálemi nők! öltözzetek gyászba,
Az Úr szent parancsa porig van gyalázva . . .

Lakodalmi zajban dőzsöl egyre Dávid,
Zenével altatja lelke lurdalását;
Hitványan megtörte a parancsolatot,
Mint az Úr Mózesnek dörgés közt kiadott;
Alacsony parázna s orgyilkos a neve,
Mert Uriás vére kiált fel ellene
Az egek haragos, villámos urához,
Az erény pajzsához, a bűn ostorához . . .
Hangos vigalomtól zúg a palotája,
Gyötrelmét gyönyörbe fojtani próbálja.

Lakodalmi zajban, a dőzsölők között
Hivatlanul egy szőröcsuhába öltözött
Férfiú tűnik fel, a próféta Nátán, —
Mindenki elhallgat a szent ember láttán,

* Az első közlemény lapunk 6. számában jelent meg.

Jehova követe — villámmal szemébe' —
Oda megy, oda áll a király elébe
És a király előtt magát meg nem hajtva,
Síri csöndben ilyen szókra nyílik ajka:
„Ismerek két embert, egy városban laknak,
Az egyik szerfelett hatalmas, dúsgazdag,
Marhája számtalan, vagyona temérdek,
Kincsei szinte egy országgal felérnek;
A másik azonban földhöz ragadt szegény,
Egyetlen báránya vagyona a föld színén,
Több jószága nincsen, ez a gazdagsága, —
S a fősvény dúsgazdag ezt is elkívánja!
Mert, a mint egyszer egy vendége érkezik,
Elrabolja tőle a báránykát, pedig
Neki a legelőn van ezer báránya —
Mint itélsz ceflette, Izráel királya?“

Izráel királya bosszúsán szól erre:
„Esküszöm, próféta, a szent nagy Istenre,
Hogy halállal lakol a gonosz érette,
A ki ezt az ocsmány dolgot cselekedte!“
A lakodalmi nép egy szívvel, egy szájjal
Harsogva kiáltja a bosszús királylyal:
„Halállal lakoljon a gonosz érette,
A ki ezt az ocsmány dolgot cselekedte!“
S úgy zeng kiáltásuk, mint harci harsona,
Hogy szinte reng belé a roppant palota.

Ekkor a próféta — mint az ég dörgése —
Haragosan zúgja a király fülébe:
„Te vagy az az ember! — ki halált érdemel,
Törvény-tipró király! magad ítélted el! . . .
Királylyá konetett a Jehova téged,
Ellenségeidről hűséggel megvédett,
Mind te néked adta a Saul sok nejét,
Izráel és Júda leányi mind feléd
Néztek, hogy királynét közülök szemelj ki —
És szívedet a bűn mégis törbe ejti!
Ennyire hálátlan vajjon miért valál
A Jehova ellen, oh mondd meg azt, király!
Az Uriás nejét becselenné tetted,
Őt magát orgyilkos módon megöletted . . .
Óh ezért mngbüntet téged a Jehova,
Békesség nem leszen a házában soha!
Belülről pártviszály, kívülről ellenség
Tör reád, hogy trónod mindig fenyegecsék!
Sőt hogy sohse legyen biztos az életed,
Tulajdon gyermekek zendül fel ellened!
Sohsem lehetsz boldog, te hálátlan, itt lent,
A mért megútáltad, óh király! az Istent!“

Igy szól a próféta s elhagyja a termet,
A szolgák serege rabláncot rá nem vet.
Dávidnak köny szökik elsápadt arczára
S bűnbánóan omlik a földnek porába.

Zilahai Tihamér.

A gyanú olyan, mint a házörző kuvasz: a kit futni lát, utána szalad és lehúzza.

Jókai.

Mit asszonyoszív kigondolt és az Isten nem fordít el, az ellen védelem nincs.

Jókai.

A mit egy asszony tudni akar, azt kiveszi az emberből vagy kéréssel, vagy sírással, vagy édes csókkal.

Mikszáth.

Az áldozat.

Irta: Kovács Lajos.

Egy roskadozó udvari épület egyik nyomoruságos kis szobájában, melynek pusztá falai alig látszottak ki a zöldes penészből, romlásnak indult, ingadozó szekrényen egy kis ócska rézlámpa pislogott, gyöngye, halvány fényt terjesztve maga körül, a melynél a szoba butorzatát képező rozzant ágyat, két karosszéket és a szüette, nagy cserfa ládát alig lehetett felismerni.

A szegénység, a nyomor vigyorgott ki e szoba félhomályából. A hol az ócska karzatok közt, a rozzant ágy mellett levő széken, egy huszonöt-huszonhat éves, angyali szépségű, de halvány, szenvedéstől árnyalt arcú nő ült, kopott, szürke merino pongyolába burkolózva, . . . mint a kert elhervadt, őszi széltől megtépett virágai közt, a fonnyadó őszi rózsza, a melyre szürke fellegeként borult rá a kopott pongyola.

Mélytüzű, nagy fekete szemei, néha-néha komor villámokat löveltek, majd álmodozásba mélyedve egy perczre lecsukódtak. Gyöngéd tagjait néha-néha hirtelen rázkódtatás futotta végig és színtelen kis ajkán, melynek szögletében fájdalmas redő képződött, tompa nyöszörgés, halk, érthetetlen szavak toltak ki, félbeszakítva egy-egy köhögési roham által, a melyre nyöszörgő sírás hangzott fel a rozzant ágyból, a hol a hófehér párnán egy barna fürtű kis lányka feküdt.

A köhögéstől megkínzott nő ijedt arcczal hajolt a gyermek fölé és gyöngye, megtört hangon, szinte susogva kezdett dalolni, egy egyszerű, megindító bölcsődalt, a melyhez kíséretül, remegő kezével, lágyan ringatta a síró kis jószágot, a ki lassankint megnyugodott, kis keble szeliden, egyenletesen pihegett és ajkán mosoly játszadozott.

E pillanatban, a mint kis lánykáját csititgatta, valami megindító rejlett abban a csodálatos szépségű, halvány arcban, a melyre némi pirt festett, az élet őszének, a közelgő halálnak rózsája.

Valami szomorú gondolat vett lakást a lelkében, mert ajkán keserű, fájdalmas mosoly látszott s a nagy fekete szemek bársonyos pilláin egy pár csillogó könny jelent meg s folyt alá lassan a belső szenvedés és fájdalomtól vonagló angyali arczon.

A multak emlékei sírva-kaczagva tomboltak a lelkében. Valami keserű, vad érzés fogta el s a szíve olyan örülten kalapált.

Oh csak vissza lehetett volna sirni a multat! . . . Egyszerre összerezzenve állott fel és mint aki nagyon belemélyedt a saját lelke gyötrő gondolatába, remegő kézzel simította végig gyöngyöző homlokát. Finom, fehér, majdnem átlátszó kezét vágyakozva nyujtotta ki, miközben a könnyű, tapadós ruha félig elárulta, félig sejtette csodálatosan hajlékony testének lágy vonalait. Majd keblére tette kezét, fejét hátra vetette, mintha mégegyszer friss levegővel szeretné teleszívni azt a rozzant tüdőt . . .

Hiu erőlködés, vágyódás volt az egész s a vége egy irtozatos köhögési roham lett, mely annyira kifárasztotta, hogy majdnem ájultan rogyott vissza a székbe.

Zsebéből egy kis kendőt vett elő, melynek fehér alapján, amikor kicsiny, láztól égő, vérpiros ajkát megtörölte, egypár vércsepp nyoma maradt vissza. Szomorúan nézett körül a szobában, majd az ég felé vetette kétségbeejtő, könnyörgő pillantását, mintha azt kérdezte volna: könnyörülő Isten, mikor lesz már vége!? . . . meddig sujtol még büntető kezéd? . . . mi lesz gyermekem-

ből? . . . s e kinzó gondolatok még sokáig foglalkoztatták a beteg nő lelkét s ujjai közül néha-néha egy nagy könny gördült le. Végre lassanként nyugalom szállt szívében, gyöngéd tagjainak rángatózásai egyre lassubbak lettek, feje lehanyatlott a párnára, ajka nyitva maradt, szemei a távolba meredtek s kis kezével összefogta mellén a pongyolát.

Ahogy így ült ott a széken, a melyre a kimerültség szegezé, fejét a párnára hajtva, gondolatai visszavitték a multba, édes anyja mellé, a kivel éjszakákat töltöttek el néha a varróasztalka mellett s e nehéz, de becsületes, tisztességes munka árán tartották fenn életüket.

Egyszer aztán édes anyját ágyba döntötte a betegség, nem dolgozhatott, himzórámája gazdátlanul hevert s ennek következtében borzasztó, sőt kétségbeejtő sorsnak néztek elébe az anya és ő a kis varró lányka, a kiknek egymáson kívül nem volt senkijük a világon s egészen egymásra voltak utalva.

Nehéz helyzetük volt, tél közepén jártak s előre felvett összegért kellett dolgozniok, a melyből már csak néhány fillér volt meg, mert a többit házbérbe kellett fizetni, hogy szívtelen gazdájuk ki ne lökje őket.

A nyomor az ajtón kopogott, döngette a rozzant alkotmányt, versenyezve a kint duló viharral. Bent az ágyon kinlódva törte magát édes anyja, nem volt annyi pénzük, hogy orvosra, gyógyszerre gondoljanak, hiszen alig tudták napról-napra tengetni életüket.

Ekkor ő körülbelül tizenhét-tizennyolcz éves volt.

Azok közé tartozott, a kik után a csábítás ezekkel nyul és oly sokat megejt közülük. Zsöngye korrátol kezdve folyton hallotta azokat a tisztátalan beszédeket, dalokat s látta azokat a visszatartó, nemtelen példákat, melyek megmételtyezik a gondolatot, bűnre csábítják a legtisztább lelket is.

Míg anyja egészséges volt, meg tudta őrizni ezektől lelke tisztaságát, s undorodva fordult el azoktól az erkölcstelen, szemérmetlen dolgoktól, melyek szünet nélkül táruáltak fel szemei előtt.

Abban a korban volt, mikor az ártatlanság győzedelmeskedik a lélekben, a miért realiztikus társnői szemében állandóan gunyolódás tárgya volt . . . és mégis milyen boldog volt akkor!

A fiatal nő szeme itt egy pillanatra lecsukódott s úgy látszott, mintha az álom vett volna erőt rajta, csak ajkának folytonos mozgása, mely halk és érthetetlen szavakat mormolt, hazudtolta meg e látszólagos álmot.

Még néhány perczig tartott e jelenet, azután felnyitotta szemét, fejét egy pillanatra felemelte s halk, síró hangon tördelte: igen! . . . akkor még boldog voltam! . . . de azután! . . . és feje azután visszahullott a párnára.

Kétségbeejtő való volt ez.

A kis varró lányka később egész nap nem evett, hogy a megkuporgatott filléreken orvost hívhasson, gyógyszert vehessen szenvedő édes anyjának, mert a szíve sokszor, csak hogy meg nem szakadt fájdalmában, mikor napról-napra látta édes anyja vergődését s hallotta láztól égő ajkának zugolódását.

Ejt, napot egybevéve dolgozott, de fillérek nem akartak szaporodni; a mit naponta keresett alig volt elegendő egy kis husra, a melylyel anyjának levest főzhetett.

Azután jöttek még borzasztóbb napok: éheztek, fáztak.

A nyomor, a szenvedés egészen megtörték a lányka lelkét s közel volt ahhoz, hogy zugolódva, keserű panaszokban emelje fel kezét Istenhez. Lelkében egymást kergették a gondolatok. Voltak pillanatok,

mikor gyűlöletes érzés támadt lelkében azok iránt, akik kényelemben mulatoznak; azok iránt, akik unott, affektált hangon beszélnek a szegény emberrel.

Máskor olyan gondolat árnya rezzent át a lelkén, a melyre, mintha delejes ütés érte volna, összereszt. Lelkét leirhatatlan ijedség futotta át, minden vére arczába tolult, elszégyelte magát és önmagától megborzadt. Örültség! . . . Ugyan hogy merne az anyja szeme elé kerülni? . . . és a másik pillanatban már ismét ott kalandozott a lelke, a nyomor, a szenvedés örületes sebességgel sodorták az örvény felé.

Hiszen hiába koplalt, hiába dolgozott, és miért ne tehotne ő is úgy, mint a többiek, akik esténként könnyedén, pajkosan, kihívó modorral járnak fel s alá s csókjaikat kínálgatva kaczerkocdva a járókelőkkel? Ezek nem nyomorognak, nem éheznek, . . . és a becsület!? Ez az egy gondolat, mint erősen megütött mély hang sokáig rezgett a lelkében, de mikor édes anyja keserves vergődését s arczának eltorzult, dult vonásait látta, a mikor hallotta a szenvedéstől kisajtott káromló szavakat, a melyek az Istennel szálltak perbe, nem tudott tovább becsületes maradni.

Mint az üzött vad, reszketve, lihegve, felszaggatott ruhában, csapzott arczczal rohant utcázó-utczára. Keresett valakit, a kinek a becsületét eladhassa, . . . s másnap reggel már ott volt a gyógyszer az asztalon, de ott volt a szégyen, a megvetés érzete is, mely a lányka szívében dult.

Annak az éjszakának visszataszító képét sohasem tudta emlékéből nyom nélkül kitörölni. Néha minden erejét össze kellett szednie, hogy visszafojtsa zokogását édes anyja előtt, aki már úgyszólván a sirban volt és költözködő szerelmével intette lányát a becsületes életre s beszélt a boldogságról, . . . pedig hol volt már az akkor!

Az első lépés után aztán jött a többi. A szemérmes zomán:z lassan-lassan lepattogott a lélekről, a szükség hajtotta az utczára testének kellemét, báját árulni s most ott viraszt lánykája mellett, összeroncsolt tudóvel a nyomor, a szenvedés áldozata és végül majd a kózkórházban végzi életét.

*

A hajnal sugarai gyöngye fényt terjesztve hatoltak be a kis ablak homályos üvegtábláján, reszketve aranyozva körül a szenvedő nőt és kis lányát.

Az angyali szépségű arc halálsápadt volt s a mint ott feküdt a széken, fejét a párnára hajtva, úgy nézett ki, mint egy gyönyörű halott, csak lassú, csendes lélekezete mutatta, hogy él. Ebenfekete haja szétbontva hullott alá alabástrom nyakára és vállára. Egyik karja lecsuszott a párnáról s kezében még ott szoritotta a kis zsebkendőt, másik karja ölében hevert s a lehajlott pongyola alatt a hófehér ingen keresztül szinte látni lehetett a gyönyörű kebelnek finom, lágy hullámszát.

A kis lányka arczán édes mosoly játszadozik álmában, boldog volt, nem látta siró anyját.

Az élet, a virulás a halál mellett.

Kint az udvaron járó hűvös őszi szél, egész levélcsomókat röpitett tova, majd az elhagyott kis szoba ablakához csapódva, szomorú nótákat füttyölt a papírral beragasztott egyik táblán, meg-megrázva a rozzant ablakot. Bent a szobában, a beható fényvel küzdő és régóta kialvással fenyegetőző kis rézlámpa alvó lángja még egy utolsót pislogott s azután végkép kialudt. A mindinkább alább alább szálló köd, a megsárgult, hulló levelek stilszerű hátteret képeztek egy ilyen, nyomorúságos képhez.

Le ciel est si bleu . . .

— Paul Verlaine —

Az ég, itt a fejem felett
Oly tiszta és kék —
És zizzennek fejem felett
A falevélkék.

Csilingelő harangszó száll
A levegőben;
A fatetőn egy kis madár
Sir epedően.

Oly szép az élet, istenem,
Oly édes-bájos!
Amott messzről csöndesen
Zsibong a város . . .

Oly csöndes minden, istenem
E nagy világon —
S én siratom, én temetem
Az ifjuságom.

Francziából: *Binét Menyhért.*

Vittorio Alfieri életéből.

Csak néhány hónap múlt el még Olaszországnak azon nevezetes évfordulója óta, mely a századik volt hazája egyik legkiválóbb férfianak: Vittorio *Alfierinek* a halála óta. Száz éve múlt annak, hogy e zseniális költő meghalt, a ki, miként egyik legújabb élet- és jellemrajz írója mondta róla,*) Olaszország egyik újjá-teremtője volt s a kiben honfitársai Dante és Machiavelli után a legnagyobb olaszt tisztelik.

Vittorio Alfieri régi piemonti családból, az Alfieri d'Asti grófok családjából származott. Miután gyermek- és ifjúkorának számos évét egy oly kollégiumban fecsérelte el, hol a munkát fárasztónak és feleslegesnek tartották s a melyet, — mint ő maga beismeri, — a nélkül hagyott el, hogy bármit is tanult volna: belépett a piemonti hadseregbe zászlóhordozónak, — hasonlóan az ország sok más előkelő fiatal emberéhez. Azonban a szerinte unalmas, megkötött katonai élet egy kis piemonti városkában, egyáltalán nem elégithette ki az Alfieri független és nyugtalan szellemét.

Otthagyta a katonaságot s 17 éves korában útra kelt, hogy angol nevelőjével bejárja a szép Olaszországot. *Milánóban* Petrarca egy kéziratának látására csaknem elkábult az irigységtől és sóvárgástól. A Michel-Angelo sirja *Santa-Croce*-ben, elsőben ébresztette fel benne a munkás élet és hírnév utáni törekvést. *Florenzen*

*) Art. Jahn *Rusconi*: „Alfieri's Centenary.” The Fortnighthy Review, 1903. október. London.

angolul kezdett tanulni, mert szerfelett vonzotta őt Angolország nagysága, jóléte és politikai befolyása, melyről mindenfelé anuyit hallott beszélni, s másfelől sehogy sem tetszettek neki a saját honfitársai, a kik, mint ő mondja: *divisi, diabolici, avviliti e servi*. Ez semmi-estre sem hizelgő vélemény az akkori olaszokra saját nagy emberük szájából.

Később *Pisát, Livornót* és *Sienát* is érintve, *Rómába* és *Nápolyba* utazott.

Bevégezve olaszországi útját, Franciaországba ment, a drámai ismeretek utáni vágyódástól ösztönöztetve. Két évvel előbb ugyanis Turinban végignézte egy francia szintársulat előadását s azóta valóságos honvágy fogta el a színház után. Bár ekkor még csak halvány sejtelmek voltak arról, hogy miként kell a *szinpad* számára írni: gyönyörködött a játékokban s már kezdte mérlegelgetni a francia dráma szépségeit és fogyatékosságait.

Egy kis szívbéli csalódással járó látogatás után elhagyva Páris, hol a XV. Lajos udvara még a középkort juttatta eszébe, — *Londonba* ment, mely város mégérkezésének első perceitől kezdve valósággal elragadta őt. Itt végre megtalálta, a mit látni óhajtott: az igazi Életet. Alfieri élete alkonyán bevallotta, hogy az összes európai országok közt Anglia és Olaszország voltak a szívéhez legközelebb. Az egyik a teremtő szelleméért, melylyel művészete szinte felülmúlta a természetet, a másik pedig azért, mert szüntelenül hadat üzent a káros és tétlen kormányzatoknak.

Később ismét felvette utazásai fonalát. *Hollandiában* egy barátja a szemére vetette dicsőséges múltú olasz irodalom iránti közönyösségét s abban való járatlanságát. *Schweizban* megvette Rousseau műveit, valamint a Montesquieu és Helvetius munkáit is, melyek a Turinba való visszaérkeztekor vigasztalólag hatottak rá egy szerencsétlen szerelmi kaland után. Áttanúlmányozta a *Plutarchos* életrajzait, melyekről később, mint a „könyvek könyvéről“ a legnagyobb elragadtatással beszélt.

Második útjában megállapodva, a *Montaigne* essay-i képezték mindennapi olvasmányát. *Bécsben*, ha épen akarja, nagyon könnyen megismerkedhetett volna *Metastasioval*, a ki akkor fölöttébb nagy kegyben állott az osztrák udvarnál. De Alfieri ellenszenve, a melylyel a korabeli olasz írók és szörszálhasogatásaik iránt viseltetett, még erősebb lett a Mária Terézia előtt szolgáló hizelkedéssel hajlongó költő látásakor, a schönbrunni parkban, s idegenkedve fordult el egy olyan embertől, a ki tehetségét egy idegen és deszpotikus piacon ekként áruba bocsátotta. *Berlinben* pedig a Nagy Frigyes látása csak a militarizmus hiábavalóságának, igazságtalanságának érzetével töltötte el. *Szent-Pétervárott* sehogy sem volt hajlandó Katalin cárnőnek bemutatkozni, a zsarnoki önkény iránti ösztönszerű gyűlölete miatt, mely zsarnokságnak ő az orosz uralomban a leghatalmasabb és legigazságtalanabb munkaképét látta.

Egy másik balvégzetű szerelmi kaland után, mely Londonban való második tartózkodásának mind a 7 hónapját betöltötte, visszatért Párisba, hol Jean Jacques

Rousseauval ismerkedett meg. A nagy genfi bölcésznek finom és őszinte modora e munkáinál is jobban hatott Alfierire, de a francia jól ismert büszkesége visszatartotta őt attól, hogy vele állandóbb ismeretséget kössön.

Danténak s a renaissance olasz íróinak tanulmányozásába mélyedve s hasztalanul igyekezővén magát felszabadítani a francia nyelv hatása alól, melynek eddig úgyszólván rabszolgája volt: elhatározta, hogy Toscanába megy, mint ő kifejezte „parlare, udire, pensare e sognare in Toscano, e non altrimenti mai piu!“

Ezen első toscanai tartózkodásának köszönhetjük az *Antigone*, *Polinice* és *Filippo* olasz ritmusait.

Egy rövid piemonti látogatás után Florencbe visszatérve, megismerkedett *Albany* hercegnővel, ki életében később annyira szerepet játszott.

Albany grófnőben Alfieri megtalálta vigaszát és inspirációját. S öreg korában, az illúziók szétfoszlásának ezen bánatos, szelíd korszakában e nő iránti szerelme, — ha lehet — még szenvedélyesebb lett, a mint a nő egykor kiváló szépsége hanyatlott. E nő befolyása alatt lelke felmagasztasult s kibontotta szárnyait. Albany grófnő egy új világ kapuit nyitotta meg előtte.

El lévén háritva minden akadály, a melyet Albany grófnő férje gördített útjába: a költő örök ifjúságának összes lángolásával dolgozott tovább. Ez időtől megint összesen vagy 14 tragédiát írt s gazdag képzelőtehetsége a jövő munkáknak egész széles mezejét tárta föl előtte. *Rómában* a Ville Strozzi biztos menhelyén élt, a Diocletian fürdője mellett, mely most már romokban hever. Rendszerint minden reggel dolgozott, miután előbb egy-két ótát lovagolt Róma határában, a végtelen egyedüllétben, mely akaratunk ellenére is költőkké tesz bennünket. Erre az időre mindig gyöngéd érzések közt emlékezik vissza.

Bekövetkezett végre is a béke, — s a szerelem törvénye nem tűr akadályokat. Az a nő, kit ő Florencben, mint lelkesítő angyalát ismert meg s ki őt a legelső pillanattól fogva, barátságának ritka ajándékával övezte körül: végre az övé lehetett, nem csupán emberi törvények szerint is.

Együtt utazgattak aztán, előbb Olaszországba, majd külföldön, követve és teljesítve az ideális szerelem parancsait. A francia forradalom Párisban érte őket, mialatt a „*Dido*“ Alfierinek más tragédiáival együtt kiadás alá készülhetett. E körülmény miatt aztán tovább voltak kénytelenek Párisban maradni, mint tervezték. 1792-ben azonban engedélyt nyertek az elmenetelre s egy sereg kaland után, melyben csaknem áldozatai lettek az általános fejtelenségnek, visszatértek Olaszországba.

Florencben aztán felújították a régi szép szerelmi és munkás életet. Alfieri ismét felvette tanulmányai fonalát, melyet a francia forradalom s annak ragadó hullámai felszakítottak. 48 éves korában görögül kezdett tanulni s ismert akaraterejével minden akadályon győzedelmeskedett. Sikere fölötti büszkeségében megalapította a Homeros-rendet, a melynek lovagjává tette magát.

Az 1789-iki és 1800-iki olaszországi francia invázió által elűzött számos viszontagság Flórenczhez kötözte a szerető lelkeket, hol aztán Vittorio Alfieri 1803. október 8-án meghalt. Albany grófnő, kinek minden szerencsáját köszönhetette, egy pompás siremléket készíttetett Canovával a költő emlékezetére.

Jól jegyezte meg Rusconi róla azt, hogy az olasz társadalmi élet megújítása, s a világi elem igazi megteremtése Olaszországban Alfierinek, a „második Danté”-nak az érdeme.
ifj. Zsoldos Benő.

Rousseau és a vallásszabadság.

Az ermenonvillei remete, a „természet és igazság férője”, *Contrat social* jában, a mely bibliája lett a szabadelvű haladásnak s a melyet látható és vörös szálak fűznek oda a nagy forradalomhoz: azt a problémát is megoldani igyekezik, hogy milyen helyet foglaljon el a vallás az államban és melyik vallás az, a melynek szabályai az állam céljával a legtökéletesebben harmonizálnak. Rousseau-nak ez a fejtegetése nemcsak azért érdekes, mert egy nagyhatású és briliáns gondolkozónak a felfogását juttatja napfényre, hanem azért is, mert örökké aktuális és benne nemcsak Rousseau-nak, hanem némileg egy egész kornak felfogása nyilvánul. A nagy emberek lelki világa és gondolkodása különben is olyan, mint a folyam felülete: a táj, a környezet képe tükröződik le benne.

Rousseau a társadalmi alakulatok és a társadalmi illetve az állami fejlődés szempontjából vizsgálja a vallást és határozza meg annak a helyét az államban. A vallást a társadalmi fejlődés alapjának tekinti, a melyen az megindul és a melynek egymásra hatása nyilvánvaló és szembeszökő elannyira, hogy Rousseau társadalmi elváltozásokat sokszor vallási okokra vezet vissza. A vallás fontosságát — vagy tán itt mondjuk így — hasznosságát Rousseau elismeri, de az ő nézete az, hogy a pozitív vallások ártanak vagy az alkotmány szilárdságának, vagy az emberiség szellemi fejlődésének. De mert valásra az államnak a maga szempontjából feltétlenül szüksége van s mert ebben a tekintetben alkalmas pozitív vallással nem rendelkezünk: Rousseau egy úgynevezett polgári vallást — *religion civil* — vél létesíteni, a melynek tanai jóformán nem is vallási dogmák, hanem társadalmi törvények s a melynek betartása az állampolgárookra nézve épen olyan kötelező, mint a pozitív jog szabályai.

Ennek a politikai vallásnak a szükségességét Rousseau igen szépen vezeti le a *Contrat social* utolsó fejezetében.

Az egyház és állam hatáskörének a megállapítására a történeti korszakok államéletének a kezdetén semmi szükség nem volt. Jóformán az állam létezett az egyházért és jogi szabályok vallási szabályok jellegével bírtak. Az állam a maga theokratikus szervezetével úgy szerepel mint egy hitfelekezet. Vallás és állam tehát oly szoros kapcsolatban állanak, hogy válaszfalat húzni köztök nem lehet. Ezt az egységet Jézus bontotta meg evangéliumi tanaival és az Isten országával. A test és lélek dualizmusa domborodott itt ki és az isten országa a maga megdöbbentő szellemi súlyával réanehezkedett a földi királyságokra. Az egyház önálló szervezetet nyert és erkölcsi túlsúlyára támaszkodva hatalmat követelt magának az állam felett. Ez a törekvés vagy oda veze-

tett, hogy az államfők az egyházfő szerepét is átvették, vagy a hatalmi kérdések örökös súrlódására az egyház és állam között. Rousseau így mondja: a kereszténység uralomra törő szelleme, a papság saját érdekei, mindig erősebbek lesznek az állam érdekeinél. S természetes, hogy Rousseau, a ki kárhoztat mindent, a mi a társadalom egységére tör, orvoslást keres ez ellen a baj ellen. Előbb azonban a pozitív vallásoknak politikai hibáit mutatja ki.

E végből Rousseau a vallásokat a következő kategóriákba osztja: Az elsőt *emberiségi* vallásnak vagy tán *természetes* vallásnak nevezhetjük. — Rousseau ezt így mondja: *le droit divin naturel*. Fordításban *isteni természetjognak* mondhatjuk és ez nem is vallást — hanem vallásosságot jelent. Értvén alatta dogmák által le nem nyugózott, szabadon felfakadó vallásos érzést. Rousseau azt mondja, hogy ilyen a tiszta, evangéliumi vallás. A másodikat így hívja: *Droit divin civil ou positif*. Ezt talán nemzeti vallásnak, polgári vallásnak lehetne nevezni, valami tételes, polgári isteni jognak. Ez a primitív államalakulatok vallása. Ez a vallás egy nemzetet fűz együvé s úgy látszik Rousseau olyan különös sajátosságának tartja, mint pl. a nyelvet, a szokást, a hagyományokat. A jog theokratikus és a vallási szabály: jog. A harmadik kategóriát, a melyet felállít, *papi* vallásnak nevezi. Erről azt mondja, hogy „két törvényhozást, két államfőt és két hazát ad az emberiségnek . . . s meggátolja, hogy ugyanegyszerre jó állampolgárok s jámbor hívők legyenek.” Ilyennek veszi fel Rousseau a lamaizmust s a japánok vallásával egy kalap alatt a római katolikus vallást. (Zárjelben megjegyzem — ez itt mellékes dolog, — hogy a japáni vallásnak ebbe a kategóriába vonása most már nem igen lehetséges. Az ósvallás, a *sintoizmus*, mely természeti erőket imád nem ebbe a 3-ik kategóriába tartozik és a Rousseau által felállított 2-ik kategória sajátosságai tökéletesen illenek rá. A *Konfucius* tana semmiesetre sem tartozik ide. A politikai és egyházi főhatalom pedig, mely a *sjogun* és a *mikadó* közt megoszlott és a melyre gondol valószínűleg Rousseau is: a legújabb időkben megszűnt.)

A vallásokat ekképen osztályozván, sorra veszi az egyes osztályokat és kimutatja azoknak a hibáit politikai szempontból. Ennél a bírálatnál Rousseaut az az elv vezérli, hogy „minden, a mi megbontja a társadalom egységét, az hasznavehetetlen, minden intézmény, mely az embert meghasonlásba hozza önmagával, elvetendő.”

1. A *papi* vallást, a melybe sorozza a római katolikus vallást is, a fenti pompás argumentummal egyszerűen, és röviden letárgyalja. Ebben nem kell tendenciát keresni: Rousseau nem a vallást bírálja, hanem a vallásnak — hogy úgy mondjam — hasznavehetőségét, élvezhetőségét az állami élet, a társadalmi fejlődés céljából. 2. Az állami vallással meg van oldva a probléma az állami egység, az állam és egyház közti harmonia javára, de tönkre van téve az ember. „Tévedésre és szemfényvesztésre van alapítva ez a vallás — mondja Rousseau — és tévútra vezeti az emberiséget. Hiszékenységgel, babonával tölti el s az istenség igaz imádását üres szertartásokká súlyosztatja le.” Ezt a vallást tehát úgy bírálja Rousseau, mint a mely közvetlenül meghozza ugyan az állam egységét s az állam és egyház közti harmóniát, de közvetve, az állampolgárookra való hatással mégis csak meggátolja az állami élet üdvös fejlődését sőt a benne nyilvánuló elszigeteltségnél és az ilyen vallásnak türelmetlenségénél fogva a többi nemzetek, a más vallásnak gyűlöletét vivja ki s az állami életet gyökerében támadja meg. 3. Hátra van még az

emberiségi vallás, a mely Rousseau szerint a legtisztább, legigazabb, legfenségesebb hit, a melynek alaptétele a szeretet: ez az *evangeliumi* kereszténység (nem a mai kereszténység). Rousseau, az ember, ezt a legigazabb legfenségesebb hitnek mondja; de Rousseau, a politikus, az evangéliumi kereszténységnek politikai hibáit is kimutatja. Azt állítja, hogy az evangéliumi kereszténységen alapuló társadalom „nem lesz sem hatalmas, se hosszú életű.“ Okoskodásának gondolatmenete a következő: Az evangéliumi kereszténység épen erkölcsi tökéletességénél és ethikájának a való életet, az anyagot túlságosan semmibe sem vevő magasztos voltánál fogva alkalmatlan arra, hogy az államok alapjául szolgáljon. „Az én országom nem e világból való“ mondotta Jézus és „a keresztény ember hazája sem e földről való.“ Bizonyos mértékű fatalizmushoz vezet, mert a keresztény ember az Isten országa felé fordul a lelkével és ezt a földet a siralom völgyének tekinti. A lét a maga törvényeivel, a társadalmi élet a maga szabályaival és az állampolgári kötelességek: ez fiút és pára és vendégszereplés, a mely után, tövises földi pályánkat bejárván kezdődik az igazi élet — a túlvilágon. Az evangéliumi kereszténységtől átítatott társadalom gyenge, mert a lélek, a szellem abnormisan ki van fejlődve a test, az anyag felett. „A kereszténység csak szolgásgot prédikál.“ „A ki engem kövel dob meg, én azt kenyérrel“ — mondja az írás és e felett milyen előnye lehet egy vakmerő és szenvedélyes ellenfélnek!

Meggyőző dialektikával kimutatván Rousseau az említett vallások politikai hibáit: a bajon együgyűveztet *polgári* vallással akar segíteni. Ez nem is vallás a szó szoros értelmében, hanem vallás — *kivonat*. Mint a húsból a fibrint, a tápláló erőt, Rousseau a vallásból kivonja a lényegét, a morált. A vallás helyett annak a vázát, annak a gerendázatát állítja be. Szerinte ez nem is vallás, hanem ez társadalom *érzése* (sentiments de la sociabilité), bizonyos nézetek „melyek követése nélkül nem lehet valaki se jó honpolgár, se jó alattvaló.“ A fősúlyt tehát — látszik — az állam működésére fekteti. Ezt mondja tovább: „Az állam kizárhat köréből mindenkit, a ki azokban nem hisz.“ „S ha valaki, miután már nyilvánosan elismerte e hitelveket, később mégis hitetlenséget tanúsít, az halálbüntetést érdemel, mert a legnagyobb büntényt követte el: hamis esküt tett a törvény színe előtt.“ Ennek a polgári vallásnak a dogmáit, a melyeknek egyszerűeknek és átlátszóknak kell lenniök, két részre osztja; vannak pozitív és negatív dogmák. A pozitív dogmák: „egy mindenható, bölcs, előre látó s mindentudó istenség léte, a jövő lét, az igazak jutalma s a gonoszok megbüntetése, a társadalmi szerződés s a törvények szentsége.“ A negatív dogmákat két szóban lehet összefoglalni: a türelmetlenség kerülése.

*

Rousseau az ő *polgári* vallásával kettévágta a gordiusi csomót. Ez a megoldás a milyen egyszerű, olyan erőszakos is. A csomót elvágta, de a kötelet is kettévágta.

A Rousseau polgári vallása — szerény nézetem szerint — a problémát sehogy sem oldotta meg.

Vallásra minden államban feltétlenül szükség van. Ezt maga Rousseau sem tagadta sohasem. Vallás és társadalom egy pontban keresztezik egymást s ez a keresztezési pont: a morál. A vallás célja: a morál létesítése, fentartása és e nélkül társadalom el nem lehet. Igaz, hogy a vallás bizonyos morális *túlköveteléseket* tartalmaz, de bizonyos gyakorlati haszna van ennek. Hogy egy kissé triviálisan fejezzem ki magam, sokat kell szorítanunk, hogy egy bizonyos minimális

kicsit markolhassunk belőle. A vallásnak a gyakorlati szerepe világosan látszik az államok primitív fejlettségi fokán a theokratikus korszakban, a mikor nemcsak szorosán vett jogi, hanem egészségi, tisztasági stb. viszonyokat is szabályoz a vallás. A vallásnak erkölcsi túlkövetelése és sanctiójának erősebb, megdöbbentőbb volta hatékonyabban tudja biztosítani a morált — főleg a műveltség bizonyos fokán nem álló embereknél — mint a jogi szabályok. A Rousseau *polgári* vallása pedig akármi, de nem vallás. A vallás mindig bizonyos külsőségekhez ragaszkodik és mindig bizonyos isteni kijelentéseket vagy eredetet vesz alapul. A Rousseau vallása olyan vallás, a mely jogi sanctióval bír s a melynek szabályai bizonyára törvényhozói uton, népképviselők által kodifikáltattak. Államrendőri felügyelet alatt álló hit, a mely az emberiséget évezredek illuzióktól fosztaná meg. Egyfelől semmi jó eredménnyel nem járna, másfelől olyan utópia, a mely soha megvalósítható nem volna. Megvalósítható nem volna, mert a vallás az emberi lélektől alig elválasztható, mert az emberiség megkövedett hagyományoktól és évezredek illuzióktól nem szívesen engedné magát megfosztani és ehhez a Spencer megálmodta értelmi és érzelmi kifinomulásnak olyan foka volna szükséges, a mikor már igazán kondifikálni sem fog kelleni a polgári vallás tanait. Jó eredménnyel sem járna, mert a vallás a társadalom morális züllésének megakadályozója s a maga megdöbbentő sanctiójánál fogva a morálnak sokszor hatékonyabb létesítője, mint a jog. Ebből a szempontból a legtöbb pozitív vallás képezheti az államok alapját, mert az államok előtt a dogmák — ha csak nem erkölcstelének — különbösek, a fő a vallás létesítete morál s ezen az alapon a társadalmi fejlődés biztossága. Ebből következik az is, hogy az állam előtt közömbös lehet, van-e valamelyik tagjának valamilyen vallása: a fő az, hogy kötelességeit hiven teljesítse és hogy a morál már el legyen érve. Ha a cél eléretett, az eszközökre semmi szükség. Ez magyarázza meg a „felekezetenkívüliséget.“ Hogy a vallás dogmákhoz nyögözi és békókba veri a lelket: ez csak bizonyos értelmi censuson alól áll. Bizonyos értelmi censuson felül — mondhatjuk — ez ilyen mereven nem áll és a Rousseau által felvett vallásokon kívül létezik a szabadelvű intelligencia vallása, a melynek a külsőségek már jóformán csak a hagyományok és megszokás alapján állhatnak fel és a melyben a vallás már megfosztva a naiv, morális túlköveteléstől és úgy jelentkezik, mint a tiszta morál. Bizonyos értelmi censuson alól pedig veszedelmessé válhatnak a Rousseau féle polgári vallás és a társadalom elvadulásához vezetne. Ismétlem, jöhet talán idő, mikor megvalósítható lenne a Rousseau polgári vallása, de akkor — ismétlem — a polgári vallás hitelveit már felesleges lesz kodifikálni.

A Rousseau polgári vallása egyúttal a legerőszakosabb abszolútizmus. Rousseau, a népszabadság apja, az egyéni szabadságból az államhatalom abszolútizmusát vezette le és polgári vallásával is az emberek lelki szabadságára a legsúlyosabb békókat rakta. A polgári vallás nem egyeb, mint az állam rendőri beavatkozása az állampolgárok hitvilágába. Ez a következtetés, a melybe Rousseau esik, nem az egyetlen és nem a legérdektelenebb. Voltairehez ezt írja egy levelében: . . . „jogukban áll-e a királyoknak alattvalóikat gyötörni, hogy őket kényszerítsék a paradicsomba való bemene- telre? . . . Mihelyt egy ember államának hiven szolgál, nem tartozik számat adni arról, milyen vallása van . . .“ Mi más a Rousseau polgári vallása, mint az államhatalomnak legszélsebb túlzásig vitt abszolútiz- musa? A polgári vallás az újkor szabadságjogainak

egyik lényeges részét, a vallásszabadságot veri békókba. Rousseau, a népszabadság apja itt — mint Kronosz — meg akarja enni a saját gyermekét. Ámbár azt mondja Rousseau, hogy ennek a polgári vallásnak szabályait nem köteles senki sem elfogadni, de rögtön hozzát teszi azt is Rousseau, hogy az állam köréből mindazokat kizárhatja, a kik azokat be nem tartják. Ez a negatív kijelentés voltaképpen csak megkerülése annak, hogy a polgári vallás tanai mindenkire nézve kötelezők lévén, azokat bizony mindenkinek el kell fogadnia. Rousseau az állam nyugodt fejlődése céljából nyomorékká akarja tenni az emberi méltóságot. És itt Rousseau megint önmagát találja magával szembe: azzal a gyönyörűséges argamentumával, hogy mindaz, a mi az emberiséget meghasonlásbe hozza önmagával, elvetendő.

A polgári vallásnak egy másik szembeszökő hibája: a legvadabb türelmetlenség, a mely túlszárnyal minden türelmetlenséget, a mit Rousseau csak tárgy. Némi kis pikanteriát ez a következetlenség is kölcsönöz a Rousseau polgári vallásának. A polgári vallás negatív dogmáit Rousseau két szóban foglalja össze: a türelmetlenség kerülése. De Rousseau mégis hóhér kezére adja, halállal akarja büntetni azokat, kik a polgári vallás hitelveit már egyszer elfogadván, később mégis hitetlenséget tanúsítanak. Ez a vallási türelmetlenségnek a netovábbja és míg egyfelől szentesíti a türelmetlenséget, egyúttal tovább megy minden más vallási türelmetlenségénél. Itt nem a juliusi napok szelleme világol, hanem a konvent vérvörös lángja gyúl fel.

Ezt a polgári vallást a communismus vallásának lehetne nevezni, afféle phalanster-vallásnak. A communismus vallása csak a Roussem vallása lehet, mikor az állampolgárok az ő jogaikkal, a ruházatukkal, az eledeleikkel s az elvégzendő munkával együtt bizonyos mennyiségű és bizonyos minőségű vallást is kapnak.

De R. az ő genialis — ha a gyakorlatban be nem is váló — fejtegetései közben eljut egy ponthoz, a mely tulajdonképpen megoldja az állam és egyház problémáját, a mely a polgári vallást feleslegessé teszi s a melyet egyúttal feltétlenül elfogadhatunk s a létező államok el is fogadnak, kivéve természetesen a theokratikus államokat. Ez az aranyigazság: a vallás hitelvének nem szabad ellenkezni az állampolgári kötelességekkel. Ez egyszersmind azt is mondja, hogy a vallásnak a morál létesítése lévén célja, az állampolgárok nevelése, tehát az állam nevelő eszközei közt lévén a helye: az feltétlenül kisebb körű, mint az állam, — hogy az egyház az állam céljával nem ellenkezhetik, hogy az egyház az állam működését nem zavarhatja és a mennyiben az egyháznak szarvai vannak, a melyeket az állam ellen fordíthat, az államnak nemcsak joga, hanem kötelessége is ezeket a szarvakat letörni s a vallás szervezetét, az egyházat a maga tulajdonképeni helyére visszahozni, ha az a maga eredeti helyéről kimozdult. Az állam a maga illetékességének és szuverénitálásának a megóvása céljából jól teszi, ha ilyen excursiókat előre megakadályoz bizonyos intézkedésekkel s a vallás szabályait épúgy megvizsgálja, mint bizonyos erkölcsi testületek, jogi személyek alakulását, hogy eleve kizárja azt, teszem fel: hogy nazarénus voltomra hivatkozva a hadkötelezettség alól búvók ki, vagy mormon vallásomra hivatkozva több feleséget tartsak.

Ennek az elvnek a megvalósítása egyfelől az állam nyugodt, előrehaladó fejlődését biztosítja, másfelől feleslegessé tesz minden erőszakos, forradalmi átalakítását a létező rendnek s így a vallásnak is. R., a művészt itt egy súlyos, aczélos pörölyvel maga töri darabokra a polgári vallás áttetsző, fehér alabástrom szobrát.

Hamupipőke.

Kószáltunk fönt a hegytetőbe'

Én és a kis Hamupipőke.

— A Pipőke szája számócza,
A szeme kék s a haja szőke.

A selymes, pimpimpárás fűben

Ültünk a nyírfás hegytetőbe' ;

„Egy versét olvastam magának“

— Ezt mondotta Hamupipőke.

„Egy kis, síró szerelmes vers volt.

— Ezt mondotta Hamupipőke —

Egy lányról szolt: a szeme kék

S én istenem, a haja szőke.“

Szemében titkos könnyű támadt

S úgy remegett Hamupipőke:

„Oh mondja meg, ki ez a lány,

A szeme kék s a haja szőke . . .“

S én megcsókoltam a kezét:

— Édes, édes Hamupipőke . . .

S Hamupipőke oly fehér lett,

Mint a nyírfák a hegytetőbe'.

Nana.

Gondolatok a magyar prot. hittanhallgatók konferenciája előtt.

I.

A szíves vendégszeretet megnyilatkozása folytán a magy. prot. hittanhallgatók ez évben Pápán tartják konferenciájukat s a konferenciát előkészítő bizottság már ki is tűzte annak idejét máj. 27—28-ra. Úgy a hivatalos lapban, mint az egyes theológiákon lázasan folyik a készülődés s élénk eszme-cserékre nyújt alkalmat a közeledő konferencia. Vitatkozásból, ellesett párbeszédekből, elejett szavakból érdekes képet állíthat elő az ember, hogy úgy a közönség, mint maguk a hittanhallgatók körében milyen véleménynyel vannak a konferencia felől.

Barátom, — azt mondja az egyik nagy gondolkozó, — nem más az a konferencia, mint 30—40 jó vérű theológus összetalálkozása hangzatos czállal, de azzal az eredménnyel, hogy a fehér asztalnál összekocczintják poharaikat, puszi-pajtások lesznek s nagyokat isznak a hazának és egyháznak jólétéért.

A másik nagy bölcsh nem ily derült, vidám képet fest is róla, de egy leintő kézlegyintéssel s egy szánakozó gúnyos mosolylyal fejezi ki véleményét. Ugyan, ugyan, — mondja — éretlen ifjakknak vakmerő erőlködéséből származhatnék-e valami jó? Ki látott már ilyet, fegyver nélkül — mert hiszen nincsenek sem szellemi, sem hatalmi eszközeik — állani ki a harcúterre?!

E fennhéjázó kritikush megjegyzéseket nem lehet szó nélkül hagyni, egyfelől, mert nem igazak, másfelől, mert szeretnénk már, ha a mi magasztos célunkat és

törekvésünket nemcsak a theologusok, de a prot. közönségnek is minél szélesebb rétege igaz világitásban megismerné és megkedvelné.

A mi az első „nagy gondolkozó“ véleményét illeti, az egyszerűen nem igaz, mert az való ugyan, hogy a hová a szives vendégszeretet meghívja a hittanhallgatókat, ott valóban az igazi magy. prot. közönséget jellemző szeretetteljes fogadtatásnak jeleivel találkozunk; de egyúttal a ki szemlélője egy ilyen konferenciának, az jó lélekkel tehet bizonyosságot róla; a mint hallottam is már nt. Révész Kálmán, Szilávik Mátyás, Draskány Lajos stb. elismerő nyilatkozatát, hogy ezek a konferenciák a legteljesebb mértékben meg fogják valósítani azt a célt, a melyet magunk elé tűztünk.

Mert vajjon mi lehet e konferenciák célja, hivatása? Sokszor, úton, útfélen halljuk a panaszt, a sóhaj-tást, hogy a magyar prot. Siont számtalan külső és belső ellenség szorongatja. Bent a hivek hitközönysége, az egyházi közszellem fogyatékosága; kívülről a határt nem ismerő ultramontanizmus s a hittagadó socialismus. S a panaszokra mindenki e tanácscsal áll elő: védekezni, szervezkedni, tömörülni kell, ha lassú halállal meghalni nem akarunk! Ha gyengék vagyunk: egyesítsük erőinket és erősek leszünk; ha erkölcstelenség és tudatlanság rongálja egyházunkat: egyesüljünk, hogy tanítsuk, felvilágosítsuk és javítsuk hiveinket; támogassuk az ingadozókat, erősítsük az erőtlenekeket, megvédjük a védelmünkre szorítottakat, mentjük meg a megmenthetőt!

E nagy cél megvalósítására alakult és azt szolgálja a Magy. Prot. Irod. Társaság hiven és eredménynyel; e nagy cél buzgó harcosaivá akarja tagjait képezni s edzeni a magy. prot. hittanhallgatók szövetsége. A sajtó és az egyesülés eszközeivel vallásjavító és erkölcsmesítő ifju erőket képezni, erős csemetéket plantálni egyházunk közéletébe: istenes és nagy cél; s ha csekélyek hozzá eszközeink: pótolja azokat a szent buzgalom, igaz apostoli lelkesedés, erősít bennünket. Idvezítőnk biztató szava: „Ne félj kicsiny sereg, mert tetszett az Urnak, hogy nektek országot adjon!“

Igaz, erre azt mondja a nr. 2 nagy gondolkozó, hogy a lelkesedés magában véve még nem factum, nem positiv eredmény, azzal még nem fogunk hegyeket mozditani?! Egy szép, dicsőségteljes példát hozok fel ez ellenében, édes barátom! Hallott-e ön arról valamit, hogy ezelőtt néhány évtizeddel, mikor a haza veszélyben volt, 15—16 éves ifjak tömegesen siettek a harczterre, a kik nem birtak nygan még mázsákat emelni, de tudtak bátor lélekkel valamely téren a hazának szolgálni, használni, vagy érette meghalni! Ne nézze azért ön a mostani magy. prot. theologus ifjuságának sem erőmértékét, hatalmi eszközeit, — hanem csak azt a szent lelkesedést, mely sarkalja őket, hogy a mi féltett kincsünk, egyházunk védelmében ők is részt vegyenek. S ha e vállalkozásnak és törekvésnek semmi szemmel látható, positiv eredménye nem volna is: jól eső érzéssel tölthet el az a látvány és tudat, hogy a magy. prot. theologus ifjuság lelke nem alszik, még csak nem is szunyadozik, de lobogó lánggal ég abban a vallásért, egyházért való lelkesedés szent tüze!

Csak menjetek azért, édes testvéreim, magyar prot. hittanhallgatók! Gyülekezzetek össze az Ur Jézus zászlója alatt, tanácskozzatok ama megvívandó nagy harcz felől, a melyet végig kell harczolnunk majd az élet küzdő terén, hogy csak egy lépéssel is elébb vihessük, terjeszthessük a földön az evangyéliumi világosság és szabadság, a krisztusi igazság és szentség birodalmát!

II.

A magyarországi prot. hittanhallgatók f. évi május hó 27-én fogják megtartani összejövetelüket Pápán. Mi, a kiket közelebről illet, nagy érdeklődéssel nézünk ez összejövetel elé, annnyival is inkább, mert a „szövetség“ eszméje ez összejövetelen fog határozottabb lépést tenni bizonyára a megvalósuláshoz. Ez ügyben mind a nyolcz prot. theologia nyilatkozni fog, külön-külön kidolgozott alapszabály-tervezettel. Hogy ez így történik — már egy összejövetelen elkészített alapszabály tervezet mellett is — okát abban látom, hogy az általunk sem helyeselt „cél“ helyett egy életképesebb és minden tekintetben komoly, tiszteletreméltó alap képezze a M. P. H. Sz.-nek a célját.

A célnak tehát olyannak kell lenni, mely míg egyrésztől a kívülről szemlélők kritikáját bátran kiállja, úgy másrésztől tiszteletet és maradandó érdemet is szerez a M. P. H. Sz.-nek. A célnak azonban még más kelléknek is kel lenni, olyannak t. i., hogy az érdekellentétnek a legkisebb valószínűsége se forogjon fenn.

E b. lapok 3. számában bírálat alá véve a magyarországi prot. hittanhallgatók szövetségének eszméjét: épen az előttem fekvő alapszabály-tervezetben kitüntetett cél alapján határozottan elítéltem. Egy kissé talán erősebb szólammal éltem, mint kellett volna s ez volt oka bizonyára, hogy az eszmék tisztázása céljából meddő munkát végeztünk. Szinte lehetetlennek tartottam, hogy a merész hangért innen vagy onnan meg ne támadtassunk, annyival is inkább, mert felelős szerkesztő kollégámmal nyilatkoztunk e fontos tárgyban. Szóval cikkünk, melynek nem egy pontja várta volna a komoly feleletadást vagy esetleg a ledorongolást: teljes mellőzötésben részesült. Ime jött idő, a mikor onnan felülről, illetékes fórumról (Prot. Egyh. és lsk. Lap.) kaptunk elégtételt, elmondván „Professor“ azt, a mi cikkünknek is lényegét, tartalmát képezte. Az illetőnek minden szépitgetése mellett is a „Professor“ szava igaz volt és hasonló állapotok mellett igazság is marad.

Említett cikkemben — a kivihetőség akadályaira számítva — kétségbe vontam, mely szerint a M. P. H. Sz.-nek komoly s figyelemre méltó cél lehetne kitűzni feladataiul. Mint akkor, úgy most is azt mondom, hogy e kijelentésemért helyt állok; egy esetben azonban hajlandó vagyok visszaszívni mégis — akkor ugyanis, hogyha az én tervemhez hasonló komoly dolog fogja a szövetség lelkét alkotni.

Elmondom röviden azt, hogy mi módon végezne eredményes és a magyar protestantizmus felvirágozását, ha csekély mértékben is elősegítő, üdvös munkát a magyarországi hittanhallgatók összejövele.

A mi régi idők óta foglalkoztatja a lelkeket s a melynek megvalósítására kell, hogy minden elfogulatlanul itélhő tudó egyénnek szive megdobbanjon: az a debreczeni prot. egyetem eszméje. Hisz' már az eszme a maga fenségességében olyan, hogv semmiféle dics-hymnus nem lehet annál ragyogóbb, magasztosabb. Közülünk prot. hittanhallgatók közül vajjon dicsekedhetnek-e sokan azzal, hogy ha nem is koronáikkal — de csak filléreikkel is hozzájárultak a prot. egyetem megvalósításához. Jutott-e eszébe közülünk valakinek, hogy ha csak egy maréknyi homokkal is, de minden áron óhajt a közjó épületéhez hozzá járulni. Az áldozatkészség érzetének kötelességérzetté kell válni első sorban is a haza, azután az egyház, a tudomány és önmagunk iránt.

Épen ezért óhajtható volna, hogy a magyarországi prot. hittanhallgatók szövetségének a célja ne legyen más, mint egy oly alaptökének a létesítése, mely a Debreczenben felállítandó prot. egyetem céljaira fordítatnék. Hogy egy pár év alatt is mily tekintélyes összeg állana rendelkezésre, bárki is meggyőződhetik, ha elgondoljuk, hogy csak az első évben igen könnyen minimum 1000 korona volna tőkésíthető.

Megjegyzem, hogy a „szövetség“ csak minden második évben tartana gyűlést és így azon évnek költsége, melyben nincs gyűlés az egyes theológiákon csak úgy kivetendő volna és az alaphoz csatoltatnék. Vagy ha minden évben tartana is összejevetelt, úgy akkor az illető helyen a fent említett alap javára valami hangverseny félét vagy nem tudom mit rendezne, melyet az előző napon a rendes gyűlésezés előzne meg. Szóval e felett sokféleképen lehet okoskodni, de legjobb volna úgy, a hogy először mondtam; mert az eddigi és minden évben szokásos összejevetelnél határozottan üdvösebb volna az, mely csak minden második évben történék, annyival is inkább, mert a minden évi gyűlésezésnek semmi értelme nincs.

A „szövetség“-nek csak így volna értelme, célja és érdeme, hogy ha egy évi összejevetelre fordítandó költségét ama nemes célra adná. — A prot. theológiák megegyező akaratától függ, hogy egy szent és nemes cél érdekében ajánlják fel minden erejüket és tehetőségüket.

Míg a M. P. H. Sz.-nek a célja ehez hasonló dolgok körül nem forog, addig a kiküldöttek és az összejevetel költségeinek fedezésére fordított összeg csak könnyelműen sárba dobott pénz lesz.

Meg kell tehát alakítani a M. P. H. Sz.-ét, hogy szentesített alapszabálya által örök időkre legyen biztosítva a nemes cél és hogy minden egyes prot. hittanhallgató vívjá ki magának azt a halhatatlanságot, melyet fillérei fognak biztosítani az élet könyvében. *P. E.*

Ki hoz hamarább fát?

(Megtörtént.)

Régen, még a régi jó világban történt, mikor még a filoxera nem itta meg a hegyaljai bor legjavát.

Zimankós, istentelen idő volt, a január már vége felé közelgett. Egy szegényes, egyszerű deák szobában két jó pajtás lakott együtt: Vörös Gergely és Kocsi István, Jóképű, jókedvű, találékony eszű, szóval vidám, derék fiuk voltak. Együtt ültek épen a serczegő faggyúgyertya mellett, hiszen még akkor nem kellett pocskólni a pénzt drága petróleumra, javában járta a „koppantó“. Mondom, otthon voltak épen, de szegényeket majd megvette az Isten hidege. Kint zúgott a szél, hordta a havat már három napja. És bent a szegény deákszobában nem volt befűtve már legalább három hete. A fácska elfogyott még karácsony előtt. Mikor bejöttek a vakáció után, úgy elment a pénzecske, hogy észre se vették, csak abból, hogy fára már nem jutott.

— Hideg van pajtás — szólal meg szomorúan Kocsi István — a lábom majd megfagy.

— Nekem meg, tudja az Isten, minden részem, de különösen a fülem — feleli rá a jó Vörös Gergely.

Mit tegyen ilyenkor a szegény diák ember? Hiszen ha az egyszerű cigány tudott az erdőben „vad gubát“ találni, miért ne találna a szegény diák Patak városában „vad fát.“

Ezer szónak is egy a vége, mit cifrázzam soká, megállapodtak, hogy ha nincs fa, hát legyen, ha nincs tüzelőszer,

hát „kerüljön“. Hogy nagyobb legyen az igyekezet — mert hiszen megmondta azt ezerszer még a nagy tudományú Kövy professzor is, hogy ez a fő — megállapodtak, hogy amelyik előbb kerít fát, annak a másik tartozik fizetni egy pint jó bort (hiszen nem volt még akkor olyan méregdrága, mint most.)

Megegyeztek. Azzal mindkettő legyűrte a kalapja karimáját egészen a szeméig, felgyűrte a nagyrokkja gallérját egész az orráig. Elindultak. Az egyik ment balra, a másik ment jobbra.

De Vörös Gergely, a marczonább, nem ment messzire. Megvárta, míg Kocsi István befordult a szomszéd szögletnél, azzal utána. A mint a sarkon túlhaladt, a kezébe vett egy nagy dorongot, valami vékonyabb fahasáb lehetett, ott találta az utcán s e nagy bottal felfegyverkezve behúzódtott a legközelebbi kapu alá.

Nem telt bele több, mint egy jó fertáj óra, jött a jó Kocsi István. A vállán egy írgalmatlan darab fát emelt. Szörnyű nehéz lehetett, mert csakúgy szuszogott, nyögött alatta. Lassan, óvatosan lépdelt. Valami jó, nevetős kedve támadt, arra gondolta, hogy mennyire fog másnap káromkodni a gazda, a kinek az udvaráról elemelte. Elment a kapu mellett, a mely alatt Vörös Gergely meghúzódott, már csaknem a saroknál volt nagy szuszogva. Innen már csak egy pár lépés és otthon van, a fa biztos fedél alatt. Egyszer csak gyors lépteket hall. Úgyszólván hátra nézni se volt ideje, mikor valaki erős, mérges hangon rákiált:

— Bitang diák, teszed le a fátat, Kocsi István lelökte hátáról a hatalmas fadarabot. Megfordult. Háta megett állt a gazda — legalább ő szentül azt hitte — kezében már épen ütésre emelve, ijesztő közelségben egy hatalmas dorong. Mit volt mit tenni, illaberek.

Szegény Kocsi István szaladt, mint a nyúl, még annál is jobban (hiszen ért ahoz egy megriasztott diák.) Hátra se nézett, csak mikor már messze a fazekas-soron járt. Itt látva, hogy nem üldözi az istentelen gazda, a ki megfosztja a szegény diákot az ő keserves keresményétől, melyért már anynyira megküzdött, (csak legalább már ne épen az ember kapujánál) visszafordult, dühösen hazafelé kezdett ballagni. Útközben gondolt ugyan valami újabb kísérletre a fa irányában, de mégis elég egy süteiből egy lepény, elég egy estére egy megkergetés.

Ez alatt Vörös Gergely — mert hiszen mondanom se kell talán, hogy ő adta az üldöző gazda szerepét — szépen felvette a vállára a nagy darab fát, kényelmesen bevitte a kapun, (alig kellett egy párat lépni) letette a szobában. Elő-kotorászott valahonnan az ágy alól egy isszonyú életlen baltát, hozzálátott felaprózni. Már talán négy darabra is elhasította, eltelet csaknem egy fél óra, a jó Kocsi István még sem jött. Vörös Gergely már kezdett türelmetlenkedni. Hiszen csak nem bolond, hogy ő maga egyedül vágja fel az egész fát.

Végre vagy egy félóra múlva benyit a kamarás, a megkergetett Kocsi István. Dühös volt, mint egy sakál. Ki volt fáradva szörnyen. Emlegette sűrűn az Isten nevét, de (félre ne értsenek) nem imádkozott. Dühöngve mondta el Vörös Gergelynek, hogy már csaknem a kapuig hozott egy írgalmatlan nagy darab fát. Itt utólérte a gazda, megkergette és visszavitte a fát.

Vörös Gergely sajnálkozó arcczal hallgatta, majd mosolyogva mutatott a mütét alatt lévő fára:

— Én szerencsésebb voltam. Most segíts felválni, azután pedig, mivel én hoztam előbb fát, fizesd meg a pint bort.

Felvágták a fát viribus unitis. Azután, mit volt mit szegény Kocsi István kifizette a pint bort, olcsó volt az akkor, erre még telt, az igaz, hogy az utolsó garasát is odaadta érte, megitták azt is viribus unitis.

Szegény Kocsi István sohasem tudta meg, hogy hogyan csapta őt be a hű kamarás, Vörös Gergely. *S. I.*

EGYLETI ÉLET.

Főgymnasiumi Erdélyi Önképzőkörben az április 16-iki ülésen Mertensz Alfréd VII. o. szavalta Fejes István „Hazához“ cz. költeményét. Szaválata általában jó hatást gyakorolt és bár néhány kezdetleges gesztus mellett hangja egy kissé fátyolozott volt, a társulat az érzés és hazafias hév után ítélve, a melylyel a darabot elbadta, szívesen megdicsérte. A 23-iki ülésen Trócsányi Zoltán bírálati előterjesztést olvasott Harsányi Zoltán „Megtérés“ cz. költeményéről. A költeményről más hibát nem is lehetne felhozni, mint azt, hogy irányzata aestetikai szempontból nem helyeselhető. A szerző költeményében Istent keresi, Istennek jelenlétét. Keresi a templomban, de ott csak kifestett arcú leányt, a ki mutogatni jött magát a templomba, istenkáromló sekrestyést talál. Mind igaz ez, de a költészet, — melynek célja nemesítve gyönyörködtetni — ezt nem engedheti meg. Másfelől azonban szerző ép oly bizonyosságát adta éles megfigyelő képességének, mint jellemző erejének, melylyel könnyedén világít be szereplő személyeinek lelkébe. E költemény lényegét különösen befejezése teszi, mely a családi életet állítja az erkölcsi fertővel, romlottsággal szembe, mely a szegény munkás családban találja fel Isten lényegét. — Ugyancsak Nagy Gyula VIII. o. bírálati előterjesztést olvasott a beérkezett történelmi pályamunkáról. E munka, daczára hogy versenytársra nem akadt, nem felelt meg feladatának és így a bíráló bizottság a díjra érdemesnek nem igen találhatta. — Ugyanily sors érte az aesthetikai pályamunkát is, melynek tárgya Zempléni Árpád „Didó“ cz. költeményének méltatása volt. — Dicséretben részesült Vass Béla „Orgonafa“ cz. költeménye, melyben szerző elég ügyesen és simán tolmácsolja érzelmeit és megható szép sorokban tárja elő szenvedéseit. E sikerült és csinos költeménnyel a bíráló is alaposan foglalkozik. Szétszedi apró darabokra és elég következetesen halad az egyes részletek vizsgálatánál. Epen azért, mint komoly és alapos munka, szintén megdicsértetett. Szerzője Harsányi Zoltán VIII. o. — Az április 30-iki ülésen Nagy Lajos bírálati előterjesztést olvasott Moskovics Sándor VIII. o. Daudet Alfonse „La partie de billiard“ cz. novellájának francia műfordításáról. A fordítás teljesen sikerültnek nem mondható, sokszor nem találja el a helyes, megfelelő magyaros kifejezéseket, de a társulat tekintve azt, hogy szerző a sablonos munkától eltérő, teljesen új irányút akart produkálni, tekintve azt, hogy az Önképzőben még igen kevés francia fordítás került szőnyegre, a munkát szívesen méltányolta. — Német Imre elemzéssel összekötött szaválata helyett „Az állatok színéről“ tartott tanulságos felolvasást; a társulat a kijelölt bizottságnak bírálás végett kiadta. — A legjobb vers és próza megbírálásával már foglalkozik a kiküldött bizottság. — Az idei versenyszavaltat május 12-én, áldozó csütörtökön lesz megtartva. A komoly szavaltat tárgya Zempléni Árpád Didójának „Ne legyen meg a te akaratod“ cz. aészlete, vagy Jókaitól „A lengyelek fehér asszonya“; a víg szavaltat tárgya tetszésszerinti. Az egylet a VIII osztályú tagok vizsgálataira való tekintettel még egy ülést fog tartani, melynek tárgyát a függő ügyek elintézése s a jövő évi elnök megválasztása képezi.

IRODALOM.

Az „Uj Bokréta.“ Ide s tova két esztendeje annak, hogy a „*Debreczeni Bokréta*“ megjelent. Ot tenni vágyó, lelkes ifjú mutatta be magát a közönyös világnak, hogy bokkrétába kötött dalaikban fürödjék, gyönyörködjék a lélek, lelkesüljön, a kinek szive a szépért hevülni tud. A hivatalos bírálatok örömmel üdvözölték a Bokkrétát, a közönség kedves élvezettel olvasta a zamatos, magyaros verseket, lelki gyönyörűségét találta a pompás illatú Bokkrétában. A szerzőktől a két év óta is olvashattunk költeményeket jobbára ifjúsági lapokban, nem ritkán szépirodalmiakban is, nem volt tehát váratlan körülmény, hogy most „*Uj Bokréta*“-val állottak elő! Nem jött váratlanul, de mégis kellemesen lepett meg minket, a kik a Bokkrétát már ismertük; s ha a Bokréta által keltett érzelmeinket tolmácsolhattuk, legyen szabad az Uj Bokkrétáról is elmondanunk egyetmást.

Baja Mihály verselésére, költészetére legjellemzőbb az a természetes egyszerűség, a mely távol áll a hangzatos szólamoktól, czikornyás ürességtől, csak egyszerű és nemes. A szerelmes fiú ábrándos lelke panasszal van tele; reménykedő, légvárákat építgető, de nem boldog; szivét a kétkedés gyakran szorongatja s lelke erejét csak Istenbe vetett hite s önbizalma tartja meg ilyenkor. Szerte csapongó gondolatai sok szép eszmét hoznak felszínre, de ezek a kidolgozásban többnyire ellaposodnak, közönségessé válnak. Verselésében a magyarosság a fő; de a rím kedvéért hozzá áldozatul a helyes szó rendet, a mikor illet ír:

„Hogy szapulnak, mit én bánom!“

Két esztendő számot tevő idő az ember életében, annak leforgása alatt sokat fejlődik az arra hivatott, különösen ha ifjú. A tapasztalatok szűrőjén át a gondolatok megtisztulnak, az ész közreműködésével az eszmék megerősödnek, hatásukban állandókká, meggyőzőkké lesznek. A lélek erősödésével együtt jár tehetségeinek izmosodása is. Két év alatt egy költői tehetséggel megáldott ifjú lélek a felismerhetlenségig megváltozhat, megerősödhet, ne feledjük azonban, hogy csak normális körülmények között. *Gulyás József* az első bokréta kiadása óta nem sokat haladt, nem emelkedett.

Legjobban illik az ő lelki állapotához a szerelmes vers, a könnyed *virágének*, a melyet oly nagy előszeretettel művel, a melyben szerelmese szivével szive együtt dobban s a mig szemébe néz lopva vagy titokban: köny pereg orcáján.

Mig a boldog szerelem néma, addig a kesergő szerelemnek ezer szava van; a panasz, a búsongás végére mehetetlen, kibeszélhetetlen. 25 virágénekében bő változatát mutatja be a reménykedő, kesergő szerelemnek. Rythmikusán jelentkezik ezekben az érzelem hullámozása; egyszer van oka remélni, mert csakugyan boldognak véli magát, máskor leszáll a kétségbeesett elkeseredésig. Az ellentétek eme változata uralja a hangulatot is, egyszer vidám, derült, reménykedő, máskor és pedig legtöbbször borongó, lehangolt. Különben virágénekeiről még elismeréssel szólhatunk. A lélek nemességét, emelkedettségét kétségkívül bizonyítják nála a nevezett finom érzésű énekek, de a folytonos siránkozás még sem illik fiatal emberhez. A 9-ik „*Hulló lepkek*“ kezdetű virágének a Bokréta első kiadásában is közre van adva.

SÁROSPATAKI IFJUSÁGI KÖZLÖNY.

KIADJA: A „SÁROSPATAKI IFJUSÁGI-EGYLET.“ — MEGJELEN HAVONKÉNT EGYSZER.

Szerkesztőség: Sárospatak, Főiskola, széniori hivatal.	Főszerkesztő: P Ó S A P É T E R.	Felelős szerkesztő: K O V Á C S L A J O S.	Előfizetési ár: Egész évre 4 korona. Félévre 2 korona.
Kiadóhivatal: Sárospatak, »Főiskolai könyvnyomda.«	Főmunkatársak: B I N É T M E N Y H É R T, M I K O L A G Y U L A.		Az előfizetési összegek a »Sárospataki Ifjúsági Közlöny« szerkesztőségének küldendők.

Pünköst.

Bezárult a legtökéletesebb élet földi pályája; ám itt maradt az ígéret: „Nem hagylak titeket árvakul, megtérek hozzátok.“ Félő sejtelemmel, aggódó reménységgel várták a tanítványok Mesterök ígéretének beteljesedését: aggódva, mert vezér nélkül tanácstalanul állottak s reménykedve, mert az Ur ígérete nem maradhat csak pusztá ígéret! Erős volt bennük a hit s meggyőződéssé érlelődött bennük a gondolat, hogy eljő a nap, mikor beteljesedik az ígéret, visszatér Mesterük; csak azt nem tudták: felhő szárnyain-é, menüydörgések közt-é, avagy teljes csendben, enyhe szellő fuvallata között?!

S ime, mikor eljött a pünköst napja, melyen mindnyájan együtt voltak egy akarattal, testet öltött, valósággá lön az ígéret: „küldök Vigasztalót.“ Egyszerre csak szent lelkesedés tölté el lelküket, mely ezt diktálta nekik: cselekednetek kell, tétlen bátortalanság vizéből ki kell eveznetek a tettek nyílt tengerére, el kell indulnotok s hirdetnetek a Krisztus evangéliomát, mely úgy hat a lélekre, mint fájó sebekre a gyógyír, úgy hat a szívre, mint viragkehelyre az üdítő harmatcsepp! Hatalmas, tetre hívó szózat kelt a keblükben, mely nyugodni nem hagyta őket, hanem sarkalta és ösztönözte, hogy Mesterök megkezdett munkáját folytassák és a fáklyát, melyet Ő meggyújtott, kialudni ne engedjék!

Csodálatos változás, fenséges felbuzdulás volt az s nyomában áldás, élet és tenyészet fakadt!

Mindez pedig a rájuk ült „kettős tüzes nyelvek“-nek: az Isten lelke ihletésének volt az eredménye, melynek csodás varázsereje képesekké tette őket oly nyelven szólani, mit megértének a sok különböző helyről egybesereglett népek, megérték a parthusok, az elamiták, a krétabeliek, megérték mindnyájan, *mert e nyelv a meggyőződésnek, az igazságnak a szent lelkesedéssel párosult nyelve volt*, melynek bűvös hatása elől kitérni lehetetlen volt akkor is és az ma is!

S eredménye csodás, nem várt eredmény lett: „mintegy háromezren keresztkelének meg a Jézus Krisztusnak nevében s a bűnöknek bocsánatjára.“

E naptól kezdődik a keresztyén anyaszentegyház története; e nap lön szülőanyja anyyi nemes, áldásos munkának, mit a keresztyénség az idők folyamán alkotott; és ha e nap enléke nem halványul el a későbbi századokban a balga, a nyugtalan emberek lelki szemei előtt, bizony ma is „egy akarattal“ volnánk mindnyájan nemcsak pünköst ünnepén, hanem minden időben!

De az egy akarattól századok multán sok akarat lett és többé soha nem sikerült senkinek azt a nyelvet használni, a melyen Péter apostol szólott az első pünköstön . . . és lön ezért sok-sok háború, vérontás, máglyafüst és halálhörgés . . .

Oh ha megihletne bennünket amaz isteni lélek, mely a tanítványok szívét eltölté sok évszázaddal ezelőtt; oh ha beszélhetnénk végre ama fenséges nyelven, melyen Péter apostol szólott; oh ha igaz tanítványai lennénk valahára Krisztusnak: akkor elkövetkeznék boldogságunk korszaka, akkor mindnyájan „egy akarattal“ testvérek lennénk, akkor a föld előcsarnoka lenne idvességünknek!

Istennek lelke! érintsd meg az emberek szívét, suhanj be a keblek belsejébe tavaszi szellő langyos fuvalmával; hadd lássuk mi is a „kettős tüzes nyelveket“ fejünk felett, lelkünkben pedig gyuljon fel az a szent lelkesedés, mely mindenható erejével még a hegyeket is megmozgatni képes, hogy legyünk igazán munkás keresztyének, fiai Istennek, a kinek dicsőségére zengjen ünnepi énekünk ma és mindenkoron: Halleluja, Halleluja!

Jókai.

Aludni fogok — ezt mondotta Jókai és lehúnyta és többet fel sem nyitotta a szemét. Azt mondják, ez a szem valami gyönyörű volt, mélységes, tiszta és kék, mint az ő meséinek bűbajos romantikája. Aludni fogok — ezt mondta Jókai és a szíve verése elállt. Azt mondják ez a szív színarany volt, fenékgig jóság, nemesség és gyöngéd-ség, a milyen szíve nem volt csak az ő meséi romantikus királyfiainak, szerelmes királylányainak. Aludni fogok — ezt mondta Jókai és a lelke elrepült a halál fehér táltosán a nagy Mesevilág felé: a halhatatlanságba . . .

A leggyönyörűsegebb magyar genienk volt az, a kinek a halálán sírunk. És ahogy átlendült a nagy és hatalmas Örökkévalóságba, a melynek a méreteit a leg-izzóbb és legszínesebb — óh jaj most már feloszló — magyar fantázia: az övé se tudná talán átfogni, mi siratjuk a legjobban, az árvái: a magyar ifjúság. Az irodalomtörténet jegyezze fel, hogy Jókai egy halott korszaknak megdermedt lelkét élesztette az ő szájának forró lehelletével s hogy dúsgazdaggá tett bennünket a nyelve kincsével; a história beszéljen arról, mikép csinált Jókai históriát: a mesemondónkat vesztettük el mi magyar ifjak, kiknek lelkét a Jókai lelke töltötte tele tartalom-mal, hévvel, himes és szélesen csapongó vágyakkal. Az éjszakáinkba ő lopta bele az álmokat és a lelkünk-ből ő fakasztotta elő az ifjúság törékeny, himporos és sejtelmes virágait. Jókai volt a mi virágos kertünk és a mi lexikonunk — és pad alatt olvasván az ő izzó, szikrázó meséit: Noémi volt a mi szűzi és illetlen lelkünk első szerelme és Jenőy Kálmánnal sirtunk először keserve-sen az emberi mivoltunk tehetetlenségén. Óh Noémi, istenem, meg Ankerschmidt Erzsike! az utcán mindenütt a lábuk nyomait kerestük és a latin órák alatt a mosolygós szemekien álmodoztunk. Kárpáti Zoltánok, Berend Ivánok, Áldorfai Incék, Adorján Manassék szerettünk volna lenni s a Baradlay fiúkért úgy remegtünk, mint az édes anyánkért . . . Gyűlölni ő tanított meg minket, de mégis inkább szeretni, csak szeretni. Vérünk hullásáig, erőnk apadtáig, inunk szakadtáig, lélekzetfogytáig szeretni ezt a földet és szeretni mindent és mindenkit. Mert az élet, istenem, mégis nagyon szép, az emberek többnyire jók, és olyan napsütéses, olyan virágillatú minden e földön . . . Szeressétek egymást, emberek, magyarok és a kozmopo-lita lélekrokonság révén minden nemzetbeliek, a kiknek az életben gyökerező illuziói nem hullatták alá fonnyadt szirmaikat, vagy akik még keservesen ragaszkodnak az életben ahhoz, ami egyedül édes: az illuzióhoz. Halott mesemondónk: vajjon te az illuziókban éltél-e, mert azt

hitted, hogy minden csak illuzió, vagy azt hitted, hogy másért nem érdemes élni, csak az illuziókért? Ki tudná azt megmondani?!

Virágos kertünk és lexikonunk, bibliánk és katekizmu-sunk, a vérbizsergető altruizmus mellett tanultunk még valamit az írásaidból: valami hőszinű asszonykultuszt. Magyar asszonyok, magyar lányok, sirjatok ti is egy kicsit: tán sohse lesz olyan rajongó trubadurotok, mint ő. Lehet, hogy az utolsó magyar trubadur volt, a kinél szebben a szerelmeteket senki nem énekelte meg, s a kinél felségebb templomot senki nem épített a ti nevetek tiszteletére, magyar asszonyok. Ehhez a templomhoz szenny nem ért és a galambkufárokat kikorbácsolván, bent, zúgván az orgona és illatfelhőben szállván a myrrha és a tömjén: az oltárképetek előtt áldozott a legszen-tebb lelkű magyar trubadur, Jókai. Magyar asszonyok, magyar lányok, a kiket magával ragadott, elkábított, oltárképpé tett Jókai: tán soha se lesz olyan rajongó trubadurotok. Mert az illuziók, hajh, kivesző félben van-nak s amott nyugatról fekete felhő támad, nemsokára ide ér, az árnyéka már itt is van és ez a felhő a széksziszt, és még jó ha a verizmust rejtí magában. Magyar asszonyok, magyar lányok jó lesz imádkoznotok, hogy ez a felhő ide ne érjen.

. . . A könyveit nézem egy össze-vissza stílusú kis könyvszekrényben, amint aranyos hátukkal egymás mellé sorakoznak, mint a katonák. Óh igen, ezek katonák, épen egy század, és ez az egy század megtette azt, amire hadseregek nem lennének képesek: ez a század kötet meghódította a művelt világot. Aranyhátú könyvek, aki titeket csatára vezényelt és aki veletek megdöngette a Kelet és Nyugat érczkapuit, meghalt. Óh sirassuk meg mind: magyarok és sirassák meg a többiek is, a kozmopolita lélekrokonság révén minden nemzetbeliek, a kiknek az illuziól még nem hullatták el fonnyadt szirmaikat és akik még keservesen és szívszorongva ragaszkodunk utolsó, fonnyadó illuzióinkhoz.

(Bt.)

Az én szerelmem . . .

*Az én szerelmem nem tavasz szülötte,
Mely elhal annak végső reggelén;
Az én szerelmem nem tündérszivárvány,
Az én szerelmem nem csalóka fény!*

*Az én szerelmem oceán, a melynek
A mélye gyöngyben gazdag és csodás;
Az én szerelmem egy szelíd, merengő,
Örökké tartó, hosszú álmodás . . .*

*Az én szerelmem bérczi óriás tölgy,
A melyen hogyha vad villám fut át:
Az én szerelmem összeroskad akkor
S a sújtó tűznek aztán — megbocsát.*

Éles István.

Krónika.

Dobra Jenő. Debreczenben meghalt egy theologus diák. Nem nagy az eset: a 22 éves fiú amerikai párbajt vívott s mert ő húzta a fekete golyót, a múlt héten a debreczeni nagy erdőben agyonlőtte magát. Agyonlőtte magát szabályszerűen, a mondott órában, a megállapított eszközzel: forgópisztolylyal.

Dobra Jenő (hiszen már ez így szokott történni) szerelmes volt egy kis leányba. Ámde az, a ki a világ teremtése óta lejátszódott összes szerelmi drámáknak mozgatója volt: „a másik“ ott settenkedett és szerelmét kínálta ugyanannak a lánynak. És talán nem is kevesebb joggal! — Ez a kettő — mikor bennük a leg-nemesebb, a dicső emberi szenvedély az örület útjára lépett, — úgy gondolta, hogy valamiképen egyre kell redukálódnok. — A papnövendék, ki az Isten házában a testvériesülést prédikálja, nem törhet halálthozó — bár becsületes — fegyverekkel embertársa ellen. Mit tesz hát? — Koczkát vet, hogy ki haljon meg, ő-e, vagy az a másik?

Minő szomorú jelenség! Isten szolgálja, a ki megérti az isteni parancsot! A túlzott lelkiismeretesség és egyenes lelkőség, mely titokban cselekszi azt, mit nyíltan tennie nem szabad. — Hát mi jögon játszottak így ez alig emberek ifjú életökkel? Tán magukénak hitték azt egészen, melyre alkut köthetnek, mit csereberélhetnek? Tévedtek ám! Mert első sorban a hazának nincs e joga ahhoz, hogy a fiaitól senki se fossza meg őt? Hát szereteteinknek nincs-e joguk ahhoz, hogy a magunk meggyilkolásával ne döfjünk sebző töröket szerető szíveikbe? Hát emberiség-e az, hogy azoknak okozunk saját akarattunkkal legnagyobb fájdalmakat, a kiket legjobban szeretünk, a kik bennünket legjobban szeretnek? — Embertelenség az! s mert ezt tette, Dobra Jenő nem érdemel sajnálatot!

Sorsot vetettek és Dobra Jenő kihúzta azt, a melynek olyan rémes, fekete színe van, mint az örök elmúlás. S ezzel szerződésileg elkötelezte magát a halálnak. De itt álljunk meg egy kevéssé. mert nem tudom megérteni, hogy ilyen ordító igazságtalanságnak, ilyen Isten és ember előtt is rettenetes és lehetetlen kötelezettségnek a teljesítésére akár földi, akár égi hatalom kényszeríthetné a gyarlandó embert! Nem tudom megérteni, hogy annak a törékeny kis épületnek az összemorzolására, mit ég és föld együtt alkotott lélekből és testből, a Végtet istene magát a gyenge embert szemelné ki! Nem tudom megérteni, hogy az a theologus, a ki szószékről prédikálja: „szeressük önmagunkat is, mert így becsüljük meg az Isten teremtő erejét“ — hogy ez a theologus durván dobja el magától a legbecsesebb isteni ajándékot: az életet! És mégis megtörtént! Dobra Jenő meglőtte magát.

De miért? És minél tovább gondolkozom rajta, annál többszörösen hangzik lelkemben a kérdések egész raja: miért? miért? . . . Tán mert nem szerette az életet? Vagy mert nem tudott volna élni szerelmese nélkül? — Nem igaz! Az ellenfélhez írt ajánlott levelek, az öngyilkosság délelőttjén menesztett táviratok mást bizonyítanak. Mást. Azt, hogy Dobra Jenő szeretett élni, de az a másik ott taposott a lelkén — az Isten tudja mióta (mert gyötrő gondolatok éveket varázsolnak a napok helyébe) s nem oldozta fel. Ő pedig esztelen lelkiismeretességében már most meg akarta mutatni, hogy nincs benne gyávaság és halálfélelem. — És ezen a

ponton válik élő képtelenséggé az, a mi mégis megtörtént: a Dobra Jenő halála.

Amerikai párbaj. Kimeredő szarv a társadalmi fel-fogás fejetetején, melynek előbb-utóbb le kell törnie. S ha most nem küzdünk is nemzeti létünkért véres csatákon, ha most nincs is szükség honfiak vétére a szabadság fájának megtermékenyítése végett, — a debreczeni nagy erdőben kiomlott férfitév tett annyi hasznót, hogy hozzájárul az előítéletek terebélyes fájának kiszáritásához.

Dobra Jenő hamvaira meg béke szálljon s viselje könnyen azt a néma szemrehányást, mely az édes anyja véres könnyeiből hull reája.

Ma.

Mesék.

Irta: Binét Menyhért.

1. Az anya.

A menny kapujában állott három didergő lélek fehér lepelben. Asszony volt a kettő s a harmadik férfi. Az egyik asszony fehérhajú volt és szomorú szemű: ez volt a férfinak az édes anyja. A másik asszonynak fekete haja volt és olyan sötét szeme, mint a kárhozat: ez volt a férfi szeretője . . .

A szívöket kellett mutatni az Urnak. Az egyik szív forró volt, párologó, piros és csupa-csupa seb. Ezt a sok-sok sebet mind a férfi ütötte rajta. Ez a szív volt az anyáé. A másik szív lánczra volt verve és ez is csupa seb volt. Ezt a sok-sok sebet mind a feketehajú asszony ütötte. Ez a szív a férfié volt. A harmadik szív . . . óh a harmadiknak, a fekete asszonynak szíve nem volt, szíve nem volt.

Az Ur megnézte az anya szívét és megcsókolta. És mondta áhítatosan:

— A szentek között van a helyed, lányom.

És szólt az Ur a férfinak:

— Mutasd a szíved!

A férfi didergett és mutatta a lánczra vert, a keresztül szúrt szívét. Az Ur pedig az anyára nézett, a ki reszketett a fiáért. A szomorú szeme telistele lett könnyel s szíven a régi sebeken új vérrózsák nyíltak. És szólt az Ur az anyának:

— Vidd magaddal a fiadat lányom. — És jött az asszony, a másik asszony, a kinek szíve nem volt. Az Ur kérdezte:

— Hol a szíved?

Az asszony pedig felkaczagott hidegen, fázósan:

— Nekem nincs szívem . . .

Az Ur pedig összevonta a szemöldökét és odadörögte a lángpallosú cheruboknak:

— Korbácsoljátok ki innen!

Az asszony a férfi felé fordult ekkor és beszélni kezdett. A hangja csengett-bongott, mint az ezüst csengetyűke és feketésvörös rózsákat fakasztott a fehér felhőkön:

— Jöjj velem, édes. Ha kárhozat lesz az osztályrészem: ott is együtt leszünk. Meglátod az én fehér karomban a kín is gyönyörre válik s ha piros számat rátapasztom az ajakadra: nincs az égnek az az üdvössége, a mi azzal felérne. Jöjj velem, édes . . .

A férfi otthagya az édes anyját és megfogta a másik asszony kezét. Mentek, fehér lepelben két kősza, didergő lélek. Hulltak, kerengtek lassan alá a kárhozatba, mint két ágról szakadt, elsárgult levél . . .

Az anya pedig megtörtülte csöndesen a könnyes szemét és a vérző szívét és térdre borult az Ur előtt:

— Óh Uram, engedd meg, hogy a fiammal mehessek. Hogy gyógyítsam az ő átszúrt szívét, felcsókoljam a könnyeit és törülgessem az ő gyöngyöző homlokát. Óh Uram, engedj engem a kárhozatba!

2. Nászúton.

Angolok voltak a nászutazók; nevezzük őket egyszerűen mylordnak és myladynek. Myladynek szőke volt a haja, mint a napsugár és mylordnak vörös, mint a rozsdá. Myladynek a szeme olyan kék volt, mint a messzi skót hegyek és a mylordé szintelen, mint a megáradt velsz patakok. Mylordnak monoclija volt, myladynek lorgnetteje. Mylord és mylady nászúton voltak már — mondom — vagy két hete.

Karonfogva egy hegyen kószáltak és nagyon elfáradtak. Le nem ültek volna a selymes, illatos fűbe egy világért sem. A zsebkendőjüket vették elő, hogy az arcukat megtöröljék. Myladynek a zsebkendője olyan volt, mint a pókháló és mintha csupa illatból lenne összeszöve. És ylang-ylang illatú. A mylord kendője diszkrétül színes volt és heliotrop illatú.

A mylady szólt:

— Kedves mylord, maga a heliotrop illatot szereti?

— Aoh yes, mylady.

— Kedves mylord, hogy szeretheti valaki a heliotropot?

A mylord nem felelt. Nagyon elkomolyodott. Azután azt mondta:

— Kedves mylady, maga az ylang-ylang illatát szereti?

— Aoh yes, mylord.

— Kedves mylady, hogy szeretheti valaki az ylang-ylangot?

A mylady elpirúlt. Azután elfehéredett. Azután megharagudott. Azután könnybe lábadt a szeme.

— Kedves mylord, a parfüm mindig az izlésnek a fokmérője. Vannak emberek, a kiknek izlésük nincs.

A mylord elpirúlt. Aztán elfehéredett. Aztán megharagudott:

— Kedves mylady, egy mázsa izlésnél többet ér egy gramm lelki finomság. Vannak emberek, a kik nem tudják mi az: lelki finomság.

A mylady nagyon fehér lett és nagyon reszketett.

— Nem mennénk vissza, mylord?

— A hogy parancsolja, kedves mylady.

Visszaérkeztek a szállodába. A szalonban azt monddta a mylady:

— Kedves mylord, csöngesse be a komornyikját.

A mylord becsöngette a komornyikját s a mylady szólt:

— Willy, a mylord bőröndjeit felviszi a második emeletre. A mylord ott óhajt ezentul lakni. Igen mylord?

A mylord arca át sem változott:

— Aoh yes, mylady.

Ezóta a mylord a második emeleten lakott, a mylady az elsőn. A mylord mindennap redingot-t öltött, czilindert vett és meglátogatta a myladyt. Szabad volt a mylady egészsége után tudakozódni, a kezét megcsókolni. (A mylord még mindig heliotrop illatú volt s az asszonyka még mindig ylang-ylang illatú). Néha lunchre is hivatalos volt a mylord. De azután fölment a második emeletre s a mylady ott maradt az első emeleten.

Igy ment ez vagy négy napig.

Az ötödik nap bejelentette magát a mylord komornyikja a myladyknál:

— A mylord nagyon szépen kéri a myladyt, hogy mylady sziveskedjék küldeni általam egy kis ylang-ylang parfümöt. Mylord imádja az ylang-ylang parfümöt.

A mylady mosolygott és mondta:

— Willy, mondja meg a mylordnak, hogy egy csöpp ylang-ylangom sincs, mert egy ideges pillanatomban mind a komornámnak ajándékoztam. Hanem viszont én kérem mylordot, hogy parfümöm nem lévén, hozzon nekem személyesen egy kis heliotropot.

Nem sokára vágatott be a mylord, mint egy csatamén:

— Édes mylady, nincs heliotropillatom, mert tegnap mind kidobáltam a parfümös üvegeimet.

A mylady mosolygott. S a mylord szólt nemsokára:

— Édes mylady, megengedi, hogy megcsókoljam?

A mylady mosolygott:

— Aoh yes mylord.

A mylord megcsókolta a myladyt. Aztán elragadtatva felkiáltott:

— A csókja olyan illatos, édes mylady, mint az ylang-ylang.

S a mylady sietve közbevágot:

— Mint a heliotrop, édes mylord.

3. Férfiak.

Egy leány — szőkehajú és fehér-arcú — belebukott egy mocsárba. A mocsár nagyon csunya volt, iszapos, fekete és tetején, a piszkos habarékban, ott úszott fonnyadtan a lány illetlenségének fehér liliumkoszorúja. A mocsár mellett rajzott az Élet. Elegáns urak, fiatalok és vénék, szőkék és barnák, a jótékonyág apostolai, az árvák oltalmazói sétáltak ott a mocsár mellett. A kis lány pedig ott sírt a mocsárban és a kezét tördelte:

— Óh mentsetek meg! Óh vigyetek ki innen!

A férfiak, fiatalok és vénék, szőkék és barnák el-siettek mellőle. Az egyik, a jótékonyág apostola a szemébe kaczagott. A másik azt monddta:

— Nagyon sáros vagy, fiam.

A harmadik így szólt:

— A mocsár nagyon csúnya, édesem.

A negyedik félrefordította a fejét. Ez a negyedik volt az, a kit szeretett a leány szerelmes lelkének egész fehér izzású szenvedélyével s a kit megkoronázott az illetlensége liliumával. Ez a férfi félrefordította a fejét, de a leány meglátta.

A leány meglátta ott a mocsárban és kinyújtotta a két fehér karját feléje. A szeme átragyogott a könnyein, mint a lenvirág szirma a harmaton keresztül és az ajka úgy izzott a fehér arcában, mint a felkelő nap fénye a hősivatagon. És a kis leány nem gondolt a mocsárra, csak a szerelmesére és úgy sírt hozzá:

— Óh adj egy csókot, édes!

A férfiak ott a parton nem tudták, hogy kihez szól a lány. És a férfiak, az elegánsak és a kegyetlenek, a fiatalok és vénék, a szőkék és barnák, a jótékonyág apostolai, a kik elsiettek a lány mellett, mikor a karjukat kérte, a kik féltek a mocsártól, az iszaptól: az első, a második, a harmadik, mind, mind, most tülekedtek és ugráltak be a partról a mocsárba, mint a békák. Egy csókért . . .

Csak egy férfi maradt a parton. Ez követ vett fel és a lányra hajította. A kő a lánynak szíve táját érte és a fehér mellén piros vérrózsát fakasztott. Ez a férfi volt az, a kit szeretett a lány szerelmes lelkének egész fehérizzású szenvedélyével s a kit megkoronázott az illetlensége liliumával . . .

A „Fleurs du mal“-ból.

— Baudelaire. —

Kaczagós kis szentem, tudod-e te vajjon,
Hogy mi a szívszorongás, a rettegés, a szégyen?
A mikor rémes árnyak suhannak át az éjen
S szívünket összenyomja valami borzalom . . .
Kis angyalom, tudod-e, hogy mi a borzalom?

Gyűlölni vajjon tudsz-e, édes kis angyalom
Ököltre fogott kézzel, keserű könnyet ontván?
Mikor a Bosszúállás csatára kél mogorván
És úrrá lesz esziünkön és az akaraton —
Gyűlölni vajjon tudsz-e, édes kis angyalom?

Galamblelkű szentem, édes kis angyalom
Ismered-e a Lázat? Mikor ajkunk kiszárad
És mint a szökevények, elnyúló, kósza árnyak
Osonva kúsznak-másznak át a sápadt falon —
Ismered-e a Lázat, édes kis angyalom?

Ismered a redőket, édes kis angyalom
S a metsző kint, mikor a vénség meglep minket?
Mikor a legszebb szemben a fátyolos tekintet
E fájó, bús titokról beszél hallgatagon . . .
Ismered a redőket, édes kis angyalom?

Kaczagós kis szentem, én édes angyalom
A haldokló Dávid maga-magának kérne
Erőt — bűbájos tested illata hozzáérve.
Én tégedet imádlak: érted imádkozom
Kaczagós kis szentem, én édes angyalom.

Erdélyben.*)

Az igazságnak a kétely, a lelkierőnek a szenvedés a próbája. A jó embert többnyire a szerencsés viszonyok teremtik. De zúgjon csak körülöttünk a vihar, dördüljön csak meg felettünk az ég, majd elválnak, mi a nevünk. A boldogságban könnyű emberszeretőknek maradni. Ha jól érezzük magunkat, azt hisszük, az egész világ jól érzi magát. Az önzés könnyen általánosít.

Szász boldogsága teljében írta a „Nagy-Kőrösi temetőben“ című költeményét. Nem is sejtette, hogy milyen kedves lesz még neki ez a temető. De még akkor legszebb kilátásai voltak az életre. Nem túlzás, csupán szerény beismerés tőle, midőn magáról azt dalolja,¹ hogy fölkarolta s mindig nyomában járt a szerencse. Átél egy époszi kort, annak kavardásából nemcsak szerencsésen megmenekül, hanem előkelő helyre s nyugodalmas állásba jut; a kit szeret, menyasszonyává, majd boldog feleségévé lesz; neve országos híri, benső barátja Magyarország egyik legnagyobb szellemének — s mindössze 22 éves.

*) Részlet Novak Sándor gymn. tanárnak „Szász Károly élete és művei“ című most megjelent munkájából.

¹ „Történetünk“ című költeménye.

De egyszer csak sötét árnyék jelenik meg fölötté: Viruló feleségéhez halálos betegség kopogtatott be, melynek súlya alatt napról-napra hervad, a gyógyulás reménye nélkül. 1853. június 17-én bekövetkezett a csapás, mely a szerető fiatal férjet végkép leverte. Fájdalmában minden mély bú szanatoriumába: a magányba szeretett volna vonulni, de iskolai kötelezettségei miatt nem tehetette. Hiába folyamodott az egyháztanácsához, hogy mentség föl a még hátralévő pár heti tanítástól és vizsgák adásától, nem tették meg neki.² E miatt az iskolai év végeztével beadta lemondását. Azt is hitte, hogy a drága sírnak nem közvetlen közelében fájdalom könnyebben lecsillapul. Pedig semmi sem bírja valamely helyhez erősebben odakötni a szívet, mint egy hant a temetőben. A következő iskolai évre Kecskemétre választatta meg magát, de itt sem volt maradása. Azonkívül csapás-csapásra roskadozott föléje.

Alig töltött Kecskeméten egy hónapot, midőn édes atyja is meghalt. Az a férfiú, ki hasonlíthatatlan szeretettel tanította, nevelte ki egész életének irányát megadta, jellemének alapját megvetette, kiről azt írja Ön-életrajzában:³ „Hogyha érek valamit, s lett belőlem valami, azt én egyedül neki köszönhetem.“ Még évek múltával is, midőn már vigasztalódhatott, mily megható sorokban emlékszik vissza atyjára, „Emlékezés apámra“ című költeményében, irodalmunk egyik legszebb darabjában. A bánat megszeli s mély, komoly áhítattá tisztul a szülei szeretetnek ebben az apotheosisában. De hát „apjában ennyit egy fiú se vesztett.“ Mert nemcsak tanítója, oktatója volt neki, hanem egész valójában

. . . férfi volt: hajthatatlan és szelíd,
Harcolni a honért, szeretni nőt;
A szava láng, mely éget és hevit,
Országot gyújt — s mécs gyermekágy előtt;
Elméje mint a tenger szinc, mélye,
Mint gyermekálm, olyan volt kedélye.

Most már édes anyjának támogatása s három nevetlen öcscsének segélyezése is reá nehezedett. Hogy könnyebben támogathassa s magához vehesse Oket, elfogadta a közdi-vásárhelyi egyház meghívását. Hegyek-től övezett gyönyörű síkságon, a józan és életrevaló székely nép körében vidám öletet élhetett volna, de az elvesztettek után való bánat egész látóhatárát elsötétítette. A mindenfelől környező szeretet daczára is száműzésnek tekintette választását, áldozatnak, melyet csak az könnyített, hogy szeretteiért tette. Lassan-lassan lemondás vett erőt rajta. Élete, mely eddig úgy indult, mint valami dicsének, elégiára változott. Mintha búcsút kellett volna mondani irodalmi terveinek is. Nagy Kőrösön, Arany János nemesítő társaságában, közel Posthez volt bizalma a jövőhöz, de mit renféltett az ország másik szélén, egyszerű embereknek predikálva, elkülönítve minden irodalmi mozzanattól, benső barátjaitól, azoktól a nagyszerű tervezetésektől, melyek hazánkban az irodalom útján való felélesztését célozták. Hozzá még az a két sírdomb, mely az élet minden szépségét eltakarta előle. Az első halottnál érezzük legerősebben, hogy milyen sivár a világ. A koporsó mellett állva csak azt a szint látjuk, mely sötét, csak azt a hangot halljuk, mely panasz, zokogásszerű. Elégedetlenkedni kezdett sorsával. Arany Jánosnak egyik Tompához írott levele világosan feltárja lélek állapotát.⁴ „Szegény Károly! Ő sem igen boldog Székelyországban. Egyik testvére a

² Benkő Imre: Arany J. tanársága Nagy-Kőrösön.

³ Vasárnapi Ujság 1882. évf. 52. szám.

⁴ Budapesti szemle 1892. Bessenyei közlése.

napokban megfordult itt Kőrösön, attól kérdeztem felőle holmit. Anyagilag ürhető az állapotja — fáj neki a múlt s az elszigeteltség. Shakesperet fordítja: bár ne fáradna belé! Nekem is csak egyszer irt, mióta ott van, de én felfogom helyzetét, sajnálom és nem vádoló. Az a fiatal kedély már is meg van törve s ennyiben még nálam is boldogtalanabb. "A munka és a hit kötözgetik sebét. A hit, mely utolsó menedéke a szenvedőknek, mert annyit jelent, hogy bízni és remélni, s a munka, mely fáradság ugyan, de megnyugvást ad s megismerteti velünk a nyugalom becsét. Szerencsés kedély, kinél a szenvedések keresztje egyuttal a hit keresztje. Az olyan ember fölött nem válik úrrá a kétségbeesés, mely megbetegíti a tetterőt, sem a minden költészet halála: a tagadás. Az ő lelke nem kért ugyan rögtöni gyógyszert a fájdalomkra, de nem is puhult el tőle. Megtud nyugodni a gondviselés parancsában, mert úgy tekinti az életet, mint elhívást a kötelességre. Ez a felfogás tanította meg lassan-lassan lemondani a saját javáról s fölvenni másokért a harcot az élet kétségeivel. Pedig a szemlélődő kedélyek finom érzékenysége ő benne is meg volt s a csapások kezdetben megtörték őt is. De ha költészete boldog napjaiban Istenhez való fölemelkedés, annál inkább az a szenvedések közepette, midőn, mint a zsoltár-író, mélységből kiált az Ur felé. Innen pedig csak egy lépés: kibékülés a sorssal.

Itt van időnk helyet szentelni annak a gyöngéd érzésű költőnőnek, kinek a neve egy-két sóhajttásszerű, mélyen érző szívből fakadó dalocskát jelent irodalmunkban: Idunának. Egész alakja, finom áttetsző homloka, a mesmerismuszig fejlődött idegessége rövid életének jóslták. Már akkor is beteg volt, midőn férje Nagy-Kőrösre vitte. Szokásuk azoknak, kik lassú halál-sejtelmet éreznek, hogy kedélyük merengővé, gondolkozásuk révedezővé lesz; lágy, olvatag érzések űznek játékot a vérszegény agy képzeletével. Mint a virág, mely hervadva erősebb illatot lehel, az elbűcsuzó lelkék is költővé válnak az elmúlás gondolata előtt. Így születtek azok a szelid, halk ütemű dalok, melyek Iduna név alatt jelentek meg a lapokban. Az irodalmi köztudat azt tartja, hogy ezek teljesen az ő művei, pedig csak a gondolat a sajátja, vers formájukban kivétel nélkül a Szász Károly tollából eredtek. Mindegy! Irodalmunk azért nem vált szegényebbé egy eszményi nőalakkal s bizonyára kegyelettel fogunk gondolni ezekre a búsongó dalokra, e „második Fanni hagyományai“-ra, bár homlokán Szász K. jelmondatát viselje is:

„Felejtétek el emberek!
Fedezd bé árnynyal zöld berek,
Adj neki nyugtot néma sir,
Ne kapd föl nevét kósza hir.

A hozzá irt dalok a legbensőbb hangok Szász Károly lyráján. A bánat, amellet, hogy népszerűbb is mint az öröm, sohasem felületes gondolkozó, sőt egyenesen kiegészítő része az úgynevezett szentőrültségnek az a mélabús szomorúság, mely az ihlettel együtt jelenik meg. Ez a mély elkomolyodás az emberi dolgok felett iratta meg Shakespere-vel a Hamletet, Goethével a Faustot, Cervantessel a Don Quijote-ét. A költők akkor tudnak legőszintebben szólni, mikor szenvedők.

De a hatások idővel halványodnak s az a sokat emlegetett jó seborvos minden bűnnek kitalálja az orvoságát. Bármily sokszor kereste is fel még később az emlékezés, bánata lassan-lassan lecsillapult s vigadni, mulatni kényszeríté az erdélyi élet. A Királyhágón túl, kivált a székelységben, mintha naivabbak volnának az emberek. Az a sok történelmi viszontagság, melyet török-

től, tatártól kiállottak, nem sokat rontott az általános könnyűvérűségen. A társadalmi élet sajátságos volta, a sok grófi udvar, a kevésbé kifejlődött kasztkülömbőség az erdélyi fejedelmek udvarának hagyományai s az a szükség, mely a csekélyszámu magyarságot egymásra utalja, élénk társaséletet teremtettek. Az erdélyi ur könnyebben pajtáskodik s fedi föl magát, mint az alföldi kollegája. Mintegy szüksége van rá, hogy beszéljen s beszéltesen magának. Minden ürügy jó ott arra, hogy „pocula coronánt.“ Természetes, hogy Szász Károly az ő simulékony egyéniségével hamar beletalálta magát ebbe a mulató életbe, midőn már felejtetni kezdett. főleg azon tulajdonságainál fogva melyek társaságokban általános kedvöltté tették. Költészete, mely eddig az erkölcsi komolyság kathedrájáról beszélt, most pajzánabb hamiskásabb hangokra is rátéved. Elfajta verseit még költeményei 1861-iki kiadásába sem vette föl, csak két-tét: „A nagybajuszu koresmáros“-t s a „Fürdőre kell menni“ címűt, melyek nem az erősebb izüek közül valók. Ő, a családi élet hivatott költője aggodalommal kiált föl:

„Ha az asszonyt mind így őrzik,
Mivé lesz az özvegy ember?”

Ez időtájt szívesen foglalkozott életképek, balladák írásával is. Elbeszélő kedvét megihlette a székely balladák tragikus stylje azok között a bércek között, hol lejátszódtak. Aquilléja, Ottó király, Bujdosók, Éji harc, Hunyadi László, melyeket a 83-iki kiadásból mind kihagyott; aztán IV. Béla, Bánfi Dénes csókja, Arany hatását éreztetik, ki 53—55-ig, az ő balladás éveit alatt irta s adta ki különböző folyóiratokban remekeit. Legszébb balladáit: Bánfi Dénes csókja és Salamon átka Arany közvetlen közelében készültek, emez Nagy-Kőrösön, amaz Kecskeméten. A hagyományok tisztelete a nagy történelmi alakokhoz fordítja figyelmét. Kont, a két Hunyadi (János, László) Bánfi, Salamon lépnek föl ez inkább krónikás epikai dalokban. Az Éji harsz Arany V-ik László-ját utánozza alaki és eszmei formáját illetőleg. A küzdő, tépelődő emberi lélek találó rajzai, az előadás szaggatott heve mind Arany hatására mutatnak. Az elbeszélés nyugodtabb menetét hangulatok leírások váltják fel, stylje ritkán izzik annyira, hogy a sietős, varázsos félhomályból csak az eszme tragikai pompájára nyilna kilátás. Emésztő lelki küzdelmek ritkák nála, amiért alakjai közelebb állanak az epikus hősközhöz, mint a tragikusokhoz. Balladáinak typusa „Bánfi Dénes csókja“-ban található fel, mely pompázó rajzok, a cselekmények részekre való tagozódásában nyilvánul. „IV. Béla“ inkább kisebb költői beszély, mint ballada, már a belőle leszűrődő tanulság miatt is.

Költői munkálkodása mellett egyházát jó rendbe hozza, hölgyek számára vallásos elmélkedéseket, imákat⁷ ad ki s szerkeszti az „Erdélyi Egyházi Prédikátori Tárt.“ 1855-ben leteszi Kolozsvárott a második papi vizsgát s ugyanitt szenteltetett pappá. A nyugoti költőkből fáradhatatlanul fordít. Már Bejében kezdte, Nagy-Kőrösön folytatta s Kecskeméten kiadta „Moór Tamás költeményei“-t s Sala-Rookból a „Paradicsom és Perit“ 1853-ban. Rövid három év alatt újra egy kötetre valót gyűjt össze s ad ki 1856-ban „Angol és Francia költőkből“ címmel. Már e kötetben megnyilatkozik olószertető Hugó Viktor iránt, kinek Atlással dobálózó hevét, titáni pátosát annál nagyobb szeretettel fordítja, mennél kevesebb van e tulajdonságokból az ő szelidszavú költőszetében.

⁷ Buzgóság könyve 1885.

Káprázat.

Egy dal zsong a lelkemben, egy dal. Ha a rejtett, magamba fojtott bánat kimondhatlan kinja nem hagy elpihenni, e dalt hallok megzendülni édesen, fájón, melázó búsongással; pedig talán csak az éjszaka kísértetiesen halk zenéje ez, a mibe belebúg a csendes szél sírása, sóhajtása . . . Ha a lármás sokaság rikoltozó zajongása közepette állok, ha hangos hangok betöltik, elkábitják érzéseimet, elhallgat e dal, de a rémület, a gyász, az áhitat csendjében, a templomok közönségének mormoló imájában, az elvesztett feletti halk zokogásban már megborzongat a feltámadó dal . . . Hangos dári-dókban egyszer csak meglep, lenyűgözhetlenül legyőz, magával ragad egy vágy, elbujni, elrejtőzni egy távoli zugba, homályos rejtekbe, a hol aztán a vigalom zürjéből, annak elvesző akkordjaiból kiválik, megfog és elzibbaszt e dal észvesztően kinos és mégis oly édesen bus melódiája . . . Ha lelkemet felkorbácsolta a természet vad játéka, az elülő előbb vadul háborgó vihar enyésző zugásában, a visszhang elmuló sűgásában, a falevelek zizegésében, a patak csobogásában, az utolsó esőcseppek halk csöppenésében hallok a dalt . . .

A harangok utolsó kondulásából, a zörgő avar zizegéséből, a nagy beteg köröli nesztelen csendből, az ő lázas lihegéséből felém zsong e dal . . . Ha kiszököm az emberek vásárjából, a magány némaságában, a legyek zsongásában, darázs, méh dongásában, az alkonyat homályában megpendül a lelkem húrján a dal, mely nem tudom miért üldöz, bárha én is keresem, mert irtózom és vágyakozom utána, mely elbúsít, de meg is nyugtat, a mely a könnyek árját sajtolja ki szememből, lelkemet előnti valami nagy fájdalom, sötét vád, nehéz keserv. Miért? Mi ez az önmagunk által sem értett, de mélyen érzett keserűség? Talán az elmúlás, elenyészés sejtelve? Talán a megsemmisülés örökké lelkünkben lappangó keserűsége? Leirni nem tudom, csak érezni; eldalolni nem tudom, csak hallani. Ha eltudnám dalolni, le tudnám írni, megkönnyebbülne a lelkem; de ha megkísérlem, az esztelen hiú próbálkozás után eldobom a tollat és fekete betűk helyett omló könnyűimmal szántok a papíron barázdákat.

* * *

Egy dal zsong a lelkemben, egy dal, az élet dala. A mely keresztül tör sokszor diadalmas, győzelmében kevély örömmel az örök borún, mint felhős egen keresztül az áldott, a ragyogó fényes nap, az eső cseppekben a színpompás szivárvány. Nézd a pusztító, de tisztító vihar után újra éledő természetet; a fa lombjai, a virágok édes illatot lehelnek, árasztanak ki; minden, fa, fűszál, ember, állat, mind, mind úgy örül az életnek; nézd tavasszal a téli álomból felocsudott természetvilágot, hogy örül, hogy ujjong, nem tudja miért. de érzi. Ha bus temetésen könnyes szemed kis gögicselő gyermekben akad meg, nem tudod miért, megkönnyebbülsz; ha nagy veszedelemből kimenekülsz, akármennyire fásult, elkeseredett a lelked, egy édes érzés szalad át rajta; mert élni oly szép, mert élni oly jó. A busító magányból emberek közé vágyol s légy embergyűlölő, emberkerülő, mikor ember arcot látsz magad körül, lelkedet jöleső érzés hatja át. A gyermek játszi csevegésében, madár vidám csicsérgésében hallok az elenyészni nem akaró, feltámadó élet dalát . . .

* * *

És ilyen nótás az egész élet; egyszer bus, egyszer vidám; néha fájdalmas, lemondó, máskor örömteli, hódítani, győzni, teremteni, alkotni akaró. És a két melódia változó hangjai adják meg az összhangot. Pedig nem jó barátok. A fényt üldözi az árnyék, a zaj a némaságot, az enyészet az életet. Nem olvad össze, csak egyszer egyik, egyszer másik kerül felül; az édes sohasem lesz keserű, de a keserű sem édes. De hogy édesség legyen, keserűség is kell hogy legyen; hogy boldogok lehessünk, tudnunk kell lenni, kellett lennünk legalább egy kicsit boldogtalanoknak. És bölcsen kimért jó adagot mind-egyikből; ez az élet.

Ez az élet. S ez kétségbeejtő és megnyugtató is; a bus akkordok kétségbeejtenek, zugolódásra késztenek a nagy Mindenható ellen; kritikát, botor, hitvány bírálatot csálnak ki a gyarló, a hitvány, a cinikus ál-bölcs ajkáról az ő nagy műve ellen, a víg dallamok meg nemcsak felvillanyoznak, hanem kevélylyé, elbizakodottá tesznek.

Ember! hallgasd meg a nagy természet bölcs szavát; értsd meg igazságait: a lehulló falevél ne csak lemondásra, elmúlásra emlékeztessen, hanem az örök változó megújulásra. Halgasd a harangot, temetésre is hív, pusztulásnál is felemeli szavát, de hallga! mily lágyan cseng imára hívó szózata, hogy hív, hogy belopja a te, az én kérges lelkembe a hála dalát . . .

Örülj az örömmek, busulj a bánatnak; engedd át azoknak magad, bizonyosan igazságosan megosztottnak rajtad. Ne emeld fel gyarló szavadat a természet rendje ellen, imádd a nagy mindenséget és ne bíráld!

—s—r.

Ruth és Boáz.

(Bibliai idyll.)

Kanaánnak földje, áldjon meg Jehova!
Elkerget az éhség, azt sem tudom hova.
Hogy ha ott maradnék, elpusztulna házam,
Ég örizz, hogy őket éhen halni lássam.
Érzem, hogy vissza fog vágyni az én lelkem
Még akkor is, ha tán boldog tanyát leltem.
Szeretlek s még is . . . óh . . . az Ur legyen veled
Sirni készű lelkem soha el nem feled.
Nejével bucsuzik szegény Elimélek
Két szép gyermekök is útra indul vélek.
Vándor útra kelnek . . . hejh, de nagy a világ
Vajh mi vár redjok: tövis-e, vagy virág?

* * *

Tíz tavasz fakasztott azóta virágot,
Tíz tél borította hóval a világot,
Tízszer érlett a nyár melege kenyeret,
Tíz őszi szél fulta szét a fa levelet.
Mióta moáb föld Náoми hazája
Nyugodalmát ottan sehogysem találja.
Idegen itt neki hegy, völgy, mező, halom
A tavaszi szellő, az őszi fuvalom.
Vissza vágyik lelke oda, ahol régen
Annyi remény-csillag ragyogott az égen.
Az itt mind elveszett. Előbb meghalt férje,
Majd két szép fia is sirba szállott véle.
Mi köti őt ide? bánat és fájdalom
Melyet szíven fakaszt a három sirhalom.
Idegen földön is megpihen a halott
Annak a Jehova csendes hazát adott.
Hajh, de az élőknek nyoszolyája bánat,

Egy-egy lépte nyomán bánatfelhő támad.
Felhős nekem itten a fent kéklő azur
Nem úgy áld, nem úgy ver itten az Ur, az Ur!
Reményem sirba szállt, nincs már maradásom
Hadd érjen hát véget hosszú bujdosásom.
Édes szülőföldem látni szeretnélek
Óreg vagyok én már, nem tom meddig élek
Moabita völgyek, halmok, rónák, hegyek
Áldjon a Jehova! A hazám hív. Megyek.

Elindul Naomi Kanaán földére
Hosszú, kínos útján kiserked a vére
Megszúrja a tövis, a tüske megtépi,
S haza vágyó lelke kinjait nem érzi.
Két menyé megy véle, a szelid Ruth s Orpa
Költöző madárként szépen mind egy sorba
S Naomi szomorú felhő ül homlokán,
Ruth s Orpa tűnődik bánatának okán
És amint hasztalan tűnődnek el rajta
Ily szavakra fakad Náóminak ajka:

„Édes szelid Orpám,
S Ruth is kedves lányom,
Térjetelek ti vissza
Azt kérem, kívánom.
Ne jöjjetek velem
Az a föld ti néktek
Ki tudja mit terem!
Én már öreg vagyok
Ti még ifjak, szépek
Szelid orczátokon
Piroslik az élet
S nekem nincs több fiam
Kikhez mehetnétek —
Ifjú napjaitok
Gyászban élni vétek,
Menjetelek hát vissza,
Integet hazátok
Én majd szeretettel
Gondolok reátok.
Imára nyitom ki
Estve reggel számat
És boldogságtokért
Kérem Jehovamat.“

Megpezsztül e szókra Orpa ifjú vére,
Kérdőleg tekint rá szelid, jó testvére.
Orpa némán meg áll, de nem szól senkinek
Lelkét két érzelem csatája sebzi meg,
Szereti anyósát, szereti testvérét.
Óh de megtagadja értök ifjú véréte.
Nem! szól és bucsuzik. Még rövid az útja
S arczát az elválás könnyűje befutja.
De Ruth tovább halad, erőt veszen magán
S anygalszelid szó két piros szép ajakán:

„Anyám, drága anyám
Hazád az én hazám
Bár vadonba mennél,
Sivalagba vinnél
Hol nincs élő lélek
Ott is követnélek.
Ha tudnám, ha látnám
Hogy ott balsors vár rám,
Mondanák bár százan
Hogy szép Kanaánon
Boldogtalan lennék —
Ugy is veled mennék.
Lakozzál akár hol,
Emberektől távol

Vagy hófödte hegyen,
Sorsod sorsom legyen,
Ha a föld nem terem
Van még jó két kezem,
Ha nem lesz kenyered
Éhezek majd veled,
Istened — Istenem,
Örömd — örömem,
Bánalod — bánatom
Szűm is neked adom
Tiéd e test s lélek.
Ahol élsz ott élek,
Hol a föld betemet
Ott nyugszom meg veled,
Kezem szűmre téve
Esküszöm az égre.
Hogy még az Ur éttel
Vészbe, ázva, fázva,
Verve, avagy áldva
Nem hagylak el téged!

Szólt Ruth s hogy Noámi árva szót sem felel
Esküje pecsétjéi ajkán csattantja el,
Keleten most jött fel a szép nap az égre
S hogy őket nézheli: az gyönyörűsége.
Ajkiuk néma, szótlán s szívük ha beszélne
Örömköny csillogna mindkettő szemébe
Ők csak egymást nézik s mindkettő úgy örül
A lég is balzsamos közelükben körül.
Óh tiszta szeretet, te Krisztusi eszme
Nélküled az erény a földről kiveszne.
Idegen szíveket forraszt össze mézed
S te a szeretőket gyönyörködve nézed.
S míg egymás ajkáról szedik a virágot:
Szívükbe csepegtetsz egy kis mennyországot.
Szép menyország honol Noámi szívében
Derű a homlokon, kék ég a szemében.
Nézi, nézi menyét, szólalna, beszélne
De ajkán vész a szó s köny gyűl a szemébe;
Igy haladnak tovább, midőn nemsokára
Bethlehemre vet fényt a szép nap sugára.
„Üdvöz légy szép hazám, édes Kanaánom,
De fájó, de kínos volt tőled meg válnom.
S óh hogy dobog szívem hogy lükted most érted
Mily édes láthatni halmod, rónád, réted
Allj meg végre lelkem, ne ragadj tovább
Szólt Náómi és Ruthal a földet csókolák.

Barcsa Endre.

Spinozáról.

Lewes György Henrik az ő philosophia történetében úgy emlékezik meg Spinozáról, mint a nagy elmelkedők egyik „legérdekesebb“ egyéniségéről. Érdekes is ő valóban: és egyszersmind rokon szerves alakja is a philosophia történetének, — Érdekes volta egyéniségének saját jellemvonásaiban rejlik, rokonszenves alakká pedig a haladó idő, az igazi nagyságot mindenkor felismerni tudó kor tette.

A Descartes elveire eszmélő zsidó fiú, a kabbalisztikus tanokkal vádolt talmudista a lelkiismeret- és gondolatszabadságot teszi lelkének alaptörvényévé, hogy ily módon töltse be azt a hivatást, mely a philosophia történetében neki jutott osztályrészéül. — Élete folyása s körülményei bár a kívülről szemlélők előtt tragikusoknak

tűnnek is fel, ő előtte még sem volt az. A sors változásai között lelkének szabadságát, függetlenségét oly módon őrizte meg, mi csak valódi és nagy bölcselők egyéniségének lehet jellemvonása. Az ő figyelme már pályafutása kezdetén arra a viszonyra irányult, mely az egyes egyének élete és az emberek élete között van. Az élet s annak javait illetőleg tisztában volt az emberek különböző gondolkozásmódjával nagyon jól; tudta, hogy az egyének önmagukat ámitják, mikor kívánságaik, szenvedélyeik kielégítését tűzik ki célul, hogy azok így lelküket fogva tartsák s képtelenek legyenek az „igazság“ megismerésére. — Ő nem ilyen közönséges halandók közé tartozott. Minden törekvése, igyekezete egy pontban egyesült: az igazság megismerése s annak szeretetében. Ebben nyilvánul az ő egész lényege, egyénisége.

Már mindjárt kora ifjúságában, úgyszólván élete kezdetén egy olyan tényével találkozunk az orthodox judaismus légkörében növekedett zsidó fiúnak, mely bizonyosságot tesz egy fontos, szinte életére is elhatározó befolyással levő igazság mellett. S mi a tény? Az, hogy tanulmányai s mélyebb vizsgálódásai által lelkében igazsággá érlelődött hitté lesz, miszerint a „mózesi törvényrendszer nem arra való, hogy tudományos belátást nyújtson.“¹ Ennek nem áll kifejezést adni nyíltan sem, bár számot vet a bekövetkező eseményekkel is. Az igazság itt van, hogy ő az egyéni meghamisítatlan meggyőződés elvének embere s minden reá mellékes körülményt figyelmen kívül hagyva tettel is igazolni kész. Áttörve a rabbinismus bilincsein jut Descarteshez s ennek révén magához a bölcsészethez.

Az átmenet nem volt zavartalan. Felvilágosultsága s igaz meggyőződése által az ellenfelei részéről támasztott igazságtalanság örvényébe jut. — Az ítélet ki lett mondva: hitehagyott istentagadó . . . Ez annak a kornak közvéleményévé lett: megpecsételve a zsinagóga által eszközölt kitagadási, illetve kiátkozási czerimóniával is. Azonban tévednénk, ha azt gondolnánk, hogy Spinósának kiátkozása csak úgy minden előzetes bevezetés nélkül történt. A zsidóságra nézve kellemetlen helyzetnek megoldását oly módon kísérelték meg, hogy az a Spinosa egyéniségének hátrányára történjék, a mi azonban nem sikerült.

A 17. századnak a modern Páljával szemben mi tévő is legyen hát Amsterdam zsidósága? A heves erőszakos összeütközés mellőzésével elejét venni a zavaroknak s lehetőleg szépen simítani el azt: volt elve, meggyőződése a megfontolt elméknek. — Az eszközt, mi által biztos sikerre számítottak a pénzzel való megvesztegetésben reménylették megtalálni. — A nagy jellem s az igazi bölcs jóformán tudomást sem akart venni az ezer forintra rúgó évi járadékról, melyet csupán csak azért akartak adni neki, hogy időnként a zsinagógába eljárjon s így még csak látszatát se keltse az ő megváltozott gondolkozásmódjának. — Jóformán nem is olyan nagy áldozat kívántatik Spinósától, de hiába — ő nem tudott képmutató lenni olyan dologban, mely hitével, meggyőződésével teljesen ellenkezett.

Az amsterdami zsidóság szemében mindinkább kellemetlen hatású szálkává lesz Spinosa egyénisége. A dugába dőlt megvesztegetési terv után nem maradt más hátra, mint eltenni láb alól, ha másképpen nem, hát akkor erőszakkal. Lewes György Henrik az egyéni fanatizmus megnyilatkozását² látja akkor, midőn Spinósára orgyilkos támad, hogy életétől megfoszssa s az

egyháznak tegyen szolgálatot. — A Spinosa egyéniségének nagy horderejére éppen ezen megkísérlett, de szerencsés véletlen folytán nem sikerült merényletből lehet következtetni. Így a zsidó erkölcsiséget venni védelembe a keresztyén mellett³ s a merénylet indokául a tisztán egyéni fanatizmust állítani fel irányadóul nem egészen jogosult és minden lélektani tekinteteket mellőző felfogásnak látszik.

Végre is csakugyan „testület“-re várt az a szerep, mely Spinósát egykori tanítója Morteira elnöklete alatt kebeléből ünnepélyesen kiátkozta.

Gondolható, hogy a zsidóság e ténye nagy mértékben volt befolyással nemcsak annak a kornak, de a későbbinek is gondolkozásmódjára. — Az elfogultság, a könnyen ítélés s az egyes felekezetek részéről tapasztalható türelmetlenség már akkor sem volt ismeretlen az emberiség előtt. — Mint „hitvétkes“-nek kikiáltott egyén a keresztyének részéről sem fogadtatott Krisztusi szeretettel, sőt osztoztak a rabbik dühében és készséggel nyújtottak segédkezet a boszúvágy kielégítésében. — A teljesen felekezetnélkülivé lett Spinóza nem sokat törődött a külső világgal akkor, midőn lelke számára a teljes függetlenséget igyekezett biztosítani.

E függetlenségre törekvése pedig nem állott másban, mint abban, hogy az „én“ körülményeit minden tekintetben csak az „én“-től tegye függővé, behatás nélkül az „én“-en kívül álló dolgoktól. — Így Spinózának külön világa volt, a melynek keretében élt és működött. Mondhatni, hogy az összes bölcsészek között — kezdve az ő-kortól — egyéniségének leghatározottabb jellemvonásaként domborodik ki életének függetlenítése.

Elvei, meggyőződése nem pusztá fogalmak voltak, de testet öltött, élő valóságok egész élete folyásában. — Szerinte, — habár nem is körvonalazza határozottan — az életnek tartalmát a gazdagság, tisztségek és érzéki élvezetek képezik. Természetes is. Minden más, mely ezeken kívül van, ezekre vezethető vissza s ezekben leli magyarázatát. — Komoly megfontolással mérlegelvé mindeniket, a szerint jók vagy rosszak, a mint azok az élet céljainak leginkább megfelelnek. A boldogság vagy boldogtalanság csupán azon tárgyak minőségétől függ, melyeket kíván az ember.

Spinósának a gazdagságok, tisztségek és érzéki élvezetekre vonatkozó vizsgálódásai örök igazságok, de az általa is hangoztatott „fensőbb emberi mivolt“ magaslattáról tekintve. Nézetei az egyéni függetlenség elérése és megőrzése érdekében formálódván ki, cseppet sem csudálkozhatunk azon, hogyha ő a gazdagságok, tisztségek és érzéki élvezetek iránt nem viseltetik rokonszenvvel. — Elveit, meggyőződését kétségbe vonnánk, ha életének tényei nem szolgálnának bizonyoságképen. — Az a Spinóza, ki kényerét optikai üvegek köszörlésével kereste, nem fogadja el háládatos tanítványának Vries Simonnak ezer forintját, mivel tart tőle, hogy „*ily nagy summa egészen elbolondítaná.*“ A „*gazdagságok*“ megvetésének azonban legfényesebb bizonyítéka azon tiltakozása, mely akkor nyilvánult, midőn ugyancsak Vries Simon összes vagyonát végrendeletileg reá hagyta. Annyival is inkább tiltakozott ellene, mivel úgy gondolta, hogy annak elfogadása igazságtalanság volna a Vries Simon fivérével szemben; Spinóza pedig az igazságnak volt hive és embere. — A végrendelet így megsemmisített és az örökös a fivér lett, ki azonban a vagyont csak úgy fogadta el, hogyha Spinózának évenként legalább ötszáz forintot adhat belőle. Spinóza ezt sem

¹ Sárospataki Füzetek, 1867. 300. 1.

² Philosophia története II. K. 425. 1.

³ I. m. U. o.

akarta elfogadni, sok huza-vona után azonban mégis kénytelen volt elfogadni háromszázat. — Önzetlensége s főképen pedig igazságszeretete nyilatkozott meg akkor is, midőn testvérei apai örökségét akarták tőle elperelni. Spinoza a törvénytörés itéletét kérte s miután az megállapította a reá eső részt, odaajándékozta nővéreinek. — Szóval Spinoza nem akarta, hogy a gazdagságok elméjét elfoglalják s esetleg többre vágyják.

A tisztségekkel szemben sem volt külön Spinozának a magatartása. Az 1673. évben Károly Lajos pfalzi választófejedelem kívánságára a heidelbergi egyetem bölcsészeti tanszékére hívták meg tanárnak. — Ő e meghívást több okból nem fogadta el, daczára annak, hogy számára teljes szabadságot és függetlenséget biztosítottak. Ismerve Spinozának egyéniségét, gondolkozásmódját, egyáltalában nem csudálkozhatunk azon, hogy ha ő a felajánlott tanári kathedrán nem kap. Jellemző e tekintetben levele, melylyel a Fabricius tanár által hozzá irt levélre válaszolt. Elismeri, hogy kedvezőbb alkalom soha nem kínálkozott volna számára a mostaninál, ha valaha csak vágya is lett volna akadémiai tanítóságot vállalni. Aggodalmai támadnak, hogy vajjon a bölcsészettől tovább képzéséről nem kell-e lemondania, ha idejét az ifjúság tanítására szenteli. A hozzá intézett levélben kinyilvánított bölcselkedés szabadsága még nem elég neki; tudni akarja annak határát, mert félt, hogy esetleg a nyilvános vallás megbántásával vádolják. Magyarázatát adva a történni szokott viszálykodásoknak; a magán és elvonult életében tapasztalt dolgokból vonva le nézetét: nem hajandó a kitüntetést megtiszteltetést elfogadni.

„Szerencsés csillagzata“ is sugallta néki, hogy a meghívás elől kitérjen, mivel alig egy évvel később Pfalz a francziák pusztításainak esett áldozatul; az egyetem bezáratott, a tanárokat elűzték, maga Fabricius is, a Spinoza meghívója, két évtizeden keresztül ette a bűdosó sanyarú kenyerét.⁴

Spinosa tehát itt is példáját adja elvhűségének, mely szerint a szabad független élet biztonságát egy kecsgetőbb s talán jegosan is remélt jobb jövőnek valószínűségével nem cserélte fel. Élete, mint Reuan jegyzi meg találóan — a józan ész és itélet remek műve volt.

Sajátságos gondolkozásmódja, melynek alakot és tartalmat a saját életével adott Spinosa, érthető lesz előttünk, ha azokat az elveket is megfigyeljük, melyekkel lehetségesnek tartja a társadalomban élő egyének szabad és független életet biztosítani. Ő saját vallomása szerint egészen boldog volt; így tehát boldogságának alapja nem lehetett más, mint az általa is érintett fensőbb emberi mivolt, melynek elérésére mindenkinek törekedni kell. Ez a fensőbb mivolt pedig szerinte: „ismeret az elmének az egész természettel való egységéről.“ Ennek megszerzése után pedig minden lehető meg kell tennünk arra nézve, hogy azt a fensőbb mivoltot mások is megszerezhessék; mert a boldogságra nézve szükséges az embernek összhangzó gondolkodások, hogy így a dolgokra vonatkozó fogalmaik és kívánalmaik egymással megegyezzenek. Miután minden dolog a természet egy bizonyos törvénye szerint létezik csak, ennél fogva fontos magának a természetnek a megismerése. A természet megismerésénél azonban első sorban fontosabb egy oly módszer keresése, mely az elmét minden tévedéstől megóva kepezzé tette a tiszta megismerhetésre. — Így jutva aztán el „a fensőbb emberi mivolt“-ra oly társadalmat kell alakítanunk, mely leg-

több tagjának e tökéletességre való emelkedést biztos módon lehetőségessé teszi.“ Az erkölcs-philosophia és gyermekek nevelése az a szempont, a mely szerint a társadalmat meg kell alakítani; az orvostudomány sem hagyható figyelmen kívül, miután az egészség is fontos szerepet játszik valamely cél elérése, megvalósítása közben.

Ime az az ideális lelkű Spinosa áll előttünk, mint társadalmi reformátor, a ki nem társadalomban, de azon kívül élt. Ép ennél fogva élhetett lelkében, egy oly ideális alapokra fektetett társadalom képe, a mely hogyha tényleg megvalósítható is volna, de már létrejöttében ott lenne a megsemmisülés, az enyészet kezdete. Ő bizonyára megelégedett arról, hogy az általa óhajtott társadalomban az ellentétek elenyészése folytán az emberi elme elveszti minden ruganyosságát, hogy aztán így az elpetyhüdés az ellustulás útján minél hamarabb bekövetkezzék úgy az erkölcsi, mint az anyagi halál.

Hogy azonban a társadalomban élő egyes egyének mégis biztosíthatnak számukra szabad és független életet: arra bizonyoság ő, élete ezt bizonyítja.

Gondolkodását a társadalmat képező egyes egyének szabad és független életére vonatkozólag bár határozottan logikusnak kell elismernünk, de végeredményben nem fogadható el. — Philosophiájának ez irányban való nyilvánulásai, melyek egyéniségének mintegy kisügáraszai: a modern társadalom korlátain belül is megszívlelendők s okkal, móddal a saját „én“-ünk hasznára gyümölcsöző is lehet.

Porzolt Ernő.

Isten hozzád.

Isten hozzád szép, szende, bús virágom,
Lágy szellők ölen ringó rózsaszál,
Bűfellegetben hervadó lelkemnek
Bocsásd meg, hogy még egyszer visszaszáll . . .
Repülnék hozzád, óh, de szárnyszegetlen
A porba hullok, — többé nem lehet,
Reményem, üdvöm, boldogságom álma
Fogadd el még e búcsú-éneket!

Isten hozzád! volt, régi büszkeségem,
Kit oly rajongva s hön szerettelek,
Ha üldöz a gúny és a balszerencse,
Vigasztalást benned már uem lelek! . . .
— Összel nyílt szerelmünk gyöngyvirága
S a nyári hev lehelt reá halált,
Galamb lelked kábitó unszólásra
A vélt tanyától messze-messze szállt.

Isten hozzád! te búvös kis madárkám,
Csengő dalod gyönyör volt hallanom,
Emlékezem, mint forrt, hevült a lelkem,
Ha fel-felsírt tűzcsókos ajkadon.
Zsong-bong varázsa még szívembe ásva.
De lantra csalni többé nem merem,
Mert elpattan a hír panasza kelve, —
Hiszen virág sem nyílik már nekem!

Nem vádollar, ha más szerelmi csókján
Egy új menyország nyílt meg neked . . .
De jaj! ha a múlt édes mámorát majd
Új hitvesed ölében nem leled!! . . .
Búsan zokogsz ábrándjaink tanyáján,
Míg lelkesen fájó emlék borong
S nincs vigasz. A sajó part füzesében,
Csak sóhajodra bölint rá a lomb.

⁴ Spinosa. Irta: Renán Ernő. Ford. Dr. Rác Lajos 49. 1.

IRODALOM.

* **Gyalog a vén Európán keresztül.** Ilyen címmel jelent meg egy debreczeni diáknak: Erdei Károlynak egy könyve, a miben ő Debreczentől Londonig gyalog megtett útját írja le. Kevés magyar diák van, aki Erdei nevét nem ismeri; mindenki úgy emlegeti őt, mint „világjáró theológust.” Ez a most megjelent munkája nem első ilyenmű kísérlete, amint nem első ilyen nagyobb külföldi útja az e könyvében leírt út sem. Megjárta már ő Páris is előzőleg, azt az útját is megírta, ki is adta s oly nagy kelendőségnek örvendett a könyve, hogy rövid idő alatt második kiadást kellett belőle útnak indítani.

Az ember igazán lelki gyönyörűséggel olvassa ennek a fiatalos erőtől duzzadó, ifjú utazónak a munkáját s szinte beleképzele magát olykor-olykor Erdei helyzetébe és bizony nem egyszer borzongás fut végig a hátán, hogy vajjon fel tudta volna-e magát találni egyes válságos pillanatokban úgy, mint ahogy ez a jó kedvű, bátor theologus feltalálta?!

Az egész könyvön ez a fiatalos jó kedv, az önérettől duzzadó életerő vonul végig s szinte tetszeleg magának az írója, hogy a sokszor komoly veszedelmet, ami egyszer-másszor életét is fenyegette hosszú útja alatt, fel se vegye, sőt azt is jó ízű humorral mondja el figyelemmel hallgató kollegáinak.

Leírásai mindenütt csinosak, itt-ott megkapók is, elbeszélésének fonala ott sem szakad meg, ahol egy-egy nagyobb ugrást tesz, vagy leírással tarkítja elbeszélését, ami mindenesetre előnyére irandó. Kifogásunk csak az ellen van, hogy túlságosan szereti a rithmikus prózát és noha — elismerjük — elég jól kezeli, mégis soknak tartjuk, amit ebből ad. Mert a rithmikus próza nagyon-nagyon szép, ha érti az író a módját, de más oldalról olyan hatású, mint a lépes méz, ha sokat eszünk belőle, könnyen csömört kapunk. Az sem volna baj, ha szerző túlságosan sulyt nem fektetne minden jelentéktelen kis epizódra. A bőbeszédűsége fiatalos és kedves, de nem mindig helyén való.

Egyébként teljes elismeréssel vagyunk Erdei Károly munkája iránt s csak gratulálhatunk a debreczeni diákságnak, hogy egy Erdei Károlylyal dicsekedhetik. Neki magának pedig sok szerencsét kívánunk könyve végén jelzett keleti útjához s általa mi is szíves üdvözlötünket küldjük „a szultán ő felségének” remélve, hogy a sárospataki diákság üdvözlötét nem feledi el át adni a törökök hatalmas urának. S talán még az afrikai sivatagra is lerándulna, hát köszöntse nevünkben annak királyát is!

A könyvet a „Debreczeni akadémiai magyar irodalmi társaság” adta ki s ára fűzve 2 kor. Ajánljuk olvasóink, főleg az ifjuság szíves figyelmébe.

HIREK.

— **Pünkösti vakáció.** Főiskolánkban a pünkösti vakáció május 18-án kezdődik s tart bezárólag e hó 30-ig. Az elekezió május 18-án d. u. 2 órakor kezdődik. Az „első diák”: Bálint János IV. hh.

— **Pásztor Sámuel emlékezete.** Amint értesülünk, a főiskolai énekkar néhai Pásztor Sámuelnek siremléke javára gyászünnepélyt fog rendezni, valószínűleg az évzáró ünnepélyvel egybekötve.

— **Ifj. Zsoldos Benő,** közlönyünknek volt szerkesztője ez iskolai év első felében 10 koronát küldött a theologiai tanári kar nt. dékánjának, a melylyel egy Mária Magdolnáról szóló bibliai jellem kép jutalmaztassék. Felkérteink most annak a közlésére, hogy a pályázatra egy munka érkezett, a mely azonban fogyatkozásai miatt a díjat nem nyerhette el.

— **Osztályvizsga és érettségi vizsgálatok.** Főiskolánkban máju 9—11-én folytak le a VIII. osztályuak „osztályvizsgái” dr. Finkey Ferencz igazgató-tanácsos elnöklete alatt. Vizsgára jelentkezett 41 tanuló, kik közül jelesen vizsgázott 3, t. i. *Dezső Dénes, Kún Dániel és Trocsányi Zoltán.* Elégtelen osztályzatot kapott 7 tanuló. Az érettségi írásbeli vizsgálatok 13-tól bezárólag 18-ig tartottak. Az írásbeli vizsgatételek a következők voltak: Magyar nyelvből: 1. Virág fakadás — levél hullás (költői rajz). 2. Nagy Lajos (történeti jellemrajz). 3. Ne legyen nektek más vigasztalástok, csak a szívetek (elmélkedés). II. Latin nyelvből: Fordítás latinról magyarra. III. Görög nyelvből: Fordítás görögből magyarra (Xenophon: Memorabilia III. 9.) IV. Német nyelvből: Fordítás magyarról németre (Oraniai Vilmos és Egmont gróf jellemzése). V. Matematikából: 1. Két test, A és B, egymásra merőleges pályán haladnak a metsző pont felé. A-nak sebessége $m\text{cmsec}^1$, a B-é $n\text{cmsec}^1$. Ha A-nak kezdetbeli távolsága a metsző ponttól a és B-nek $b\text{cm}$, mikor lesz a két test egymástól való távolsága a legkisebb és mekkora lesz ez a távolság? 2. Egy egyenlő oldalú kúpban, melynek a egyenlő oldalú hengert szerkesztünk, mekkora a kúp henger térfogata és térfogatuknak viszonya. Érettségi kormány biztosul, a mint hirdik, dr. Papp Tibor mármaroszigeti jogtanárt küldi főiskolánkba a vallás- és közoktatási miniszter.

— **Dr. Székely György,** akadémiai igazgatót a vallás- és közoktatásügyi miniszter a mezőtúri ev ref. főiskolához, dr. Szabó Sándor jogtanárt pedig a debreczeni kereskedelmi iskolához küldte ki az érettségi vizsgálatokra kormánybiztosul.

— **Táncmulatsággal egybekötött torna-ünnepélyt** tartott máj. 12-én (áldozócsütörtökön) az „akad. torna és vívó egyesület.” A derék tornászok, kik a porondra álltak, megczáfolni Berzsényit, a ki Árpád népének elfajulásáról beszélt, bevezetésül imádkoztak. Imádkoztak a magyarok Istenéhez egy hozzá méltó imában: a Kölcsey Hymnusában. — Első pontja volt az ünnepélynek ez után a füzértáncz, melyet a főiskolai ifjusági zenekar kísérete mellett a tornaegylet összes tagjai lejtettek kifogásolhatatlan ügyességgel. Ezt csapattornázás követte gyűrűhintán és magas lovon s azután néhány igazán mulatságos társasjáték. A tulajdonképeni verseny még csak most következett. Az első volt a súlydobás. Ez, miután szabálytalanság követtetett el a versenyzők részéről: a versenybíróóság ítélete alapján holt verseny maradt s a díj nem adatott ki egy versenyzőnek sem. — A második a magas rúdugrás. Három versenyző közül első díjat (10 kor.) nyert Keresztessy Ferencz I. jh. 2.92 mtr.

magassággal; második díjat (6 kor.) Tariska Lajos I. jh. 2.72 mtr. magassággal. — A korlát-versenyen résztvett 4 versenyző közül az első díj (10 kor.) Komjáthy Lajos II. jh.-nak ítéltetett oda, a második díj (6 kor.) Varga Imre I. hittanhallgatónak. — A távol-ugrásnál résztvett 5 versenyző közül az első díjat (10 kor.) nyerte Tariska Lajos 5.12 mtr. távolsággal; a másodikikat (6 kor.) Csatáry Jenő I. hh. 5.07 mtr. távolsággal. A kötélén függeszkedésből 4 versenyző közül első díjat (10 kor.) nyert Csatáry Jenő; másodikikat (6 kor.) Tariska Lajos. — A nyújtó-versenyen résztvett 5 versenyző közül díjnyertesek lettek: Komjáthy L. és Varga I.; mind a kettőnek tornázását egyenlőnek találván a bíróság, a díjat egyenlőképen osztotta meg közöttük s mindkettő 8—8 koronát kapott. A versenyek bevégződése után egy pár tornajátékot mutattak még be, mely ráadásnak is volna nevezhető, a mennyiben nemcsak maguknak a tornászoknak, de a nagyszámú közönségnek is élvezetet és gyönyörűséget szerzett. Mikor már így megmutatta bajnok-ifjúságunk erejét és képességét, mindnyájuk szívéből s ajkáról fel fakadt a „Szózat,” hogy ez a sok szép magyar izom maradjon meg haláláig magyarnak. — Ezután következett a versenydíjak kiosztása. Illyefalvy Vitéz Géza dr. tanárelnök üdvözölte ezt megelőzőleg az egybegyűlt közönséget s fejezte ki köszönetét a versenybírósnak, valamint az egész tornaegyletnek. Kiválóan rászolgált a tanárelnök úr elismerésére az egylet fáradhatatlan s hosszú időkre is mintaképül szolgálható ifj. elnöke Keresztessy Lajos, ki tisztársával Komjáthy Lajos egyleti pénztárossal együtt — kinek szintén része volt a jól megérdemelt köszönetben — a legkiválóbb tornásza az egyletnek. A pataki hölgyek rózsás ujjacskáikkal koszorúkat fontak és ezek ... orúk bizonyosan a legbájosabb és legkedves ... kei maradtak a győztes tornászoknak. Köszönetük: Keresztessy Lajos, mint elnök, Keresztessy Ferencz rúdugrásért, Komjáthy Lajos a gyönyörű, plasztikus mutatványaiért (a korláton), Tariska Lajos (hosszú ugrás), Csatáry Jenő (függeszkedés), Varga Imre (nyújtó-tornázás), ezenkívül Kóta Lajos, Szilágyi László és Sipos Zsigmond egyleti tagok a fűzértáncz ügyes ellejtéséért. E kedves megtiszteltetés kijutott Magda Sándor III. é. hh.-nak, a vívás-vezetőnek is, ki díszes koszorút és dr. Székely György akad.-igazgató adakozásából egy 10 koronás aranyat kapott. Keresztessy Lajos pedig, mint legjobb tornász részesült Katona György nyug. mérnök úr adakozása folytán 20 korona jutalmában. A versenydíjak a zsűri tagok áldozatkészségéből gyűlte be.

*

A versenyt táncz fejezte be a városháza összes termeiben. Ilyen szép hölgykoszorút ritkán láthattak a városháza vén falai. A táncz fiatalos és szinte szikrázó tüzzel folyt és mámoros erővel vált ki a szívekből valami szédítő, ifjonti forróság.

A jelen volt hölgyek névsora:

Asszonyok: Andó Sámuelné (Gáva), Balogh Pálné, Barthos Józsefné (S.-A.-Újhely), Batta Ferdinándné (Nagy-Bégány), Beszterczey Béláná (Alsó-Bereczki), Darvas Károlyné, Debreczeni Bertalanné, Dobozy Pap Ferenczné, Domy Lászlóné, Farkas Lajosné (Vajdácska) Fekete Gedeonné, Ganzfried Arnoldné, Hatvani Károlyné, Hodinka Ágostonné, Horváth Gyuláné (Nagyfalu), Dr. Kérészy Sándorné, Komjáthy Gáborné (Ungvár), özv. Lábos Istvánné, Lebovits Henrikné, Meczner Andrásné, Prókay Antalné, Ráski Lajosné (Zemplén), Sarkadi Sándorné, Sarkadi Antalné (Kenézlő), Schmidt Gyuláné, Schultz

Aurélné (Bereczki) Dr. Székely Györgyné, Szombathy Antalné (Kolbása), Terhes Barnáné, Turián Gáborné (Józseffalva).

Leányok: Andó Boriska (Gáva), Balogh Vilma, Balogh Ilonka, Badó Veronka (Ágtelek), Barthos Pipi, Batta Katicza (Nagy-Bégány), Beszterczey Jolánka (Bereczki), Chira Margit (Szerednye), Debreczeni Jolánka, Debreczeni Etelka, Dobozy Pap Berta, Farkas Mariska, Ilonka, Vilma (Vajdácska), Ganzfried Laura és Margit, Herosch Anna, Hodinka Irén, Horváth Anna (Nagyfalu), Horváth Gizike (Bereczki), Hudák Ilonka, Komjáthy Irénke (Ungvár), Kun Olga (Ungvár), Lábos Gabriella, Láczy Margitka, Lebovits Ilonka és Annuska, Marikovszky Vilma, Michnay Márta (Szik-zó), Nagy Zsóka, Prókay Vilma, Rádely Margit, Ráski Ilonka (Zemplén), Sarkadi Erzsike, Sarkadi Málka (Kenézlő), Szakácsi Katicza, Szeőke Erzsike (Szikszó), Szombathy-nővérek (Kolbása), Sztankovics Margit (Vajdácska), Terhes Aranka, Vass Erzsike.

— **Az akad. ifjúság tornaversenyére** s az ezt követő tánczmulatságra jegyeiket megváltották: Fejes István (S.-A.-Újhely) 10 kor., Szomráky István (N.-Berezna) 2 kor. Felülfizettek: Katona György 30 kor., Dókus Gyula 10 frankos arany, Dr. Kossuth János (S.-A.-Újhely) 8 kor., Dr. Illyefalvi Vitéz Géza 6 kor., Ondó Sámuelné (Gáva) 2 kor., Szinyei Gerzson 1 kor., Dr. Finkey Ferencz 1 kor., Dr. Kiss László 1 kor., Szepessy István 3 kor., Gecsey Mihály 1 kor. Fogadják e helyen is az akad. torna- és vívó-egylet hálás köszönetét.

— **Előfizetési díjaikat beküldötték:** Szabó Pál (Keszthely) 4, Fodor Lajos (Késmárk) 2, Csorba Ferencz (G.-Kisfalud) 4, M. Kir. Bányász és Erdész akadémiai Kör (Selmeczbánya) 4 koronát. Köszönettel nyugtázzuk

Szerkesztői üzenetek.

Előfizetőknek a közelgő ünnepek alkalmából boldog pünkösdi ünnepeket kívánunk.

Visnyai. Száraz ágon . . .

Atány Olvassuk: nagy czéczó volt nálatok öreg. Hogy vagy a „kongruás keblek Mekkájában?”

Kiváncsi. Hogy pataki diákok üdvözölték Tisza miniszterelnököt és Thalyt, mert ő felsége hazahozatja a mi nagyságos fejedelmünk hamvait: azt nemcsak Ön, hanem mi sem értjük. Ebből a válaszból kiérezheti azt is, hogy nem a pataki diákok üdvözölték Tiszát, hanem pataki diákok. Hogy e kettő között különbség van, azt mondanunk is felesleges, de még sem felesleges eléggé hangsúlyozni. S bár különbség van e kettő között, annyira még sem lehet széjjel választani, hogy alkalomadtán, mint épen ez esetben, egyik a másikat ne kompromittálhatná. Ez a *mi* bajunk és ezen nem lehet segíteni.

Tartalom.

Pósa Péter: Pünköszt. — Bt.: Jókai. — Éles István: Az én szerelmem — Ma: Krónika. — Binét Menyhért: Mesék. — A „Fleurs du mal”-ból (Baudelaire.) — Novák Sándor: Szász Károly Erdélyben. — —s —r.: Káprázat. — Barcsa Endre: Ruth és Boáz. — Porzolt Ernő: Spinózárol. — Szabó László: Isten hozzád. — Irodalom. — Hirek. — Szerkesztői üzenetek.

SÁROSPATAKI IFJUSÁGI KÖZLÖNY.

KIADJA: A „SÁROSPATAKI IFJUSÁGI-EGYLET.” — MEGJELEN HAVONKÉNT EGYSZER.

Szerkesztőség: Sárospatak, Főiskola, szeniori hivatal.	Főszerkesztő: PÓSA PÉTER	Felelős szerkesztő: KOVÁCS LAJOS.	Előfizetési ár: Egész évre 4 korona. Félévre 2 korona.
Kiadóhivatal: Sárospatak, »Főiskolai könyvnyomda.«	Főmunkatársak: BINÉT MENYHÉRT, MIKOLA GYULA.		Az előfizetési összegek a »Sárospataki Ifjúsági Közlöny« szerkesztőségének küldendők.

A huszadik esztendő végén.

A „Sárospataki Ifjúsági Közlöny“ mostani számával pályafutásának huszadik évét fejezte be.

Husz év nem nagy idő, talán egyetlenegy homokszemecskének sem felel meg az örökkévalóság fővényóráján, de egy ifjúsági lap életében nemcsak számottevő, hanem valósággal hosszú időnek mondható. Joggal állhatunk hát meg a huszadik esztendő végén s joggal léphetünk fel a kiemelkedő mesgyekőre, hogy onnan szétnézve, végigtekintessünk s egy-két kalászt szakítva, csokorba köthessük.

*

Ezelőtt 20 évvel történt, hogy néhány ideális gondolkozású, komoly és tehetséges pataki diák azzal a gondolattal vált el a százados multú alma mater falától s tért meg a szülői hájékba, hogy legközelebbi visszatérésük alkalmával — ha Isten is úgy akarja s hasonló gondolkozású társaik segítségökre sietnek — egy ifjúsági lapot indítsanak, amely kifejezője, hű tükre legyen a sárospataki vén kollégiumban tanuló ifjak gondolkodásának s érzelmvilágának. S az eszme — nem is hosszú vajudás után — testet öltött, a „Sárospataki Ifjúsági Közlöny“ már 1884. szeptemberében megszületett. Keresztelőjénél ifjú álmok, édes vágyak, szép reménységek állottak kereszt-szülék gyanánt; fenntartója, táplálója pedig mind máig az az ifjú lelkesedés, az az eszményi gondolkodás volt, amely életre hívta!

Valósúltak-e az ifjú álmok, beteltek-e az édes vágyak, teljesedésbe mentek-e a szép reménységek, amik annak a néhány fiatal papnövendéknek a lelkében sóhajttásszerűen fogamzottak? Én azt *nem tudhatom*. E kérdésre igazán megnyugtató s érdemleges feleletet csak ők: az alapítók, a mi tiszteletreméltó elődeink adhatnak. Én a magam részéről *úgy hiszem*, teljesültek. Mert ha a 20 évfolyam számait végiglapozzuk, az elfogulatlan szemlélőnek azonnal feltűnik, hogy az évről-évre történt szerkesztőváltások dacára ugyanaz a szellem lüktet az Ifj. Közlöny hasábjain ma is, ami megszületése első percében: az az egészséges, józan ifjúsági közszellem, amely a sárospataki

főiskola tanuló ifjúságának jellemző tulajdona volt mindenkor. Tükre volt a Közlöny a lefolyt 20 év alatt az ifjúság gondolkozásmódjának, irányítója szellemi életének, nyilvánosság elé juttató orgánuma vágyainak, sokszorosítója elme-termékeinek: szárnypróbálgatásainak. A cél az volt, hogy csokorba kössék a hevülő lelkek gondolattá váló eszményeit, szabadon törő gondolatait. Mondván: lássátok ez ami húsunk és ami vérünk. Mert a cél nem lehetett az, hogy gyönyörködtessünk, mikor még a készségeink primitívek és tapogatózóak vagyunk.

Az a 20 évi fennállás hát mindeenesetre a mellett bizonyít, hogy a „Sárospataki Ifjúsági Közlöny“-nek van létalapja, van joga az élethez nemcsak, hanem hiteles szóval hirdeti, hogy nem végzett munkát látogat s hogy a remény-egység, nem a vágyakozás maradtak meg a pusztá álmokképek, hanem a valóság is váltak!

Nem hivalkodás mőködésünk, de igaz lélekkel merjük kimondani, hogy mi a szerkesztésünkre bízott lapot őszinte szeretettel szerettük s e szeretetünkből kifolyólag elődeink példáján is lelkesedve, mindent elkövettünk, hogy Közlönyünk megfeleljen céljának és rendeltetésének. De ugyanez a szeretet mondatja ki velünk, hogy fájtnak látunk ifjúságunk egy részénél a közönyt, néha-néha a roszindulatot lapunk iránt, amit pedig szent örökségnek tartani s akként tisztelni óhajtnak.

Most amikor az öröm hangjának kell megcsendülni ajkainkon, talán sokaknak visszatetsző lesz, amit mondtam, de az igazság kedvéért el kellett mondanom s telkemet ezáltal a búcsúzás perceiben megkönnyebbítenem. Nem is panaszsképen, csak figyelmeztetés gyanánt kívántam e szavak felhangzani; figyelmeztetésül az utánunk jövő nemzedék számára, melynek szívére kell kötnünk, hogy Közlönyéhez ragaszkodjék, iránta őszinte vonzalommal: meleg szeretettel viseltessék mindenha!

Ha ez a meleg szeretet meg lesz a szívekben, élni, virúlni és virágozni fog az Ifj. Közlöny; ami hogy úgy legyen, szívünknek legfőbb vágya és óhajtsa!

Főszerkesztő.

Búcsúzás.

Eddig és ne tovább! Istenem, az idő hogy eljár, pedig nekünk úgy tetszik, mintha még csak most kezdünk volna, mintha csak ott volnánk még az első lépésnél, a mely annyi sok édes reményt rejtett akkor méhében, s a melyek közül, fájdalom, annyi sok hajótörést szenvedett. És erre a holdog időre való emlékezéskor bizony köny szökik a szemünkbe, a melynek reszketős fényén keresztül sok, nagyon sok kedves kép ifjodik meg előttünk, s talán épen ezért, olyan különös, fájós érzés fogja el a szivünk. Hogyha a lelkem húrjait szólaltatnám meg, olyan bús, tompa és szaggatott lenne zengése, mint az elszakadt húr sirása, vagy mint a sirva-vigadó korcsmahős utolsó búcsúnótája.

Igen! mert ha nehéz volt a kezdet, megvallom, százszorta nehezebb a vég, a búcsúzás.

Félre ne értsenek! . . . Hiszen az a sok kedves esemény, azok az elismerések, a melyek az igaztalan támadásokat, mint fény az árnyékot, követtek utunkon, megédesítve a sok keserűséget, buzdítva, leeresítve benünket, mind úgy hozzávannak forrva lelkünkhez, hogy a búcsúzás pillanatában nem lehet elfojtani azt a sóhajt, visszatartani azt a könnyeseppet, mely a szivből száll, s a szempillákon ragyog.

Igaz, hogy ezek mint az emlékek, velünk maradnak az egész életen át és az örökös éjszéken a sírig és mégis, mintha csak a múltban állnánk, amikor a határkőnél állunk, a melynek lábán betűn szomorúan török meg tekintetünk, eddig és ne tovább!

Itt vagyunk tehát a határkőnél, hol egy pillanatra megpihenve, nyugalom száll szivünkbe és ha nehéz is a búcsúzás, megkönnyíti és erőt ad a tudat, hogy az elmúlt, mint édes emlék velünk marad és felemelt fővel tekinthetünk végig a megfutott uton, mert mindannyian elmondhatjuk: absolvi animam meam!

Igen! Eleget tettünk kötelességünknek úgy, ahogy a mi erőnkötől telt. Lelkii meretünk nem vádol, mert mindig az igazság és méltányosság lebegtek előttünk, mint szabályozó mértékek, noha emberek levén, tagadhatatlan, hogy mi is követtünk el hibát. De azon az úton, a melyen oly sok méltatlan itélettel, félreértéssel és rágalommal találkoztunk, nem csoda, ha néha néha a mi szivünkben is vihar dúlt és kritikánk talán kiméletlenül szólt.

Nem akarok „Cicero pro domo sua“-féle beszédet írni, de azt hiszem, azt senki sem fogja tagadni, hogy ily körülmények, ily viszonyok közt minden emberi gyöngeséget levetkőzni s a helyes úton megmaradni még nagy embereknek sem sikerül mindig, mennyivel kevésbé sikerülhetett volna nekünk, a kik e téren kezdők voltunk.

És mégis elmondhatjuk, hogy talán sohasem ragadt el benünket az igazatlan hév, s a harag, a sértett büszkeség tán sohasem adta kezünkbe a bosszú fegyverét, pedig sokszor lett volna alkalmunk igazságosan, de ép olyan kiméletlenül vágni vissza, mint amilyen kiméletlenül és igazságtalanul minket támadtak.

De nem az a mi szándékunk, hogy beszámolót tartsunk, mert ez szerintünk felesleges szószaporítás volna, mivel munkálkodásunk az ifjuság előtt folyt le és folytonosan kritika tárgyát képezte, hanem mielőtt visszaadnók a szerkesztői tollat, egypár gyöngé szóval köszönetet akarunk mondani azért a szeretetért, a melylyel minket az ifjuság körülvelt, köszönetet azért a bizalomért, a melylyel irántunk mindig viseltetett.

Bár érezzük, hogy eléggé sohasem köszönhetjük meg ezt a szeretetet, ezt a bizalmat, azért mégis, ha azt mondjuk, hogy mint kedves emlékek velünk maradnak, a sziv mélyéből szólunk s úgy gondoljuk, talán némileg már megköszöntük.

Csak egy pár kérelem az, amit még mondani akarunk. Tartsák meg ezt a szeretetet továbbra is velünk szemben, de ugyanezt a szeretetet s bizalmat érezzék és adják mindazoknak, a kik majd utánunk következnek, mert ez az út sok tövist terem s a tövis sokszor út fájós sebeket, a melyet csak a kölcsönös szeretet és a bizalom képes gyógyítani. De érezzék ezt a szeretetet és adják ezt a bizalmat azért is, mert csak így vihetik diadalról-diadalra azt a zászlót, a melylyel, most visszaadva, még egyszer intünk búcsut: Isten! . . . Isten velünk!

A szerkesztőség.

Részlet

Laurence Hope „Lalla Radha és a démon“ cz. indus legendájából.

Angol eredetiből fordította: *iff. Zsoldos Benő.*

I.

A démon dala.

Oh jőjj felém, úgy égek érted!
Mért várjak én terád?
A biboralkony ég, ragyog,
A percz jó s máris elfutott, —
Várlak, bolyongva itt, amott, —
Mért késlekedsz tehát?!

Gyorsan múlik az ifjuság;
Egy röpke éjt is mért fecsérlelél el?
Csókold ajkam, mely csókot ad,
S elárasztlak gyönyörnek tengerével!

Az Élet bús, mogorva arczán
Csak pír az Ifjuság,
Mely megjelen, mint percznyi báj, —
Majd eltűnik, — s ez az, mi fáj, —
Elhervad, mint az őszi táj,
Nyomot se' hagyva tán!

Az éjt megfogni nincs erőnk,
S a csillagot se', hogy helyén maradjon;
Erősen pezsg az ifjú vér,
De az Időnek szárnya áll-e vajjon?

Selyem hajad, szűz ifuságod
 Ugy vágyom: add nekem!
 Szép, harmatos ezeryi éj,
 Mikor a csend oly méla, mély,
 S nincs ébren, csak a szenvedély:
 Gyorsan tűnik velem!

A hajnal ébredő hulláma
 Éjünk szigetjét oly hamar befödne,
 S vágyó szemünk előtt sugára
 Egyszer se' válnék sűrű, lomha köddé . . .

Tündéri kertje a Gyönyörnek
 Miénk; enyém a kulcs;
 Ragadd fel a szív zászlaját,
 Taníts minden titkára hát, —
 Óh jöjj s velem sok éjszakát
 Néma gyönyörbe fojts!

Jöjj, míg a csillag fenn ragyog,
 Lövellve fényét csöndesen, szeliden;
 S ha nem jöhetsz szeretni most:
 Jöjj bármikor, — csak érted ég a szívem! . . .

II.

. . . Az ifjú mért is állna ellent,
 És csókot csókra mért ne adna?
 Hűs éjjel, a nagy ég alatt lent
 A démon égve átkarolta . . .
 Tört sóhaját rezgő Peepul-fák
 Visszhangozák azóta éjjel, —
 Bágyadt szeméről lassú szellők
 Vitték az álmodt szerteséjjel . . .
 Fogyott, halványult egyre teste,
 A vágnak lett egész' a rabja,
 Emésztve, égve lassú tűzben.
 Mint mécs, mely önmagát fogyasztja . . .
 Mig aztán, alva, fáradt lelke
 Végső sohajba messze szállott, —
 Az elmúlásról mitse sejtve, —
 . . . Legédesebb út a halálhoz! . . .

*

. . . Most halva nyugszik Peepul fák tövén,
 Sápadt arczára csillagfény mereng le . . .
 Gyönyörben múlt el, élte reggelén . . .
 Ilyen a démon égető szerelme! . . .*

Főhadnagy úr Ákos.

— Hát van cigarettád vagy nincs?
 Kérdezte harmadszor és immáron dühösen főhad-
 nagy úr Ákos, az ezred Pityuja.

— Mondtam már fiam, hogy ott van a konzolon,
 az ezüst dobozban. De hát hol jár az eszed?

Igy szól ugyancsak harmadszor az ezred Adonisa,
 főhadnagy úr Zákány és felnévén lakkcsizmájáról,
 melynek figyelmes szemlélésébe el volt merülve, a „gye-
 rek“ révedező arckifejezését kezdte vizsgálni.

— De hát mi lelt tulajdonképen?

— Mi lelt! Hát szerelmes vagyok.

— Szerelmes vagy? Hát mi vagy te, mi? Leányisko-
 lai növendék? Vagy főrendező? Aztán kinek szól szí-
 ved hő dobogása, ha szabad érdeklődnöm?

— Clarissenak. Az ezredes Clarisse nak. Mióta
 angol órákat adok neki . . . Főhadnagy ur Zákány erre
 már leejtette a monokliját és felállt.

— Pityu! Mi ártott meg neked? Mondtam én, hogy
 nem gyerekek való a Mumm. De neked nyakra-főre
 kell a Mumm, aztán itt van ni! . . . Mikor aludtál utóljára?

— Ma éjszaka is aludtam . . . és vele álmodtam.
 Tette hozzá félénken.

Főhadnagy ur Zákány leült és földhözvágta a ki-
 aludt Memphist.

— Te gyerek! Ha én még egyszer meghallom, hogy
 te érzelepsz, a kardommal fordítalak ki angol nyeregnek.
 Azt pedig, hogy álmodj, egyenesen megtiltom. Verstanden?

Főhadnagy ur Ákos bűnbánó pillantással vetette
 fel búzavirágkék szemeit az Adonisra.

— Te! de mikor úgy imádom. Ha belenézek a
 levegőbe, égő rózsákat látok táncolni és mindegyikből
 az ő szeme nevét felém. Ha lehunyom a szememet,
 nyíllal átlótt szívek szálldosnak előttem és mindegyik
 szívnek én vagyok a gazdája, Pityu, a gyerek. És hogyha
 az enyém nem lesz, hát én . . . én akkor . . . megfogok
 halni. Igen is, én akkor megfogok halni.

— Látom, csakugyan van valami bajod. Máskor
 órák hosszat beszélsz a Hunorról.

Nekem most nem Hunor kel, nekeni Clarisse kell.
 Különbem sem felejttem én el a Hunort. A legényemet
 tegnap náspárgoltam el, mert az ostorában három szálát
 találtam a Hunor sörényéből. . . .

Erre hosszabb csend következett. Főhadnagy ur
 Ákos nem tudom én, hanyadszor olvasta meg a zöld
 posztón függő gyilkolószerszámokat és csak néha-néha
 lopva pillantott főhadnagy ur Zákányra. Az Adonis pedig
 ránczolt homlokkal, izgatott gondolatokba mélyedve haso-
 gatta fel sarkantyujával a szőnyeg divatos iris virágait.

Egyszer mind a ketten összerezentek. A Pityu le-
 génye lépett be és alássan jelentette, hogy a Hunor fel-
 van nyergelve.

Pityu és az Adonis felálltak. Azután kérdőjel-ábrá-
 zattal egymásra néztek. Mindegyik a másiktól várta,
 hogy az törje meg a kínos csendet.

Vége is az Adonis szólalt meg nyersen:

— Hát mit csináljak? Mi?

Pityu szepegve felelt:

— Hiszen . . . hiszen ha én azt tudnám. De veled
 olyan szívesen beszél, meg te olyan ügyesen tudsz a
 lányokkal beszélni . . . Talán . . . szólhatnál valamit az
 érdekemben. . . . Szólsz?

— Na! Vigye ördög . . . majd meglátom. Most
 pedig eredj lovagolni. Nem érzem magamat egészen jól . . .
 És az Adonis szédülő fejjel az ottománra hanyatlott.
 Pityu rémülten fordult vissza. Soha ilyen sápadt-
 nak, talán csunyának is, nem látta még.

— Laczi! Adonis! Mi lelt, az Istenért!

* Csak az utolsó percekben kaptam a szerkesztőség
 szíves fölhívását arra, hogy mint e lapnak két éven át volt szerkesz-
 tője, írjak valamit a jubiláris számba. Ez oknál fogva egyenesen erre
 az alkalomra már nem irhattam semmit. Kívánom tiszta szívből ennek
 a „viharedzett“ lapocskáknak, hogy még nagyon sokáig legyen a
 pataki ifjúság szellemi termékeiuek tárháza, éljen s viragozzék „jó
 kedvben, bőségben“ ad multos annos!

Az pedig sötéten, remegő hangon felelt:

— Semmi . . . add ide a szekrény tetejéről azt a bivouackulacsot, brandy van benne. Magad is húzhatod belőle. Így ni. De jól esett. De most csakugyan kotródj lovagolni. Pihenni akarok.

Pityu főhadnagy tényleg kotródott is lovagolni. Az udvaron várta a Hunor, a remek angol állat. Orrcimpáit csintalankodva rángatta fel fogáról, türelmetlenül nyerített és kapálta a földet. Mikor gazdáját meglátta, a legény, aki addig fogta, alig volt képes visszatartani a tüzes állatot. Pityu főhadnagy egyszeriben a hátán termett, aztán sarkantyuba kapva, elvágtatott vele a rétek felé.

Illatos tavasz vette körül. Mindenütt ifjú szerelem, csók, ölelkezés. Egymást kergető pillék csapongtak a levegőben, a közeli erdős részben két cziczázó mókus menekült beljebb a Hunor vékony patáinak robajára.

Czigarettára gyujtott és elábrándozott. Clarisse járt eszében, a ragyogó szépségű, szőke Clarisse. Aki szintén ilyenkor szokott erre lovagolni. De az ő lova nem olyan remek állat, mint a Hunor.

Erre a gondolatra elégtlenül veregette meg a Hunor nyakát.

Mi is lenne, ha most találkozónék vele? Mit mondana neki? Nini, itt az utszéi kereszt, ahol a multkor találkoztak. Clarisse nem akart angolul beszélni és ő nem merete összeszidni. Pedig ezredes ur Szemzeő megmondta neki, hogy irgalmatlanul szidja le a lányát, ha nem akar angolul beszélni. Ilyen kis hejyőrségen más-kép ugysem gyakorolhatja.

A Hunor már jómesszire hozta. Itt kezdődik a homokbuczkás vidék, ahol nem bátorságos dolog lovagolni. Jó lesz visszafordulni.

Megállította a Hunort, de az nem fordult meg. Tágranyította okos szemét és felhorkant. Mindinkább elhaló távoli lódobogás hallatszott.

Főhadnagy ur Ákos nem ismerte meg a vágató alakot. A huszárvér felmelegedett benne erre a gondolara:

— Ha én most ezt utolérném.

És sarkantyúját a ló vékonyába vágta.

A Hunor is ezt gondolta. A szellős levegőben végignyújtotta karcsu derekát. Lovasa előredőlvé, a gyeplőt csak épen érintve, méregette a távolságot, mely közte ést az előtte vágató alak közt egyre fogyott.

Amint közelébb-közelébb jutott hozzá, egyszerre megismerte. És a vér mind a szívéhez tódult. Ez Clarisse és lova, az a buta Camillo, elragadt.

Kétségbeesve úzte, hajtotta a Hunort. Pár perc alatt beérte. Clarisse abban a pillanatban esett le ájultan a lóról, mikor ő odaért. Egy fütty, egy rántás elég volt, lova megállt.

Clarisse, a tündérszép leány, itt fekszik előtte a virágos gyepon. Homlokát megkarcolta egy vadrózsa-bokor tüskéje. A karcolásból lassan szívárgott a vér.

Mit tegyen most? Ide víz kell. De honnana vegyen vizet?

Elindult vizet keresni. Mire zsebkendőjét beáztatta és visszajött, Clarisse már ült és a Hunor nyakát simogatta.

Pityu odanyújtotta neki a vizes zsebkendőt; a lány mosolyogva szólt:

— Thank you, Sir.

Majd kaczerán tette hozzá:

— Meg van velem elégedve?

Pityu főhadnagy nem tudott mit szólni, hanem az arca, az a pirosabb volt a rét összes pipacsainál.

— Legalább törölje meg a homlokom; látja, hogy nem tudok boldogulni.

Főhadnagy ur Ákos a világ legzavartabb ábrázatával letérdelt a lány mellé.

— Csak szerelmet ne valljon, az így térden nagyon sablonos.

A fiú szívét erre a kihívásra a legféltelenebb bátorság töltötte el. Merészen megfogta a lány kezét, a szeme közé nézett és így szólt . . . azaz, hogy csak szólt volna, de az a két csábitó szem, az az égető piros ajak tökéletesen elbolondította. Behunyta szemét és a két ajak találkozott . . .

A végtelennek tetsző csókból a lány ocsúdott fel először. Kétségbeesve vonta ki kezecskéjét a főhadnagyból. Főhadnagy ur Ákos pedig fel nem nézett volna a világ minden kincséért sem. Akkor is csak félénken nyújtotta leányos kezét, mikor a leány így szólt:

— Most felsegít a lovára, gyalog hazamegy és majd én hazaküldöm a Hunort.

És félkézzel a gyeplőt fogva, félkézzel a vizes battiszt-kendőt szoritva homlokához, elindult, először lépve, majd csendes trappban.

Főhadnagy ur Ákos bámulva nézte a felséges termetet, amint a nehéz férfinyeregben kifogástalan tartással fogja a gyeplőt.

Aztán lesütött szemmel megindult ő is; vagy egy fél óra múlva hazaért. Első dolga volt az istállóba menni; a Hunor már otthon volt. Megsimogatta, megveregette, aztán bement a szobájába. Az íróasztalon egy levél feküdt.

Felvágta; egy papírlap esett ki belőle, megszólítás és aláírás nélkül:

„A Clarisse hozománya negyven-ezer forint. Az én adósságom épen annyi. Vagy te, vagy én. Elöttem a töltött pisztoly. Választ rögtön.“

Pityu főhadnagy valami végtelenül fájó, égető szúrást érzett a szívében. A feje elbódult és minden sötétedni kezdett előtte.

— Az Adonis írása . . . a Zákányé . . . Suttogta félig önkívületben.

Feljedit. Az Adonis huszárra jött be válaszáért.

Pityu főhadnagy összeszedte minden erejét. Leült és írt:

„Este utazom hatheti szabadságra; Isten veled.“

A levelet beragasztotta, odaadta a legénynek és rákiállított:

— Várj!

Aztán megírta kérvényét a szabadságolásért, hogy Karlsbadba megy kúrára.

— Ezt a nagyobbát elviszed az ezredesi irodába, ezt a kisebbet a főhadnagynak. Elmehetsz.

A legény szalutált és hátraarczot csinálva, megindult. Pityu gondolt egyet és visszahíta. Benyúlt a zsebébe, egy korona akadt a kezébe, azt odaadta neki.

— Végy rajta tükröt a szeretődnék.

A legény kiment. Főhadnagy ur Ákos becsöngette a maga huszárrát.

— A Hunort megkérdezted?

— Jelentem alássan, meg.

— Megyek lovagolni, addig pakolsz. A lakkcipőket ki ne felejtse, mert lelőlek.

Mivel pedig a legény igen elbámúlt ezen a hirtelen elhatározáson, főhadnagy ur Ákos jónak látta hivatalos szigorúsággal rákiállítani:

— Na! Mit bámúlsz, marrrrha! Pakolsz rögtön!!

Aztán szilárd, huszárfőhadnaghoz illő léptekkel kiment az istállóba a Hunorhoz, megcsókolta a nyakát ott, ahol Valaki megveregette.

Aztán egyszerre ráborult, átölelte az állat karcsú nyakát és elkezdett zogokni úgy, ahogy csak egy gyerek, egy igazi gyerek tud.

Harsányi Zoltán.

Szomorúság . . .

1.

A lelkem is már olyan fáradt
S olyan égő a két szemem . . .
A napjaim is tovaszállnak
Egyformán, búsan, csöndesen.

Minden napom olyan egyformán
Enyészetes, szomoru, rút . . .
Csak mikor néha téged látlak,
Akkor vagyok — még szomorúbb

2.

Fehér nyírfa borúl reám.
Az ég kék. És zaj semmi, semmi . . .
Én istenem, de jó is itten
A selymes fűben megpihenni.

Az első csókot is itt kaptam
— A tüzét el nem oltja semmi —
Én istenem, de jó is volna
Itt mindörökre csak pihenni . . .

Binét Menyhért.

Luzerntől a Gotthard vasúttal a felsőolaszországi tavakhoz.

(Részlet szerzőnek útleírásából.)

Zürichből, melyet szépségeért s vidékének kedveségeért „Csak egy Zürich van a világon,“ „isteni Zürich“ magasztaló jelzőkkel láttak el, utazásom harmadik napján Luzernbe érkeztem. A schaffhauseni vizesés fenséges moraja, a zürichi tónak s vidékének elragadó bája még fogva tartották lelkemet s midőn Luzernbe megérkezve, a vierwaldstätteni tó vadregényes hegyek koszorúzza vidékét megláttam, kimondhatlan s leírhatlan érzés fogta el szívemet. Talán azt mondhatnám: a természet önmagaalkotta esztétikájának a hatása volt az, mi lekötött; vagy talán, az az ellentét, a tó sima tükre s a hóborította Alpok rendetlen összevisszasága között, mely egy lebilincselő harmóniába olvadt össze? Közvetlen a tóparton a Pilátus, (2123 m.), mely azért nyerte a nevet, mivel a monda szerint Pilátus helytartó itten ugrott volna a tóba, s a Rigi kulm (1800), a 2812 m. a magas Rigidalstock stb. stb. hegyek, mik hóborította ormaikat büszkén emelik az égnek. Egy fenséges panoráma állott előttem. Ha természetimádó lettem volna, a természetimádó öntudatlan ösztönétől indítva, magam körül látván a hegyóriásokat, előttem látván a nagy terjedésű tavat, miket a maguk egészében, az ellentéteknek bámulatos harmóniájában tettem volna imádatom tárgyává. „Óh természet, óh dicső természet, mely nyelv merne versenyezni véled?“ mondottam én is a költővel, midőn a tenger színe felett 525 méter magasan fekvő „Gütsch“-re felmentem. A városnak a keleti végén áll egy torony, karesű, díszes, miként egy mecset minaretje. Magasan kinyúlik a házak fölött s a háttérben fekvő erdőből. Ez Gütsch, hova a kilátást élvezni akaró, ellenállhatlan vágytól üzetve siet s bár nem nagyon magas, elragadó kilátást nyújt a toronykoszorúzza festői Reuss város, a tónak hullámzó, hajóktól, szandolinoktól élén-

kitett vize felett az 1800 méter magas Rigi s a Bürgenstock csucsáig, mely utóbbi mögött az Unterwalden-alpok a 3239 m. magas Tithi kupolájával a déli égnek felhőiben látszanak elveszni. Akinek megadta a sors, hogy ezt megláthatta, nem feledheti: a benyomás oly erős. Alkonyatkor, naplementekor volt, mikor a Gütschön fennt voltam. A hóborította csúcsok, mintha hódiszöket akarnák a napnak erősen reájuk tűző sugaraiból védőni, erősen verik azokat vissza s vakítóan ragyognak. A tó vizében ezer meg ezer apró sugár reng, míg végre a körül fekvő hegyeken kigyúlnak a villám és gázivek, a kikötőt hatalmas ívek világítják: fényárban úszik a város és kikötő s a Gütschről egy villamos reflektor ontja sugarait a környékre s a hold ezüst színnel vonja be a tavat. Bűbáj alatt áll a lélek. Mintha az 1001 éj meséinek világából valósúlna meg egy parányi rész vagy mintha, az ember elfeledve a napnak fáradságait, egy álomvilágot akarna megvalósítani a természet segítségével.

Másnap gőzhajón szándékoztam a 37 km. hosszú tavon egy kirándulást tenni. Előbb azonban megnéztem Luzernnek legnevezetesebb láttnivalóját: az „oroszlán- emléket.“ A forradalom előtt volt a francziáknak egy testőrcsapatok schveiczi katonákból. A szigorú szolgálat nem volt szükséges. Midőn azonban a jakobinusok 1792. aug. 10-ikén affeletti elkeseredésükben, hogy osztrák- orosz csapat vonult fel a király oltalmára, a Tuillériákat lerombolták, a schveiczi katonákból alakított testőrségből 2 bataillont megsemmisítettek s a megmaradtak hatalmas vitézi küzdelem után szeptember 2 s 3-ikán elesetek. 1821-ben készült a genialis Thorwaldsennek egy modellje után s egy 20 méter magas sziklafalba van vésve. Hangulatteljes kép. Alant árnyékos fák s egy kicsiny álmodozó tó körül néma csend. E tóból emelkedik ki a szikla s a barlangban, mely a sziklafal közepébe van vésve, súlyosan megsebesített oroszlán fekszik, s karmai között tartja, őrzi a Bourbonok czimerét. Az oroszlán felett e felirat: „Helvetiorum fidei ac virtuti.“ Alant a tiszték nevei (mintegy 32) vannak felsorolva, s adva a katonák száma. Az emlék bejáratánál vagy egy kápolna e felirattal: „Invictis pax.“ A Luzernbe érkező idegennek ez az első célja. Hadd táplálkozzék a múlt ragyogó emlékeiből a lélek s hadd merengjünk el kissé a „régis dicsőség“-en. Én elmerengtem.

Múltunk emlékei elevenedtek meg előttem s a schveicziak történelmének annyi meg annyi nagy alakjai domborodtak ki. A szabadságszeretnek minő lángja hevithette e népet, hogy kitudta szorítani az osztrákokat, kiknek sorát megnyitja Albert; folytatják a hódítani akaró Miksa, Rudolf. Közben azonban a katonák szöveteznek s megalkotják az örök szövetséget, mely kivivta, hogy az 1648-iki westphaliai békében önállósága elismertetett. Napoleon sem tud allandó hódítást tenni. Nem tudták a Habsburgok örökös tartományaik sorába iktatni, a kicsiny Schveicz képes volt kiszorítani és . . . és . . . ne menjünk tovább. A gení tónál szerencsétlen véget ért angyali lelkü Erzsébet, kinek emlékszobra is van Schveiczban, a montreuxi temetőben (Montreux kedves vidékét, azzal a helylyel, hol Erzsébet sokszor megfordult, magam is megnéztem, ugyszintén a gení tó partját, hol meggyilkoltatott.) Segitek a múltra fátyolt borítani s szelleme mintha most is megihletné „öreg királyunk“ szívét. Az én lelkem ezt látja; a tényekből én ezt szeretem kiolvasni.

A múlt emlékein merengve, mentem a kikötőbe. Schiller, bár nem látta a tavat, gyönyörűen írt róla s a Tell Vilmoshoz fűződő események is e tó partján játszódtak le. Hajóra ülve s hegyrajzi térképpel felszerelve, mélyedtem el a vidék, a táj elragadó szépségébe. Mámoros volt a lelkem. Az utasok, kirándulók kíváncsian

találgatják a hegyek neveit: ez a kopár, rideg a Pilátus, ama kedves, zöld erdővel borított a Rigikulm, távolabb a Bürgenstock, a Berner-Oberland hegyóriásaival, a Srekhörner, Wetterhörner, Mönch, Jungfrau stb. Most tudtam igazán megérteni, minő az a láz, mely eltölti a turista szívét, midőn egy elragadó, szépségekben gazdag s a fáradságot szépséggel, gyönyörűséggel, a természet poézisével feledtető vidék áll előtte. A láz uralja egész valóját s űzi, hajtja, kergeti mindig magasabbra, mindig előbbre, „fel a tetőre!”

Egymásután tűnnek fel a kikötők, melyek közül egyik-másik gyógyhely; a hajó vígan siklik tova a hullámok között; a természet szépségében gyönyörködik mindenki, az ihlet lekötve tartja a nyelveket s a gőzhajó egyhangú zakatolásába a kapitány hangja vegyül bele s ő tesz figyelmessé bennünket a tóból kiálló 26 méter magas kőoszlopra, az u. n. „Schiller-oszlopra,” melyet az ós-kantonok lakói Schillernek emeltek. Pár perczre távolabb elhaladunk Rübli mellett. Ez egy meredek hegyoldalban fekvő mező s most nemzeti birtok. E helyen gyűltek össze 1307. nov. 7. éjjelén Fürst Walther Uriból, Stauffacher Werner Schweiczből és Anderhalden Arnold Unterwaldenből, számos megfelelő kantonbelivel s kézzel kötötték meg a szövetséget az osztrák erőszakosságoknak megszüntetésére s az osztrákok kiverésére. Lelkesedést szerez itt magának a schweiczi s szép vasárnapokon valóságos búcsújárást rendez ide. Tanúja voltam egy ilyen kirándulásnak épen Pünköszt vasárnapján s nem fogom elfeledni. Ahol a nemzeti érzés ily erővel nyilatkozik s erőszak nem nyomja el: a nemzet egy oly kincset bír önmagában, mely képessé teszi arra, hogy szembeszálljon bárminő ellenséggel s a poklok kapui se vegyenek rajta diadalt. Később jó Tellsplatte kikötő s jelzi azt a helyet, hol Tell Vilmos Geszler Herman hajójából elmenekült. Innen gyalog mentem Flüchenig a sziklába vágott úton. Alattam oldalt a tó s hol alattam, hol felettem vezetett el a Gotthardt vasút. „Axenstrasse” néven ismerős az út, mely Flüchenig vezet s a technikának egyik legnevezetesebb alkotása s mintegy 6 órányi hosszú. Nagyobb része a tó felett vezet el, sok helyen sziklába vágva, áttörve alagútakkal s szédítő pillantást engednek a mélyen alattunk fekvő tóra. Flüchenbe megérkezve, átadtam még lelkemet a természet szépségeinek; úrrá lett felettem a táj, s mint ki kedvesétől, szeretteitől hosszabb időre búcsúzik, egy utolsó pillantást vetve rájuk, mintha mondaná: a viszontlátásig, úgy hagytam el e tavat, mely kiterjedésével a méltóságot, festői, vadregényes vidékével az ós-erőt akarná jelképezni; elbúcsúztam e tótól s a Gotthardt vasutra ültem, hogy a felső-olaszországi tavakhoz menjek. A turista világnak egyik fő útja s e vidéknek a megnézése a turistáknak a végcél, hiszen mit a szív kíván, megvan: szelid s vadregényes táj, kristály-tiszta tavak, csörgő patakok, zúgó vizesések.

Flüchenből Aldorfba érünk, hol Tell Geszler parancsára, mivel Geszlernek, kalapjával nem köszönt, fia fejéről lelőtte az almát. Egyik kút azt a helyet, honnan Tell lőtt s 100 lépésre a másik azt, hol Tell fia a lövés alatt megkötve állott, jelzi. A nyíl elrepült s az almát átlőtte. Ekkor Tell hideg vérrel azt mondta Geszlernek: ha ez nem talált, majd talált volna a másik, de tégedet. Ezután nemsokára Amstegnél, a tulajdonképeni Alpesek vidékére érünk s előttünk áll a hatalmas Brienstock (3075 m.). Körül közelebb-távolabb Gitschen (2540 m.), Bockli (2075 m.) stb. stb. hegyek. A szem megpihen a hóborított csúcsokon; a bizarr alakzatok s a Reussnak zúgása, mely a magasról aláomolva s sziklák között megtörve, hosszabb ideig a Gotthard-vonala mellett halad el, a fenséges szépnek a benyomását

teszik a lélekre. A festői szépségű Maderanertalnak s Kerstelenbachnak gletscherei s a 2262 m. magas Sustenpasnak vad, szinte félelmes szikla boltozatai között emelkedik fel gőzmasinánk az 1004 m. magas Göttschenenig, hol kezdődik a 14998 méter hosszú alagút. Göttschenen-Alpok! Sehol semmi szelídség, csupa bizarr, komor, vad hegyvidék s nem messze az állomástól egy vizesés zúg, megzavarva azt a néma csendet, mely úrrá lesz a tájon. 18 perczig tartó út után a sötét alagútból kijutunk a szabad levegőre s Olaszországban vagyunk, mely $\frac{1}{5}$ részben Schweiczhöz tartozik. Mögöttünk hagytuk az 1448 m. magas Hospenthal s a 2093 m. Gotthard-Hospiert. Történelmi emlékek mellett haladunk el: a Livinentalban vannak a Desideriustól 774-ben épített toronynak romjai. Keresztül haladva a Tessin hidján, honnan borzalmas lepillantás esik az alattunk levő Tesinre, a Biachinaschluchtnak alagútakkal hídakkal ellátott, meredek részein áthaladva, elérünk Giornico-hoz, hol 1478. december 18-án 600 schweiczi 14000 mailandi felett aratott fényes győzelmet; távolabb Arbedo, hol 3000 schweiczi szövetséges 24000 (1422. jun. 30.) mailandival vívott gyászos, de dicsőséges harcot. Ezután már vonatunk mindig lejjebb ereszkedik, az Alpok világa eltűnik Olaszország meleg levegője, kék ege gyakorol reánk benyomást. A Lago Maggino s a luganoi tavak kedves, déli vidékének a szépsége bilincseli le figyelmünket. Bellinzonától Locarnoig szelid emelkedésű hegyek vannak, azonban Bellinzona és Lugano között még gyönyörködünk az Alpok világában.

Mellőzve utam leírását az olasz typust annyira magán viselő Locarnonak s Luganonak, csak azt említem meg, hogy ugyanazon az úton visszafelé jöve, mentem Bern vadregényes vidékét s onnan a reánk nézve oly gyászos emlékü genfi tavat megnézni. Megfürdött a lelkem a történelmi eseményekben; elragadott a természet fensége, imádatra készített Istennek mindenütt nyilatkozó hatalma. Annyiszor eszembe jutott:

„Nem mint Helvétia hótakart tetői,
Nem nyúlnak oly magasra bérceid;
Tán szebbek a Provencaze daltelt mezői
Mint ért kalászt rengető téreid.
Virág, mit ér, mit ér a bércz nekem:
Hazát kíván, hazáért ver szívem.”

Basel, 1904. VI. 5.

Hubay Bertalan
cand. theol.

Levél a szerkesztőkhöz.

Kedves szerkesztő urak!

Mérföldeket lép a lelkem. Az emlékezet azon az úton, amelyen átjöttem, hét mérfölddel vezet vissza: *hét kerek esztendővel*. Ott vagyok megint a zizegő, zengő erdőben, az ifjúság balzsamos illatú erdejében. Ujra látom magam körül dalos pajtásaimat, akikkel akkor egy bokorban nótáztunk, könnyű vérrel, örök vidámsággal...

Azóta kopár sivatagon barangoltam: az élet sivatagán s a dal ma sem szállt még el ajkamról. Egyetlen vigaszomat, egyetlen gyönyörűségemet ma is abban lelem föl, mikoron megtépnek a hétköznapiság szúrós tövisei....

És ma már többen hallgatnak a nótámra, több jó szót is kapok érette, lévén „a megye poétája”; de, tudja az Isten, mégis csak jobb volt ott, abban a kedves kis körben,

hol még csak „az ifjuság poétája“ voltam. Hja, mert akkor még messze volt tőlünk a három X, most meg már maholnap benne járunk. Hinc illae lacrimae!

Az ujságcsinálás is könnyebben megy most már nekem, mint mikor „a mi lapunk“-at irtuk és havonkint egyszer megfűttük a riadót; de azért bizony szívesen elmennék s fúvogatnám ma is, ha visszaadnák a jubiláns ujság szerkesztői pennáját s ezzel együtt édes ifjúkoromat.

Azt mondom: cseréljünk, kedves szerkesztő urak!

S ha a cserére rá nem állanak, folytassák tovább a derék munkát, minek végzésére elhivta önöket társaik bizalma.

Küldöm szeretetem melegét s kollégális kézzsoritásomat!

No meg ezt a verset, mely itt következik:

Marasztaló.

Ne menj, maradj, szép ifjuságom,
Mulassunk csak egy kicsinyég,
Játszál velem te kéjes álom,
Nem kívánok ébredni még.
Hadd váraozzék durva bátyád:
A rideg, komoly férfikor,
Mely édes mámoromnak fátylát
Letépi és reátípor.

Pusztuló kert a zord valóság.
Fagyos szél járja át: a gond.
Nem látni ott viritó rózsát,
Árnyékkal nem kínál a lomb.
Ám a tövis, csalán belepte
S szívünket megsebzik ezek.
Oh nem, nem vágyom én e kertbe,
De bátyád majd belévezet.

Egy tündérparkban jártam eddig,
Hordoaz e helyen még tovább.
A rózsá itt teljesre fejlík
És rám lehelli illátát.
A szívet nincsen, ami sértse,
Itt semmísem esík zokon
S oly szép a madár csicsérgése
A gazdag lombú bokrokon.

Daloljatok, kedves madárkák:
Költészet, ábránd, szerelem!
Dalaitok az üdv világot
Árasztják szét a lelkemen.
Mint könnyű sajka, vígan szállok
A boldogságnak tengerén
Es úgy érzem: a mennyországot
Már itt e földön elnyerém.

Ne menj, maradj hát, ifjuságom,
Mulassunk csak egy kicsinyég.
Játszál velem te kéjes álom,
Nem kívánok ébredni még.
Ki álmodík derüs vidékről,
Hol a köny is mosolyg, nevet
S nem ébredt a valóra még föl:
Boldog csak az, csak az lehet!

László Andor.

A büntetőjog, kül. a BTK. reformjáról.

A magyar jogélet 1867. óta a folytonos kísérletezés, változások képét tárja elénk. Már pedig a jogbiztonság, a forgalom és jogrend iránti bizalom, másfelől a jogrend alatt élő egyének személy- és vagyón-biztonsága veszélyeztetve van a folytonos változtatgatások által. Így is, laikus ember, sőt jogászember is, pl. alig tudná megmondani, hogy a legjóhiszeműbb cselekedettel mikor lépjük át, mikor lépi át az ember a kriminalis határt, mikor téved el az ember a törvények, döntvények, rendeletek labirintusában kül. olyankor, amikor bizony kül. kisebb cselekményeknél, kihágásoknál, egynémely vétségeknél az emberben élő erkölcsi és jogérzet nem jön tilalmával az ember segítségére a labirintusban. A jogilag más és másképen gondolkodó, más és más jogi nézetet valló kormányok csak toldozgatják, foltozgatják saját izlésük szerint szőtt darabokkal a hézagot, mely munkásságuk folytán az egyöntetűség rovására a pozitív jogtételekben nyilvánuló törekvések tarkaságával találkozunk. Arról a rettenetes külföldimádásról, nem ami viszonyainkhoz illő intézményeinek természetellenes és mégis céltudatos átültetéséről meg fölöslegesnek tartom most e helyen szólni. Nem csoda tehát, ha bizonyos idegenkedéssel néznek minden jogi reformra; az ilyennel együtt a publikum szinte együttjárónak hisz valami új — adót. Mindezek daczára jelen kodifikátorius mozgalmainkat mindenki, aki a jogélet egységes rendszerbe foglalásának szükségességét átérti és átérzi, örömmel fogja üdvözölni. Nem utolsó e reformtörekvések között a BTK reformja sem, bár félső, s ez egyik oka azon aggodalomnak, melyet az esküdtszéki intézmény-nyel szemben táplálnom kell, hogy ez intézmény a büntetőjog anyagi részének folytonos vitatása, a hiányoknak, ferde nézeteknek folytonos figyelemmel kísérése most, amikor erre a szakbírószág indokolásai sokkal kevesebb anyagot nyújtanak, de a fontosabb tényálladékok feletti ítélkezésben e kérdések a BP. szerint indoklás tárgyát nem is képezhetik, mondom, e kérdések folytonos szőnyegen tartására különösebb körülmények nem fognak okúl szolgálai.

Lássuk, mely okok szólnak a reformerek ellen és mellett?

A reformerek, a meglevő intézmények hibáit, gyarlóságait, fogyatékoságait bírálai, feltárni törekedvén, rendszeren abba a másik egyoldalúságba, ferde szélsőségekbe esnek, hogy szokásukká, sőt szenvedélyükké válik a létező institutiókat kicsinylő, szinte roszakaratú elfogultsággal vizsgálni, a reform lázában a „delendam esse censeo“ jelszava alatt küzdeni minden vagy legtöbb kérdés megvitatásában. Amikor a büntetőjog reformjával akarok e helyen foglalkozni, előre is hangsúlyozom, hogy bár csökönyös ragaszkodással nem akarok én sem lemaradni a haladás szekereéről, másfelől azonban nem bálványozom elvakult imádattal mindazt, ami új.

A jogirodalomnak egyik ága sem olyan gazdag nagybecsű művekben, egyik ága sem olyan kifejtett

mint a büntetőjogé. S az itt felmerülő nagy kérdéseknek sok oldalról való alapos megvitatása, amely kérdéseknek gyakorlati jelentősége az egyéni, társadalmi, állami érdekek legfontosabbjainak biztosításával, megvalósításával, avagy csorbitásával, sőt megsemmisítésével függhet össze, mondom, ezen, még a laikus szemében is érdekes és figyelemreméltó taglalása, tárgyalása a pozitív jogtételeknek e tételek esetleges gyarlóságait élesebben kidomborította s megérleli azok reformjait. Századunk egyik erősen hirdetett magasztos jelszava, a humanismus, óriási eredményeket vivott ki a büntetőjogban magának. De ma a reformerek épen a humanismus jelszava alatt, ennek szinte beteges szélsőségében sokszor az anyagi igazság rovására, a megtorlási eszme teljes kiküszöbölésével valósággal forradalmi irányzatokat szolgálnak a pozitív büntetőjoggal szemben. Az ő szemükben a bűn, mint nem ócsárolható betegség, a börtön, mint menedékház szerepel. A mondottak állanak a magyar büntetőjogra is. Szinte egyedüli ága jogéletünknek, mely kellő számú jeles szakférfival rendelkezik. S irodalmunk és jogéletünk ez ágának fejlettsége szükségképen előtérbe hozta a reformkérdéseket; s bár egyik-másik reform behozatalát s ezzel együtt a novellajavaslat sürgetését és törvénynyé emelését a magunk részéről is szükségesnek tartjuk, nem késünk hangsúlyozni, hogy jelen BTK-ünk az 1878: V. t.-cz. a magyar jogászélet legjelesebb alkotása s amint Várady Zsigmond mondja:*) „oly nagyszabású műalkotás, melynek közelébe is csak megoldott szellemi sarúkkal szabad lépünk.“ De amikor teljes hódolattal, megérdemelt elismeréssel kell lennünk Csemegi nagy alkotása iránt a maga egészében, másfelől a változott életviszonyoknak, de még inkább a fejlettebb jogászai gondolkodásnak megfelelőleg, itt-ott a reformokat lényegesnek tartjuk, s ahol reformra szükség van, ott késlekedni nem szabad, mert egy embertársunk ártatlan elítélése vagy egy ember jogtalan és oktalan felmentése pusztán a tételes jog gyarlóságai miatt az igazság, az erkölcsi világrend súlyos sérelme.

Nincs itt rá elég terem, hogy e reform részleteivel is foglalkozzam. De meg hivatottabb egyének által e kérdés teljes precisitással, odaadó lelkesedéssel tárgyalatott. Csupán arra szoritkozom, hogy szerény nézetem szerint nem sokat, sőt keveset ér a holt betű, ha annak megelevenítése nem sikerül, hiába a törvények reformja, ha azok végrehajtására nincsenek vagy nem elégségesek eszközeink. Már pedig szomorúan kell tapasztalunk, hogy legjobb törvények, a legszebb intencziójú pozitív jogtételek a gyakorlati életben nem valósulnak meg, nem valósítják meg a hozzájuk fűződő reményeinket. Anyagi és szellemi eszközök híján e reformokat csak fél munkának tartjuk. De meg liberális és széles látókörű alkalmazókra, gyakorlati jogászokra van szükség ez új törvények végrehajtásánál. És ha az intencziót nem értik, a törvény liberalismusa a czéllal ellenkező eredményt szül. Kell, hogy nem csupán szaktudásaink elismerését, doktrinér jogászaink helyeslését vivja ki a reform,

*) M. j. e. ért. XXIII. köt. 2. füzet.

hanem a joggal élő közönség érdekeinek hathatós védelmére szolgáljon megvalósulása terén. A törvény betűje, amennyire csak lehet, ne maradjon irott malaszt, melynek a gyakorlati élet üdvös hatását nem érezheti. Így a reform szép czéljai, eredményre vezető eszközökkel igazán megvalósulnak s ekkor a reform szükséges és hasznos is.

Moskovits Mór.

A protestáns theologusok ez évi közgyűlése.

Május 27. és 28. napján tartotta meg a magyar protestáns theologus ifjúság a nagy előkészületek után bekövetkezett ez évi kongresszusát Pápán, melyen résztvettek az ország minden protestáns (ref. és luth.) akadémiajának kiküldöttei; csak egy theologiai akadémia nem képviseltette magát, ismeretlen okok folytán: a kolozsvári.

Május 26-án délután alakuló közgyűlés volt, melyen elnöknek Harsányi Pál debreczeni senior, alelnöknek Deák János eperjesi, főjegyzővé Rácz Vilmos pozsonyi, aljegyzővé pedig Czakó Gyula pápai theologusok választattak meg.

Természetes, hogy mint minden ily alkalommal, úgy most is igen sok, egymás között ismeretlen ifjú sereglett össze az ország különböző theologiaiáról és dicséretére legyen mondva a nemes pápai theologus ifjúságnak, hogy nem kerülte ki figyelmét ezen ismeretlenségnek elejét venni, mely okból rendezte 26-án este a nagyszerű „ismerkedési estélyt“ a híres Jókai-vendéglőben. Azt hiszem, hogy igen keveset túloznék, ha azt mondanám, hogy talán ez volt az egész kongresszusnak a legkiemelkedőbb pontja: a híres pápai ezigányzene felvegyítve dallal és balatonvidéki borral telt poharak csengésével, mi ha megszűnt egy pár percze, csak azért történt, hogy helyet engedjen a lelkesedéstől áthatott dikciónak. Különösen nem mulaszthatom el, hogy meg ne említssem, miszerint Harsányi Pál és Erdei Károly, mint a legnagyobb dikcionáriusok, ez este, de meg az egész kongresszus folyamán is, nem egyszer ragadták magukkal a lelkesedő kongresszusi tagokat, úgyannyira, hogy azok az egykori „vitam et sanguinem“-et is túlharogó éljenzésekben adtak lelkesedésükben kifejezést. És aztán újra töltöttünk rája: „zene zengett, pohár csengett“, csak a sarkantyú nem pengett. És mi lett a vége? Az ismerkedési estély kitűzött czélját gyönyörűen elérte: megismerkedtünk egymással (tisztelet a kivételeknek, kik vagy az álomtól vagy a bortól végül azokat is elfeledték, kiket azelőtt ismertek!), meg a vendéglőssel, de mindenki megismerkedett az arany színű balatonmelléki borral, kivéven egy pár embert, kik tagjai lévén a „Fehér Kereszt-Egyesület“-nek, szén-savas szódavíz mellett lumpolták át a vidám ójszakát.

Másnap aztán d. e. 9 órakor az összesereglett theologus ifjúság a helybeli theol. tanári kar részvételével istenitiszteletet tartott a városi ref. templomban, hol Román Ernő sárospataki theologus mondott igen hatásos és mindenki részéről elismerésben részesült alkalmi egyházi beszédet Rom. I. 11. alapján. Ennek végeztével kezdődött meg a főiskola dísztermében a szorosabb értelemben vett konferencia, melyet 10 órakor Csizmadia Lajos theol. tanár, mint díszelnök, lelkes buzdító beszéddel nyitott meg. Igen tanulságos felolvasást tartott „Részletek a Dunántul reformatiojából“ czimen Czakó Gyula aljegyző, melyet a konferencia a maga egészében a jelen évi jegyzőkönyvébe felveendőnek nyilvánított. Hasonlóképp kimerítő, tárgyilagos felolvasást tartott Izsák Ferencz budapesti theologus „A

theologus önképzés, különös tekintettel az önképzőkörökre, a közös lapra és a theologusok magánéletére“ czimen. Nagy előkészületükről, a felvetett kérdéssel való lelkiismeretes foglalkozásukról s alapos tárgyi ismeretükről tettek bizonyosat Bartos Pál eperjesi és Papp László debreczeni theologusok akkor, midőn egy minket oly közletről érdeklő kérdésnek a megoldásával foglalkoztak: „a belmisszió keretében főleg a szocziálistikus kérdése kifejtven, hogy a theologusok tudományos készsége mellett miként vezethető a szocziálistikus a protestáns népies sajtó által“ című dolgozataikban, előbbi elméleti, utóbbi pedig gyakorlati oldalát világítván meg inkább a kérdésnek. A konferencia ezen két dolgozatot is méltán ítélte a már említett jegyzőkönyvébe felveendőnek és kiadandónak. Hosszas vitatkozásoknak adott alkalmat a felszólalóknak ezen kérdés, melynek utólagos megvitatásában különösen Erdei Károly, a konferencia egyik leglelkesebb tagja ismertette a szocziálistikus lényegét, annak ideális elvi oldalát, csiráját a Jézus tanáiban, fejlődését az őskeresztyén társadalomban és ferde kinövéseit a jelen korban, egyszóval, hogy milyen ellentétben áll a mai szocziálistikus az igaz, valódi szocziálistikus magas elveivel. Hozzászolt a kérdéshez az inkább filozófus természetű, mint bigot theologus gondolkozású Agoston Sándor budapesti theologus is, ki régi, az egyház dogmáival egyáltalán nem törődő nézeteihez és egyéniségéhez híven, olyan gondolatainak adott kifejezést, melyek a konferencia nagy többségében (első sorban Debreczen, Budapest és Pápa) megbotráncolást és felháborodást szültek, mire az elnök (bár formaliter, nem törvényszerűen) megvonta a szót, mire ő az egész konferenciához fordulván meghallgatásért, a többségtől elutasító választ nyert. De azért nem félt minden zajongás között sem pár szóban nézeteinek kifejezést adni, minekutánna képviselői megbotráncolásáról lemondott, csak mint közönséges hallgató vevén részt a konferencia további tanácskozásában.

A vizsgálkodás, az izgalom, a pártokra szakadás megkezdődött és így értünk a legnehezebb kérdésnek: az „Országos Magyar Theologus-Szövetség“ végleges megalakítása kérdésének eldöntéséhez, mely a legfőbb célja volt az ez évi konferenciának.

Minden egyes theol. akadémiának egy-egy kiküldötte zsebében vitte magával a Szövetség alapszabályának tervezetét, melyeket hosszas előleges tanácskozás és egyeztetési kísérletek mellett sem sikerült összehozni, egygyeolvasztani. A különböző multú, irányzatú, különböző belső szervezettel, elvi tradíciókkal rendelkező iskolákat, illetve azoknak ifjúságát száraz alapszabályokkal egygyeolvasztani elvileg is nehéz, de gyakorlatilag — azt hiszem — még nehezebb. Hogy pedig mi lett volna a célja ennek a szövetségnek, arról beszámolni itten nem tudok, már csak azért sem, mert mint szerkesztő-kollegám előre sejtette s egy helyen eme sejtelmének kifejezést is adott: „meghalt, mielőtt megszületett volna.“ Csak a czimről volt még szó a gyűlésen, mely szerint legyen az: „A magyarországi protestáns, azaz reform. és luth. theologiai ifjúság szövetsége. — Protestáns, azaz reform. és luth. . . ! E meghatározás ellen emeltek szót első sorban is a pozsonyi theologusok, kikkel egy véleményen voltunk mi sárospatakiak is, vitatván azt, hogy vagy nem protestáns, hanem csak reform. és luth.; vagy pedig, ha protestáns, akkor abba beleértetődik az említett két vallásfelekezeten kívül az unitárius is. A régi ó-katholikus egyház homousianus és homoiousianus czivódásait juttatták eszembe az itteni vitatkozások, száraz dogmatizálások és egyh.-történeti hivatkozások, melyeknek tanúja valék. Arról volt szó tehát, ami pár évvel ezelőtt a „Magyar Protestáns Iro-

dalmi Társaság“ kebelében is felmerült, t. i., hogy felvegyük-e már pár év óta ismétlődő megkeresésük után a szövetségbe az unitáriusokat vagy ne? És e kérdésnek lázas és ingerült vitatásában láttam megnyilatkozni a XVIII. sz. vallásos gyűlöletének utóhatását, mely bár nem villogtatja ma már a harcztéren durva fegyverét, de ott van a szivek fenekén és harcztot viv elvileg ma is, a felekezeti önző, kicsinyes harcztát. Oh, hányan vannak még ma is, kik vevén mellüket, hogy ők a Krisztus követői, elfeledik az Úrnak magasztos intését: „Arról ismernek meg titeket, hogy az én tanítványaim vagytok, ha egymást szeretitek!“

Igen ügyesen fejtegették a pozsonyiak és Erdei Károly (egyedül a debreczeniek közül) hogy a protestantizmus csak névleg gyökeredzik abban a bizonyos speieri gyűlésen való protestálásban, de lényege, elve nem abban áll, sem pedig az azelőtt századokkal, sokszor szavazattöbbséggel megállapított egyetemes zsinatok határozataiban való feltétlen hitben, hanem a protestantizmus elve, lényege a korral való haladás és a lelkiismereti feltétlen szabadság! . . . Mindhiába, mert a „bajuszával auktoritást vindikáló“ Kónya Gábor (Debreczen) és mások heves felszólalásai után a konferencia a pozsonyiak és sárospatakiak tiltakozása ellenére is szavazás útján kizárta, illetve nem vette fel a megalakítandó szövetség tagjai közé az unitáriusokat, mire Pozsony és Sárospatak a Szövetségből való kilépését, illetve oda be nem lépését jelentette be. Ezzel levétetett a napirendről a kérdés és „meghalt a még meg sem született“ Szövetség és nevezetünk mi, a kilépettek, az orthodoxok részéről unitáriusoknak.

Igy bizonyosodott be újra a már több ízben ismétlődött eset: minden barátságos viszony és testvéries érzés mellett is két éles kard, Debreczen (ide számítom reform. részről bizonyos mértékben Budapestet és Pápát is) és Sárospatak, melyek egy hüvelyben nem férnek meg. A szokásos kongresszusok azonban azért nem szűnnek meg, bár Szövetségről már szó sincs, de kimondotta a konferencia, hogy megtartja évenként azokat a kölcsönös ismeretség, baráti és testvéri érzés ápolása és a jó viszony fenntartása czéljából.

Máj. 28-án pedig Erdei Károlynak a Közlöny ez évi felelős szerkesztőjének a beszámolója következett, melynek utánna a konferencia a tevékeny és munkás szerkesztőt a következő isk. évre is bizalmával tisztelte meg, mit Erdei el is fogadott.

Ezután az egyes theol. akadémiák legátusai számoltak be az általuk ez évben végzett belmissziói és azzal rokon munkásságról, mely téren a budapestieké és debreczenieké a babér, míg Patak nem nagyon verhetett mellé a maga belmissziójával. Miután pedig a jelen évi konferencia jegyzőkönyvének hitelesítése végett a bizottság megválasztott, Sárospatak a következő évre vendégül hívta meg a konferenciát, azzal a kijelentéssel, hogy ugyanakkorra az unitáriusokat is megfogja hívni. A konferencia végeztével Harsányi Pál debreczeni senior mondott lelkes bezáró imát, mire a Hymnust visszhangozták a pápai főiskola dísztermének falai. Estve pedig egész virradtig igen szépen sikerült rögtönzött mulatságot rendeztek a theologusok, melynek végeztével a pápai kis lányok ezen óhajtasukat foglalták búcsújukba: „Bár csak minden szombat este kongresszus-mulatság lenne!“

Most pedig nem mulaszthatom el e helyen is köszönetemet nyilvánítani a pápai vidám theologusoknak szívélyes vendégszeretetükért s rajta leszek a többi pataki fiúkkal együtt, hogy méltóképp fogadhassuk vendégeinkül a pápaiakat a többiekkel együtt, különösen pedig rajta leszek, hogy az „ismerkedési estély“ el ne maradjon.

Nem . . .

Nem láttalak soha,
Mégis ismertelek.
Régen tele volt a
Szívem, lelke veled.

Mintha sötét éjben
Biztató fény támad,
Édes hittel hittem:
Egyszer feltalállak.

De hiába hittem;
Asszony vagy. Ég veled:
Mikor rád találtam,
El is vesztettelek.

Csabay Pál.

Plató és Mórús Tamás eszményi állama.

Az emberi szellem a létezővel mindig elégedetlen. Mindig talál hibákat, fogyatkozásokat, kivetni valókat. Észe mindig el tud képzelni egy szebbet, jobbat, tökéletesebbet. A hol nincsenek meg a jelennek hiányai, fogyatkozásai. A hol csak fény van, csak ragyogás létezik. A hol tökéletes minden, boldog mindenki. Képzete elővarázsolja a legjobbat, a legtökéletesebbet, a mely szerinte csak megalkotható. Az így megalkotott világot benépesíti emberekkel, kik mindnyájan boldogok, mindnyájan megelégedettek, a kik között nincsen nyomor, nincsen baj, nincsen gazdag, nincsen szegény, a hol csak boldogság létezik, a hol csak boldogok laknak. Szóval az emberi elme, fantázia megalkot egy sohasem létezett, sohasem található világot, megalkot egy eszményi államot, eszményi társadalmat.

Az ilyen képzeletszülte eszményi államok között, melyek papírra vettek, melyek reánk maradtak a legrégibbi a Plató által megalkotott, melyet a *πολιτεια* című művében hagyott hátra. Időileg utána következik (bár sok száz év múlva keletkezett) „Utópia“, mely egy nagy nevű angol férfinak Mórús Tamásnak a műve. E két munkáról, ez eszményi államról akarok szólni, e kettőt akarom összehasonlítani, összevetni, hogy így annál inkább kitűnjék a fejlődés, a haladás, annál szembe-ötölőbb legyen úgy az egyiknek, mint a másiknak fénye, ezzel egyszersmind árnyoldala is.

Plató eszményi államában a kiinduló pontot, az alapvetet az képezi, hogy az állam nem más, mint egy nagy ember, mint egy ember nagyban. A mint az ember részekből áll, épen úgy áll részekből az állam is, mint az ember részei egy teljes egészet képeznek, épen úgy egy teljes egészet képeznek az állam alkotó elemei is, a mint az ember részei mindnyájan egy czélt szolgálnak, egymásra vannak utalva, épen úgy egymásra vannak utalva az állam egyes részei is, épen úgy egy czélt kell szolgálni az állam egyes részeinek is, tudniillik a közérdeket s a közjót. A mint az ember egyes tagjai önmagukba véve tehetetlenek, a többtől elszakítva semmi, épen úgy semmi magába véve az egyén, az államnak egyes tagja. Minden csak az egész, az állam.

Ha az állam csak egy nagy ember, akkor ebből a felfogásból következik, hogy az államnak is épen olyan tulajdonságokkal kell birni, mint az emberi léleknek, ugyanolyan alkotórészekből kell állnia, ugyanolyan összhangnak kell lenni az egyes alkotórészek között, ugyanolyan erényeinek kell lenni, akár csak egy emberi léleknek.

Az emberi lélek pedig Plató szerint három alkotó-

részből áll. Ezek a *λογος* vagy *νοος*, értelem, *θυμος* bátorság, harcias kedv és végre *επιθυμία*, az érzékiség, vágy. E három alkotórésznek megfelelőleg, a Plató államában három osztály van, I. a kormányzók (*αρχοντες*) osztálya, a mely megfelel a *νοος*-nak, az értelemnek, II. a harcosok (*φυλακεις, επικουρα*) és III. a földművesek és kézművesek keresettel foglalkozók osztálya (*σεωρον και δημιουργοι*).

Ezeket az osztályokat már maga a természet állapította meg.

Plató ugyanis felemlit egy mythost, mely szerint, a mikor az Isten az embereket teremtette, bizonyos fémeket kevert beléjük. Az uralkodók osztályához aranyat, a harcosok osztályához ezüstöt, a földművelők és kézművesek osztályához vasat és rezet. Így tehát már mintegy a természettől meg van állapítva, hogy melyik ember melyik osztályhoz fog tartozni. Ez önkéntelenül az indus kasztrendszerre emlékeztet. De mégis nagy különbség van a kasztrendszer és a Plató társadalmi osztályai között. A különbség mindjárt abban mutatkozik, hogy míg az indus kasztok között a papi rend az első, addig a Plató államában a kormányzók képezik az első rendet. A legfőbb különbség azonban az, hogy míg a kasztrendszer mellett az egyik osztályból a másikba átlépni nem lehet, addig a Plató osztályait nem választja el olyan merev válaszfal, az átlépés itt lehetséges, sőt ha a sarja nem bir kellő fajképességgel, akkor a kormányzók feladata, hogy az ilyet alsóbb osztályba sorozzák.

Bár az állam osztályokból áll, mégis az állam egységes, mert egyik osztály alá van rendelve a másiknak. Mert ezeknek az osztályoknak az érdekei teljes harmóniában állanak az állam érdekével. Általában a mint az emberi lélek csak úgy lehet tökéletes, ha a lélek alkotó részei között teljes a harmónia, épen úgy az államban is csak akkor lehet tökéletes a rend, akkor lesz tehát tökéletes az állam, ha a részei, ha az államot alkotó osztályok, továbbmenve, az osztályokat alkotó egyének teljes, tökéletes harmoniában állanak egymással. Ha nincsen közöttük semmi széthúzás, semmi viszály, hanem az állam érdeke teljesen fedi az egyén érdekét. Ennek azonban két nagy ellensége van: a tulajdon és a család.

Plató feláldozza mind a kettőt az állam egységének, a tökéletes állami rendnek és a két felső osztályra kimondja a vagyon- és nöközőségeit.

A tulajdon oka a legtöbb viszálynak, perlekedésnek. A tulajdon megbontja a harmóniát, folytonos érdeksurlódást idéz elő: „A tulajdon egyenlőtlenséget idéz elő, az egyenlőtlenség pedig háborút,“ a mint ő magát kifejezni. A tulajdon folytonosan arra ösztönzi az egyént, hogy inkább a saját érdekeit szolgálja, mint a közérdeket. A tulajdon gyakran egyéni érdekből igazságtalanságokra, erőszakosságokra vezet. A gazdagok és a szegények folytonosan egymás ellen törnek: szóval a tulajdon az állam egysége ellen tör, a tulajdon ellensége a tökéletes államnak: a tulajdon elvetendő. A két felső osztálynak ne legyen tehát semmi magántulajdona, ne legyenek még ékszerei sem, hanem lássa el őket a szükséges javakkal a harmadik osztály. A két felső osztály tagjainak közös lakásuk legyen, közösen étkezzenek s minden szükségletükről gondoskodják az alsó osztály.

Épen ilyen ellensége az állam egységének, a tökéletes állami rendnek, szóval a tökéletes államnak, a család. Mert hiszen, a hol a családi élet kifejlődik, ott az egyén első sorban családjával fog törődni, családjának fog élni, csak azután az államnak. A teljes harmónia, a teljes egység csak akkor fog beállani, ha az egyes fájdalma közös lesz mindenki fájdalmával s az egyes öröme szintén közös mindenki örömeivel, ha tehát az

egész állam, illetőleg a két felső osztály mintegy egy családot fog alkotni, nem lesz senkinek családja, nem lesz senkinek külön felesége, nem lesz senkinek gyermeke, hanem a gyermek az állam gyermeke lesz. Ez azt fogja eredményezni, hogy az érzelemsolidaritás maga után vonja a teljes érdeksolidaritást.

De nagy tévedés volna a Plató által hirdetett nő közösséget azonosítani az újabban tulzó communista írók által prédikált nőközösséggel. Plató nem „az érzékiség felszabeditását” kívánja, mint ezek, hanem ő előtte az állami érdek lebegett. Plató államában a nők épen olyan polgárok, mint a férfiak, épen olyan gyakorlatokat végeznek, még háboruba is mennek. A nőknek azonban van egy különleges hivatása is ezek mellett, az: hogy az államnak polgárokat szülnek. „A gyermekek — monja Janet — kiknek életet adnak, nem az ő gyermekeik, hanem az állam gyermekei.” Ha tehát a nőknek e hivatása közérdek — a Plató államában pedig az — akkor kell hogy a köz, az állam felügyelete alatt, ellenőrzése alatt álljon.

Épen azért az állam fogja a leginkább összeillőket összeadni, ő fogja az összekelésék számát megállapítani, mert így fog a legalkalmasabb, céljának legmegfelelőbb emberfajhoz jutni, s fogja a népességi arányt lehetőleg legmegfelelőbbben szabályozni. Csak az ilyen frigyből született gyermekeket fogja az állam törvényeseknek elismerni és ezeket fogja csak felnevelni, míg minden más, esetleg születendő gyermek törvénytelen s az államból kicsapandó vagy elpusztítandó.

Plató ez állapotok megvalósítására és fenntartására nem a törvényt, nem a kényszert ajánlja. Általában ő a törvénynek az eszményi államában nem tulajdonít nagy fontosságot, szerinte a böles kormányzók belátásra teljesen fölöslegessé teszi a törvényt. Nem a törvény fogja tehát ez állapotokat megvalósítani hanem a *nevelés*

A gyermeket mindjárt megszületése után elveszik az anyától és közös nevelőintézetekben helyezik el. Itt az anyák gondoskodnak róluk, de vigyáznak, hogy az anya ne ismerhesse meg az ő gyermekét, hogy tehát mindeniket egyenlő hiven ápolja. Az ápolás terhebb részét azonban fizetett ápolónők végzik.

Plató nagyon is felismeri, hogy milyen nagy jelentősége van az első benyomásoknak, épen ezért szigorú cenzurát hoz be eszményi államában már a dajkamesékre is, mert nem közömbös, hogy milyen meséket hall a serdülő kised. Sőt még annyira megy, hogy megkívánja, hogy a gyermekek játékában is legyen törvény, mert a törvénytelenység később kihat, átmegy a társadalmi életbe.

A nevelésnek két nagy eszköze van: a testgyakorlat és a zene. A testgyakorlat, mely testét megedzi, ellenálló képességét kifejleszti. A zene, mely az összhang, a harmónia iránt leginkább teszi az embert fogékonyvá.

De épen azért, hogy ő a nevelésnek ilyen nagy jelentőséget tulajdonít, megengedi a legszigorubb cenzurát, hogy így csak is a valóban szép, a valóban tökéletes tényezők hassanak a gyermekekre, általában az emberekre és fejlesztse ki bennök a harmónia, egység iránti szeretetet. Valóban, elmondhatjuk, hogy a Plató eszményi állama, — a mint Medvezky kifejjezi — egy nagyszabású nevelőintézet.

Ennek az államnak a vezetésére Plató szerint csak a filozófusok a képesek. Csak azok, a kik valódi tudásra tettek szert, a kiknek lelke át van hatva az örök szép, az örök harmónia eszméjétől, csak azok lesznek képesek polgártársaiknak mint egy példányképül szolgálni és fogják polgártársaikat helyes irányban vezetni.

Plató állama egy arisztokratikus osztály-állam és nagyon tévednek azok, a kik ebben egy modern com-

munista államnak a csiráját látják, mert bár ő elveti a magántulajdont, de csak a két felső osztály tagjainál. Az alsóbb osztálylial, a munkásosztálylial nem törődik. Ezeknek nem biztosít semmi jogot, kizárja őket teljesen az egész kormányzatból, az államnak az irányításából. Ezeknek nincs más hivatásuk, mint az engedelmeskedés, a munka, a felső osztálynak az ellátása. Ezekre nem terjed ki az állami nevelése, és általában el lehet mondani, hogy ezekkel az állam egyáltalában nem törődik. Nem találjuk a Plató államában a munkának azt a becsét, melyet épen az ujkori szocializmus hirdet és követel, sőt Plató a két felső osztály tagjaihoz egyáltalában nem is tartja méltónak a testi munkát, a gépies foglalkozást. Itt tehát nemhogy a munka uralkodnék, mint egy modern comunista államban, hanem a munka, bizonyos mértékben lenézésben részesül.

Sokkal inkább megtaláljuk egy modern comunista társadalomnak az első képét a Mórús Tamás eszményi társadalmában, az „Utópiá”-ban. Az Utópia a XVI. században iratott, tehát több mint másfélezer évvel későbbben, mint a Plató eszményi állama. Mórús Tamás „De optimo reipublicae statu deque nova imula Utópia” című művében írja le az ő eszményi államát.

A munka 1515-ben jelent meg, két könyvből áll. Az első könyvben éles bírálat alá veszi a VIII. Henrik korabeli társadalmi állapotokat. Mindenekelőtt hevesen kikél a korabeli drákói törvények ellen. A tolvajlást ezek halállal sújtják, pedig a szegény, nyomorgó ember gyakran rávan szorítva a lopásra, ha nem akar éhen halni. A tömegnyomornak az egészségtelen társadalmi állapotok az okozói, első sorban a nemesség.

A nemesség kezében van a földbirtok, a vagyon, pedig a nemesség nem tesz egyebet, mint henyél, tékozol, kizsarolja a hérlőket, munkásokat, a földet, nagy sereg henyélő népséggel veszi magát körül, a kik csak lebzselnek. De leginkább előmozdítja a tömegnyomort az, hogy a nemesség ahelyett, hogy földet művelne, a nagyobb jövedelem kedvéért juhtenyésztést folytat s a mely csak nagyon kevés embert foglalkoztat s így a föld csak nagyon kevés embernek ad kenyeret. A munkás nem kap munkát s így vagy koldulni vagy csavarogni, lopni kénytelen, a melyet pedig halállal büntetnek.

Épen ilyen erősen kikél a zsoldos katonaság ellen. Ez is egyik oka a nyomornak, mert a zsoldos katonaság is csak henyél és költi a pénzt. Egyenesen a tolvajok iskolájának „belli gratia farendas esse fures” nevezi a zsoldos hadat. A háborút gyakran csak a zsoldos katonák foglalkoztatására csinálják.

A társadalmi bajoknak, a tömegnyomornak egyik nagy okát továbbá a magántulajdonban látja. Mert a hol magántulajdon van, ott az összes javakat a népesség egy csekély része bírja, míg a többi, a nagy tömeg nyomorban van. A hol magántulajdon van, ott nem is lehet beszélni közjóról, annál kevésbé lehet szólani általános boldogságról. Ebben teljesen Plató felfogásához csatlakozik és az általános boldogságot csak általános egyenlőség elvének keresztülvitelében látja, ennek pedig a legnagyobb akadálya — szerinte — a magántulajdon. A magántulajdon a legtöbb bajnak, a legtöbb nyomornak az okozója.

A VIII. Henrik korabeli társadalomnak ilyen éles megbírálása után művének II. könyvében bemutat egy társadalmat, egy államot, a hol nincsenek meg ezek a bajok. Ez állam Utópia szigete. Ennek az intézményeit a szerző a sziget egyik lakójával, Raphael Hythlodaeussal beszélgeti el.

Utópia szigetén nincsen senkinek magántulajdona, minden az államé. A földeket, a házakat minden 10-ik évben sorshúzás útján osztják el az egyes polgárok

között. De a polgárok nem lesznek az általok előállított termények tulajdonosai, hanem ezeket mindenki tartozik beszoigáltatni és az így beszoigáltatott terményeket nagy közraktárakban helyezik el. Innen kapja minden családfő ingyen a saját és a családtagok szükségletei kielégítésére szolgáló javakat. Többet pedig senki sem kíván, hiszen magántulajdont úgy sem gyűjthet, nyomortól nem retteghet, mert hiszen minden észszerű szükségletének a kielégítésére a közraktárak bőséges javakat nyújtanak. A közraktárakból első sorban a betegek, a nyomorékok nyernek kielégítést, tehát ebben az államban nincsen koldus. A görög mintára közös étkezdék vannak felállítva, de az itt való étkezés nem kötelező, csak hogy azért mindenki itt étkezik, mivel itt sokkal jobban és könnyebben láttatik el, mintha magánosan étkezne.

Utópiában nincs pénz, de hiszen erre nincs is szükség, mert hiszen vagyont senki sem gyűjthet. Szükségletei pedig ingyen nyernek kielégítést a közraktárakból. Az aranynak, ezüstnek nincs semmi becsé, ezek megvetett dolgok, a melyekből a rabszolgák lánczai, s a legközöségesebb konyhaszerek készülnek, a gyermekek játékszeréül szolgálhatnak.

A magántulajdont tehát, a mint látjuk, ő teljesen eltörli, lehetetlenné teszi, de mikor ezt teszi, akkor egyszersemind behozza az általános munkakötelezettséget. A munka itt nem lenézett fogalom, mint a Plató államában, hanem épen közkötelesség és épen a munka adja meg az egyén értékét, biztosítja számára a becslést, a megélhetést. Mert ebben az államban elv, hogy, a ki nem dolgozik, ne is egyék. Dolgozni mindenkinek kell, a gépies munka végzése alól legfeljebb a tudósok (a kik a hatóság megbízásából foglalkoznak hivatásszerűleg a tudománnyal) és a kormányzók mentetnek fel. De kívánatos, hogy még ezek is végezzenek gépies munkát, a jó példa kedvéért. A földet művelni pedig mindenki tartozik legalább 2 esztendeig, még a nők is. A munkafelosztás, ettől eltekintve, teljesen keresztül van víve Utópia szigetén. A hatóságoknak egyik feladata, hogy senkise henyéljen és végezze pontosan a reabizottakat. Utópiában azonban senkisé dolgozik állandóan, hanem be van hozva a 6 órai munkanap. 3 órát dolgozik mindenki délelőtt, 3-at délután. A többi időt mindenki szabadon használhatja fel és kiképezheti magát olyan irányban, a milyenben akarja. Ebben az államban nincsen szegény, nincsen gazdag, nincsen henyéség, nincsen túlmunka.

A mint ezekből látjuk, Mórús a magántulajdont épen úgy elveti, mint Plató a 2 felső osztályra nézve, de már a családra nézve egészen más a felfogása.

Ő nem semmisíti meg a családot. Nem ismeri a nőközösséget. A családi élet monogam házasságon alapszik. Az állam beavatkozása csak arra terjed ki, hogy meghatározza azt a legkisebb kort, a melyben a polgárok egymással házasságra léphetnek. (leányoknál 18, férfiaknál 22), továbbá arra ügyel, hogy csak egészséges emberek kössenek házasságot. De egyáltalában nem avatkozik be abba e korlátokon belől, hogy kik kössenek házasságot. A házasság egész életre szól és csak nagyon kivételesen enged meg az elválást. A házasságtörés rabszolgaságot von maga után, ha pedig ismételtetik, akkor halált. Mórús munkájának első részében a halálbüntetés eltörlését kívánja, de itt már — azonban csak ebben az esetben — megengedi.

Az állam felügyelete kiterjed arra is, hogy túlnépesség ne álljon be. E célból meghatározza minden városban a családok számát és minden családban a gyermekek számát. Ha valamelyik családban több a gyermek, mint a mennyit a törvény előír, akkor a többletet más, kevesebb tagból álló családnak kell átadni. Ha pedig egy

városban áll be túlnépesség, akkor a felesleg más városba helyezendő át. Az országban előálló túlnépesség befogadására a gyarmatok szolgálnak, melyek épen olyan szervezettel bírnak, mi t az anyaország. Ha esetleg, például valami csapás következtében az ország lakossága a megállapított szám alá szállana, akkor ezek a gyarmatok feloszlatandók.

A nevelésre Mórús is igen nagy súlyt fektet, de a gyermekek nevelésénél nagy szerepet játszanak a szülők, általában az Utópiában az állami beavatkozás e téren nem olyan nagy, mint a Plató „Köztársaság“-ában láttuk. A nevelésben itt is nagy szerepet játszik a zene. Nagy súlyt fektetnek az orvostudományra, astronomiára, geometriára, arithmetikára, földművelésre, de már nem így a logikára, metafizikára. Általában az utilitarizmus, mint mindenütt, itt is érvényesül. A magasabb tudományokkal hivatásszerűleg csak nagyon kevesen foglalkoznak, de bizonyos alapműveltséget mindenki tartozik elsajátítani.

Utópiában teljes lelkiismereti szabadság uralkodik, a fanatizmust nagyon szigorúan büntetik vagy száműzéssel vagy pedig rabszolgasággal. Vallásáért senkit se lehet üldözni.

Az egész állam élén a protophylarchos áll, a kit választanak, választás útján jó létre a senatus is, a mely tulajdonképen vezeti az államot. Általában azonban a kormányzat nincs eléggé megvilágítva. Csak az tűnik ki a Mórús művéből, hogy a kormányzat választáson alapszik, hogy míg a Plató köztársasága arisztokratikus, addig ez teljesen demokratikus köztársaság.

A mint ezekből is kitűnik, Mórús T. az ő Utópiájában egy nagyszerű társadalmi rendet állít elénk, az egész társadalom úgy jelenik meg, mint egy család, a hol a humanizmus elvei az irányadók s az emberek úgy tekintik egymást, mint testvérek s a hol az egyenlőség keresztül van víve teljesen. Azonban ennek az egyenlőségnek nagy ára van: az egyéni szabadság csaknem teljes megsemmisítése. Aztán erre csakugyan el lehet mondani, hogy ez valóban utópia, vagyis hogy az itt előadott társadalom csak egy szép állam, csak egy szép álom, a mely soha meg nem valósítható, sehöl keresztül nem vihető.

Az egyes intézmények részletes bírálata helyett azonban sokkal czélszerűbbnek látom Mórús Tamás „Utópiáját“ a Plató „Köztársaságá“-val összehasonlítani, mert így sokkal jobban kitűnik a haladás és sokkal jobban kiviláglik az a szellem, a mely a kettőt átlengi.

Tagadhatatlan, hogy Plató nagy hatást gyakorolt Mórús Tamásra. Sok intézményt egyenesen tőle vett át, soknak pedig a csiréit a Plató köztársaságában találjuk. Így a magántulajdon káros voltának a megokolása, s a magántulajdon eltörlése, az egyéniségnek, egyéni szabadságnak a megsemmisítése, az államnak óriási mérvben való beavatkozása az egyén életébe, a közös étkezdék felállítása, a nevelés eszközeinek a megállapítása, az egész társadalomnak, mint egy családnak a felfogása stb., mind olyan eszmék, a melyek már Platónál mind megtalálhatók. Azonban mégsem lehet Mórús Tamást úgy tekinteni, mint Platónak az utánzóját, Plató államának a másolóját, mert nagyon lényeges különbségek vannak, a melyek az államot egymástól megkülönböztetik, a két író egymástól elválasztják.

Először is hármilyen nagy tisztelője is Mórús Tamás Platónak, általában a görög eszméknek, még sem vonhatja ki magát a keresztényiség örök eszméinek, a szeretet nagy elvének a hatása alól és itt van az első nagy különbség Plató mindenekelőtt az állami rendet, az az államban a harmóniát, az állam egységes jellemét igyekszik államában biztosítani, ez a főczél, nem tö-

rődik az egyénnel, nem az egyéni érdekekkel, a gyöngékkal, nyomorúttakkal, az alsó néposztály szánalmas helyzetével, nyomorával. Mórús Tamás ellenben épen ezek iránt viselkedik mély és igaz részvétellel, ezeken akar segíteni, a nyomort kívánja eloszlatni s a könnyeket akarja felszárítani.

A második óriási különbség az, hogy míg Plató államában valóságos osztályuralmat teremt, az ő állama a kasztrendszernek valóságos szelidített kiadása és míg minden hatalmat a felső osztály kezébe helyez, az alsó osztályt, a nagy tömeget kizárja minden hatalomból, addig Mórús Utópiájában nincsen osztály, nincsen kaszt, itt mindenki egyenlő, mindenki egyforma.

A harmadik nagy különbség az, hogy az Utópiában szó sincs nőközösségről, a családnak megsemmisítéséről. Mórús sokkal helyesebben fogja fel a nőnek a szerepét, mint Plató. Mert míg Plató teljesen a férfival egy körbe helyezi, egyforma hivatást ad a nőnek és férfinak: addig Mórús a nőt tulajdonképeni helyére állítja, igazi feladata teljesítésére szorítja, a családi tűzhely ápolására. Plató államában egyáltalában nincs család, nincs családi élet, az állam teljesen szétrobbantja ezt, addig Mórús nem engedi az államot a családi tűzhely szentségéhez nyúlni.

A negyedik nagy különbség az, hogy Plató nem ismeri fel, és nem tudja eléggé méltányolni a munkának nagy jelentőségét és nem hogy megbecsülné eléggé a munkát, hanem a közönséges munkát nem is tartja méltónak a felső osztály tagjaihoz: addig Mórús már kimondja, hogy csak a munka adja meg az embernek igazi becsét és adja meg a tulajdonképeni jogcímét az élethez.

Ötödik nagy különbség, hogy míg a Plató állama egy teljesen arisztokrataállam a szó szoros értelmében; addig az Utópiia egy teljesen demokrata köztársaság. Ahol a választás elve uralkodik s ahol a hatalom a néptől ered s ennek a beleegyezésétől függ.

Természetes, hogy ezek mellett a különbségek mellett még nagyon sok különbség van az egyes részlet kérdésekben, de ezek ismertetését, kiemelését nem tartom szükségesnek, mert hiszen ezek már az itt felsorolt különbségekből önként következnek, vagy pedig nagyon is részletekbe vágók.

Érdekes, hogy bár az „Utópiia“ amint már mondtam is, nagyon az álmok világában csapong, mégis belőle sok eszme átment a köztudatba és ma már több meg is valósult. Így a betegügy rendezése, a munkások helyzetének a javítása, a munkaidő szabályozása stb. És bizonyos, hogy a Mórús munkája, a Mórús eszményi állama mintául szolgált és nagy befolyást gyakorolt az őt követő álmódóknak. És az ő munkájában hangoztatott elvek változtatásokkal, bővítésekkel nagyon sokszor kerültek a napfényre. A magántulajdon eltörlése, kapcsolatban a munka társadalmi szervezésével és az általános munkakötelezettséggel épen az újabb túlzó szocialista és communista írók követelésének egyik sarkpontját képezik.

Sutka István.

Parfum . . .

— Charles Baudelaire. —

Lágy, langyos este van. A két szemem lezárom
S a mig forró mellel páráját lehelem:
Egy mámoros vidék száll elém hirtelen,
Hol perzselő nap ég a szikrázó határon;

Egy bujazöld sziget, hol pazar a természet
Fűszeres a gyümölcs s olyan furcsák a fák —
A férfiak arcán ott erő villan át
S az asszonyok szemén a tűz izzóbb, merészebb . . .

Selyemfényű mellel illata elviszen
Valami kikötőbe, messze. És azt hiszem,
Hogy vitorlák suhognak s hajókat ver az ár —

S mig tamariskafák édes illata száll
Száll . . . száll . . . lelkembe száll, s mig minden csupa csend:
Messzüről a matrózok elhaló dala cseng . . .

Francziából: * *

Amatőr-képek.

1. *A majálisok réme.* Rendszerint redingot-ban szokott megjelenni a majálisokon és mert valakinek muszáj elsőnek lenni, rendszerint ő az első és mert valakinek muszáj utolsónak maradni, ő az, a ki a fák között utolsónak marad mámorosan, piros arccal és fehér mellénnyel, mint a hajnal allegóriája. Ilyenkor hajnal felé sokkal teltebbnek és testesebbnek látszik ez azonban csak optikai csalódás és az oka valójában az hogy ilyenkor a kabátzsebei battiszt-zsebkendőkkel, legyezőkkel és kezyükkel vannak tele. Ez azonban már nem optikai csalódás. Voltaképen úgy adja ki magát, mint amatőr kezyü- és legyezőgyűjtő, aki követi tiszteletre méltó példányképét egy angol herceget (a nevére nem emlékszem, de valószínűleg ő sem) aki a nyakendőket gyűjtötte szenvedélylyel. A herceg és a „majálisok réme“ közt azonban az a finom kis különbség van, hogy a majálisok réme kezyü- és legyezőgyűjteményét periodikus időszakokban „az olcsó Jacques“-nek adja el, másrésztől évi általányt kap a divatárúkereskedőtől a miért az évi forgalmukat növeli. Mindezek az adatok, a szóban levő hercegről nem derültek ki . . . A multságokra rendszerint „felülfizetésel“ szokott bejutni, értvén a felülfizetést úgy, hogy a rendezőség fizet rá az ő beléptidijára. Mint vannak örökös főispánságok ő maga-magának ajándékozta az „örökös cigánybiróság“ szerepét. Stentori hangon és ellenmondást nem tűrő határozottsággal szokta harsogni:

— Jancsi, egy tourt!

Jancsi azonban csárdást huz két óra hosszáig és mikor két óra múlva egy keringőbe kezd, a majálisok réme diadalmasan mondja:

— Úgy-e, megmondtam?!

Ekkor már rendszerint mámoros a fiatal úr, a primást ölelgeti és előkelő nonszalánszszal kérdi:

— Brúderkám, mennyiért engednéd eltörnni a vonodat?

— Égy etesért, nácscságos úr.

A majálisok réme szomorúan vágja szügyébe a fejét:

— Majd a jövő majálison körülbelől eltöröm a vonodat, Jancsikám.

HIREK.

2. *A czápa.* Természetes, hogy nem a fiúmei czáparól van szó, a mely uborkaszazon idején merül fel a sós tengervízből. Ez a czápa az uszodában éli le nyári életét. Uszókosztümben véteti le magát és újságot csak akkor olvas, ha valahol úszóverseny van. Élteő eleme a víz. Az ember előtte — pedig az uszodában meglehetősen demokratiság van — a „fejes ugrás“-nál kezdődik és a vízbefúltakat olybba veszi, mint a mohamedán a csatában elesett hősokeket. Csudálatosképen úszóhártya még mindig nem fejlődött ki az újjai között. Az uszoda bezárását, a fürdőszezon végét olyan szerencsétlenségnek tekintik, melylyel legfellebb a mohácsi vész hasonlítható össze. A mohácsi vészkor azonban — sajnos — mégis lehetett fürödni (s jaj, *kellett* is soknak fürödni) s így a hasonlat kissé sántít. Ősztől nyárig azonban rendszerint egyetlenegyszer sem szokott megfürödni.

EGYLETI ÉLET.

Az „*Erdélyi Önképző Társulat*“ utolsó ülései alatt megdicsértetett Vass Bélának (VIII. o.): „Emlékszel még?“ cz. hangulatos költeménye; mély érzésű, szerelmes poétalélek alkotása ez, melyben a nyelv keresetlen egyszerűsége egyesül a forma csínjával. — A társulat szavaló-versenyét, szokás szerint, áldozó-csütörtökön tartotta, hol a komoly szavalt díját (10 kor.) Gergely Béla VIII. o. tanuló nyerte el, Horkay Lajos pedig 10, Novák Lajos 6 koronát nyert víg szavaltával. — A physikai pályamunka díját (16 kor.): az egyetlen beérkezett munkának kiadta a bizottság kisebb fogyatkozásai ellenére is, szerzője Dezső Dénes VIII. o. tanuló. A legjobb vers díját (10 kor.) Vass Bélának, a legjobb bírálat díját (10 kor.) Nagy Gyula VIII. o. tanulóknak ítélte a kiküldött bizottság.

Jövő évi ifjusági elnökül a társulat Nagy Lajos VIII. o. tanulót választotta meg, kinek feladata lesz a társulat megalakítása.

Az „*Akadémiai Ifjúsági Olvasó-Egylet*“ záró közgyűlését június hó 17-én d. u. 2 órakor tartotta meg, a melyen jövő évi könyvtárnokká egyhangúlag *Komjáthy Lajos* II. é. joghallgatót, az egylet eddigi érdemes jegyzőjét választotta meg. A gyűlés ezután az elnöki előterjesztést hallgatta meg, majd a tisztikarnak s a bizottságnak fáradozásaiért köszönetet mondván, feloszlott.

A „*Főiskolai Jogász-Egylet*“ zárógyűlését június hó 22-én tartotta meg.

A *Főiskolai Betegsegélyző-Egyesület* jun. hó 24-én tartotta zárógyűlését dr. Kún Zoltán elnöklete alatt. A bizottság a számadásokat megvizsgálta, helyesnek találta s a pénztárnoknak, ellenőrnek a felmentvényt megadta. Az egylet vagyona a kórházépületeken, a telken s a berendezésen kívül 14,400 korona.

— **Lapunk mostani számának megjelenését a főiskolai nyomdában beállott bérletváltással járó gátló körülmények okozták.**

— **Füstbe ment jubileum.** Kedves olvasóink, ha végiglapozzák a jelen számunkat, sokszor olvashatják benne ezt, hogy: 20 esztendő és ezt, hogy jubilálunk. Azonkívül találnak benne ismerős, de régi neveket és találnak benne olyan más vágású, jó szabású darabokat, amelyek olyan nagyon elűtnek a mi kopott, szürke diákruhánk mellett. Mi tőrés-tagadás, bizony mi jubilálni akartunk, mivelhogy a közlönyünk 20 esztendeje áll már fenn, de a jó lsten a megmondhatója, hogy nem mirajtunk múltott, ha a jubileumunk nem sikerült. A kéziratokat nagyon gyéren kaptuk és emiatt nem is kértünk már kéziratokat azoktól sem, akiktől csak kértünk kellett volna és szíves jóakarattal bizonyára adtak volna. Szóval a jubileumunk abbamaradt, ám ráhagyjuk örökségképen a szerkesztőségben utódainkra ennek a jubileumnak a gyönyörűségeit, a dicsőségét — igaz, hogy a töviseit is.

— **Szinnyei Gerzson.** Ő felsége megemberelte a királyi tanácsosait és közzéjük vitte Szinnyei Gerzont. Szinnyei Gerzson bizonyára nem vágyott eme címre s mi bizonyára jobban örülünk ennek a kitüntetésnek, mint maga az új kir. tanácsos úr. Az utóbbi időben kezdett ez a cím a nimbuszából veszíteni és nekünk jól esik látni, hogy mégis csak emelkedett lehet a tanácsosság nivója, ha Szinnyei Gerzson érdemeinek megjutalmazására ez a legméltóbb és örülünk, hogy és ő felsége olyan férfit nevezett tanácsosává, akinek a tanácsát — alkalomadtán — igazán meghallgathatná. Tulajdonképen közülünk — diákok közül — eltávozott már Szinnyei Gerzson, de mégis hozzánk fűzi egy nem közönséges munkában eltöltött és nem közönséges eredményeket felmutató tanári pálya és mi kapunk az alkalmon, hogy igaz szívből meggratulálhassuk a királyi tanácsossá való kinevezése alkalmából. Viselje egészséggel!

— **Köszönetnyilvánítás.** Főtiszteletű és méltóságos *Kun Bertalan* püspök úr Sárospatakon időzése alkalmával közlönyünk számára és a főiskolai énekhar pénztára javára 10—10 koronát adományozott, miért hálás köszönetet mondunk.

— **Kazinczy-ünnepély.** A sárospataki főiskola szokásos Kazinczy-ünnepélyét június 7-én tartotta meg a „szent öreg“ mauzoleumánál, Széphalmon. Nem nagyszámú, de lelkes csapat verődött össze, — élő Kazinczy-ivadékok is köztök — hogy az emlékezés mécsét meggyújtsa a nagy irodalmi reformátor sírján. *Dr. Székely György* akadémiai igazgató megnyitóbeszéde után *Domby László* gimn. tanár intézett beszédet az ünneplő közönséghez, kiformálván a Kazinczy korát, vázolván a Kazinczy érdemeit s annak a hatalmas tusának, melyet Kazinczy vívott a magyar nyelv és irodalom renaissanceáért, az egész nemzeti életünkre kiható erejét és tanulságait. A nagy tetszéssel fogadott beszéd után dr. Székely György akadémiai igazgató buzdító, szép szavak kíséretében adta át a M. Tudományos Akadémia 10 aranyát *Binét Menyhért* II. joghallgatónak egy pályamunkájáért, melyben Kazinczy nyelvújító elméletének forrásaival foglalkozott, aztán *dr. Rácz Lajos* gimn. igazgató tartalmas beszéde után szétosztotta *Harsányi Zoltán* és *Kun Dániel* VIII. o. tanulók közt az 5 arany díjat, mint a kik a VIII. osztályban a magyar irodalomban való legnagyobb jár-

tasságot s a magyar dolgozatok készítésében a legnagyobb ügyességet tanúsították. Barátságos kis tiszórai követte az ünnepélyt.

— **Széniórrá** az 1904/5 iskolai évre *Sinka Gyula* IV. hh.-t, alkönyvtárnokká pedig *Keresztessy Lajos* IV. jh.-t választotta meg a tek. köziskolai szék. Mindkettőjüknek gratulálunk!

— **A sárospataki ev. ref. főiskolában** az 1903/1904-ik iskolai évet befejező vizsgálatok a következő rendben tartattak meg: I. A gymnasiumban. I. Május 9, 10 és 11 en, hétfőn, kedden és szerdán a VIII. osztály vizsgálata a VII. oszt. tantermében. 2. Május 13, 14, 16, 17 és 18-ikán, pénteken, szombaton, hétfőn, kedden és szerdán írásbeli érettségi vizsgálat. 3. Junius 14-ikén, kedden délután 3 órakor a francia nyelvtanulóinak vizsgálata a VII. oszt. tantermében. 4. Junius 15, 16, 17 és 18 án, szerdán, csütörtökön, pénteken és szombaton szóbeli érettségi vizsgálat. 5. Junius 18-án, szombaton délután a) 2 órakor a rajz- és szépírási dolgozatok megvizsgálása és a jutalmak megállapítása a rajzteremben; b) 3 órakor az V—VIII. o. vizsgálata az énekből a főiskolai imateremben; c) 5 órakor I—VIII. osztály vizsgálata a tornából a tornacsarnok előtti téren. 6. Junius 20, 21, 22 és 23-ikán, hétfőn, kedden, szerdán és csütörtökön az I—VII. osztály vizsgálata, a következő rendben:

Osztályok	Hétfő junius 20.		Kedd junius 21.		Szerda junius 22.		Csütörtök junius 23.	
	d. e.	d. u.	d. e.	d. u.	d. e.	d. u.	d. e.	d. u.
I.	Vallás	Magyar	Latin	Mértani rajz	Ének	Földrajz	Szám	Term.rajz
II.	Mértani rajz	Földrajz	Vallás és Ének	Latin	Szám	Term.rajz	Magyar	—
III.	Történet	Ének Vallás	Földrajz	Német	Latin	Magyar	Szám	Mértani rajz
IV.	Német	Történet	Mértani rajz	Ének Vallás	Term.rajz	Latin	Szám	Magyar
V.	Term.rajz	Magyar	Vallás	Történet	Görög	Német	Latin	Szám
VI.	Vallás	Latin	Szám	Term.rajz	Történet	Görög	Német	Magyar
VII.	Menny.	Magyar	Görög	Vallás és Lélekt	Latin	Term. tan	Történet	Német

7. Junius 24-én, pénteken az érdemjegyek megállapítása. 8. Junius 26-án, vasárnap délelőtt a magántanulók írásbeli dolgozatot készítenek. Junius 27-én hétfőn, reggel 7 órakor kezdődik a magántanulók szóbeli vizsgálata. II. Az akadémiában. 1. Az akadémián a *colloquiumok* úgy a vallás és egyháztudományi, mint a jog- és államtudományi szakon junius 1—junius 20-ig a rendes előadási órákon és tantermekben tartattak meg. 2. Junius 19-ikén, vasárnap délelőtt 9 órakor *istenitiszteleit* a városi templomban. Délelőtt 11 órakor *évváró ünnepély* a főiskolai imateremben, melyen az *akadémiai és közgazdátó évi jelentését olvassa fel, a pálya- és szorgalmi díjak kiosztatnak s Dr. Tüdős István* emlékbeszédet tart *Pásztor Sámuel felett*. Délután 3 órakor *ifjúsági ünnep* zene-, ének- és szavalati előadásokkal az imateremben. 3. Junius 20—27-ikéig lecke-könyv erősítések, lelkészi és akadémiai vizsgálatok és pedig: a) Junius 16—25-ikéig lecke-könyv erősítések. b) Junius 23-ikától kezdve lelkészi vizsgálata-

tok. c) Junius 25-től kezdve theológiai alapvizsgálat. d) Junius 20—27-ikéig jogi első és második alap-, valamint jog- és államtudományi államvizsgálatok.

— **Évváró ünnepély.** Az évváró ünnepély junius 19-én volt iskolánkban. Délelőtt 9 órakor a városi templomban ünnepélyes istenitiszteleet volt, hol a chórus éneklése után Novák Lajos főiskolai lelkész mondott gyönyörű egyházi beszédet.

Az istenitiszteleet után a múlt évben elhunyt Pásztor Sámuel énektanár emlékezetére rendezett gyászünnepélyre sereglettünk össze a főiskolai templomban. A gyászünnepélyt a chórus nyitotta meg nagyon szép gyászénekekkel. Majd Tüdős István theológiai tanár lépett a szószékre és mondott egy remek emlékbeszédet Pásztor Sámuel felett. Bevezetésül ismertette az énektanítás állását a pataki főiskolában Pásztor Sámuel tanársága előtt. Majd vázolta Pásztor iskolai éveit, különösen hogy milyen tényezők hatottak Pásztor zenei talentumának kifejlesztésére. Végig kíséri fejlődését az iskolai évektől kezdve, a nevelő, majd a segéd-lelkészi, később lelkészi éveken keresztül. Ismerteti énektanárrá választását. Rajzolja énektanári működését. Előben állítja mint embert, házas társat. Foglalkozik a Pásztorért támadásokkal. A gyönyörű emlékbeszéd után a főtiszteletű püspök ur emlékezett meg néhány meleg szóval az elhunyt énektanárról. Azután pedig ismét a chórus szerepelt egy nagyon szép darabbal.

A Pásztor Sámuelről szóló megemlékezés után Székely György igazgató terjesztette elő évi jelentését. Ismertette az iskola ez évi életét, s az iskolai életben felmerült nevezetesebb eseményeket.

Az évi jelentést követte a pályadíjak és szorgalmi díjak kiosztása.

Pályadíjakat nyertek: A Vay-féle kettős díjból (Áldozó csütörtöki beszéd), a nagyobb díjat *Barcsa* Endre II. th., a kisebbet *Román* Ernő IV. th. Az 1003/4. Vay nagyobb díjat *Kocsiss* Jenő IV. th. erkölcsstani dolgozatával. A „Péczeli“-díjat *Bódi* Dénes II. th. Herbert életéről, lélek- és neveléstanáról szóló munkájával. A „Kövy-Okolicsányi“-díjat *Nagy* Zsiga és *Terhes* Tivadar III. é. jh. a képviselőválasztás feletti bíráskodásról szóló munkájukkal. Ezekon kívül kapta a Magyar Tud. Akadémia 10 aranyát *Binét* Menyhért II. jh. „Kazinczy nyelvújítási elméletének forrásai“ című munkájáért, de ez a Széphalmon tartott ünnepélyen került kiosztásra.

Szorgalmi díjakat kaptak:

Theológusok: *Kocsiss* Jenő, *Kún* Zoltán, *Simon* József, *Sinka* Gyula, IV. é., *Kún* József III. é., *Bódi* Dénes, *Kánya* Gyula, *Karászy* Benő, *Mizsák* András, *Móricz* István, *Veress* Károly II., *Lengyel* István, *Máthé* Miklós, *Nemes* Zoltán, *Papp* József, *Varga* Imre I. é.

Joghallgatók: *Nagy* Zsigmond, *Terhes* Tivadar III. é., *Görömbey* Szilárd, *Ruszkay* István, *Sutka* István II. é., *Balogh* Gyula, *Buza* László, *Hayde* Jenő, *Keresztessy* Ferencz, *Siposs* Zsigmond I. é.

A *főgimnáziumi* ifjúság köréből díjakat nyertek: *Dezső* Dénes, *Markovics* Henrik, *Trócsányi* Zoltán VIII. o., *Nagy* Lajos, *Hézszer* Aurél, *Trenkó* György VII. o. Ezenkívül minden osztályból két-három szorgalmas diák.

A szorgalmi díjak kiosztása után *Kun Bertalan* püspök úr emelkedett szólásra. Megemlékezett róla, hogy már 38 éve mindig itt volt az évváró ünnepélyen. Az egyházkerület nevében köszönetét fejezte ki mindazok iránt, a kik az iskola érdekében ez évben buzgólkodtak.

Délután 3 órakor az ifjúság ünnepe kezdődött a következő műsorral:

1. *Rákóczy-nyitány* *Kéler* Bélától, előadta a főiskolai zeneegylet. 2. „*Árpád síri álma*“ *M. Kovács* Gyu-

lától, szavalta Szabó László III. hh. 3. *Három eredeti magyar népdal* Hoppe Rezsőtől, előadta a főiskolai ének-
kar. 4. „*Visszavárlak*,” költemény Endrődy Sándortól,
szavalta Eles István I. hh. 5. *Ossián* Beschnott-tól, elő-
adta a főiskolai énekkar. 6. *A lengyelek fehér asszonya*,
irta: Jókai Mór, szavalta Gergely Béla VIII. gimn. 7.
Legszebb madár, Pásztor Sámuel-től, előadta a főiskolai
énekkar. 8. *Rákóczy-induló*, előadta a főiskolai zenekar.

Ugy az énekkar, a melynek szereplését a püspök
úr ő méltósága is nagyon megdicsérte, mint a zenekar
és a szavalók megérdemelt, igaz tapsokban részesültek.

— **Az ifjusági tornaverseny.** Junius hó 17-én folyt
le nagyszámú érdeklődő közönség előtt a főgimnázium
ifjúságának tornaversenye. Trombitaharsogás és dob-
pergés mellett vonult be a sok napbarnított, duzzadó-
karú, domborúmellű diák és mintaszerűen rendezett sza-
kaszokban rendgyakorlatokat mutatott be. Mintegy va-
rázsütésre lendült fel egyszerre száz és száz izmos kar,
hogy csodás egyöntetűséggel dobbanjon vissza a feszülő
mellre. Ezután a szerygyakorlatok következtek, igaz győ-
nyörűséget nyújtva mindenkinek, akinek csak alkalma
volt látni a kecses mozdulatokat, könnyed szökéseket
és azt a nyugodt biztosságot, melylyel a sok fürge diák
a legmerészebb mutatványokat végezte. Különösen ki
kell emelnünk a VII és VIII. (pardon: a volt VIII-ik
osztály) egyik csapatának lö-gyakorlatait. A mind gyak-
rabban felhangzó tapsvihar tanúskodott arról, hogy a
diákság kezd erősen belejönni: következik a verseny.
Részletesen alább esik róla szó, most foglalkozunk egy
pár igazán meglepő eredménnyel. A verseny legsike-
rűlőbb pontja az immár érett ifjak rúdugrása volt. Ered-
ménye bámulatos, első Bornemissza István 3 m.-rel.
Ugyanő versenyen kívül 3 m. 20 cm-t ugrott s ez a
rekord aránylag kevéssel marad mögötte hazánkfia,
Kauser világrekordjának. — Ugyancsak szépen nyerte
meg az V. osztály távolugrási versenyét Tóth József
558 cm.-rel. Hogy ez milyen eredmény, arról fogalmat
alkothatunk magunknak, ha olvassuk a legközelebb le-
folyt pozsonyi athlétikai versenyt, melyben 552 cm.-rel
is vittek díjat. — Nagy tetszést aratott a VI. osztály
magasugrási versenyének győztese. Páhy József, aki
higgadt, nyugodt tempóval szökött át a 160 cm. magas
pálczán. A verseny után Bálint Dezső hb. lelkész mon-
dott köszönetet a szaktanárnak, Kiss Eleknek. ki fáradsá-
got, lankadást nem ismerve, latba vetve minden szak-
értelmét és szeretetét az ifjuság iránt, ilyen élvezetes
délután tudott szerezni a nagyszámú közönségnek. — A
verseny részletes eredménye egyébként a következő:
I. A) osztály. (futásból): 1. Nagy László, 2. Bóna Jenő.
I. B) osztály (futásból): 1. Hoffenberg Jenő, 2. Árvay
Jenő. *II. A) osztály* (rúdkúszásból): 1. Rácz Miklós, 2.
Kerekes András. *II. B) osztály* (rúdkúszásból): 1. Szabó
Ferencz, 2. Demjén Lajos. *III. A) osztály* (kötélkúszás-
ból): 1. Hisem József, 2. Kása Vincze. *III. B) osztály*
(kötélkúszásból): 1. Beregszászy Endre, 2. Szabó Sán-
dor. *IV. osztály* (100 m. síkfutásból): 1. Mátray Andor,
2. Tariska Gábor. *V. osztály* (távolugrásból): 1. Tóth
József (553 cm.), 2. Bodnár Jenő (510 cm.). *VI. osztály*
(magasugrásból): 1. Páhy József (160 cm.), 2. Paikoss
Dezső (154 cm.) *VII. osztály* (távolmagasugrásból): 1.
Dávid Károly és Thuróczy Benő (walkowben). 2. Ador-
ján Bálint. *VIII. osztály* (rúdugrásból): 1. Bornemissza
István (300 cm.), 2. Tóth Elek (270 cm.). A tornaegylet
díjai: *I. Súlydobás.* 1. Szívós Géza VII. balkézzel 910
cm., jobbkézzel 721 cm. (1631 cm.) 2. Tóth Elek VIII.
balkézzel 694 cm., jobbkézzel 850 cm. (1544 cm.) *II.*
Függeszkedés. 1. Bornemissza István VIII. 5. Dávid Ká-
roly II.

— **Theologiai és jogi alapvizsgálatok.** A sárospataki
theologiai akadémián a juniusi alapvizsgálatokra 15 ifjú
jelentkezett, kik közül jeles osztályzatot nyertek 2-en,
névszerint *Mizsák András* és *Karászy Benő*, jól vizs-
gáltak 8-an, kielégítően 3-an, javít 2. — A jogakadémián
a juniusi alapvizsgálatok a következő eredménnyel foly-
tak le: az I. alapvizsgálatra előállt 22 ifjú, a kik közül
kitüntetéssel vizsgáltak: *Buza László* és *Haide Jenő*; a
II. alapvizsgálatra előálltak 22-en; kitüntetéssel vizsgáz-
tak: *Beke Géza*, *Juhász László*, *Sutka István*.

— **Lelkész-képesítő vizsgálatok.** Junius 20 án
kezdődtek főiskolánkban a lelkész-képesítő vizsgálatok,
amelyeken *Kún Bertalan* és *Meczner Béla* elnököltek s
jelen voltak: Nagy Pál, Révész Kálmán, Szabó Endre
esperesek, Debreczeni Bertalan, Csabay Pál, Komjáthy
Pál és a theol. tanárok. Az első lelkész képesítő vizsgálá-
ton jeles osztályzatot nyertek: *Sinka Gyula*, *Szolga*
József, *Kún Zoltán*, *Simon József*. A második vizsgálá-
ton jeles lett: *Pósa Péter* főisk. szénior, *Tóth Kálmán*
theol. segédtanár, *Zajdó László* átányi segédlelkész,
Marton János utrechtii egyetemi hallgató, *Molnár István*
n-kallói segédlelkész.

— **Pósa Péter** főiskolánk széniora az 1904—5. isk.
évben és közlönyünk főszerkesztője, a jövő évben Ber-
linbe megy tanulmányútra. Kísérje siker és szerető jó-
kívánatunk külföldi útján!

— **Előfizetési díját** (4 kor.) beküldötte Benkő Lajos
ref. s.-lelkész (Hanva). Köszönettel nyugtázzuk.

Szerkesztői üzenetek.

Zsoldos Benő úrnak Zombor. Jubileumot készültünk
ülni, de nem tudtunk. Ember tervez és a régi szerkesztők vé-
geztek. Kéziratokat nem kaptunk, de örömmel ragadtuk meg
az alkalmat, hogy az Ön műfordítását (jelzőt nem használtunk,
Ön bizonyára nem szereti, ha szemtől-szembe bókákat hall)
leadhattuk. Nagyon köszönjük és egyúttal köszönjük azt a
megtisztelő, meleg érdeklődését és szeretetét is, amelyet most
nem első ízben tapasztalunk.

László Andor úrnak Zilah. A kéziratot nagyon köszön-
jük. Bár a jubileumunk fucscsba ment, a kéziratnak egyetlen-
egy sorát sem akartuk elejteni. Még egyszer hálás köszönet.

Visnyai. Nyugodj meg öregem, nemcsak te nem kaptad
meg akkor még, hanem más se. Egy kicsit később maradt a
lapunk, de nem magunk vagyunk az okai.

Zilahi. Tiszteletes úr, magát exmittálni kellene. Üdv.
Heves, Hajdúböszörmény, Botfalva, Ungvár. Üdv.

Tartalom.

Főszerkesztő: A huszadik év végén. — A szerkesztőség:
Búcsuzás. — ifj. Zsoldos Benő: Részlet „Lalla Radha és a
démon” cz. költeményből. (Laurence Hope.) — Harsányi
Zoltán: Főhadnagy úr Ákos. — Binét Menyhért: Szomorúság.
— Hubay Bertalan: Luzerntől a felső olaszországi tavakhoz.
— László Andor: Marasztaló. — Moskovics Mór: A büntető-
jog reformjához. — Bódi Dénes: A ref. theologusok pápai
konferenciája. — Csabay Pál: Nem . . . — Sutka István:
Plató és Mórús Tamás eszményi állama. — Parfum. (Baudelaire.)
— Amatőr-képek. — Egyleti élet. — Hirek. — Szer-
kesztői üzenetek.